

ФИЛИПА ГРЕГЪРИ НАСЛЕДСТВОТО НА БОЛЕЙН

Част 5 от „Тюдорите“

Превод от английски: Деница Райкова, 2008

chitanka.info

На Антъни

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ИМЕНИЕТО БЛИКЛИНГ ХОЛ, НОРФОЛК, ЮЛИ 1539

Днес е горещо, вятърът духа над равните поля и мочурища и разнася вонята на чумата. В такова време, ако съпругът ми още бе с мен, ние нямаше да сме като хванати в капан на едно място, наблюдавайки оловносивата зора и матовочервения залез: щяхме да пътуваме заедно с кралския двор на обиколка из гористите местности и долините на Хампшир и Съсекс, най-богатата и най-красива селска област в цяла Англия, яздейки високо по неравните пътища и загледани в очакване да зърнем за първи път морето. Щяхме да излизаме на лов всяка сутрин, да обядваме под гъстия балдахин на дърветата по пладне, а вечер да танцуваме в голямата зала на някоя селска къща в жълтата светлина на припламващите фенери. Ние бяхме приятели с най-видните семейства в страната, ние бяхме любимците на краля, родственици на кралицата. Бяхме обичани: ние бяхме семейство Болейн, най-прекрасното, най-изтънчено семейство в кралския двор. Някоя жена не можеше да познава Джордж и да не го желае, никой не можеше да устои на Ана, всички ухажваха мен, за да си осигурят желаното внимание. Джордж беше ослепителен — тъмнокос, тъмноок и красив, винаги яздец най-добрите коне, винаги редом с кралицата. Ана беше на върха на красотата и остроумието си, съблазнителна и примамлива като тъмен мед. А аз ги придружавах навсякъде.

Обикновено двамата яздеха заедно, препускайки редом един до друг, с допрени глави като любовници, и аз чувах смеха им, извисяващ се над приглушения тропот на копитата, докато прелитаха покрай мен. Понякога, когато ги виждах заедно, толкова богати, толкова млади, толкова красиви, не можех да кажа кого от тях обичам повече.

Целият двор беше омаян от тях двамата — тези тъмни, типични за тях игриви погледи, изтънчения живот, който водеха: такива любители на хазарта, така влюбени в риска; и двамата такива пламенни привърженици на реформирането на църквата, толкова бързи

и остроумни в споровете, толкова дръзки по отношение на онова, което четяха и мислеха. Нямаше нито един човек — от краля до кухненската прислужница — който да не беше омаян от тях двамата. Дори сега, три години по-късно, не мога да повярвам, че няма да ги видим никога повече. Със сигурност двама души, толкова млади, толкова сияещи от живот, не могат просто да умрат, нали? В ума ми, в сърцето ми, те още яздят заедно, все още млади, все още красиви. И защо да не копнея страстно това да е истина? Минали са едва три години, откакто ги видях за последен път: три години, два месеца и девет дни, откакто пръстите му небрежно докоснаха моите и той се усмихна и каза: „Приятен ден, съпруго моя, трябва да вървя, днес ме чака толкова работа.“ Беше утрото на първи май и ние се готвехме за турнира. Знаех, че той и сестра му са в беда, но не знаех колко голяма беше тя.

През всеки ден от новия си живот отивам до кръстопътя в селото, където има мръсен километричен камък, указващ разстоянието до Лондон. Покрит с кал и лишеи, издълбаният надпис гласи: „Лондон, сто и двайсет мили“. Това е толкова далече, толкова безкрайно далече. Всеки ден се навеждам и го докосвам като талисман, а после отново се връщам в къщата на баща си, която сега ми се струва толкова малка, след като съм живяла в най-големите кралски дворци. Живея от милостинята на брат си, от благоволенieto на жена му, която изобщо не се интересува от мен, с пенсия от онзи издигнал се от нищото лихвар Томас Кромвел, който е новият голям приятел на краля. Аз съм бедна съседка, живееща в сянката на голямата къща, която някога ми принадлежеше, къща на рода Болейн, една от многобройните ни къщи. Живея тихо, скромно, като вдовица без собствен дом, която никой мъж не иска.

И това е, защото съм именно вдовица без собствен дом, която никой мъж не иска. Почти трийсетгодишна жена, с лице, белязано от разочарование, майка на отсъстващ син, вдовица без изгледи за повторна женитба, единствената оцеляла от едно нещастно семейство, наследница на скандали.

Мечтая си как един ден този късмет ще се промени. Ще видя пратеник в ливреята на рода Хауърд, яздец надолу по същия този път, с писмо за мен — писмо от херцога на Норфолк, за да ме повика да се върна в двора, да ми каже, че отново имам да върша работа: да служа на някоя кралица, да нашепвам тайни, да кроя заговори — изпълнения

до безкрай с двойни игри живот на един придворен, в който той е толкова опитен, а аз съм най-добрата му ученичка. Мечтая си светът да се промени отново, да се завърти шеметно надолу с главата, докато ние отново се озовем на върха и аз отново се сдобия с власт. Аз спасих херцога веднъж, когато бяхме в най-голяма опасност, а в отплата той спаси мен. Това, което ни донесе най-голяма тъга, беше, че не можахме да спасим тях двамата: двамата, които сега яздят, смеят се и танцуват единствено в сънищата ми. Отново докосвам километричния камък и си представям, че утре пратеникът ще дойде. Ще ми подаде документ, подпечатан с герба на Хауърд, дълбоко врязан и лъскав в червения восък. „Съобщение за Джейн Болейн, виконтеса Рочфорд?“ — ще попита той, поглеждайки към простата ми фуста и праха по подгъва на роклята ми, към ръката ми, изцапана с прах от камъка, указващ разстоянието до Лондон.

— Аз ще го взема — ще кажа аз. — Това съм аз. Чакам цяла вечност.

И ще го поема в мръсната си ръка: моето наследство.

АНА, ХЕРЦОГИНЯ НА КЛЕВ, ДУРЕН, КЛЕВ, ЮЛИ 1539

Почти не смея да дишам. Неподвижна съм като пън, със залепена на лицето усмивка, с широко отворени очи, вгледана дръзко в художника, изглеждайки, надявам се, заслужаваща доверие: искреният ми поглед показва откровеност, но не и нескромност. Взетите ми назаем накити са най-доброто, до което успя да се добере майка ми — предназначени да покажат на критичния наблюдател, че не сме точно изпаднали в нищета, макар че брат ми отказва да ми даде зестра, за да си намеря съпруг. Кралят ще трябва да ме избере заради приятната ми външност и политическите ми връзки. Нямам какво друго да предложа. Но той трябва да ме избере. Твърдо решена съм той да избере мен. Няма по-важно нещо за мен от това да се махна оттук.

В другия край на стаята, внимателно опитваща се да не гледа как моят портрет се оформя под бързите, стремителни движения на кредата на художника, седи сестра ми, очакваща своя ред. Да ме прости Бог, но се моля кралят да не предпочете нея. Тя очаква със същото нетърпение като мен възможността да напусне Клев и с един скок да се извиси до такова величие, каквото обещава английският трон: но тя не се нуждае от това, както се нуждая аз. Едва ли друго момиче на света се нуждае от това повече от мен.

Не че ще изрека дори една дума против брат си — нито сега, нито в идните години. Никога няма да изрека нещо срещу него. Той е образцов син на майка ми и достоен наследник на херцогството Клев. През последните месеци от живота на клетия ми баща, когато той беше безспорно луд, брат ми беше този, който го затвори насила в стаята му, заключи вратата отвън и оповести пред всички, че той страда от треска. Брат ми бе този, който забрани на майка ми да повика лекари или дори свещеници да прогонят дяволите, обладали блуждаещия ум на клетия ми баща. Брат ми, хитър и лукав, както може да бъде хитър и лукав един вол, по един ленив и подъл начин, беше човекът, който каза, че е за предпочитане да заявим, че баща ми е пияница, отколкото да

позволим позорното петно на лудостта да накърни семейното ни име. Няма да си проправим път в света, ако се появи съмнение в чистотата на нашата кръв. Но ако очерним родния си баща, наречем го пияница, след като сме му отказали помощта, от която толкова отчаяно се е нуждаел, тогава все още можем да се издигнем. По този начин аз ще склуча изгоден брак. По този начин ще се омъжи изгодно и сестра ми. По този начин брат ми може да се ожени изгодно и бъдещето на нашия род ще е осигурено, въпреки че баща ми се бореше с обладалите го демони сам, без чужда помощ.

Слушайки как баща ми хленчи на вратата на стаята си, че вече е добро момче, и ни моли да го пуснем да излезе, заслушана как брат ми отговаря толкова непреклонно и твърдо, че баща ни не може да излезе, аз се питах дали всъщност не сме разбрали всичко погрешно и дали брат ми вече не беше толкова луд, колкото и баща ми, майка ми също, а единствената с ума си в цялото домакинство не съм аз, понеже само аз немеех от ужас пред това, което правехме. Но и тази мисъл не споделих с никого.

От най-ранно детство се подчинявах на дисциплината, наложена от брат ми. Винаги е било ясно, че той ще бъде херцогът, владетел на тези земи, закътани между реките Мьоза и Рейн. Доста малко наследствено владение: но толкова добре разположено, че всяка власт в Европа се стреми към приятелство с нас: Франция, испанските и австрийските Хабсбурги, императорът на свещената Римска империя, самият папа, а сега Хенри Английски. Клев е ключалката към сърцето на Европа, а херцогът на Клев е ключът. Не е чудно, че брат ми цени себе си толкова високо, прав е да мисли така: единствено аз понякога се питам дали в действителност той не е просто едно дребно херцогче, седнало безкрайно далече от почетното място на трапезата на пищното пиршество, каквато представлява християнският свят. Но аз не споделям с никого, че мисля така, дори и със сестра ми Амелия. Не се доверявам никому твърде охотно.

Той има власт над майка ми по силата на важното си положение в света и тя е неговият таен съветник, неговият дворцов управител, неговият папа. С нейната благословия брат ми налага волята си на сестра ми и мен, защото той е синът и наследникът, а ние сме просто бреме. Той е млад мъж, пред когото има бъдеще на власт и възможности, а ние сме млади жени, предопределени да бъдат или

съпруги и майки в най-добрия случай, или безполезни стари моми в най-лошия. По-голямата ми сестра Сибила вече се спаси: тя напусна дома веднага щом можа, веднага щом беше уредена женитбата ѝ: сега тя е свободна от тиранията на братската опека. Следващата съм аз. Трябва да съм следващата. Трябва да се освободя. Не могат да бъдат толкова безсмислено жестоки, че да изпратят Амелия вместо мен. Нейната възможност ще дойде, нейното време ще дойде. Но аз съм следващата по възраст сестра, трябва да съм аз. Не мога да си представя защо изобщо са предложили Амелия освен ако не е било, за да ме сплашат и да ме подтикнат да бъда по-покорна. Ако е така, това свърши работа. Ужасена съм, че ще бъда пренебрегната заради помладото момиче и че брат ми е позволил това да се случи. Наистина, той пренебрегва дори това, което е от най-голяма полза за собствените му интереси, за да ме измъчва.

Брат ми е дребен херцог, във всеки смисъл на думата. Когато баща ми издъхна, до самия край молейки шепнешком някой да отвори вратата, брат ми зае мястото му, но така и не успя да се окаже напълно достоен за него. Баща ми беше светски човек, посещаваше кралските двореци на Франция и Испания, пътуваше из Европа. Брат ми, който предпочита да си стои у дома, смята, че не може да види по света нещо по-велико от собственото си херцогство. Според него не съществува по-велика книга от Библията, нито пък по-добра църква от тази, която е с голи стени, нито по-добър съветник от собствената му съвест. Тъй като има да управлява съвсем малко домакинство, той налага непреклонно волята си на малкото си слуги. Тъй като притежава съвсем малко наследство, той зорко следи за запазването на собственото си достойнство, а аз, която не притежавам достойнство, чувствам с пълна сила тежестта на неговото. Когато е пиян или щастлив, той ме нарича най-размирната сред своите поданици, и ме гали с тежка ръка. Когато е трезвен или гневен, казва, че аз съм момиче, което не си знае мястото, и заплашва да ме заключи в стаята ми.

Днес в Клев това не е празна заплаха. Това е човек, който затвори под ключ собствения си баща. Мисля, че е напълно способен да ме затвори и да ме държи в плен. И дори да крещя на вратата, никой няма да ме пусне да изляза!

Маестро Холбайн ми показва с едно отсечено кимване, че мога да стана от стола си и сестра ми да вземе моето място. Не ми е позволено да погледна портрета си. Никоя от нас не може да види какво ще изпрати той на краля на Англия. Той не е дошъл, за да ни ласкае, нито да ни рисува като красавици. Дошъл е да нарисува толкова точен портрет, колкото е способен да създаде геният му, за да може кралят на Англия да види коя от нас би искал, сякаш сме кобили от Фландрия, доведени на английски жребец за разплод.

Маестро Холбайн, който се обляга назад, докато сестра ми забързано излиза напред, взема нов лист хартия и оглежда пастелната си креда дали е достатъчно подострена. Маестро Холбайн ни е виждал всичките до една — всички кандидатки за титлата кралица на Англия. Рисувал е Кристина Миланска и Луиз дьо Гиз, Мари дьо Вандом и Ана дьо Гиз. Така че аз не съм първата млада жена, чийто нос той измерва, като държи кредата си на една ръка разстояние и присвива едното си око. Като съдя по всичко досега, след сестра ми Амелия ще има и друго момиче. Той може би ще спре във Франция на прибиране към Англия, за да се вгледа смръщено в друга престорено усмихваща се девойка, за да улови върху листа изображението ѝ и да очертае недостатъците ѝ. Безсмислено е да се чувствам принижена от този процес, като къс плюшено кадифе, изложено за мостра.

— Не ви ли харесва да ви рисуват? Стеснявате ли се? — попита ме троснато той, когато усмивката ми помръкна, щом той ме загледа така, сякаш бях парче месо, сложено да съхне на дъската за рязане на готвачката.

Не му казах какво изпитвам. Безсмислено е да предоставяш сведения на шпионин.

— Искам да се омъжа за него — беше всичко, което казах. Той повдигна вежда.

— Аз само рисувам картините — отбеляза той. — По-добре да съобщите желанието си на неговите дипломатически пратеници, посланиците Никълъс Уотън и Ричард Биърд. Безсмислено е да казвате на мен.

Седя в прозоречната ниша, сгорещена в най-хубавите си дрехи, задушавана от корсаж, стегнат толкова здраво, че се наложи две прислужници да теглят връзките, за да го завържат на възел, и ще трябва да го срежат, за да ме освободят, когато картината бъде

завършена. Гледам как Амелия накланя глава на една страна, кокетничи и се усмихва закачливо на маестро Холбайн. Моля се на Бога той да не я хареса. Моля се на Бога той да не я рисува такава, каквато е: по-закръглена, по-хубава от мен. За нея всъщност няма значение дали ще отиде в Англия, или не. О! Това ще бъде истински триумф за нея — с един скок да се превърне от най-малката дъщеря на беден херцог в кралица на Англия: полет, който ще издигне нея и семейството ни, и всички от Клев. Но тя няма такава нужда да се махне, каквато имам аз. При нея не може и дума да става за нужда. А бих могла почти да кажа, че за мен това е въпрос на отчаяние.

Дала съм съгласието си да не поглеждам към картината на маестро Холбайн и затова не гледам. Едно нещо е вярно за мен: дам ли дума за нещо, удържам на нея, макар да съм само момиче. Вместо това се заглеждам през прозореца към вътрешния двор на нашия замък. Ловджийските рогове прозвучават в гората отпред, голямата решетъчна порта се люшва и се отваря, ловците влизат, начело с брат ми. Той хвърля поглед нагоре към прозореца и ме вижда, преди да успея да се дръпна назад. Веднага разбирам, че съм го разгневила. Той несъмнено смята, че не би трябвало да стоя на прозореца, откъдето могат да ме видят всички в двора на замъка. Макар че се отместих твърде бързо, за да може да ме види ясно, сигурна съм, че знае, че съм пристегнала здраво корсажа си и че квадратното деколте на роклята ми е ниско изрязано, макар че муселиновата яка стига чак до брадичката ми. Трепвам от намръщения поглед, с който той стрелва прозореца. Сега той е недоволен от мен, но няма да го каже. Няма да възрази срещу роклята, която аз мога да обясня, ще възроптае срещу нещо друго, но още не мога да съм сигурна какво ще бъде то. Единственото, в което мога да съм сигурна, е че по някое време днес или утре майка ми ще ме повика в стаята си, а той ще е застанал зад стола ѝ или ще е извърнат с гръб към мен, или тъкмо ще влиза през вратата, сякаш това няма нищо общо с него, сякаш е напълно безразличен, и тя ще ми каже с нотки на дълбоко неодобрение в гласа: „Ана, научих, че сте...“, и ще става въпрос за нещо, случило се преди дни, което напълно съм забравила, но което той ще е разбрал и премълчавал досега, така че аз да се окажа виновна, и може би дори да бъде наказана, а той няма да каже и думичка за това, че ме е видял, седнала в прозоречната ниша, изглеждайки красива, което е истинската обида, която съм му нанесла.

Когато бях малка, баща ми ме наричаше свой *Falke*, свой бял сокол, свой исландски сокол — ловна птица, живееща сред студените снегове на севера. Когато ме виждаше заета с книгите ми или с ръкоделието, той се засмиваше и казваше: „О, мое малко соколче, в клетка ли те затвориха? Ела и аз ще те пусна на свобода!“, и дори майка ми не можеше да ме спре да избягам от учебната стая, за да бъда с него.

Сега ми се иска, толкова ми се иска той да можеше пак да ме повика да избягам.

Знам, че според майка ми съм глупаво момиче, а според брат ми — нещо още по-лошо; но ако стана кралица на Англия, кралят може да ми има доверие, че няма да се изложи на този пост, че няма да се впусна във френски моди или италиански танци. Могат да ми се доверят, кралят може да ми повери честта си. Знам колко важна е честта на един мъж и не желая да бъда нещо друго освен добро момиче, добра кралица. Но също така смятам, че колкото и строг да е кралят на Англия, ще ми бъде позволено да седя в прозоречната ниша в собствения си замък. Каквото и да казват за Хенри Английски, мисля, че той би ми казал честно, ако го обидя, и не би наредил на майка ми да ме набие заради нещо друго.

КАТРИН, НОРФОЛК ХАУС, ЛАМБЕТ, ЮНИ

1539

Е, да видим, какво имам?

Имам малка златна верижка от отдавна починалата си майка, която пазя в специалното си ковчеже за скъпоценности, печално празно с изключение на тази единствена верижка: но съм сигурна, че ще се сдобия с още. Имам три рокли, едната от тях нова. Имам парче френска дантела, което ми изпрати баща ми от Кале. Имам си половин дузина мои собствени панделки. И, най-важното от всичко друго, имам себе си. Имам себе си, прекрасната себе си! Днес ставам на четиринайсет, само си представете това! Четиринайсет! Четиринайсетгодишна, млада, с благороден произход, макар, за нещастие, не и богата, но пък влюбена, прекрасно влюбена. Знатната ми баба, нейна светлост херцогинята, ще ми даде подарък за рождения ден. Знам, че ще го направи. Аз съм нейна любимка и тя обича да изглеждам добре. Може би ще ми подари коприна за рокля, а може би някоя монета, за да си купя дантела. Приятелките ми в стаята на момичетата ще ми устроят празненство довечера, когато се предполага, че трябва да сме заспали: младите мъже ще почукат на вратата съгласно уговорения таен сигнал и ние ще се втурнем да им отворим; и аз ще пискам: „О, не!“, сякаш искам да сме си само с момичетата, сякаш не съм влюбена, лудо влюбена, във Франсис Деръм. Сякаш единственото, което съм правила цял ден, не е било да копнея за тази вечер, когато ще го видя. Само след пет часа ще го видя. Не! Току-що погледнах скъпоценния френски часовник на баба ми. Четири часа и четиридесет и осем минути.

Четиридесет и седем минути.

Четиридесет и шест. Наистина съм удивена колко съм му предана, дотам, че наистина гледам как часовникът отброява времето до срещата ни. Това трябва да е изключително страстна любов, изключително предана любов, а аз трябва да съм наистина

необикновено чувствително момиче, за да изпитвам такова дълбоко чувство.

Четиридесет и пет: но сега е ужасно просто да чакаш.

Разбира се, не съм му казала какво изпитвам. Бих умряла от смущение, ако трябваше да му кажа лично. Мисля, че и без друго мога да умра, да умра от любов към него. Не съм казала на никого освен на най-скъпата си приятелка, Агнес Рестуолд, и съм я заклела да пази тайна под страх от смъртно наказание, от смърт, каквато се полага на предател. Тя казва, че по-скоро ще се остави да я обесят, изкормят и разсекат на четири, отколкото да разкаже на някого, че съм влюбена. Казва, че по-скоро ще отиде на дръвника като моята братовчедка кралица Ана, отколкото да издаде тайната ми. Казва, че по-скоро ще се остави да я разпънат на колелото, отколкото да каже на някого. Казах и на Маргарет Мортън и тя твърди, че и самата смърт не е достатъчна, за да я накара да каже на някого, дори и да я хвърлят в трапа с мечките. Казва, че по-скоро ще се остави да я изгорят на кладата, отколкото да издаде тайната ми. Това е добре, защото означава, че една от тях със сигурност ще му каже, преди той да дойде в стаята тази вечер, и следователно той ще узнае, че го харесвам.

Познавам го вече от месеци, половин живот. Отначало само го наблюдавах, но сега той ми се усмихва и ме поздравява. Веднъж ме нарече по име. Той идва заедно с всички други млади мъже от домакинството на посещение при нас, момичетата, в стаята ни и смята, че е влюбен в Джоан Булмър, която има очи като на жаба и ако не раздаваше така щедро благосклонността си, никой мъж не би я погледнал втори път. Но тя е разпусната, наистина много разпусната; и затова аз съм тази, която той не поглежда втори път. Не е честно. Изобщо не е честно. Тя е с цели десет години по-възрастна от мен и е омъжена и следователно знае как да привлече един мъж, докато аз имам още много да уча. Деръм също е прехвърлил двайсетте. Всички те ме смятат за дете: но аз не съм дете и ще им покажа на тях. Аз съм на четиринайсет, готова съм за любов. Готова съм да си имам любовник и съм толкова влюбена във Франсис Деръм, че ще умра, ако не го видя веднага. Четири часа и четиридесет минути.

Но сега, от днес нататък, всичко трябва да бъде различно. Сега, когато вече съм на четиринайсет, всичко със сигурност ще се промени. Трябва да се промени, знам, че ще се промени. Ще си сложа новата

френска шапчица и ще кажа на Франсис Деръм, че съм на четиринайсет, и той ще ме види такава, каквато съм наистина: вече жена, жена с известен опит, зряла жена; и тогава ще видим още колко време ще остане той с онази дъртачка с жабешкото лице, когато вместо това може да прекоси стаята и да легне в моето легло.

Вярно, той не е първата ми любов, но никога не съм изпитвала подобно нещо към Хенри Манокс, а ако той казва, че съм, значи е лъжец. Хенри Манокс беше достатъчно добър за мен, когато бях обикновено селско момиче, всъщност още дете, което се учи да свири на клавесин и не разбира нищо от целувки и докосване. За Бога, когато той ме целуна за първи път, на мен дори не ми хареса особено и го помолих да спре, а когато прокара ръка нагоре по полата ми, толкова се стреснах, че изпищях високо и се разплаках. Бях само на единайсет, от мен не можеше да се очаква да познавам женските наслади. Но сега вече зная всичко за това. Три години, прекарани в стаята на момичетата, ме научиха на всички дребни хитрости и игри, които са ми нужни. Знам какво иска един мъж и знам как да го разигравам, а знам също така и кога да престана.

Моята репутация е моята зестра — баба ми щеше да изтъкне, че аз нямам друга, кисела стара злобарка такава — и никой никога няма да каже, че Катрин Хауърд не знае какво се полага на нея и семейството ѝ. Вече съм жена, а не дете. Хенри Манокс искаше да ми бъде любовник, когато бях дете в провинцията, когато не знаех почти нищо, когато не познавах никой, или поне никой, който да е от значение. И на него щях да позволя да ме има, след като в продължение на цели седмици с увещания и заплахи се опитваше да ме накара да стигна с него до края, но в крайна сметка именно той спря внезапно от страх да не го хванат. Хората щели да си помислят лошо за нас, защото той беше на повече от двацет години, а аз бях на единайсет. Щели сме да изчакаме, докато стана на тринайсет. Но сега аз живея в Норфолк Хаус в Ламбет, не съм жива погребана в Съсекс и самият крал може да мине с коня си край вратата всеки момент, архиепископът е наш съсед, чичо ми Томас Хауърд, херцогът на Норфолк, се отбива заедно с цялата си огромна свита и веднъж си спомни името ми. Вече отдавна съм надрасла Хенри Манокс. Не съм селско момиче, което той може да изнуди да му дава целувки и да го насилва да направи нещо повече; вече съм твърде високопоставена за

това. Вече знам много за нещата, които се случват в спалнята, аз съм момиче от рода Хауърд, очаква ме прекрасно бъдеще.

Само дето — и това е толкова трагично, че наистина не знам как да го понеса — макар че съм на подходяща възраст, за да отида в двора, и като момиче от рода Хауърд по право ми се полага да бъда в покоите на кралицата, кралица няма! Това е истинско нещастие за мен. Няма никаква кралица. Кралица Джейн почина, след като роди бебето си, което на мен всъщност ми се струва проява на най-обикновен мързел, и следователно в двора няма места за придворни дами. Това е така ужасно неизгодно за мен, та ми се струва, че никое момиче досега не е имало подобен лош късмет: да прекарам четиринаisetия си рожден ден в Лондон точно когато кралицата намери да умре и целият двор потъва в траур за години напред. Понякога ми се струва, че целият свят крои заговор срещу мен, сякаш хората искат да живея и да умра като някаква знатна стара мома.

Какъв е смисълът да съм хубава, щом никой благородник няма да ме опознае? Как някой ще разбере колко очарователна мога да бъда, ако никой никога не ме вижда? Ако не беше любимият ми, моят прелестен прекрасен любим, Франсис, Франсис, Франсис, щях да изпадна в пълно отчаяние и да се хвърля в Темза, преди да съм остаряла дори с още един ден.

Но слава на Бога, поне наистина имам Франсис, за когото да се надявам, и целия свят, на който да залагам в своята игра. А Бог, ако наистина знае всичко, може да ме е създал толкова изискана единствено за велико бъдеще. Сигурно Той има план за мен? Четиринаisetгодишна и съвършена? Със сигурност Той в Своята мъдрост няма да ме остави да се погубвам в Ламбет?

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, БЛИКЛИНГ ХОЛ, НОРФОЛК, НОЕМВРИ 1539

То — писмото, което исках — най-сетне пристига, точно когато дните стават мрачни и аз започвам да се ужасявам от още една зима в провинцията. Имам чувството, че съм го чакала цял живот. Животът ми може да започне отново. Мога да се върна при светлината на хубавите свещи, при топлината на мангалите с каменни въглища, при обкръжението от приятели и съперници, при музиката, хубавата храна и танците. Повикана съм в двора, слава на Бога, повикана съм да се върна в двора и ще служа на новата кралица. Херцогът, моят покровител и наставник, отново ми е намерил място в покоите на кралицата. Ще служа на новата кралица на Англия. Ще служа на кралица Ана Английска.

Името отеква като предупредителен тревожен камбанен звън: кралица Ана, отново кралица Ана. Съветниците, дали одобрението си за този брак, със сигурност трябва да са се сепнали за миг, когато са чули думите „Кралица Ана“, и да са почувствали тръпка на ужас? Трябва да са си спомнили колко нещастия донесе първата Ана на всички ни? Позора, който донесе на краля, съсипването на собственото й семейство, и преживяната от самата мен загуба? Моята непоносима загуба? Но не, аз виждам, че една мъртва кралица бива бързо забравена. По времето, когато тази нова кралица Ана пристигне, другата кралица Ана, моята кралица Ана, моята сестра, моята обожавана приятелка, моята мъчителка, вече няма да бъде нищо повече от рядко пробуждащ се спомен — мой спомен. Понякога ми се струва, че единствена аз в цялата страна си спомням. Понякога ми се струва, че аз съм единствената на света, която наблюдава и се пита, единствената, прокълната с памет.

Все още често я сънувам. Сънувам, че отново е млада и се смее, без да се интересува от друго освен от собствените си забавления, отметнала шапчицата си назад, за да се вижда тъмната й коса, с дълги ръкави по модата, винаги с толкова преувеличен френски акцент.

Перленото „Б“ на шията ѝ, оповестяващо, че кралицата на Англия е Болейн, каквато съм и аз. Сънувам, че сме в обляна от слънце градина и Джордж е щастлив, аз съм го хванала под ръка, а Ана се усмихва на двама ни. Сънувам, че всички ние ще сме по-богати, отколкото някой изобщо би могъл да си представи, ще притежаваме къщи, замъци и земи. Абатства ще бъдат събаряни, за да се осигурят камъни за къщите ни, разпятия — претопявани, за да изработят от тях накити за нас. Ще взимаме риба от рибарниците на абатствата, нашите хрътки ще кръстосват нашир и надлъж принадлежащите на църквата земи. Абати и игумени на малки манастири ще ни отстъпват къщите си, самите параклиси ще изгубят светостта си и вместо това ще почитат нас. Страната ще бъде преобразена заради нашата слава, нашето обогатяване и забавление. Тогава винаги се събуждам, събуждам се и лежа будна и трепереца. Този сън е толкова прекрасен, но аз се събуждам смразена от ужас.

Стига толкова сънища! Отново ще бъда в двора. Отново ще бъда най-близката приятелка на кралицата, нейна постоянна компаньонка в покоите ѝ. Ще виждам всичко, ще зная всичко. Отново ще бъда в самия център на живота, ще бъда почетна дама на новата кралица Ана, служейки ѝ така вярно и добре, както съм служила на другите три кралици на крал Хенри. Щом той може да се съвземе и да се ожени отново, без да се бои от призраците, тогава аз също мога.

И ще служа и на моя сродник, моя чичо по сватовство, херцогът на Норфолк, Томас Хауърд, най-великият човек в Англия след самия крал. Войник, известен с бързината на походите си и рязката жестокост на атаките си. Придворен, който никога не се влияе от моментните настроения, а винаги неотклонно служи на своя крал, на собственото си семейство и на собствения си интерес. Благородник, в жилите на чието семейство тече толкова много кралска кръв, че има също толкова право да претендира за трона, колкото и всеки Тюдор. Той е мой сродник, мой покровител и мой господар. Той ме спаси веднъж от смъртта на предателка, каза ми какво трябва да правя и как да го правя. Той ме взе, когато направих погрешна стъпка, изведе ме от сянката на Тауър и ме отведе на сигурно място. Оттогава съм му длъжница до живот. Той знае, че му принадлежа. Той отново има работа за мен и аз ще изпълня с чест дълга си към него.

АНА, ГРАД КЛЕВ, НОЕМВРИ 1539

Успях! Аз съм избраната! Аз ще бъда кралица на Англия. Измъкнах се от стягащите ме окови като свободен сокол и ще отлетя. Амелия е притиснала кърпичката си към очите, защото има настинка и се опитва да си дава вид, че плаче при новината за заминаването ми. Тя е лъжкиня. Изобщо няма да ѝ бъде мъчно да ме види как си тръгвам. Далеч по-добре ще ѝ бъде да води живот на единствената останала херцогиня в Клев, отколкото този на моя по-малка сестра. А когато аз сключа брак — и какъв брак само! — шансовете ѝ за добър брачен съюз ще бъдат много по-добри. Майка ми също не изглежда щастлива, но нейната тревога е истинска. От месеци е напрегната. Искането ми се да можех да мисля, че страда, защото ще ме изгуби, но не е така. Поболяла се е от тревога при мисълта колко ще струват на братовата ми хазна това пътуване и дрехите ми за сватбата. Тя е както икономка, така и ковчезник на брат ми. Дори при положение, че Англия се отказва от искането за зестра, тази женитба струва на страната много повече, отколкото майка ми е склонна да плати.

— Дори ако тръбачите излязат безплатно, ще трябва да бъдат нахранени — казва тя раздражено, сякаш тръбачите са някаква екзотична и скъпа глезотия, за която аз в суетата си съм настояла, а не дадени ми назаем от сестра ми Сибила, която искрено ми написа, че няма да е от полза за нея в Саксония, ако аз потегля към един от най-великите крале в Европа в нещо, което не е много по-различно от обикновена каруца, съпроводена от няколко стражи.

Брат ми не казва почти нищо. Това е огромен триумф за него и голяма стъпка към издигането на неговото херцогство нагоре в света. Той е в съюз с други протестантски принцове и херцози в Германия и те се надяват, че този брак ще подтикне Англия да се присъедини към техния съюз. Ако всички протестантски сили в Европа се обединят, те биха могли да нападнат Франция или земите на Хабсбургите и да разпространят словото на реформацията. Могат да стигнат чак до самия Рим, могат да ограничат властта на папата в собствения му град.

Кой знае каква Божия слава може да ни споходи само ако успея да стана добра съпруга на един съпруг, който не е оставал доволен никога преди?

— Трябва да изпълняваш дълга си към Бог, като служиш на съпруга си — казва ми надутото брат ми.

Изчаквам да разбера какво точно иска да каже с това.

— Той приема религията на своите съпруги — казва брат ми. — Когато беше женен за испанска принцеса, сам папата го назова Защитник на вярата. Когато се ожени за лейди Ана Болейн, тя го отведе от суеверието към светлината на реформата. С кралица Джейн отново стана католик и ако тя не беше починала, той със сигурност щеше да се помири с папата. Сега, макар да не е приятел на папата, неговата страна е почти католическа. Би могъл отново да приеме римокатолицизма във всеки момент. Но ако ти го напътстваш, каквото е задължението ти, той ще се обяви за протестантски крал и водач и ще се съюзи с нас.

— Ще опитам най-доброто, на което съм способна — казвам несигурно. — Но аз съм само на двацет и четири години. Той е мъж на четиридесет и осем и е крал още откакто беше млад. Може и да не ме послуша.

— Знам, че ще изпълниш дълга си — опитва се брат ми да убеди сам себе си, но докато приближава време да замина, той се изпълва с все по-големи съмнения.

— Едва ли се боите за безопасността й? — чувам да му прошепва майка ми, докато вечерта той седи над виното си и се взира в огъня, сякаш иска да прозре бъдещето без мен.

— Ако се държи добре, би трябвало да е в безопасност. Но Бог е свидетел, че той е крал, който е свикнал да прави в собствените си земи всичко, което поиска.

— Имате предвид, със съпругите си? — пита тя шепнешком.

Той неловко свива рамене.

— Тя никога не би му дала повод да се усъмни в нея.

— Трябва да бъде предупредена. Той ще има власт над живота и над смъртта й. Ще може да й причини каквото си пожелае. Ще я контролира изцяло.

Скрита съм в сенките в дъното на стаята и тази издайническа реплика на брат ми ме кара да се усмихна. От тази единствена фраза,

най-сетне разбирам какво го е измъчвало през всички тези месеци. Ще му липсвам. Ще му липсвам, както на един господар му липсва някое лениво куче, след като го е удавил в пристъп на гняв. Той е толкова свикнал да ме тормози, да ме изкарва виновна за нещо и да ме измъчва по десетки дребни обикновени начини, че сега, когато си мисли, че друг мъж ще има властта да ми нарежда, тази мисъл го влудява. Ако някога ме беше обичал, щях да нарека това ревност и тя щеше да е лесно разбираема. Но това, което той изпитва към мен, не е обич. По-скоро е като постоянна омраза, която дотолкова се е превърнала в навик за него, че да ме отстрани, както се отстранява болен зъб, няма да бъде облекчение за него.

— Поне в Англия ще имаме полза от нея — казва той злобно. — Тук е повече от безполезна. Тя трябва да го насочи към реформираната религия. Трябва да го накара да се обяви за лютеран. Стига да не провали всичко.

— Как би могла да го провали? — отвръща майка ми. — Трябва само да роди дете от него. За това не се иска голямо умение. Тя е в добро здраве, месечните ѝ течения са редовни и на двайсет и четири е на подходяща възраст за раждане на деца. — Тя се замисля за миг. — Той би трябвало да я пожелае — заявява безпристрастно тя. — Тя е с хубаво телосложение и има хубава осанка. Аз съм се погрижила за това. Той е мъж, който се поддава на похотта и се влюбва от пръв поглед. Вероятно отначало ще изпита от нея огромно плътско удоволствие, та дори и да е само защото е нова за него и е девица.

Брат ми скача от стола си:

— Позор! — възкликва той, бузите му горят не само от топлината на огъня. Всички млъкват, когато го чуват да повишава глас, после бързо извърщат очи, като се опитват да не зяпат. Тихо се надигам от столчето си и отивам в самото дъно на стаята. Ако гневът му се надига, по-добре да се измъквам.

— Синко, нищо лошо не исках да кажа — казва майка ни, бързайки да го усмири. — Само исках да кажа, че вероятно тя ще изпълни дълга си и ще го задоволи...

— Не мога да понеса мисълта тя да... — той млъква на средата на изречението. — Не мога да го преглътна! Тя не трябва да го преследва! — изсъсква той. — Трябва да ѝ кажеш. Тя не трябва да прави нищо, неподобаващо на една девица. Не трябва да прави нищо

покварено. Трябва да я предупредите, че тя трябва да бъде преди всичко моя сестра, ваша дъщеря, и едва след това съпруга. Трябва да се държи студено, с достойнство. Не бива да бъде неговата блудница, не бива да играе ролята на някаква безсрамна, алчна...

— Не, не — меко казва майка ми. — Не, разбира се, че не. Тя не е такава, Уилям, милорд, скъпи синко. Вие знаете, че тя е изключително строго възпитана, в страх от Бога и в уважение към високопоставените от нея.

— Е, кажете ѝ го отново — изкрещява той. Нищо не може да го укроти: по-добре да се махам. Би излязъл извън себе си от гняв, ако знаеше, че съм го видяла такъв. Слагам ръка зад гърба си и усещам успокояващата топлина на плътния гоблен, който покрива задната стена. Промъквам се покрай него, тъмната ми рокля е почти незабележима в сенките на стаята.

— Видях я, когато онзи художник беше тук — казва той с гъгнив глас. — Перчеше се суетно, излагаше се на показ. Пристегната... със здраво пристегнати... връзки на корсажа. Гърдите ѝ... на показ... опитваше се да изглежда съблазнителна. Тя е способна да извърши грях, майко. Склонна е да проявява... Склонна е към... Нравът ѝ по природа е изпълнен с... — Той не може да изрече думата.

— Не, не — казва внимателно майка ми. — Тя иска единствено да бъде чест за нас.

— ... Похот.

Думата е изгубила гневното си звучене, тя пада в тишината на стаята, сякаш може да се отнася за всеки, сякаш може да се отнася за брат ми, а не за мен.

Вече съм на прага, ръката ми леко повдига резето, пръстът на другата ми ръка заглушава изщракването му. Три придворни небрежно се изправят и застават пред мен, за да прикрият оттеглянето ми от двамата до огнището. Вратата се люшва на смазаните си панти и се отваря безшумно. От студеното течение свещите край огнището се олюляват, но брат ми и майка ми се гледат един друг, зашеметени от ужаса на онази дума, и не се обръщат.

— Сигурен ли сте? — чувам я да го пита.

Затварям вратата, преди да чуя отговора му, и бързо и тихо отивам до нашата стая, където момичетата седят будни до огнището заедно със сестра ми и играят карти. Помитат ги бързо от масата,

когато отворям рязко вратата и влизам с отсечени крачки вътре, а после, когато виждат, че съм аз, те се засмиват от облекчение, че не са били заловени да играят комар: забранено удоволствие за старите моми в земите на брат ми.

— Лягам си, имам главоболие, не искам да ме безпокоят — заявявам рязко.

Амелия кимва.

— Можеш да опиташ — казва тя многозначително. — Какво си направила сега?

— Нищо — казвам. — Както винаги, нищо.

Минавам бързо през помещението, влизам в личната ни стая, мятам дрехите си в раклата при краката на леглото и скачам в него по долна риза, като издърпвам завесите около леглото и придърпвам нагоре завивките. Потрепервам от студа на чаршафите и чакам заповедта, която знам, че ще дойде.

Само след няколко минути Амелия отваря вратата.

— Трябва да отидеш в покоите на майка ни — казва тя тържествуващо.

— Кажи й, че съм болна. Трябваше да кажеш, че съм си легнала.

— Казах й. Тя каза, че трябва да станеш, да си сложиш някоя наметка и да отидеш. Какво си направила сега?

Намръщвам се на светналото й лице.

— Нищо. — Неохотно се надигам от леглото. — Нищо. Както винаги, не съм направила нищо. — Дръпвам наметалото си от куката зад вратата и завързвам панделките от брадичката до коленете си.

— Да не си му отвърнала дръзко? — настоява ликуващо Амелия. — Защо винаги спориш с него?

Излизам, без да отговоря, минавам през притихналата стая и слизам по стълбите до покоите на майка ми в същата кула, на етажа под нас.

На пръв поглед изглежда, че е сама, но после виждам полузатворената врата към личния й кабинет и не е нужно да го чувам, нито да го виждам. Просто знам, че той е там и наблюдава.

Отначало тя е с гръб към мен, а когато се обръща, виждам, че държи брезовата пръчка в ръката си, а лицето й е сурово.

— Нищо не съм направила — казвам веднага.

Тя въздъхва раздранено:

— Дете, това ли е благовъзпитаният начин да се влезе в едно помещение?

Свеждам глава:

— Почитаема майко — изричам тихо.

— Недоволна съм от вас — казва тя.

Вдигам очи.

— Съжалявам за това. С какво съм се провинила?

— Вие сте призвана за свещен дълг, трябва да отведете своя съпруг в лоното на реформираната църква.

Кимвам.

— Призвана сте да заемете положение, което изисква голяма почтеност и достойнство, и трябва да си изградите поведение, с което да го заслужите.

Неоспоримо. Отново свеждам глава.

— Вие имате непокорен дух — продължава тя.

Наистина вярно.

— Липсват ви подobaващите качества, нужни за една жена: покорство, послушание, любов към дълга.

Отново вярно.

— И се боя, че имате в себе си покварена жилка — казва тя, много тихо.

— Майко, не и това — казвам толкова тихо, колкото нея. — Това не е вярно.

— Притежавате я. Кралят на Англия няма да търпи покварена съпруга. Кралицата на Англия трябва да бъде жена с напълно неопетнен нрав. Трябва да бъде безукорна.

— Почитаема майко, аз...

— Помислете за това, Ана! — възкликва тя, и поне веднъж долавям истинска нотка на искреност в гласа ѝ. — Помислете за това! Той нареди да ексекутират лейди Ана Болейн за изневяра, обвинявайки я, че е прегрешила с половината двор, като сред любовниците ѝ е бил и родният ѝ брат. Той я направи кралица, а после отново я принизи, без каквато и да е причина или доказателства освен собствената си воля. Той я обвини в кръвосмешение, магьосничество, най-ужасни престъпления. Той е човек, който ужасно се бои за репутацията си, бои се безумно за нея. Следващата кралица на Англия не трябва никога да

дава повод за съмнения. Не можем да гарантираме безопасността ви, ако бъде изречена макар и само една дума срещу вас!

— Милейди...

— Целуни пръчката — казва тя, преди да успее да възразя.

Докосвам с устни пръчката, когато тя ми я протяга. Зад вратата на личния ѝ кабинет го чувам да въздиша едва доловимо.

— Хвани се за седалката на стола — заповядва тя.

Навеждам се и хващам здраво двата края на стола.

Деликатно, като дама, която вдига паднала кърпичка, тя подхваща крайчеца на пелерината ми и го повдига над хълбоците ми, а след това повдига нощната ми риза. Задникът ми е гол: ако брат ми реши да погледне през полуотворената врата, може да ме види, изложена на показ като момиче в някой вертеп. Пръчката изсвистява във въздуха, а после идва внезапното болезнено шибване по бедрата ми. Изпищявам, а после прехапвам устна. Отчаяно искам да разбера колко удара ще трябва да изтърпя. Стисвам зъби и чакам следващия. Пръчката изсъсква във въздуха, а после идва режещата болка като рана от сабя, нанесена в безчестен дуел. Два. Звукът на следващия идва твърде бързо, за да мога да се подготвя, и аз отново изпищявам, сълзите внезапно избиват в очите ми, горещи и бързи като кръв.

— Изправи се, Ана — казва тя хладно и смъква надолу ризата и пелерината ми.

Сълзите се леят като порой по лицето ми, чувам се как хълцам като дете.

— Иди в стаята си и чети Библията — казва тя. — Помисли си най-вече за кралското си призвание. Ти трябва да си като жената на Цезар, Ана. Жената на Цезар^[1].

Трябва да ѝ направя реверанс. Мъчителното движение предизвиква нова вълна на болка и аз изхленчвам като бито кученце. Отивам до вратата и я отварям. Вятърът избива дръжката на вратата от ръката ми и, блъсната от силния порив, вътрешната врата към личния ѝ кабинет неочаквано се разтваря широко. В сянката стои брат ми, лицето му е така изопнато и напрегнато, сякаш той е бил подложен на ударите на брезовата пръчка, устните му са здраво стиснати, сякаш за да се сдържи да не извика. За един ужасен миг очите ни се срещат и когато ме поглежда, на лицето му е изписана отчаяна нужда. Свеждам очи. Извързвам се от него, сякаш не съм го видяла, сякаш съм сляпа за

него. Каквото и да иска от мен, знам, че не искам да го чуя. Излизам тронаво от стаята, ризата ми залепва към кръвта по задната част на бедрата ми. Отчаяно искам да се махна от тях двамата.

---

[1] Жената на Цезар: израз, превърнал се в нарицателно за човек, който при всички обстоятелства е длъжен да има безупречна репутация и да не позволява да се превърне в обект на подозрение. — Б.пр. ↑

КАТРИН, НОРФОЛК ХАУС, ЛАМБЕТ, НОЕМВРИ 1539

— Ще те наричам своя съпруга.

— А аз ще те наричам свой съпруг.

Толкова е тъмно, че не мога да го видя как се усмихва, но усещам извитите му устни, когато ме целува отново.

— Ще ти купя пръстен и можеш да го носиш на верижка на шията си и да го държиш скрит.

— Аз ще ти дам кадифена шапчица, избродирана с перли.

Той се засмива.

— За Бога, пазете тишина и ни оставете да поспим! — казва някой ядосано от друг край на спалното помещение. Вероятно е Джоан Булмър, на която липсват същите тези целувки, които сега обсипват моите устни, клепачите ми, ушите, шията, гърдите ми, всяка частица от тялото ми. Ще ѝ липсва любовникът, който някога беше неин, а сега е мой.

— Да отида ли да я целуна за лека нощ? — прошепва той.

— Шшшшт — сгълчавам го аз и възпирам отговора му със собствените си устни.

Намираме се в сънливия унес, обхванал ни, след като сме се любили, чаршафите са усукани около нас, дрехите и бельото са се оплели в едно, цяла съм покрита с мириса на косата, на тялото му, на потта му. Франсис Деръм е мой, както се зарекох, че ще бъде.

— Знаеш, че ако се вреем в брак пред Бога и аз ти дам пръстен, това е също толкова истинска женитба, както ако се венчаем в църква, нали? — пита сериозно той.

Заспивам. Ръката му милва корема ми. Усещам как се размърдвам и въздишам, и разтварям крака, за да подканя отново топлото му докосване.

— Да — казвам, като имам предвид, че приемам докосването му. Той винаги е толкова искрен, че сега ме разбира погрешно.

— Тогава ще го направим ли? Ще се оженим ли тайно и ще бъдем ли заедно: а след като натрупам богатство, можем да кажем на всички и да живеем заедно като съпруг и съпруга?

— Да, да. — Започвам да стена леко от удоволствие: не мисля за нищо друго, освен за движението на умелите му пръсти. — О, да.

На сутринта той трябва да си грабне набързо дрехите и да бяга, преди прислужницата на почитаемата ми баба да пристигне шумно и тържествено да отключи вратата на спалнята ни. Той се измъква светкавично само минути преди да чуем тежките ѝ стъпки по стълбите: но Едуард Уолдгрейв тръгва твърде късно и трябва да се свие под леглото на Мери и да се надява, че провесилите се чаршафи ще го скрият.

— Весели сте тази сутрин — казва подозрително мистрес Франкс, докато ние потискаме кикота си. — Който рано сутрин се във смях залива, преди пладне горки сълзи ще пролива.

— Това е езическо суеверие — казва Мери Ласълс, която е винаги благочестива. — И тези момичета нямат никаква причина да се смеят, ако съвестта им е чиста.

Придаваме си възможно най-сериозни изражения и тръгваме след нея надолу по стълбите към параклиса за литургията. Франсис е в параклиса, на колене, красив като ангел. Той ме поглежда през стаята и сърцето ми се преобръща. Толкова е прекрасно, че е влюбен в мен.

След като службата свършва и всички бързат да отидат на закуска, аз спирам до скамейката, за да оправя връзките на обувката си, и виждам, че той отново се е отпуснал на колене, сякаш потънал в молитва. Свещеникът бавно духва свещите, за да ги изгаси, прибира вещите си, отправя се с клатушкаща се походка надолу по пътеката между скамейките и ние оставаме сами.

Франсис прекосява параклиса, идва до мен и ми подава ръка. Мигът е прелестно тържествен, по-хубав, отколкото в която и да е пиеса. Искане ми се да можех да видя как изглеждаме двамата, особено моето сериозно лице.

— Катрин, ще се омъжиш ли за мен? — изрича той.

Чувствам се толкова пораснала. Именно аз съм тази, която прави това: поемам контрола над съдбата си. Този брак не е уреден за мен от баба ми, нито пък от баща ми. Никой никога не се е интересувал от мен, те са ме забравили, затворена в тази къща. Но аз сама избрах своя

съпруг, аз ще градя сама бъдещето си. Аз съм като братовчедка си Мери Болейн, която се омъжи тайно за човек, когото никой не харесваше, а после прибра цялото наследство на рода Болейн.

— Да — казвам аз, — ще се омъжа. — Аз съм като братовчедка ми, кралица Ана, която се стремеше към най-високопоставения брак в страната, когато никой не смяташе, че това може да бъде постигнато. — Да, ще се омъжа — казвам аз.

Не знам какво точно има предвид той с „женитба“. Мисля, че има предвид, че ще имам пръстен, който да нося на верижка, който мога да покажа на останалите момичета, и че ще се обречем един на друг. Но за моя изненада той ме повежда нагоре по пътеката между скамейките към олтара. За миг се поколебавам, не знам какво иска да направи той, а нямам особена слабост към молитвите. Ако не побързаме, ще закъснеем за закуска, а аз обичам хляба, когато е още топъл, току-що изваден от пещите. Но после разбирам, че разиграваме венчавката си. Толкова ми се иска да си бях облякла най-хубавата рокля тази сутрин, но сега вече е твърде късно.

— Аз, Франсис Деръм, вземам теб, Катрин Хауърд, за своя законна съпруга — казва той твърдо.

Вдигам поглед към него и му се усмихвам. Само да си бях сложила най-хубавата шапчица, щях да бъда напълно щастлива.

— Сега ти го кажи — подканва ме той.

— Аз, Катрин Хауърд, вземам теб, Франсис Деръм, за свой законен съпруг — отговарям послушно.

Той се навежда и ме целува. Чувствам как при докосването му коленете ми се подкосяват, единственото ми желание е тази целувка да продължи цяла вечност. Вече се питам дали ако се шмугнем в оградената от високи стени скамейка на почитаемата ми баба, не можем да стигнем малко по-далече. Но той спира.

— Разбираш, че сега сме женени, нали? — иска да се увери той.

— Това е нашата сватба, така ли?

— Да.

Изкисквам се:

— Но аз съм само на четиринайсет.

— Това няма значение, ти ми даде дума пред Бога. — Много сериозно, той пъха ръка в джоба на жилетката си и измъква кесия: — Тук има сто лири — казва тържествено той. — Ще ти ги поверя за

съхранение, а през новата година ще замина за Ирландия и ще натрупам богатство, за да мога да се върна у дома и открито да те обявя за своя невяста.

Кесията е тежка, той е спестил за нас цяло състояние. Толкова е вълнуващо.

— Значи аз трябва да пазя парите на сигурно място?

— Да, като моя добра съпруга.

Това е толкова прекрасно, че аз разтърсвам леко кесията и чувам как монетите прозвънтят. Мога да я сложа в празното си ковчеже за накити.

— Ще ти бъда толкова добра съпруга! Направо ще се изненадаш!

— Да. Запомни какво ти казах. Това е истинска венчавка пред Бога. Вече сме мъж и жена.

— О, да. А след като натрупаш богатство, можем наистина да се оженим, нали? С нова рокля и всичко останало?

Франсис се намръщва за миг.

— Разбираш ли наистина? — пита той. — Зная, че си млада, Катрин, но трябва да разбереш това. Вече сме женени. Бракът ни е законен и обвързващ. Не можем да се оженим отново. Това е всичко. Ние току-що го направихме. Бракът между двама души пред Божиите очи е също толкова обвързващ, колкото и един брак, удостоверен с подпис върху брачния договор. Вече си моя съпруга. Женени сме в Божиите очи и по законите на страната. Ако някой те пита, ти си моя съпруга, моя законна съпруга. Разбираш ли?

— Естествено, че разбирам — отвърщам припряно. Не искам да изглеждам глупава. — Естествено, че разбирам. Казвам само, че бих искала нова рокля, когато кажем на всички.

Той се засмива, сякаш съм казала нещо забавно, взема ме отново в прегръдките си, целува ме в основата на шията и заравя лице във врата ми.

— Ще ти купя синя копринена рокля, мистрес Деръм — обещава ми той.

Затварям очи от удоволствие:

— Зелена — казвам. — В зеления цвят на династията Тюдор. Кралят най-много обича зеления цвят.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ, ДЕКЕМВРИ 1539

Благодаря на Бога, че съм тук, в Гринич, най-красивият от кралските дворци, отново в покоите на кралицата, където ми е мястото. Когато бях тук за последно, аз се грижех за Джейн Сиймор, докато тя изгаряше в треска и питаше за Хенри, който така и не дойде; но сега покоите са преобоядисани и аз съм възстановена на власт, а тя е забравена. Единствена аз оцелях. Преживях падението на кралица Катерина, изпадането в немилост на кралица Ана и смъртта на кралица Джейн. За мен е истинско чудо, че оцелях, но ето ме тук, отново в двора, една от малкото — твърде малкото — ползващи се с благоволение. Ще служа на новата кралица, както съм служила на нейните предшественички, любящо и предано и с оглед на собствените си възможности. Отново ще влизам и излизам от най-хубавите покои в най-хубавите палати на страната като от свой дом. Отново съм там, където съм родена и възпитана да бъда.

Понякога дори успявам да забравя всичко случило се. Понякога забравям, че съм вдовица на трийсет години, със син, който е далече от мен. Струва ми се, че отново съм млада жена, със съпруг, когото обожавам, и изпълнена с надежди. Отново съм в самия център на своя свят. Почти ми се струва, че съм преродена.

Кралят е планирал сватба по Коледа и дамите на кралицата се събират за празненствата. Благодарение на милорд херцога, аз съм една от тях, върнала се при приятелите и съперниците, които познавам от детството си. Някои от тях ме поздравяват за завръщането с крива усмивка и двусмислен комплимент, някои пък ме гледат накриво. Не че са обичали Ана толкова много — не и те, — но падението ѝ ги изплаши, а те си спомнят, че единствена аз се спасих, спасих се като по магия: това ги кара да се кръстят и да шепнат стари слухове в моя вреда.

Беси Блаунт, старата любовница на краля, сега омъжена далеч по-изгодно, отколкото предполага положението ѝ, за лорд Клинтън, ме

поздравява доста любезно. Не съм я виждала от смъртта на сина й Хенри Фицрой, на когото кралят даде титлата херцог, херцог на Ричмънд само за това, че беше кралско копеле, и когато казвам колко съжалявам за загубата й — просто думи на безсъдържателна учтивост — тя внезапно ме сграбчва за ръката и ме поглежда с бледо и настойчиво лице, сякаш за да ме попита безмълвно дали знам как е умрял. Ще й кажа ли как е умрял?

Усмиввам се хладно и откопчвам пръстите й от китката си. Не мога да й кажа, защото наистина не знам, а и да знаех, нямаше да й кажа.

— Много съжалявам за загубата на сина ви — повтарям.

Тя вероятно никога няма да узнае защо е умрял, нито как. Но пък и хиляди други няма да узнаят. Хиляди майки изпратиха синовете си на поход да защитят параклисите на светците, светите места, крайпътните статуи, манастирите и църквите, и хиляди синове никога не се завърнаха у дома. Кралят ще реши кое е вяра и кое — ерес, не е дадено на обикновените хора да определят това. В този нов и опасен свят не е дадено дори на църквата да го определи. Кралят ще реши кой ще живее и кой ще умре, сега той има Божията власт. Ако Беси наистина иска да узнае кой е убил сина й, по-добре е да пита неговия баща, краля: но тя познава Хенри твърде добре, за да стори това.

Останалите жени са видели Беси да ме поздравява и излизат напред: жените от семействата Сиймор, Пърси, Кълпепър и Невил. Всички видни семейства в страната са принудили дъщерите си да встъпят в тясното обкръжение на покоите на кралицата. Някои от тях знаят лоши неща за мен, а някои подозират още по-лоши. Не ме е грижа. Сблъсквала съм се и с по-лоши неща от злбата на завистливи жени, а и без друго съм роднина на повечето от тях и съперница на всичките. Ако някой иска да ми създава неприятности, по-добре да си спомни, че съм под закрилата на негова светлост херцога, а само Томас Кромвел е по-могъщ и влиятелен от нас.

Онази, от която се ужасявам, онази, която наистина не искам да срещам, е Катерина Кери, дъщерята на Мери Болейн, моята безчестна зълва. Катерина е дете, петнайсетгодишно момиче, не би трябвало да се боя от нея, но — да си кажа честно — майка й е страховита жена и никога не ми се е възхищавала особено. Негова светлост херцогът издейства на младата Катерина място в двора и заповяда на майка й да

я изпрати при извора на цялата власт, източника на всички богатства, а Мери, непокорната Мери, се подчини. Мога да си представя колко неохотно е купила на детето си рокли и я е научила да си подрежда косата в прическа, да прави реверанси и да танцува. Мери видя семейството си да се издига до небесата благодарение на красотата и остроумието на сестра ѝ и брат ѝ, а после видя телата им, прибрани на късове в малките ковчези. Ана беше обезглавена, тялото ѝ бе увито в един сандък, главата ѝ — в кошница. Джордж, моят Джордж... не мога да понеса мисълта за това.

Нека бъде достатъчно да кажа, че Мери обвинява мен за цялата си скръб и загуба, вини мен за загубата на брат си и сестра си и нито за миг не помисля за собствената си роля в нашата трагедия. Тя обвинява мен, сякаш аз съм могла да ги спася, сякаш не правих всичко по силите си чак до самия ден, до последния ден, на ешафода, когато вече никой не можеше да направи нищо.

И тя греша, като обвинява мен. Мери Норис изгуби баща си Хенри същия ден и по същата причина, а ме поздравява почтително и с усмивка. Тя не таи омраза и злоба срещу мен. Майка ѝ я е научила подобаващо, че огънят на кралското недоволство може да изгори всекиго, безсмислено е да се винят оцелелите, които са се измъкнали навреме.

Катерина Кери е петнайсетгодишна девойка: ще дели стая с други млади момичета, с моята и нейна братовчедка Катрин Хауърд, Ан Басет, Мери Норис, с други амбициозни момичета, които не знаят нищо и се надяват на всичко. Аз ще ги напътствам и съветвам като жена, която е служила на кралици и преди. Катерина Кери няма да разказва шепнешком на приятелките си за времето, което е прекарала с леля си Ана в Тауър, за изтръгнатите в последния миг съгласия, за дадените на стъпалата на ешафода обещания, за опрощението, за което те се кълняха, че идва, и което така и не дойде. Няма да им каже, че всички ние оставихме Ана да отиде на дръвника — благочестивата ѝ майка бе също толкова виновна колкото и всеки друг. Тя е отгледана и възпитана като Кери, но тя си остава Болейн, незаконна дъщеря на краля и Хауърд до мозъка на костите си: тя ще знае, че трябва да си държи устата затворена.

В отсъствието на новата кралица ние трябва да се настаним в покоите без нея. Трябва да чакаме. Времето за пътуването ѝ е лошо и

тя напредва бавно от Клев до Кале. Сега смятат, че тя няма да пристигне тук навреме за сватба по Коледа. Ако бях нейна съветничка, щях да ѝ кажа да се изправи пред опасността, която и да е опасност, и да дойде с кораб. Знам, че пътуването е дълго, а през зимата английското море е опасно, но една невеста не бива да закъснява за сватбения си ден; а този крал не обича да чака за нищо. Той не е човек, на когото може да се отказва.

В действителност той вече не е някогашният принц. Когато бях за първи път в двора, а той беше млад съпруг на красива съпруга, тогава беше нашият прекрасен златен крал. Наричаха го най-красивия принц в християнския свят и това не беше ласкателство. Мери Болейн беше влюбена в него, Ана беше влюбена в него, аз също бях влюбена в него. Нито едно момиче в двора, нито едно момиче в страната не можеше да му устои. Тогава той се обърна срещу своята съпруга, кралица Катерина, една добра жена, а Ана го научи как да бъде жесток. Нейното обкръжение, умни, млади, безмилостни придворни, упорито тормозеха кралицата, докато я направиха нещастна, и научиха краля да танцува по нашата еретическа свирка. Подлъгахме го да си помисли, че кралицата го е излъгала, после го заблудихме да смята, че Улси го е предал. Но после мнителният му ум, риещ упорито като прасе със зурлата си, започна да се изплъзва извън нашия контрол. Той започна да се съмнява и в нас. Кромвел го убеди, че Ана му е изменила, семейство Сиймор го подтикнаха да повярва, че всички ние сме участници в заговор. В крайна сметка кралят загуби нещо повече от една съпруга, дори от две съпруги: той изгуби способността да се доверява. Ние го научихме да бъде мнителен и златният блясък на момчето потъмня върху мъжа. Сега, заобиколен от хора, които се страхуват от него, той се е превърнал в кавгаджия и грубиян. Превърнал се е в опасност, като мечка, насъскана и докарана до бесен гняв. Той каза на принцеса Мери, че ще нареди да я убият, ако не му се подчинява, а после я обяви за копеле и заяви, че тя вече не е принцеса. Обяви за незаконородена принцеса Елизабет, нашата принцеса от рода Болейн, моята племенница, и нейната гувернантка казва, че дори не обличат детето както подобава.

И последно, тази история с Хенри Фицрой, собствения син на краля: в един миг той щеше да бъде узаконен и провъзгласен за Уелски принц, а на следния ден вече бе мъртъв от загадъчна болест и на самия

ми чичо бе наредено да го погребат в полунощ. Как всичките му портрети бяха унищожени, а всякакво споменаване на името му беше забранено? Що за човек е този, който може да гледа как собственият му син умира и бива погребан, без да каже и дума? Що за баща е този, който може да каже на двете си малки момиченца, че те не са негови деца? Що за човек може да изпрати приятелите и съпругата си на ешафода и да танцува, когато му съобщят за смъртта им? Що за човек е този, на когото сме дали абсолютна власт над живота и душите си?

И което е може би дори по-лошо: добрите свещеници, обесени на гредите на собствените си църкви, благочестивите мъже, отиващи на кладата, за да бъдат изгорени, със сведени очи и извисени към небето мисли, бунтовете на север и изток и кралят, кълнящ се, че бунтовниците могат да му се доверят, че той ще се вслуша в думите им, а после ужасното предателство, което изпрати хиляди доверчиви глупци из цялата страна на бесилото, с което превърна милорд Норфолк в палач на собствените си земяци. Този крал избива хиляди, този крал продължава да избива хиляди хора от собствения си народ. Светът извън Англия твърди, че той е полудял, и очаква нашия бунт. Но подобно на изплашени кучета в мечата яма ние не смеем да направим нещо повече освен просто да го гледаме и да се зъбим.

Въпреки това сега той е весел, макар че новата кралица не успя да пристигне. Все още не съм му представена, но ми казват, че той ще поздрави любезно мен и всичките й дами. Той е на вечеря, когато се промъквам в покоите му, за да видя портрета на новата кралица, който той държи в своята зала за аудиенции. Стаята е празна, портретът е върху статив, осветен от големи свещи. Трябва да се признае, че тя е миловидно създание. Има открито лице, прекрасните й очи гледат прямо. Веднага разбирам какво харесва той в нея. Тя не притежава греховна привлекателност: в лицето й няма чувственост. Тя не изглежда склонна към флиртове, нито опасна или порочна. Не притежава блясък, нито изтънченост. Изглежда по-млада от двайсет и четирите си години, бих казала дори, че изглежда малко простовата за критичния ми поглед. Тя няма да бъде кралица в смисъла, в който Ана беше такава: това е сигурно. Това не е жена, готова да преобърне двора и страната надолу с главата, за да постигне своето. Това не е жена, която ще кара мъжете почти да полудяват от желание и ще настоява те

да пишат стихове за любовта. И, разбира се, точно това е желанието на краля сега — никога повече да не обича жена като Ана.

Ана го съсипа умишлено, може би завинаги. Тя подпали устоите на двора му и накрая всичко беше изпепелено. Той е като човек, на когото чак веждите са опърлени, а аз съм жената, чийто дом се превърна в пепелище. Той не иска никога повече да се жени за любовница, която е пожелал. Аз никога повече не искам да усещам мириxa на дим. Той иска до себе си съпруга, стабилна като впрегнат в ралото вол, а после може да потърси флирт, опасност и привлекателност другаде.

— Хубава картина — казва един мъж зад гърба ми и когато се обръщам, виждам тъмната коса и издълженото, бледо лице на чичо си, Томас Хауърд, херцогът на Норфолк, най-великият мъж в кралството след самия крал.

Правя му дълбок реверанс.

— Наистина е такава, сър — казвам.

Той кима, тъмните му очи са сериозни.

— Смятате ли, че наистина ще прилича на образа си?

— Ще разберем съвсем скоро, милорд.

— Можете да ми благодарите, че ви уредих място в домакинството й — казва небрежно той. — Заслугата е моя. Приех го като личен въпрос.

— Наистина съм ви много благодарна. Дължа ви самия си живот. Знаете, че трябва само да ми наредите какво да правя.

Той кимва. Никога не е проявявал добрина към мен с едно изключение, една огромна услуга: да ме измъкне от пожара, изпепелил двора. Той е груб човек, който не говори много. Казват, че е обичал истински само една жена и това била Катерина Арагонска, но гледал как я тласкат на дъното, изпаднала до бедност, забрава и смърт, за да постави на нейно място собствената си племенница. Така че неговата обич и без друго не струва кой знае колко.

— Ще ми разкажете как вървят нещата в покоите й — казва той, като кима към портрета. — Както сте правили винаги. — Той ми подава ръка, удостоява ме с честта да ме отведе на вечеря. Отново правя реверанс — той обича да му се засвидетелства почтително отношение — и леко слагам длан върху ръката му. — Ще искам да знам дали тя задоволява краля, да науча, когато зачене, с кого се среща,

как се държи и дали води със себе си лютерански свещеници. Такива неща. Знаете.

Знам. Отиваме заедно до вратата.

— Очаквам тя да се опита да му се наложи по въпроса с религията — казва той. — Не можем да позволим това. Не можем да позволим той да продължи да клони към реформа: страната няма да търпи това. Трябва да прегледате книгите ѝ и да разберете дали чете забранени произведения. И наблюдавайте дамите ѝ, за да разберете дали те ни шпионират, дали докладват на Клев. Ако някоя от тях покаже признаци на ерес, искам да разбере за това веднага. Знаете какво трябва да правите.

Знам. Няма нито един член на това голямо семейство, който да не знае задачата си. Всички работим да поддържаме влиянието и богатството на Хауърдови и се държим заедно.

Чувам врявата на пируващия двор откъм залата, докато вървим натам: слуги с огромни кани вино и подноси с месо влизат наперено, подредени в редица, за да сервират на стотиците хора, които вечерят всеки ден с краля. В галерията отгоре са хората, дошли да гледат, да видят огромното чудовище, каквото представлява кръгът на най-знатните хора, звяр със сто усти и милион кроежи, и двеста очи, наблюдаващи краля като единствения източник на цялата власт, цялото богатство, и цялото благоволение.

— Ще ви се стори променен — казва херцогът много тихо, с допряна до ухото ми уста. — Всички смятаме, че е трудно да му се угоди.

Спомням си за разглезеното момче, чието внимание можеше да бъде отвлечено в миг с някоя шега, облог или предизвикателство.

— Той винаги е бил вятърничав.

— Сега е нещо по-лошо от това — казва негова светлост. — Настроението му се променя съвсем неочаквано, той е жесток: готов е да се нахвърли в гневен изблик срещу Кромвел и да закрепци в лицето му: може да се преобрази за миг. Може да изпадне в пристъп на ярост, от който лицето му става аленочервено. Нещо, което му е приятно сутринта, може да го разгневи на вечеря. Трябва да внимавате.

Кимвам.

— Сега му се кланят на едно коляно, докато му поднасят храната — забелязвам новата мода.

Той се изсмива кратко:

— И го наричат „Величество“ — казва той. — „Ваша светлост“ беше достатъчно добро за самите Плантагенети: но не е достатъчно за този крал. Той трябва да бъде „Величество“, сякаш е бог.

— И хората правят ли го? — питам любопитно. — Оказват ли му тази изключителна чест?

— Самата вие ще го правите — казва ми той. — На Хенри ще бъдат оказани божествени почести, ако той го пожелае: никой не дръзва да му противоречи.

— А лордовете? — питам аз, мислейки си за гордостта на великите мъже на кралството, които поздравяваха бащата на този мъж като равен и чиято преданост го възкачи на престола.

— Ще видите — казва мрачно негова светлост. — Промениха законите за държавна измяна, така че дори мисълта за съпротива е углавно престъпление. Осмели ли се някой да му възрази, в полунощ ще почукат на вратата му и той ще бъде отведен в Тауър за разпит, а жена му ще остане вдовица дори без съдебен процес.

Поглеждам към високата маса, където се е разположил кралят: масивна, разплута върху трона грамада. Той тъпче устата си с храна, докато ние го гледаме, вдигнал двете си ръце към лицето: по-дебел е от всеки мъж, когото съм виждала досега през живота си, раменете му са едри, вратът му е като на вол, чертите му се размиват в огромното му кръгло като месечина лице, пръстите му са като издути пудинги.

— Боже мой, та той се е издул като чудовище! — възкликвам. — Какво е станало с него? Болен ли е? Нямаше да го позная. Бог е свидетел, че той не е някогашният принц.

— Той е опасен — казва негова светлост, с глас, не по-силен от дихание. — За себе си в своите ненаситни удоволствия, и за останалите в гнева си. Нека това ви послужи за предупреждение.

Потресена съм повече, отколкото показвам, когато отивам до масата за дамите на кралицата. Те ми правят място и ме поздравяват по име: много от тях ме наричат „братовчедке“. Усещам малките свински очички на краля върху себе си и му правя дълбок реверанс, преди да седна на мястото си. Никой друг не обръща внимание в какъв звяр се е превърнал принцът: сякаш това е вълшебна приказка и всички сме заслепени от заклинание да не виждаме съсипания човек в лицето на този заприличал на свиня крал.

Заемам се с вечерята си и си сипвам от общото блюдо, наливат в чашата ми от най-хубавото вино. Оглеждам хората от двора. Това е моят дом. Познавам повечето от тези хора цял живот, а благодарение на това, че херцогът се е погрижил да уреди бракове на всички деца на Хауърдови по свое усмотрение, съм роднина с повечето от тях. Като повечето от тях аз съм служила на всички кралици подред. Като повечето от тях следвах царствената си господарка в модата на шапчиците: триъгълна шапчица, френска шапчица, английска шапчица; и по отношение на молитвите: папистки, реформистки, английски католически. Запъвах се на испански и бърбех на френски, седях в замислено мълчание и шиех ризи за бедните. Няма много неща, които да не съм видяла и които да не знам за кралиците на Англия. А скоро ще видя следващата и ще узная всичко за нея: нейните тайни, нейните надежди и нейните грешки. Ще я следя и ще докладвам на негова светлост херцога. И може би дори в един двор, станал страхлив под управлението на крал, който се разплува и се превръща в тиранин, дори без съпруга си, и дори без Ана, отново ще се науча да бъда щастлива.

КАТРИН, НОРФОЛК ХАУС, ЛАМБЕТ, ДЕКЕМВРИ 1539

А какво ще получа за Коледа? Знам, че ще получа бродирана кесия от приятелката ми Агнес Рестуолд, преписана на ръка страница от молитвеник от Мери Ласълс (толкова съм развълнувана от идеята за това, че едва дишам) и две кърпички от баба ми. Дотук наистина голяма скука. Но най-скъпият ми Франсис ще ми подари риза от най-хубавия бродиран лен, а аз съм му изтъкала, със собствените си ръце — това ми отне цели дни — лента за ръкав в любимите ми цветове. Много съм доволна, че той толкова ме обича, и, разбира се, аз също го обичам, но той не ми купи пръстен, както ми обеща, и все още има намерение да замине за Ирландия да си търси късмета още другия месец, тогава аз ще остана съвсем сама, и какъв е смисълът от това?

Дворът е в Гринич за Коледа. Надявах се, че ще е в Уайтхол, и тогава можех поне да отида да видя как кралят вечеря. Чичо ми, херцогът, е там, но не ни вика: и макар че баба ми отиде на вечеря, не ме взе със себе си. Понякога си мисля, че не ме очаква нищо. Нищо няма да се случи и аз ще живея и ще умра като стара мома на служба при баба си. На следващия си рожден ден ще навърша петнайсет, а явно никой не е помислил ни най-малко за бъдещето ми. Кого го е грижа за мен? Майка ми е мъртва, а баща ми едва си спомня името ми. Ужасно тъжно е. Мери Лъмли ще се омъжва догодина, сега изготвят брачния договор и тя си придава важност и се разпорежда с мен като кралица, сякаш ме е грижа за нея и за пъпчивия ѝ годеник. Не бих искала подобен брак, та дори да ми го предложат заедно с цяло състояние, и точно така ѝ казах и така се скарахме, и затова дантелената якичка, която тя щеше да ми подари за Коледа, ще бъде подарена на някой друг, но мен не ме е грижа за това.

Кралицата би трябвало вече да е в Лондон, но тя е такава мудна глупачка, че се забави, така че всичките ми надежди за величественото ѝ влизане в Лондон и за прекрасна сватба също ще трябва да почакаат. Сякаш самите богини на съдбата са се заели да ме направят нещастна.

Обречена съм. Всичко, което искам, са малко танци! Всеки би си помислил, че едно момиче на почти петнайсет, или което във всеки случай ще навърши петнайсет догодина, може да отиде веднъж на танци, преди да умре!

Разбира се, за Коледа тук ще има танци, но не това имам предвид. Какво удоволствие има в танцуването, когато всеки, който те вижда, те е виждал всеки ден в продължение на цяла година преди това? Какво удоволствие има в едно пиршество, когато всяко момче в стаята ти е толкова познато, колкото гоблените по стените? Каква радост има в това, върху теб да се спре погледът на мъж, когато това е собственият ти мъж, собственият ти съпруг, и той ще дойде в леглото ти, независимо дали танцуваш хубаво или не? Изпробвам едно специално завъртане и реверанс, което упражнявам напоследък, и то се оказва напълно безполезно. Изглежда, не ме забелязва никой освен баба ми, която вижда всичко, и тя ме вика да изляза от редицата, повдига с пръст брадичката ми и казва:

— Дете, не е нужно да пърхаш наоколо като някоя италианска развратница. И без друго всички те наблюдаваме!

От което аз трябва да разбера, че не бива да танцувам като дама, като елегантна млада дама със стил, а като дете.

Правя реверанс и не казвам нищо. Безсмислено е да споря с нейна светлост баба ми: тя има такъв нрав, че може да ме отпрати от стаята в миг, ако дори само си отворя устата. Наистина смятам, че се отнасят с мен много жестоко.

— А какво чувам за теб и младия господин Деръм? — пита внезапно тя. — Мислех, че веднъж вече съм те предупредила?

— Не зная какво сте чули, бабо — казвам хитро.

Твърде хитро за нея, защото тя ме перва по ръката с ветрилото си.

— Не забравяйте коя сте, Катрин Хауърд — казва тя остро. — Предполагам, че когато вашият чичо ви изпрати да служите на кралицата, няма да искате да откажете заради някакво младежко увлечение?

— Да служа на кралицата ли? — Веднага преминавам към най-важното.

— Може би — казва тя с влудяващ тон. — Може би тя ще има нужда от придворна дама, ако момичето е внимателно възпитано и не е

известно като истинска блудница.

Толкова съм отчаяна, че не мога да говоря.

— Бабо... аз...

— Няма значение — казва тя и с махване на ръка ме отпраща отново при танцуващите. Вкопчвам се в ръкава ѝ и я умолявам да ми каже още: но тя се засмива и ме праща да танцувам. Докато ме наблюдава, аз подскачам наоколо като малка дървена кукла. Толкова правилно спазвам стъпките и се държа толкова любезно, та бихте си помислили, че самата аз съм коронована особа. Танцувам като монахиня, танцувам като девица весталка, и когато вдигам очи да видя дали е впечатлена от скромността ми, тя ми се смее.

И така, тази вечер, когато Франсис идва до вратата на стаята, аз го посрещам на прага:

— Не можеш да влезеш — казвам рязко. — Нейна светлост баба ми знае всичко за нас. Предупреди ме да внимавам за репутацията си.

Той изглежда потресен:

— Но, любов моя...

— Не мога да я излагам на риск — настоявам аз. — Тя знае далеч повече, отколкото си мислехме. Бог знае какво е чула или кой ѝ е казал.

— Няма да се отречем един от друг — казва той.

— Не — казвам неуверено аз.

— Ако те попита, трябва да ѝ кажеш, че сме женени пред Бога.

— Да, но...

— А сега аз ще дойда при теб като твой съпруг.

— Не можеш. — Нищо на света няма да ме възпре да стана придворна дама на новата кралица. Дори безсмъртната ми любов към Франсис.

Той обгръща талията ми с ръка и леко гризва тила ми.

— Заминавам за Ирландия след няколко дни — прошепва тихо той. — Няма да ме отпратиш с разбито сърце.

Поколебавам се. Ще бъде много тъжно, ако му се разбие сърцето, но аз трябва да бъда придворна дама на новата кралица: няма нищо по-важно от това.

— Не искам сърцето ти да бъде разбито — казвам. — Но трябва да постъпя на служба в домакинството на кралицата и кой знае какво може да се случи?

Той ме пуска рязко.

— О, значи си мислиш, че ще отидеш в двора? — пита сърдито той. — И ще флиртуваш с някой велик лорд? Или с някой от знатните си братовчеди, или с някой друг? С някой Кълпепър или Мобри, или Невил?

— Не знам — казвам. Наистина е удивително колко горда мога да бъда. Бихте ме помислили за баба ми. — Не мога да обсъждам плановете си с теб сега.

— Кити! — проплаква той: разкъсван е между гнева и похотта. — Ти си моя съпруга, ти се вриче да ми бъдеш съпруга! Ти си моята любима!

— Трябва да те помоля да се оттеглиш — казвам много надменно, затварям вратата пред лицето му и със скок се мятам в леглото.

— Какво сега? — пита Агнес. В далечния край на спалното помещение завесите около леглото са дръпнати, някакво момче и някакво разпуснато момиче правят любов, чувам жадното му запъхтяно дишане и нейните въздишки.

— Не можете ли да пазите тишина? — изкрещявам към другия край на дългата стая. — Наистина е възмутително. Оскърбително е за млада девойка като мен. Възмутително е. Наистина не бива да бъде допускано.

АНА, КАЛЕ, ДЕКЕМВРИ 1539

По време на цялото това дълго пътуване започнах да научавам каква ще бъда, когато стана кралица. Английските дами, които негово величество кралят изпрати да ме придружават, ми говорят на английски всеки ден, а милорд Саутхамптън е до мен във всеки град, в който влизаме, и ме насърчава и направлява изключително услужливо. Те са народ, който държи изключително много на официалностите и са изпълнени с достойнство; всичко трябва да се върши по книга, по правило, и аз се уча да крия вълнението си от приветствията, от музиката и от тълпите, които навсякъде излизат да ме видят. Не искам да изглеждам като дошлата от село сестра на някой дребен херцог, искам да изглеждам като кралица, истинска кралица на Англия.

Във всеки град ме посрещаха с приветствия хора, тълпящи се по улиците, които викаха името ми и ми поднасяха китки цветя и подаръци. Повечето градове ми засвидетелстват своето верноподаничество с речи и ми връчват кесия със злато или скъпи накити. Но първото ми пристигане в английски град, в пристанището Кале, кара всичко, случило се преди това, да изглежда нищожно и маловажно. Това е могъща английска крепост, заобиколена от голям защитен със стени град, построена да възпира всяко нападение от вражеска Франция, която е точно пред сигурно охраняваните порти. Влизаме през южната порта, от която се разкрива изглед през пътя към кралство Франция, и биваме приветствани от един английски благородник, лорд Лайл, и десетки благородници, прекрасно облечени, с малка армия от мъже, облечени в ливреи в червено и синьо.

Благодаря на Бога, че ми изпрати лорд Лайл да бъде мой приятел и съветник в тези трудни дни, защото той е мил човек, чието изражение ми напомня малко за баща ми. Без него щях да бъда безмълвна толкова от ужас, колкото и заради незнанието на английски. Сам той е облечен великолепно като крал и го придружават толкова много английски благородници, че приличат на море от кожи и кадифе. Но той хваща студената ми ръка в голямата си топла хватка и казва:

„Кураж!“ Може още да не разпознавам тази дума, докато не ми я каже преводачката ми, но разпознавам приятел, когато го видя, и успявам да му се усмихна слабо, а после той пъха ръката ми в сгъвката на лакътя си и ме повежда надолу по широката улица към пристанището. Камбаните бият приветствено за мен, съпругите и децата на всички търговци се редят от двете страни на улиците, за да ме зърнат, а чираците и прислужниците до един крещат: „Ура за Ана от Клев!“, докато минавам.

На пристанището има два огромни кораба: личния кораб на краля, наречен „Суийпстейк“, което има нещо общо с хазарта^[1], и един на име „Лайън“: и двата развяват флагове и ме приветстват с тръбни звуци, когато ме виждат да се приближавам. Те са изпратени от Англия да ме отведат при краля, а с тях идва да ме ескортира и огромна флотилия. Топчиите изстрелват залпове, топовете реват, целият град е потопен в дим и шум, но това е голям комплимент и затова аз се усмихвам и се опитвам да не трепна. Продължаваме към Стейпъл Хол, където кметът на града и търговците ме приветстват с дълги речи и с две кесии злато, а лейди Лайл, която е дошла да ме посрещне със съпруга си, ми представя моите придворни дами.

Всички те ме придружават обратно до дома на краля, до двора, и аз се изправям, докато те една след друга излизат напред, представят се по име, поднасят комплиментите си и правят поклон или реверанс. Аз съм толкова уморена и толкова обърквана от целия този ден, че чувствам как коленете ми започват да се подгъват, но те продължават да идват, една след друга. Нейна светлост лейди Лайл стои до мен и прошепва всяко име в ухото ми, казва ми по малко за всяка от тях, но аз не разбирам думите ѝ, а освен това тук има твърде много непознати хора, за да мога да възприема всичко. Наистина главозамайваща гълпа: но всички те ми се усмихват любезно и ми се кланят толкова почтително, че знам, че би трябвало да съм щастлива от подобно внимание, а не смутена от него.

Веднага щом и последната дама, прислужница и паж са се поклонили и мога благоприлично да си тръгна, казвам, че бих искала да отида в личния си кабинет, преди да вечеряме, и моята преводачка им го казва: но все още не може да бъде оставена на спокойствие. Щом влизаме в покоите ми, още непознати лица очакват да ми бъдат представени като слуги и служители в личния ми кабинет. Толкова съм

изтощена от всички тези представяния, че казвам, че бих искала да отида в спалнята си: но дори тук не мога да бъда сама. Лейди Лайл и други дами, сред които и придворните, влизат, за да се уверят, че имам всичко, което ми е необходимо. Цяла дузина от тях влизат, потупват леглото, оправят завесите и стоят наоколо, взирайки се в мен. В пристъп на пълно отчаяние казвам, че искам да се моля, влизам в малкото килерче до спалнята и затварям вратата пред изпълнените им с желание за помощ лица.

Чувам ги как чакат отвън като публика, която очаква някакъв шут да излезе и да жонглира или да прави номера: малко озадачени от забавянето, но достатъчно добронамерени. Облягам се на вратата и докосвам челото си с opakото на ръката. Студено ми е и въпреки това се потя, сякаш съм болна от треска. Трябва да го направя. Знам, че мога да го направя, знам, че мога да бъда кралица на Англия, и то добра кралица. Ще науча езика им: вече разбирам по-голямата част от това, което ми се говори, макар да се запъвам, когато говоря. Ще науча всички тези нови имена и ранга им и правилните обръщения, за да не ми се налага винаги да стоя като някоя малка кукла с кукловод до мен, който ми казва какво да правя. Щом стигна в Англия, ще се погрижа да си поръчам нови дрехи. Моите дами и аз, в германското си облекло, приличаме на дебели малки патици редом с тези английски лебеди. Те се разхождат полуголи, едва покрили главите си с шапчици, пърхат наоколо в леките си рокли, докато ние сме пристегнати в кадифе като някакви тумбести пакети. Ще се науча да бъда елегантна, ще се науча да бъда приятна и привлекателна, ще се науча да бъда кралица. Със сигурност ще се науча да посрещам сто души, без да се потя от страх.

Сега си давам сметка, че поведението ми сигурно им се струва много странно. Първо заявявам, че искам да се облека за вечеря, а после влизам в стаичка, малко по-голяма от кухненски шкаф, и ги карам да чакат отвън. Сигурно изглеждам нелепо набожна или още по-лошо, те сигурно ще разберат, че съм болезнено стеснителна. Щом ми хрумва тази мисъл, замръзвам неподвижно в малката стаичка. Чувствам се като истинска селска глупачка. Просто не знам как да намеря смелост да изляза.

Долепвам ухо до вратата. Навън е станало много тихо, може би те са се уморили да ме чакат. Може би всички са се разотишли да се преоблекат отново. Колебливо открявам вратата и поглеждам навън.

В стаята е останала само една дама, седнала до прозореца, спокойно свела поглед, наблюдавайки двора долу. Щом чува издайническото скърцане на вратата, тя вдига очи и лицето ѝ е любезно и заинтригувано.

— Лейди Ана? — казва тя, изправя се на крака и ми прави реверанс.

— Аз...

— Аз съм Джейн Болейн — представя се тя, правилно досетила се, че не мога да си спомня дори едно име от бъркотията тази сутрин. — Една от вашите почетни дами.

Щом тя изрича името си, аз съм напълно объркана. Трябва да е някаква роднина на Ана Болейн: но какво прави в покоите ми? Със сигурност не може да е тук, за да ми служи, нали? Със сигурност би трябвало да е в изгнание или в немилост?

Оглеждам се за някой, който да ни превежда, а тя се усмихва и поклаща глава. Посочва към себе си и казва: „Джейн Болейн“, а след това изрича, много бавно и много отчетливо: „Ще бъда ваша приятелка“.

И аз я разбирам. Усмивката ѝ е топла, а лицето — честно. Осъзнавам, че иска да каже, че ще ми бъде приятелка: и при мисълта да имам приятелка, на която да мога да се доверя, в това море от нови хора и нови лица, в гърлото ми се надига буца, примигвам, за да прогоня сълзите, и ѝ подавам ръката си да я стисне, сякаш съм някаква малоумна селянка на пазарния площад.

— Болейн? — заеквам аз.

— Да — казва тя, като поема ръката ми в студената си длан. — И ми е съвсем ясно колко страховито е да бъдеш кралица на Англия. Кой би могъл да знае по-добре от мен колко трудно може да бъде това? Ще бъда ваша приятелка — повтаря тя. — Можете да ми се доверите. — Тя топло се ръкува с мен и аз ѝ вярвам, и ние и двете се усмихваме.

---

[1] Sweepstake (англ.) — лотарийно залагане. — Б.пр. ↑

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, КАЛЕ, ДЕКЕМВРИ 1539

Тя никога няма да го удовлетвори, бедното дете, не и за цял живот, не и за хиляда години. Удивена съм, че неговите посланици не са го предупредили: те са мислили изпяло и само как да създадат обединение срещу Франция и Испания, протестантско обединение срещу католическите крале, и изобщо не са и помислили за вкусовете на крал Хенри.

Тя не може да направи нищо, за да се превърне в жена, която би му се полюбила. Той предпочита остроумни, превзети, усмихнати жени с излъчване, което обещава всичко. Дори Джейн Сиймор, макар да беше тиха и покорна, излъчваше стаена жар, която намекуваше за чувствено удоволствие. Но тази жена е като дете, непохватна като дете, с детински искрен поглед и открита, дружелюбна усмивка. Тя изглежда обзета от радостна тръпка, когато някой ѝ се покланя ниско, а когато за първи път видя корабите на пристанището, изглеждаше готова да заръкопляска. Когато е уморена или смутена, тя пребледнява като сърдито дете и изглежда готова да се разплаче. Когато е нервна, носът ѝ почервява като на някоя селянка на студа. Ако не беше толкова трагично, това щеше да е блестяща комедия — това непохватно момиче, мъчещо се да заеме мястото на бляскавата Ана Болейн. Какво са си мислили, когато са си представяли, че тя изобщо някога би могла да се издигне до такъв блясък?

Но самата ѝ непохватност ми предоставя начин да се сближа с нея. Мога да бъда нейна приятелка, нейна голяма приятелка и съюзница. Тя ще има нужда от приятелка. Бедното объркано момиче, тя ще има нужда от приятелка, която знае как стоят нещата в двор като нашия. Мога да я запозная с всички неща, които трябва да знае, да я науча на уменията, които трябва да усвои. А кой би могъл да знае по-добре от мен, която съм била в сърцето на най-великия кралски двор, който Англия някога е имала, и съм го видяла как се самоунищожава? Кой може да опази една кралица в безопасност по-добре от мен, след като видях как една кралица унищожава себе си и заедно със себе си

унищожава и своето семейство? Аз обещах да бъда приятелка на тази нова кралица и мога да изпълня с чест това обещание. Тя е млада, само на двайсет и четири години, но ще порасне. Тя е невежа, но може да бъде научена. Тя е неопитна, но животът ще поправи това. Мога да сторя много за тази старомодна млада жена и за мен ще бъде истинско удоволствие и добра възможност да я съветвам и наставлям.

КАТРИН, НОРФОЛК ХАУС, ЛАМБЕТ, ДЕКЕМВРИ 1539

Чичо ще идва да види баба ми и аз трябва да бъда готова, в случай че изпрати да ме повикат. Всички знаем какво предстои да се случи, но аз съм толкова развълнувана, сякаш чакам някаква голяма изненада. Упражнявах походката, с която да се отправя към него, както и реверанса. Упражнявах удивеното си изражение и възхитената усмивка в отговор на прекрасната новина. Обичам да бъда подготвена, обичам да съм наясно какво се очаква от мен и накарах Агнес и Джоан да играят ролята на чичо ми, докато овладее до съвършенство приближаването, реверанса и изисканото си радостно възклицание.

На всички момичета в стаята им е втръснало от мен, втръснало им е, сякаш са преяли със зелени ябълки, но аз им казвам, че това е напълно очаквано: аз съм от рода Хауърд, разбира се, че ще бъда повикана в двора, разбира се, че ще служа на кралицата и за жалост, разбира се, че те ще бъдат пренебрегнати: колко жалко.

Казват, че ще трябва да науча немски и няма да има танци. Знам, че това е лъжа. Тя ще живее като кралица, а ако е скучна и безинтересна, аз само ще изглеждам по-бляскава в сравнение с нея. Казват, било добре известно, че тя щяла да води уединен живот и че холандците не ядели месо, а само сирене и масло през целия ден. Знам, че това е лъжа — защо иначе покоите на кралицата в Хамптън Корт бяха пребойдисани, ако не за да има тя двор и гости? Казват, че всичките ѝ дами били вече определени и половината от тях вече са заминали да се срещнат с нея в Кале. Чичо идва да ми съобщи, че съм пропуснала шанса си.

Това най-сетне успява да ме изплаши. Знам, че племенничките на краля, лейди Маргарет Дъглас и маркизата на Дорсет, са се съгласили да бъдат най-главните сред нейните дами и се боя, че е твърде късно за мен. „Не — казвам на Мери Ласълс, — невъзможно е той да идва, за да ми каже, че съм твърде закъсняла, че няма да е останало място за мен.“

— А ако го направи, нека това ти е за урок — казва тя твърдо. — Нека ти бъде за урок да подобриш държанието си. Не заслужаваш да отидеш в двора на кралицата, след като имаше такова леко поведение с Франсис Деръм. Никоя истинска дама не би те приела в покоите си, след като си се държала като развратница с такъв мъж.

Това е толкова грубо, че ахвам леко и усещам напиралите сълзи.

— Хайде, не плачи — казва тя уморено. — Не плачи, Катрин. Само ще ти се зачервят очите.

Моментално стискам носа си, за да възпра сълзите.

— Но ако той ми каже, че трябва да остана тук и да бездействам, ще умра! — възкликвам гъгнуво. — Догодина ще съм на петнайсет, а после ще стана на осемнайсет, после на деветнайсет, а после ще стана на двайсет и твърде стара за женитба, и ще си умра тук, на служба при баба ми, без никога да съм била където и да е и без да съм видяла нищо и без никога да съм танцувала в двора.

— О, глупости! — възкликва ядосано тя. — Никога ли не можеш да мислиш за друго, освен за суетата си, Катрин? Освен това някои биха си помислили, че вече си направила достатъчно за четиринайсетгодишно момиче.

— Нищо — казвам аз, все още стиснала носа си. Пускам го и притискам хладните си пръсти към бузите. — Не съм направила нищо.

— Разбира се, че ще служиш на кралицата — казва презрително тя. — Не е вероятно чичо ти да изпусне да настани на такова място член на семейството си, независимо колко лошо си се държала.

— Момичетата казаха...

— Момичетата ти завиждат, защото отиваш, глупачко такава. Ако оставаше тук, щяха да те засипват с престорено съчувствие.

Това е толкова вярно, че дори аз мога да го проумея.

— О, да.

— Така че си измий отново лицето и ела в покоите на нейна светлост. Чичо ти ще бъде тук всеки момент.

Тръгвам възможно най-бързо, като спирам само за миг да кажа на Агнес, Джоан и Маргарет, че знам със сигурност, че отивам в двора и че никога дори за миг не съм повярвала на зловните им думи, а после ги чувам да викат: „Катрин! Катрин! Той пристигна!“ и се втурвам надолу към личната приемна на нейна светлост. Чичо ми е там, застанал е пред огъня и топли гърба си.

Нужно е нещо повече от огън, за да стопли истински този човек. Баба казва, че той е чукът на краля: навсякъде, където има тежка и мръсна работа за вършене, чичо ми е този, който повежда английската армия да смаже и подчини врага. Когато Северът се надигна в защита на старата религия само преди две години, когато бях малко момиче, именно чичо ми беше този, който вразуми бунтовниците. Той им обеща помилване, а след това с измама ги изпрати на бесилото. Той спаси трона и спести на краля труда сам да води битки и да потуши един голям бунт. Баба казва, че той не познава друг аргумент освен примката. Казва, че той е обесил хиляди, макар вътрешно да бил съгласен с тяхната кауза. Не го спряла и собствената му вяра. Нищо не може да го спре. По лицето му виждам, че той е суров човек, човек, който не може лесно да бъде умилостивен: но той е дошъл да ме види и аз ще му покажа каква племенница има.

Снишавам се в дълбок реверанс, както сме се упражнявали безброй пъти в стаята на момичетата, като се навеждам малко напред, така че негова светлост да може да види изкусителната извивка на гърдите ми, притиснати в най-горната част на роклята ми. Бавно вдигам очи към лицето му, преди да се изправам, така че да може да ме види почти на колене пред него, давайки му един миг да помисли за удоволствието от онова, което мога да правя застанала така: нослето ми почти докосва панталоните му.

— Почитаеми чичо — изричам едва чуто, докато се изправам, сякаш го нашепвам в ухото му, докато сме в леглото. — Желая ви добър ден, сър.

— Милостиви Боже — казва той троснато, а баба ми издава леко развеселено ахване.

— Тя е... чест за вас, мадам — казва той, докато аз се изправам, без да се олюлея, и заставам пред него. Сключвам ръце зад гърба си, за да покажа гърдите си в цялата им прелест, и освен това извивам гръб, за да може да се възхити на тънката ми талия. Със скромно сведените си очи мога да мина за ученичка, ако не броим напъпилото ми тяло и леката, полускрита усмивка.

— Тя е момиче от рода Хауърд до мозъка на костите — казва баба ми, която няма твърде добро мнение за момичетата Хауърд, тъй като сме познати с красотата и дързостта си.

— Очаквах да видя дете — казва той, сякаш е много доволен, че ме намира пораснала.

— Много будно дете. — Тя ми отправя суров поглед, за да ми напомни, че никой не бива да знае какво съм научила, докато бях поверена на грижите ѝ. Разтварям невинно очи. Бях на седем години, когато за първи път видях една прислужница да си ляга с един паж; бях на единайсет, когато Хенри Манокс ме прегърна за първи път. Какво е смятала, че ще излезе от мен?

— Тя ще се справи много добре — казва той, след като си е дал един миг да се съвземе. — Катрин, умееш ли да танцуваш, да пееш, да свириш на лютня и така нататък?

— Да, милорд.

— Да четеш и да пишеш на английски, френски и латински?

Стрелвам баба с измъчен поглед. Аз съм невъобразимо глупава и всички го знаят. Толкова съм глупава, че дори не знам дали трябва да отговоря с лъжа на този въпрос, или не.

— За какво би ѝ потрябвало това? — пита тя. — Кралицата говори само немски, нали?

Той кима:

— Немски. Но на краля му се нравят образованите жени.

Херцогинята се усмихва:

— Това беше някога — казва тя. — Онова момиче Сиймор не беше кой знае колко учено. Мисля, че той вече не търси съпруга, с която да може да спори. На вас нравят ли ви се образованите жени?

При тези думи той леко изсумтява. Цял свят знае, че той и съпругата му са разделени от години — толкова много се мразят.

— Както и да е, най-важното е тя да удовлетвори кралицата и да се хареса на двора — заявява чичо. — Катрин, трябва да отидете в двора и да бъдете една от придворните дами на новата кралица.

Усмихвам му се лъчезарно.

— Радвате ли се, че отивате?

— Да, уважаеми чичо. Много съм ви благодарна — сецмам се да добавя.

— Поставена сте на такова важно място, за да бъдете чест за семейството си — заявява тържествено той. — Баба ви ми казва, че сте добро момиче и че знаете как да се държите. Погрижете се наистина да е така и не ни изменяйте.

Кимвам. Не смея да погледна баба си, която знаеше всичко за Хенри Манокс, а веднъж ме хвана в горната зала с Франсис, както бях отпуснала ръка надолу върху предния край на панталоните му, а на шията ми се виждаше следата от ухапването му, нарече ме бъдеща блудница и глупава развратница и ми удари плесница, от която главата ми забуча, а по Коледа отново ме предупреди да се откажа от него.

— Ще има млади мъже, които може да ви обърнат внимание — предупреждава ме чичо, сякаш никога преди не съм срещала млад мъж. Стрелвам баба с поглед, но тя се усмихва дръзко. — Не забравяйте, че нищо не е по-важно от вашата репутация. Честта ви трябва да бъде абсолютно неопетнена. Ако чуя някакви непристойни клюки за вас — и имам предвид наистина каквито и да било клюки, а аз чувам всичко — незабавно ще ви отстраня от двора и ще ви изпратя дори не тук, а обратно в къщата на баба ви в Хоршам. И ще ви оставя там завинаги. Ясно ли е?

— Да, уважаеми чичо — изричам думите с ужасен шепот. — Обещавам.

— Ще ви виждам в двора почти всеки ден — казва той. Почти започва да ми се иска да не отивах. — От време на време ще изпращам да ви повикат в покоите ми и да ми разказвате как се разбирате с кралицата, и така нататък. Ще бъдете дискретна и няма да сплетничите. Ще си държите очите отворени, а устата — затворена. Ще приемате съвети от вашата родственица Джейн Болейн, която също е в покоите на кралицата. Ще положите усилия да се сблизите с кралицата, ще бъдете нейната малка приятелка. От благоволенieto на владетелите идва богатството. Никога не го забравяйте. Това може да доведе до собственото ви издигане, Катрин.

— Да, уважаеми чичо.

— И още нещо — казва той предупредително.

— Да, чичо?

— Скромност, Катрин. Това е най-голямата добродетел за една жена.

Приклякам в реверанс, със сведена глава, скромна като монахиня. Едно подигравателно изсмиване на баба ми показва, че тя не е убедена. Но когато вдигам очи, чичо се усмихва.

— Убедително. Можете да си вървите — казва той.

Отново правя реверанс и избягвам от стаята, преди той да успее да каже нещо по-лошо. Копнеех да отида в двора заради танците и младите мъже, а от неговите думи отиването в двора звучи като постъпване на служба.

— Какво каза той? Какво каза той? — Те всички чакат в голямата зала, жадни да научат новината.

— Отивам в двора! — съобщавам ликуващо аз. — И ще получа нови рокли и нови шапчици, и той казва, че ще бъде най-хубавото момиче в покоите на кралицата, и всяка вечер ще има танци, и смея да кажа, че никога повече няма да видя никоя от вас.

АНА, КАЛЕ, ДЕКЕМВРИ 1539

Слава на Бога, вече имаме ясно време, за да прекосим Английско море, след многодневно отлагане. Надявах се, че ще получа писмо от къщи, преди да отплаваме, но макар че трябваше безкрайно да чакаме хубаво време за прекосяването, никой не ми писа. Надявах се, че майка ми ще ми пише: мислех си, че дори и да не ѝ липсвам, може да ми изпрати няколко думи да ме посъветва. Мислех си, че Амелия може би вече се надява да посети Англия и може да ми напише писмо със сестрински поздрав. Тази вечер почти съм готова да се присмея на себе си, като помисля колко ли трябва да съм паднала духом, щом ми се иска писмо от Амелия.

Единственият, в когото бях сигурна, беше брат ми. Бях сигурна, че ще получа писмо от него. С мен той никога не сдържаше гнева си, дори и по време на дългите приготовления за заминаването, и ние се разделихме така, както сме живели цял живот: от моя страна — с примесен с презрение страх от властта му, а от негова — с раздражение, което не може да изрази гласно. Мислех си, че може би ще ми пише, за да ми възложи дела, които да свърша в английския двор: нали би трябвало да представлявам страната си и нашите интереси? Но с мен пътуват всички тези благородници от Клев: несъмнено той е говорил с тях или им е писал. Трябва да е решил, че аз не съм подходяща да се занимавам с неговите дела.

Мислех си, че във всеки случай ще ми пише, за да изложи правилата за поведението ми. В края на краищата цял живот ми е налагал волята си: не вярвах, че просто ще ме остави да си отида. Но изглежда, че вече съм свободна от него. Вместо да съм щастлива от това, аз се чувствам неловко. Странно е да напускам семейството си, а никой от тях дори да не ми пожелае добър път.

Трябва да опънем платна днес рано сутринта, за да хванем прилива, и аз чакам в покоите си в кралската резиденция лорд Лайл да дойде да ме вземе, когато чувам нещо като спор в залата за аудиенции отвън. За мой късмет преводачката ми от Клев, Лоте, е с мен и при

едно кимване от моя страна прекосява тихо стаята, отива до вратата и се заслушва в бързата английска реч. Изражението ѝ е напрегнато, тя се намръщва, а после, когато чува задаващи се стъпки, изтичва обратно и сяда до мен.

Когато влиза в стаята, лорд Лайл се покланя, но лицето му е зачервено. Той пригладва късото си кадифено палто, сякаш за да се овладее.

— Простете, лейди Ана — казва той. — Къщата е обърната нагоре с краката заради приготвянето на багажа. Ще дойда да ви взема след час.

Тя ми превежда шепнешком думите му и аз се покланям и се усмихвам. Той поглежда обратно към вратата.

— Тя чу ли ни? — троснато се обръща той към Лоте, и тя се обръща към мен и ме вижда как кимам. Той се приближава.

— Секретарят Томас Кромуел изповядва вашата религия — казва той тихо. Лоте прошепва немските думи в ухото ми, за да съм сигурна, че съм го разбрала. — Той погрешно е защитавал няколкостотин лютерани в този град, който е под мое управление.

Естествено, разбирам думите, но не и какво означават.

— Те са еретици — казва той. — Те отричат властта на краля като духовен водач, отричат и святото чудо на жертвата на Исус Христос, отричат, че неговото вино се превръща в кръв. Такова е вярването на англиканската църква. Да се отрича това, е ерес, която се наказва със смърт.

Внимателно слагам длан върху ръката на Лоте. Знам, че това са изключително опасни въпроси, но не знам какво би трябвало да кажа.

— Сам секретарят Кромуел може да бъде обвинен в ерес, ако кралят знаеше, че е дал подслон на тези мъже — казва лорд Лайл. — Казвах на неговия син, Грегъри, че срещу тези мъже би трябвало да се повдигнат обвинения, независимо кой ги закриля. Предупреждавах го, че не мога да си затварям очите, предупреждавах го, че благочестивите англичани мислят, както мисля и аз, че Бог не бива да бъде превръщан в посмешище.

— Не зная нищо за тези английски въпроси — казвам предпазливо. — Желая единствено да бъда напътствана от съпруга си. — За миг се сещам за брат си, който ме натовари със задачата да отклоня съпруга си от тези папистки суеверия и да го въведа в чистото

лоно на реформираната църква. Мисля, че ще се наложи отново да го разочаровам.

Лорд Лайл кимва, покланя се и се дръпва назад.

— Простете — казва той. — Не биваше да ви тревожа с това. Просто исках да дам ясно да се разбере, че не одобрявам това, че Томас Кромвел закриля тези хора и че съм изпяло предан на краля и на неговата църква.

Кимвам — какво друго мога да кажа или направя? И той излиза от стаята. Обръщам се към Лоте:

— Това не е напълно вярно — казва много тихо тя. — Той наистина обвини мастър Кромвел, че закриля лютераните, но синът, Грегъри, го обвини, че е таен папист, и каза, че трябва да бъде следен. Те се заплашват взаимно.

— Какво очаква той от мен? — питам троснато. — Едва ли е възможно да смята, че аз мога да отсъдя по подобен въпрос?

Тя изглежда разтревожена:

— Може би да говорите с краля? Да му повлияете?

— Лорд Лайл все едно ми каза, че в неговите очи самата аз съм еретичка. Аз отричам, че виното се превръща в кръв. Всеки, който има поне малко разум, трябва да знае, че такова нещо не може да се случи.

— Наистина ли в Англия екзекутират еретиците? — нервно пита жената.

Кимвам.

— Как?

— Изгарят ги на кладата.

При вида на ужасеното ѝ изражение се каня да обясня, че кралят знае каква е вярата ми и се предполага, че ще склучи съюз с моя изповядващ протестантството брат и неговото обкръжение от протестантски херцози: но на вратата се разнася вик и корабите са готови да потеглят.

— Хайде — казвам с внезапен прилив на дързост. — Нека все пак да заминем, независимо от опасностите. Нищо не може да е по-лошо от Клев.

Отплаването от английско пристанище с английски кораб сякаш е начало на нов живот. Повечето ми спътници от Клев сега ще ме

оставят, затова има още сбогувания, а после се качвам на кораба и потегляме: гребните баржи извеждат корабите на буксир от пристанището и те вдигат платна, улавят вятъра, въжетата заскърцват, корабът ни издига, сякаш ще полети, и сега, в този миг, аз чувствам истински, че съм кралица и отивам в своята страна, като кралица от приказките.

Отивам на носа и се заглеждам настрани към движещата се вода, към гребена от бели вълни върху черното море, и се питам кога ли ще видя моя нов дом, моето кралство, моята Англия. Навсякъде около мен се виждат другите малки светлинки на корабите, които плават заедно с нас. Това е цяла флотилия от кораби, петдесет големи плавателни съда, флотилията на кралицата, и започвам да осъзнавам колко богата и могъща е новата ми родина.

Ще плаваме цял ден: казват, че морето е спокойно, но на мен вълните ми се струват много високи и опасни. Малките кораби изкачват една водна стена, а след това се спускат с издути платна надолу към браздата между вълните. Понякога напълно изгубваме от поглед другите кораби от флотилията. Платната се издуват и плющят, сякаш ще се скъсат, и английските моряци дърпат въжетата, тичат по палубата и богохулстват като безумци. Гледам как се разпуква зората — сиво слънце над сиво море — и чувствам безбрежната вода навсякъде около мен, и дори под мен, после отивам да си почина в каютата си. На някои от дамите им е лошо, но аз се чувствам добре. През част от деня при мен седят лейди Лайл и някои от останалите, сред които и Джейн Болейн. Ще трябва да науча имената на всички. Денят минава бавно: качвам се на палубата, но виждам само корабите около нас: почти докъдето стига погледът ми, се вижда английската флотилия, която ме придружава. Би трябвало да се гордея, че ми се оказва такова внимание, но повече от всичко друго изпитвам неудобство, че съм причина за толкова много тревоги и оживление. Моряците на кораба до един свалят шапки и ми се покланят, всеки път щом изляза от каютата, а две от дамите винаги трябва да ме придружават, дори да е само до носа на кораба. След известно време вече се чувствам дотолкова наблюдавана, толкова неспокойна, че се насилвам да седя неподвижно в каютата си и да гледам надигащите се и спускащи се вълни през малкото прозорче, вместо да създавам неудобства на всички, като се разхождам наоколо.

Първото, което зървам от Англия, е тъмна сянка върху притъмняващите морски води. Вече става късно, когато влизаме в малко пристанище, наречено Дийл, но макар че е тъмно и вали, ме посрещат още повече високопоставени хора. Отвеждат ме да си почина в замъка и да се нахраня, а стотици, наистина стотици хора идват да ми целунат ръка и да ме приветстват с добре дошла в моята страна. Като в мъгла се запознавам с лордове и техните дами, с един епископ, с коменданта на крепостта, с още дами, които ще бъдат на служба в покоите ми, няколко момичета, които ще ми бъдат компаньонки. Явно вече никога в целия си живот няма да бъде сама дори и за миг.

Щом се нахранваме, всички трябва да продължим нататък: има строг план къде ще отсядаме и къде ще се храним, но те много вежливо ме питат дали съм готова да потегля сега. Бързо научавам, че с това всъщност не ме питат дали бих желала да тръгваме. То означава, че според плана трябва да тръгнем сега, и те ме чакат да дам съгласието си.

Така че, макар да е вечер и да съм толкова уморена, че бих дала цяло състояние да си отдъхна тук, аз се качвам в носилката, която брат ми приготви за мен, неохотно давайки съгласието си за такъв разход, лордовете и дамите яхват конете си и поемаме с тропот по пътя в мрака, с войници пред и зад нас, сякаш сме настъпваща армия. Напомням си, че сега съм кралица и че ако това е начинът, по който пътуват и биват обслужвани кралиците, тогава трябва да свикна с това, а не да копнея за тихо легло и хранене без публика, която наблюдава всяко мое движение.

Тази нощ отсядаме в крепостта в Дувър, където пристигаме по тъмно. На другия ден съм толкова изтощена, че едва успявам да се надигна, но половин дузина прислужници държат долната ми риза и роклята ми, четката за коса и шапчицата ми, а зад тях стоят придворни дами, зад които пък са почетните дами, и пристига съобщение от херцога на Съфолк, в което той ме пита дали бих искала да продължа пътуването си към Кентърбъри, след като кажа молитвите си и закуся. От това разбирам, че той няма търпение да тръгнем, и че трябва да побързам да кажа молитвите си и да се нахраня, затова казвам, че ще бъде възхитена и че самата аз нямам търпение да продължа пътя си.

Това е явна лъжа, тъй като вали цяла нощ, а сега дъждът се усилва и започва да се сипе градушка. Но всички предпочитат да

вярват, че изгарям от нетърпение да видя краля, моите дами ме загръщат в дрехи възможно най-добре и поемаме по пътя, който наричат Уотлинг Стрийт, към Кентърбъри.

Самият архиепископ, Томас Кранмър, внимателен човек с любезна усмивка, ме посреща на пътя извън града и язди успоредно с носилката ми, докато изминаваме последната половин миля. Взирам се през проливния дъжд: това е бил големият поклоннически път, по който вярващите са отивали до параклиса на свети Томас Бекет в катедралата. Виждам шпила на катедралата много преди да съм видяла дори градските стени: толкова висока и красиво построена е тя, а светлината достига до нея през тъмни облаци, сякаш Бог докосва това свято място. Тук пътят има настилка и всички къщи покрай него са били построени, за да подслоняват поклонниците, които идвали от цяла Европа да се молят в прекрасния параклис в катедралата. Някога — само преди няколко години — това е било едно от най-светите места на тази земя.

Сега всичко е променено. Толкова променено, сякаш са се отrekli от църквата. Майка ми ме предупреди да не коментирам какво сме чули за големите промени, направени от краля, нито пък това, което виждам — колкото и стряскащо да е то. Лично специалните пратеници на краля нахлули в параклиса на великия светец и взели съкровищата, поднасяни там като дарове. Влезли и в хранилицата и осквернили самия саркофаг с тялото на светеца. Говори се, че извадили многострадалното му тяло и го захвърлили на буницето извън градските стени — толкова твърда била решителността им да унищожат това свято място.

Брат ми би казал, че е хубаво, че англичаните са обърнали гръб на суеверието и папистките ритуали, но той не вижда, че къщите за поклонниците са превърнати в бардаци и ханове и че пътищата към Кентърбъри гъмжат от просяци, които нямат къде да отидат. Брат ми не знае, че половината къщи в Кентърбъри са служели като приюти за бедните и болните, че църквата е плащала бедните поклонници да отседат и да бъдат лекувани там и че монахините и монасите са прекарвали живота си в служба на бедните. Сега нашите войници трябва силно да си проправят път през роптаеща тълпа от хора, търсещи свящото убежище, което им е било обещано: но всичко това вече го няма. Внимавам да не казвам нищо, когато нашата процесия

минава през големите порти и архиепископът слиза от коня си, за да ме приветства в красива сграда, която явно е била абатство, навярно само до преди месеци. Оглеждам се, докато влизаме в красива зала, където пътниците сигурно са били хранени и поени без заплащане и където са се хранели монасите. Знам, че брат ми иска да отдалеча тази страна още повече от суеверието и папството, но той не е видял какво е унищожено тук в името на реформата.

Прозорците, изработени някога от рисувано стъкло, изобразяващо прекрасни истории, са изпотрошени толкова небрежно, че камъкът е изпочупен, а ажурната им каменна украса е напълно разбита. Ако някое палаво момче бе сторило това с прозорците, щяха да го нашибат с камшик. Високо в сводестия покрив е имало ангелчета и струва ми се, фриз с изображения на светци, избити с чук от някой глупец, който не е ценял нищо. Зная, че е глупаво да се скърби за изображения от камък: но мъжете, сторили това „богоугодно“ дело, не са го сторили по богоугоден начин. Можели са да свалят статуите и след това да оправят стените. Но вместо това те просто са избили с чукове главите им и са оставили безглави телата на ангелчетата. Не мога да проумея как това служи на Божията воля.

Аз съм дъщеря на херцога на Клев, ние се обърнахме срещу папизма и това бе правилно: но не съм виждала подобно безумие преди. Не мога да проумея защо хората биха повярвали, че е по-добър онзи свят, в който нещо красиво е разрушено, а на негово място е оставено нещо разбито и изпотрошено. Тогава ме отвеждат в покоите ми, които явно някога са принадлежали на игумена. Те са новоизмазани и пребоядисани и все още миришат на прясна вар. И тук започвам да осъзнавам истинската причина за религиозната реформа в тази страна. Тази красива постройка и земите, на които е издигната, големите ферми, които ѝ плащат рента, и стадата овце, които я снабдяват с вълна, всички те някога са принадлежали на църквата и на папата. Църквата е била най-крупният земевладелец в Англия. Сега цялото това богатство принадлежи на краля. За първи път осъзнавам, че тук не става въпрос само за почитането на Бог. Навярно това няма нищо общо с Бог. Тук е замесена и човешката алчност.

Навярно донякъде има и суета. Защото Томас Бекет е бил светец, опълчил се срещу тираничен крал на Англия. Тялото му почивало в криптата на тази невероятно пищна катедрала, в саркофаг от злато и

скъпоценни камъни, и сам кралят — който наредил разрушаването на този параклис — някога идвал тук да се моли за помощ. Но сега кралят не се нуждае от помощ и в тази страна бунтовниците биват бесени, а всички богатства и красоти трябва да принадлежат на краля. Брат ми би казал, че това е нещо хубаво и че една страна не може да има двама господари.

Уморено сменям роклята си за вечеря, когато чувам нов мощен оръдеен залп и макар че е непрогледно тъмно и е почти полунощ, Джейн Болейн влиза усмихната да ми съобщи, че в голямата зала има стотици хора, дошли да ме приветстват в Кентърбъри.

— Много господа? — питам я аз на надутия си английски.

Тя веднага се усмихва: знае, че се ужасявам от безкрайните представяния.

— Просто искат да ви видят — изрича тя с ясен глас и сочи към очите си. — Само трябва да помахате с ръка. — Тя ми показва ръкомахане и аз се изкисквам на малкото представление, което разиграваме, докато уча нейния език.

Посочвам към прозореца.

— Хубава земя — казвам.

Тя кима:

— Земя на абатството, Божия земя.

— А сега е на краля?

Тя се усмихва криво:

— Сега кралят е глава на църквата, разбирате ли? Цялото богатство — тя се поколебава — цялото духовно богатство на църквата сега е негово.

— И хората са щастливи? — питам аз. Наистина ме измъчва това, че не мога да говоря гладко. — Лошите свещеници вече ги няма?

Тя хвърля поглед към вратата, сякаш да се увери, че не могат да ни подслушат.

— Хората не са щастливи — казва тя. — Хората обичаха параклисите и светците; те не знаят защо свещите са отнесени. Не знаят защо не могат да се молят за помощ. Но не бива да говорите за това с никого освен с мен. Волята на краля е църквата да бъде унищожена.

Кимвам.

— Той е протестант? — питам.

От бързата ѝ усмивка очите ѝ заискриват:

— О, не! — възкликва тя. — Той е какъвто поиска. Той унищожи църквата, за да може да се ожени за зълва ми: тя вярваше в реформата на църквата и кралят вярваше заедно с нея. После я унищожи. Той почти върна църквата към католицизма, отслужването на месата е почти напълно възстановено — но богатството никога няма да върне. Кой знае какво ще направи той в следващия миг? В какво ще повярва?

Разбирам съвсем малко от това, затова се отдръпвам от нея и се заглеждам през прозореца към поройния дъжд и непрогледната тъмнина. От мисълта за крал, който може да решава не само какъв живот ще води народът му, но дори и какъв Бог ще почита този народ, ме побиват тръпки. Това е крал, сринал със земята параклиса на един от най-великите светци в християнския свят, това е крал, превърнал големите манастири на страната си в частни домове. Брат ми много сгреси в заръката си към мен да внуша на този крал правилно мислене. Този крал постъпва, както сам намери за добре, и смее да кажа, че никой не може да го спре или отклони.

— Трябва да вървим на вечеря — внимателно ми казва Джейн Болейн. — Не говорете с никого за тези неща.

— Да — казвам аз и следвана от нея само на една крачка, отварям вратата на личните си покои за тълпите от хора, които ме очакват в залата ми за аудиенции, и отново се изправям пред морето от непознати усмихнати лица.

Толкова съм доволна да се махна от дъжда и тъмнината, че изпивам голяма чаша вино и си хапвам здраво на вечеря, макар че седя сама под балдахин и ми сервират мъже, които застават на едно коляно, докато ми поднасят блюдата. В залата има стотици хора, които се хранят, и още стотици, които надничат на прозорците и вратите, за да ме видят, сякаш съм някакво чудновато животно.

Ще свикна с това — знам, че трябва, и ще свикна. Безсмислено е да бъдеш кралица на Англия и да се смуцаваш от слугите. Това откраднато абатство дори не е някой от големите дворци в страната и въпреки това досега не съм виждала друго място, така богато украсено с позлати, картини и гоблени. Питам архиепископа дали това е собственият му дворец, а той се усмихва и казва, че къщата му е наблизо. Това е страна на такива несметни богатства, че е почти невъзможно да си ги представи човек.

Лягам си чак призори, а после отново ставаме рано, за да продължим пътуването си. Но колкото и рано да тръгваме, пак ни трябва цяла вечност да потеглим, защото всеки ден към нас се присъединяват още хора. Архиепископът и цялата му свита, наистина стотици хора, сега пътуват с мен, а през този ден се присъединяват още велики лордове, които ме придружават на влизане в Рочестър. Хората се редят отстрани по улиците, за да ме поздравят, и където и да отида, аз се усмихвам и махам с ръка.

Иска ми се да можех да помня имената на всички, но всеки път, когато спрем някъде, се появява някой богато облечен мъж и се покланя пред мен; лейди Лайл или лейди Саутхамптън или някоя от другите дами прошепва нещо в ухото ми, аз се усмихвам, протягам ръка и се опитвам да запомням нови имена. А и без друго те всички си приличат: до един облечени в скъпо кадифе, със златни верижки и с шапки, украсени с перли или скъпоценни камъни. И те са десетки, стотици на брой: половин Англия е дошла да ми поднесе почитанията си, аз вече не различавам един човек от друг.

Храним се много тържествено в голяма зала и ми представят лейди Браун, която ще отговаря за придворните ми дами. Тя ми представя момичетата по име и аз се усмихвам на безкрайната върволица от девойки на име Катрин, Мери и Елизабет, Ана, Беси и Мадж, всичките елегантни и красиви под малките шапчици, които излагат на показ косите им по начин, който брат ми би порицал като нескромен, всички обути в изискани малки пантофки и всичките ме гледат втренчено, сякаш съм див бял сокол, хвърлен в полог с пилета. Особено лейди Браун се визира смутено в мен и аз повиквам Лоте и я моля да каже на лейди Браун на английски, че се надявам тя да ме съветва относно дрехите ми и английската мода и предпочитания, когато стигнем в Лондон. Когато Лоте ѝ предава съобщението ми, лейди Браун се изчервява, извъръща очи и престава да се визира в мен, а аз се опасявам, че тя наистина мисли, че облеклото ми е много странно и че съм грозна.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, РОЧЕСТЪР, ДЕКЕМВРИ 1539

— Да я съветвам по отношение на облеклото? — изсъсква ми лейди Браун, сякаш е моя вината, че новата кралица на Англия има толкова чуждоземски вид. — Джейн Болейн, кажете ми! Не можеше ли тя да си смени роклята в Кале?

— Кой би я посъветвал? — питам благоразумно. — В края на краищата, всичките ѝ дами се обличат по същия начин.

— Лорд Лайл можеше да я посъветва. Можеше да я предупреди, че тя не може да дойде в Англия с вид на калугер, облечен в расо. Как може да се очаква от мен да поддържам ред сред придворните ѝ дами, когато те се скъсват да ѝ се присмиват? Едва не се наложи да зашлевя Катрин Хауърд. Това дете е от един ден на служба при кралицата, а вече имитира походката ѝ и, което е по-лошо, го прави съвършено.

— Придворните дами винаги измислят лудории. Вие ще ги овладеете.

— Няма време за шивачи, докато тя не пристигне в Лондон. Ще трябва да продължава както е започнала, макар и да прилича на увит вързоп. Какво прави сега?

— Почива си — казвам внимателно. — Помислих си, че е добре да я оставя за малко на спокойствие.

— Тя ще бъде кралица на Англия — соннато казва нейна светлост. — Това не е спокоен живот за никоя жена.

Не казвам нищо.

— Не трябва ли да кажем нещо на краля? Да говоря ли със съпруга си? — пита ме лейди Браун, с много нисък глас. — Не трябва ли да съобщим на секретаря Кромвел, че имаме... притеснения? Ще кажете ли нещо на херцога?

Премислям бързо. Кълна се, че няма аз да съм първата, която ще каже нещо против тази кралица.

— Навярно е добре да говорите със сър Антъни — казвам. — Насаме, като негова съпруга.

— Да му кажа ли, че сме на едно мнение? Със сигурност лорд Саутхамптън си дава сметка, че тя не е подходяща за кралица. Тя е толкова лишена от изтънченост! И почти няма!

— Аз самата нямам мнение — казвам бързо.

Тя изведнъж се засмива:

— О, Джейн Болейн, вие винаги имате мнение: почти нищо не ви убягва.

— Може би. Но кралят я е избрал, защото тя води със себе си съюза с протестантите: ако милорд Кромвел я е избрал, защото това ни помага да се защитим от Испания и Франция, тогава навярно фактът, че шапчицата ѝ е с размерите на къща, няма да е от значение за него. Тя винаги може да си смени шапчицата. И не бих искала аз да бъда онази, която ще намекне на краля, че жената, на която е дал тържествен и ненарушим обет, не е подходяща за кралица.

Това я кара да млъкне внезапно.

— Смятате, че ще сгреша, ако я критикувам?

Помислям си за преbledнялото момиче, което надзърташе от килера в Кале, твърде свенливо и твърде изплашено, за да седи в една и съща стая с придворните си, и откривам, че искам да го защитя от тази грубост.

— Ами аз нямам за какво да я критикувам — казвам. — Аз съм нейна почетна дама. Мога да ѝ давам съвети относно роклите или прическата ѝ, ако ме пита: но няма да позволя да се каже и една дума против нея.

— Или поне във всеки случай, все още не — поправя ме студено лейди Браун. — Докато не видите полза за самата себе си.

Оставям това без отговор, защото точно когато се готвя да отговоря, вратата се отваря и стражът съобщава:

— Мистрес Катерина Кери, придворна дама на кралицата.

Това е тя. Моята племенница. Най-сетне трябва да се изправа пред това дете. Успявам да се усмихна и протягам ръце към нея.

— Малката Катерина! — възкликвам. — Колко си пораснала!

Тя хваща ръцете ми, но не извърща лице да ме целуне по бузата. Гледа ме мълчаливо, сякаш ме преценява. Последния път, когато я видях, стоеше зад леля си Ана, кралицата, на ешафода, и държеше пелерината ѝ, докато кралицата полагаше главата си върху дръвника. Последния път, когато тя ме видя, беше пред съдебната зала, когато ме

повикаха по име да вляза, за да дам показания. Спомням си как ме гледаше тогава: любопитно. Гледаше ме толкова любопитно, сякаш никога преди не беше виждала такава жена.

— Студено ли ти е? Как мина пътуването? Искаш ли малко вино?
— Придърпвам я към огъня и тя идва, но без особено желание. — Това е лейди Браун — казвам аз. Тя прави хубав реверанс, грациозна е. Добре е обучена.

— Как е майка ти? А баща ти?

— Добре са — гласът ѝ е ясен и чист, в говора ѝ едва се долавя провинциална нотка. — Майка ми ви изпрати писмо.

Тя го изважда от джоба си и ми го подава. Отнасям го до светлината на голямата квадратна свещ, каквито използваме в кралското домакинство, и разчупвам печата:

Джейн,

Така започва писмото си Мери Болейн, без нито дума, указваща някаква титла, сякаш в името ми не се съдържаеше самото име на нейния дом, сякаш аз не съм лейди Рочфорд, докато тя живее в Рочфорд Хол. Сякаш тя не притежава моето наследство и моя дом, докато аз имам нейните, които се равняват на нищо.

Аз отдавна избрах любовта на съпруга си вместо суетата и опасностите на двора и навярно всички щяхме да бъдем по-щастливи, ако Вие и сестра ми бяхте сторили същото — дано Бог се смили над душата ѝ. Аз не желая да се връщам в двора, но желая на Вас и на новата кралица Ана по-добро бъдеще от преди, и се надявам амбициите Ви да ви донесат щастието, към което се стремите, а не това, което според някои заслужавате.

Чичо уреди постъпването на дъщеря ми Катерина на служба в двора и подчинявайки се на волята му, тя ще пристигне за Нова година. Зарьката ми към нея е да се подчинява единствено на краля и на чичо си и да се ръководи единствено от моите съвети и собственото си

благоразумие. Казах й, че в крайна сметка Вие не се оказахте приятелка нито на сестра ми, нито на брат ми, и я посъветвах да се отнася към Вас с уважението, което заслужавате.

Мери Стафорд

След като прочитам тази бележка, се разтрепервам и я препрочитам отново, сякаш втория път може да се окаже различна. Уважението, което заслужавам? Уважението, което заслужавам? Какво друго правех, освен да лъжа и мамя до последния миг, за да спася тях двамата, а какво правех след това, освен да предпазвам семейството от нещастията, което те ни навлякоха? Какво още можех да сторя? Какво друго трябваше да сторя? Подчиних се на чичо ми, херцога, както бях длъжна да сторя, направих каквото ми нареди той, и това са наградите, които получих: че съм негова вярна роднина и съм почитана като такава.

Коя е тя да ме нарича жена, от която е можело да излезе добра съпруга? Аз обичах съпруга си с всяко късче от душата и съществуването си и щях да бъда всичко за него, ако не бяха тя и сестра й и здравата мрежа, в която го бяха оплели и която аз не можах да разкъсам, за да го освободя от нея. Нямах ли днес той да е жив, ако не беше изгубил положението си с изпадането на сестра му в немилост? Нямах ли днес той да бъде мой съпруг и баща на сина ни, ако не беше обвинен заедно с Ана и обезглавен заедно с нея? А какво направи Мери, за да го спаси? Какво изобщо е правила някога, освен да устройва себе си?

Бих могла да закреця от неподправена ярост и отчаяние, задето тя отново извиква тези мисли в ума ми. Задето смее да се съмнява в любовта ми към Джордж, задето се осмелява да ме упреква! Злобният тон на писмото й, прикритото обвинение в него, ме оставят без думи. Какво още можех да сторя? Искане ми се да изкреця в лицето й. Ти беше там и едва ли би могла да бъдеш наречена спасителка на Джордж и Ана. Какво друго можеше да направи който и да е от нас?

Но тя винаги е била такава, тя и сестра й: те винаги успяваха да ме накарат да смятам, че те виждат по-добре, разбират по-добре, преценяват по-добре. От мига, в който се омъжих за Джордж, си давах сметка, че сестрите му са смятани за по-добри от мен: първо едната —

любовница на краля, а после и другата. Накрая едната стана съпруга на краля и кралица на Англия. Те бяха родени за величие! Сестрите Болейн! А аз винаги бях просто тяхна снаха. Е, добре, така да бъде. Не съм стигнала там, където съм днес, не съм давала показания и полагала клетви, за да бъда порицавана от жена, която побягна още при първия признак за опасност и се омъжи за някакъв мъж, за да се скрие на село и да отправя протестантски молитви за добри времена.

Катерина, дъщеря ѝ, ме гледа любопитно.

— Тя показва ли ти това? — питам с треперещ глас. Лейди Браун ме поглежда с живо въпросително изражение.

— Не — казва Катерина.

Хвърлям писмото в огъня, сякаш е доказателство срещу мен. Трите го гледаме как изгаря и се превръща в сива пепел.

— Ще отговоря по-късно — казвам. — Изобщо не беше важно. За момента ще отида да видя дали са ти приготвили стаята.

Това е извинение да се махна от тях двете и от меката пепел от изгорената бележка. Излизам бързо, викам прислужниците и ги сгълчавам за небрежността, а след това тихо отивам в собствената си стая и облягам горещото си чело на хладното, дебело стъкло. Ще пренебрегна това злословие, ще пренебрегна тази обида, ще пренебрегна тази враждебност. Независимо каква е причината. Аз живея в сърцето на кралския двор. Служа на своя крал и на семейството си. След време те всички ще ме признаят за най-достоината от семейството, за тази жена от рода Болейн, която е служила докрай на краля и семейството си, без никога да се отклони от дълга си, без да се поколебае, макар кралят да е станал дебел и опасен, и макар всички от семейството, с изключение на нея, да са били мъртви.

КАТРИН, РОЧЕСТЪР, 31 ДЕКЕМВРИ 1539

Да видим сега, какво имам? Какво притежавам сега, когато съм вече наистина зряла придворна дама?

Имам три нови рокли, което е добре, но съвсем не е богат гардероб за момиче, което очаква да бъде много наблюдавано и много обсъждано. Имам три нови шапчици в тон с роклите, които са много хубави, но нито една от тях не е поръбена с нещо повече от златиста дантела, а виждам, че шапчиците на много от придворните дами са общити с перли и дори скъпоценни камъни. Имам няколко хубави ръкавици, нова пелерина, маншон и две дантелени якички, но не мога да кажа, че съм твърде облагодетелствана в избора или броя на дрехите си. А какъв е смисълът да бъда в двора, ако нямам безброй хубави дрехи?

При всичките ми големи надежди за живота в двора, той не се оказва твърде весел. Пристигнахме с лодка от Грейвзенд в най-лошото време, което съм виждала: пороен дъжд и ужасен вятър, така че шапчицата ми бе цялата раздърпана, косата — мокра и разчорлена, а новата ми къса кадифена наметка се намокри и съм сигурна, че от водата по нея ще останат петна. Бъдещата кралица ни поздрави с лице, безизразно като на риба. Може и да казват, че е уморена, но тя изглежда просто зашеметена от всичко като селянка, дошла за първи път в града: вира се удивено и в най-обичайните гледки. Когато хората надават приветствени възгласи в нейна чест, тя се усмихва и маха като дете на пътуващ панаир, но когато трябва да поздрави някой лорд, дошъл в двора ѝ, тя вечно търси с поглед някоя от придружителките си от Клев и им мърмори нещо на техния глупав език, подава ръка, сякаш поднася парче месо, и не казва нито думичка на английски.

Когато ѝ бях представена, тя едва ме погледна: гледаше всички нас, новите момичета, така, сякаш не знаеше какво търсим в покоите ѝ, нито какво трябва да прави с нас. Мислех си, че може поне да поиска музика и съм подготвила една песен свършено до последната нота и съм готова да я изпея, но тя нелепо заяви, че трябва да се моли, и се

затвори в килера си. Братовчедка ми Джейн Болейн казва, че кралицата прави така, когато иска да бъде сама, и че това показва не набожността ѝ, а нейната стеснителност, и че трябва да бъдем мили и весели с нея, а тя скоро ще научи нашия език и няма да се държи толкова глуповато.

Самата аз не мога да си представя, че това ще стане. Тя носи долна риза под роклята си, която стига нагоре почти до брадичката ѝ. На главата си носи здраво нахлупена шапчица, която сигурно тежи цял тон, има широки рамене и бедрата ѝ под тази широка като купа за пудинг рокля могат да са с всевъзможна ширина. Лорд Саутхамптън изглежда много заплепен от нея, но навярно просто изпитва облекчение, че пътуването скоро ще свърши и неговата задача ще бъде приключена. Английските посланици, които бяха с нея в Клев, бърбят с нея на родния ѝ език и тогава тя цяла грейва в усмивка и също им отговаря с бърбене, като крякащо патенце. Лейди Лайл изглежда я харесва. Джейн Болейн често е до нея. Но аз се боя, че в този двор няма да ми е много весело, а какъв е изобщо смисълът от един кралски двор, ако в него няма весели танци и флиртуване? Всъщност, какъв е изобщо смисълът една жена да бъде млада кралица, ако не е весела, суетна и лекомислена?

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, РОЧЕСТЪР, НАВЕЧЕРИЕТО НА НОВА ГОДИНА 1539

След обяда ще има борба на кучета с бикове и лейди Ана се е показала на прозореца, от който се открива гледка към вътрешния двор, за да може да вижда най-добре. Щом тя се появи на прозореца, мъжете в двора отдолу надават ликуващ вик, макар че извеждат кучетата и рядко се случва мъже от простолюдието да се откъснат от залаганията в такъв момент. Тя се усмихва и им маха. Тя винаги общува с лекота с обикновените хора и те я харесват за това. Където и да сме на път, тя винаги намира усмивка за хората, които излизат да я видят, и изпраща въздушни целувки на малките деца, които хвърлят китки цветя в носилката ѝ. Това изненадва всички. От Катерина Арагонска насам не сме имали кралица, която да е толкова усмихната и дружелюбна с обикновените хора, и оттогава насам Англия не се е наслаждавала на новостта да има чуждоземска принцеса. Несъмнено след време тази също ще се научи да се държи свободно и с членовете на двора.

Стоя до нея от едната ѝ страна, а от другата стои един от германските ѝ приятели, за да може да ѝ обяснява какво се говори. Лорд Лайл е там, разбира се, а също и архиепископ Кранмър. Естествено, той е самата любезност. Тя може да е посочена от Кромвел кандидатка и следователно ценна за неговия съперник: но неговият най-голям страх сигурно е бил, че кралят ще въведе в двора католическа принцеса, и този подкрепящ реформата архиепископ ще види как църквата отново се връща към старите ритуали.

Някои от придворните са се показали на прозорците да видят борбата, други клюкарстват тихо в дъното на стаята. Не мога да чуя точно какво се говори, но мисля, че и други освен лейди Браун смятат, че лейди Ана не е подходяща за важното положение, което е призвана да заеме. Те я съдят сурово заради свенливостта ѝ и за неумението да говори езика ни. Обвиняват я заради дрехите ѝ и ѝ се присмиват, задето не умее да танцува, да пее или да свири на лютня. Този двор е

жесток, отдаден на лекомислие, а тя е момиче, което лесно може да бъде превърнато в прицел на саркастични подмятания. Какво ще стане, ако това продължава? Тя и кралят са почти женени. Нищо не може да спре венчавката. Той едва ли може да я изпрати опозорена у дома, нали? Заради престъплението, че носи тежка шапчица? Със сигурност дори кралят не може да стори това, нали? Дори този крал не може да го направи. Това ще срине сключеното от Кромуел съглашение, ще срине самия Кромуел, ще остави Англия без приятели, изправена срещу Франция и Испания без протестантски съюз, който да ни подкрепи. Сигурна съм, че кралят никога няма да рискува това. Но не мога да си представя какво ще се случи.

В двора отдолу се готвят да пуснат бика: неговият водач откачва въжето от халката на носа му, отскача, за да не се изпречи на пътя му, прескача дъсчените прегради и мъжете, седнали на дървените пейки, се изправят на крака и започват да крещят залози. Бикът е огромно животно с яки плещи и дебела, грозна глава. Той се обръща насам и натам, забелязвайки кучетата първо с едното от малките си очи, а после с другото. Кучетата изобщо не изгарят от нетърпение да изтичат вътре първи: страхуват се от него в неговата мощ и сила.

Чувствам се леко напрегната. Не съм гледала борба между кучета и бикове от последния път, когато бях в двора: бях забравила колко първобитно възбуждащо е да виждаш джавкащите кучета и големия звяр, който те ще омаломощят и смъкнат на земята. Рядка гледка е да видиш бик като този, с муцуна, осеяна с белези от предишни битки, с леко притъпени рога. Кучетата се дърпат назад и лаят — остри, настойчиви излайвания, зад които се усеща възбуждащата нотка на страха. Той се обръща от едно към друго, заплашвайки ги, като замахва към тях с рога, а те се отдръпват в кръг около него.

Едно се втурва и изведнъж бикът се извърта: не бихте си помислили, че такова огромно животно може да се движи толкова бързо; главата му заорава ниско и кучето надава скимтене, подобно на човешки писък, когато рогата нанасят удар в тялото му: костите му със сигурност са счупени. Повалено е и не може да се измъкне с пълзене, скимти като бебе: бикът се е изправил над него, с наведена глава, и забива странично големия си рог в пищящото куче.

Откривам, че крещя с глас, макар да не мога да кажа дали в подкрепа на кучето, или на бика. По валчестите камъни на настилката

има кръв, но връхлитайки към кучето, бикът се изложи на нападението на останалите кучета. Друго животно се стрелва в кръга и го захваща за ухото. Той се обръща, но още едно куче веднага го стисва за гърлото и увисва там за миг, с оголени и проблясващи в светлината на фенерите бели зъби, докато бикът изревава за първи път и от мощния звук всички момичета изпищяват, сред тях и аз, и сега всички се струпват на прозорците да видят как бикът бясно мята глава, а кучетата отстъпват назад и едно от тях надава яростен вой.

Откривам, че треперя, насърчавайки с викове кучетата да продължат. Още! Искам да видя още, искам да видя всичко, а застаналата до мен лейди Ана се смее, тя също е възбудена: тя сочи към кървящото ухо на бика, а аз кимам и казвам: „Той толкова ще се разгневи! Със сигурност ще ги убие!“ А после внезапно един набит и едър мъж, когото не познавам, непознат, миришещ на пот, вино и коне, се вмъква грубо сред нас, в прозоречната ниша, където сме застанали, провира се покрай мен и казва на лейди Ана: „Нося ви поздрав от краля на Англия“, и я целува право по устата.

Веднага се обръщам да повикам стражите. Мъжът е дебел, почти петдесетгодишен, достатъчно стар да й бъде баща. Тя веднага го помисля за пиян глупак, успял да се добере някак до покоите й. Поздравила е стотици, хиляди мъже, с усмивка и протегната ръка, а сега този мъж, наметнат с изпъстрена с шарки пелерина и с ниско нахлупена шапка, се приближава до нея, тика лицето си в нейното и притиска лигавата си уста към нейната.

После изведнъж възпирам тревожния си вик: виждам колко е висок, виждам влезлите заедно с него мъже в същите пелерини и веднага го разпознавам: това е кралят. В същия миг, като по някакво чудо, изведнъж той вече не ми се струва стар, дебел и противен. Веднага щом разбирам, че той е кралят, виждам принца, когото винаги съм виждала: онзи, когото наричаха най-красивия принц в християнския свят, онзи, в когото аз самата бях влюбена. Това е Хенри, крал на Англия, един от най-могъщите мъже в целия свят, танцьорът, музикантът, спортистът, изтънченият рицар, любовникът. Това е идолът на английския двор, едър като бика в двора под нас, по-опасен от ранен бик, също толкова готов да се нахвърли върху всеки, дръзнал да го предизвика, и да го убие.

Не правя реверанс, защото той явно се представя за друг. Научих от самата Катерина Арагонска, че човек никога не бива да разкрива маскировката на краля: той обожава да сваля сам маската си и да чака всички да възкликнат, че не са имали представа кой е красивият непознат, че са му се възхищавали заради самия него, без да знаят, че това е бил нашият прекрасен млад крал.

И така, тъй като не мога да предупредя лейди Ана, сцената в нашата галерия се превръща в схватка, която може да се мери с кървавата борба, разиграваща се във вътрешния двор под нас. Тя го отблъсква, притиснала твърдо двете си ръце към тлъстите му гърди, а лицето ѝ, понякога толкова безизразно и отпуснато, пламти от червенина. Тя е скромна жена, недокосната девойка, и е ужасена, че този мъж идва и я оскърбява. Разтрива лице с опакото на дланта си, за да изличи вкуса на устните му. После — о, ужас, — извързва глава и изплюва слюнката му от устата си. Казва нещо на немски, което не се нуждае от превод: явно е някаква грубост по адрес на този човек от простолюдието, осмелил се да я докосне, да я лъхне в лицето с наситения си с мирис на вино дъх.

Той тромаво отстъпва назад — той, великият крал, почти е готов да избяга пред презрението ѝ. Никога през живота му не го е отблъсквала нито една жена, никога през живота си той не е виждал на лицето на коя да е жена друго изражение, освен желание и готовност. Той е зашеметен. В нейното поруменяло от гняв лице и прям оскърбен поглед той вижда първото искрено мнение за себе си, с което някога се е сблъсквал. В един ужасен, заслепяващ миг той вижда себе си такъв, какъвто наистина е: стар човек, отдавна преминал разцвета си, мъж, който вече не е красив, не е привлекателен, мъж, когото една млада жена би отблъснала грубо от себе си, защото не може да търпи миризмата му, защото не може да понася докосването му.

Той залита, олюлявайки се, назад, сякаш му е нанесен смъртоносен удар в лицето или в самото сърце. Никога преди не съм го виждала такъв: почти виждам мислите, които пробягват зад зашеметеното му, потънало в тлъстини лице. Внезапното осъзнаване, че не е красив, осъзнаването, че не е привлекателен, че е стар и болен и един ден ще умре. Той вече не е най-красивият принц в християнския свят, той е един глупав и безразсъден стар човек, въобразил си, че може да си сложи пелерина и шапка и да се отправи да посрещне една

двайсет и четири годишна девойка, а тя ще се възхити на красивия непознат и ще се влюби в краля.

Той е потресен до дън душа и сега изглежда глупаво и объркано като обзет от смущение старец. Лейди Ана е величествена: тя се е изправила в цял ръст и е разгневена и властна: тя се държи на положение и го стрелва с поглед, който показва, че го отпраща от двора си като човек, когото никой не би искал да познава. „Оставете ме“, казва тя на английски със силен акцент и се обръща към него с рамото напред, сякаш готова отново да го отблъсне.

Тя се оглежда из стаята за някой страж, който да арестува този неканен гост, и забелязва за първи път, че никой не скача да ѝ се притече на помощ: всички сме ужасени, никой не знае какво може да каже или направи, за да замаже този неловък момент: лейди Ана, изпаднала в ярост, кралят — унижен в собствените си очи, отблъснат пред очите на всички ни. Истината за старостта и разложението на краля става внезапно, болезнено, непростимо очевидна. Лорд Саутхамптън пристъпва напред, но е онемял от изненада; лейди Лайл ме поглежда и аз виждам собствения си потрес, отразен в лицето ѝ като в огледало. Това е толкова невероятно смущаващ миг, че всички ние — ние, умелите ласкатели, придворни, лъжци — сме занемели от изненада. Светът, който градим от трийсет години около нашия принц, който е неостаряващ, дарен с непреходна красота, неустойимо привлекателен, бе срутен около нас — и то от една жена, която никой от нас не уважава.

Той се обръща безмълвно: почти се спъва, докато върви, вонящият му крак поддава под него, а Катрин Хауърд, това умно, хитро малко момиче, едва чуто ахва от възхищение и му казва:

— Ооо! Простете, сър! Но самата аз съм новодошла в двора, странница като вас. Ще разрешите ли да попитам: кой сте вие? Как е името ви?

КАТРИН, РОЧЕСТЪР, ВЕЧЕРТА СРЕЩУ НОВА ГОДИНА, 1539

Единствена аз го виждам как влиза. Не обичам борбите с бикове и кучета, или с мечки, нито боевете с петли, нито каквото и да било от този род; мисля, че е просто абсолютно противно — и затова стоя малко назад от прозорците. И се оглеждам: всъщност, тъкмо гледам към един млад мъж, когото бях видяла по-рано — много красив млад мъж с дръзка усмивка — когато виждам да влизат те шестимата: стари мъже, всичките трябва да са поне на трийсет, и едрият стар крал начело на групата и всички до един носят еднакви пелерини, като маскарадни костюми, затова веднага се досещам, че това е той, и че е дошъл предрешен като странстващ рицар, този слабоумен стар глупак, и ще я поздрави, тя ще се престори, че не го познава, а после ще има танци. Наистина съм възхитена да го видя, защото това означава, че със сигурност ще има танци, затова се питам как мога да насърча красивия млад мъж да бъде близо до мен по време на танците.

Когато той я целува, всичко се обърква ужасно. Веднага разбирам, че тя няма представа кой е той: някой трябваше да я предупреди. Тя мисли, че той е просто някакъв пиян старец, който е влязъл с олюляваща се походка с цел да я целуне, за да спази някакъв облог, и разбира се, е потресена, и разбира се, е напълно отвратена, защото, когато е загърнат в евтина пелерина и не е обкръжен от най-великия двор на света, той изобщо не изглежда като крал. Всъщност, когато е облечен в евтина пелерина и е заедно със спътниците си, също бедно облечени, той прилича на обикновен търговец с поклащаща се походка и зачервен нос, който обича да си пийва по чаша вино и таи надежди да отиде в двора и да види по-високопоставените от него. Прилича на човек, когото чичо ми не би удостоил с внимание, ако той се обърне към него на улицата. Дебел стар човек, вулгарен стар човек, като пиян отглеждащ овце фермер в пазарен ден. Лицето му е ужасно подпухнало, като огромно кръгло блюдо с мазнина от печено месо, косата му е оредяваща и сива, той е чудовищно дебел, а на крака си

има стара рана, от която куца толкова силно, че се придвижва с олюляваща се походка като стар моряк. Без корона не е красив: прилича на нечий дебел стар дядо.

Той отстъпва назад, тя отстоява достойнството си, разтривайки уста, за да прогони мириса на дъха му, а после — толкова е ужасно, че почти мога да изпищя от потрес — обръща глава и се изплюва, за да прогони вкуса му. „Оставете ме“, казва тя и му обръща гръб.

Настъпва пълна, ужасна тишина, никой не проронва и дума и аз внезапно разбирам, сякаш братовчедка ми Ана Болейн е до мен и ми дава напътствия, какво трябва да направя. Дори не мисля за танците и за младия мъж, поне веднъж дори не мисля за себе си, а това не се случва почти никога. Просто изведнъж, в един миг, ми хрумва, че ако се престоря, че не го познавам, тогава той може би ще продължи да не разпознава себе си и цялото това жалко зрелище на този глупав стар човек и противната му суета няма да рухне около нас. Да си призная честно, изпитвам единствено жал към него. Просто мисля, че мога да му спестя ужасното смущение от това да налети на една жена и тя да го зашлеви и прогони като миризлива стара хрътка. Ако някой друг беше казал нещо, щях да запазя мълчание. Но никой не казва нищо и мълчанието продължава до безкрайност, непоносимо, а той тронаво се дръпва назад, едва не се блъсва в мен, лицето му е цялото разкривено и объркано и на мен така ми дожалява за него, горкият унижен глупак, че казвам — всъщност изгуквам:

— Ооо! Простете, сър! Но самата аз съм новодошла в двора, странница като вас. Ще разрешите ли да попитам — кой сте вие? Как е името ви?

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, РОЧЕСТЪР, НАВЕЧЕРИЕТО НА НОВА ГОДИНА, 1539

Лейди Браун нарежда на момичетата да си лягат с такъв гръмък рев, все едно е началник на стражата. Те са превъзбудени и сред тях Катрин Хауърд е в центъра на всичко, по-буйна от всяка от тях, истинска Майска кралица^[1]. Отново и отново повтаря и показва как заговорила на краля, как му хвърляла погледи крадешком изпод клепките си, как го помолила, като красив непознат, новодошъл в двора, да покани лейди Ана за танците, докато всички се опияняват от собствения си смях.

Лейди Браун не се смее, лицето ѝ е като буреносен облак, затова припряно изпращам момичетата да си лягат и им казвам, че всичките са големи глупачки и че ще направят по-добре да подражават на своята господарка, лейди Ана, и да покажат подобаващо достойнство, вместо да подражават на свободното и дръзко поведение на Катрин Хауърд. Те се шумгват в леглата си две по две като красиви ангели, ние духаме свещта, оставяме ги в тъмнината и заключваме вратата. Едва сме се отдалечили, когато ги чуваме да шушукат, но няма сила на земята, която може да накара момичетата да се държат добре, и ние дори не опитваме.

— Разтревожена ли сте, лейди Браун? — питам внимателно.

Тя се поколебава: копнее да се довери на някого, а аз съм тук до нея и съм известна с дискретността си.

— Това е неприятна история — казва тя унило. — О, в крайна сметка всичко мина доста приятно, с танците и песните, а лейди Ана се съвзе доста бързо, след като ѝ обяснихте; но това е лоша, много лоша работа.

— Кралят ли? — питам аз.

Тя кимва и стисва здраво устни, сякаш за да се възпре да не каже нещо повече.

— Уморена съм — казвам аз. — Ще изпием ли заедно по чаша топъл ейл, преди да си легнем? Сър Антъни ще остане тук тази вечер,

нали?

— Бог знае, че той ще се присъедини към мен в покоите ми чак след часове — казва тя непредпазливо. — Съмнявам се дали някой от обкръжението на краля ще спи тази вечер.

— О? — казвам. Влизам преди нея в залата за аудиенции. Останалите дами са си легнали, огънят догаря, но до огнището е сложена кана с ейл и половин дузина халби. Наливам питие за двете ни. — Неприятности?

Тя сяда в стола си и се навежда напред, за да шепне:

— Негова светлост съпругът ми казва, че кралят се заклел да не се ожени за нея.

— Не!

— Така е. Така е. Той се кълне в това. Казва, че не може да я хареса.

Тя отпива голяма глътка от ейла и ме поглежда над ръба на халбата.

— Лейди Браун, трябва да сте разбрали погрешно...

— Научих го от съпруга си същата тази вечер. Кралят го сграбчил за яката, едва ли не за гърлото, веднага щом сме се оттеглили, и казал, че в мига, в който видял лейди Ана, бил парализиран от ужас, и че не видял в нея нищо от онова, което са му казали.

— Наистина ли е казал това?

— Точно тези думи.

— Но той изглеждаше толкова щастлив, когато си тръгнахме!

— Беше истински щастлив точно толкова, колкото Катрин Хауърд беше наистина в неведение кой е той. Той е щастлив жених точно толкова, колкото тя е невинно дете. Тук всички сме актьори, но кралят няма да играе ролята на нетърпелив жених.

— Трябва да го направи, те са сгодени и договорът е подписан.

— Той казва, че не я харесва. Не може да я хареса, така казва и обвинява мъжете, уредили този брак за него.

Трябва да отнеса тази новина на херцога: той трябва да бъде предупреден, преди кралят да се върне в Лондон.

— Обвинява мъжете, уредили брака?

— И тези, довели я при него. Разярен е.

— Той ще обвини Томас Кромвел — предричам тихо.

— Вероятно.

— Но какво ще стане с лейди Ана? Той не може да я отхвърли, нали?

— Говори се, че има пречка за встъпване в брак — казва тя. — И именно затова сър Антъни и никой от останалите няма да спят изобщо тази вечер. Благородниците от Клев е трябвало да донесат копие от споразумение, в което се казва, че някакъв предишен брачен договор е бил анулиран. Тъй като те не разполагат с него, навярно ще има основания да се твърди, че бракът не може да се състои, и че не е законен.

— Не отново — казвам аз, забравила за миг предпазливостта. — Не и същото възражение, което изложи срещу кралица Катерина! Всички ще изглеждаме като глупаци!

Тя кимва:

— Да, така е. Но е по-добре за нея, ако сега бъде обявено, че има пречка за осъществяването на брака и тя бъде благополучно върната у дома, отколкото да остане и да се омъжи за неприятел. Познавате краля, той никога няма да ѝ прости, че го е заплюла, след като я е целунал.

Не казвам нищо. Подобни размишления са опасни.

— Брат ѝ трябва да е глупак — казвам. — Не я очаква нищо добро, ако той не е подсигурил безопасността ѝ.

— Не бих искала да съм на нейно място тази вечер — казва лейди Браун. — Знаете, аз никога не съм смятала, че тя може да удовлетвори краля, и казах това на съпруга си. Но той беше уверен; убеждава ме, че съюзът с Клев е жизненоважен, че трябва да бъдем защитени от Франция и Испания, трябва да бъдем защитени от католическите сили. Има паписти, готови да потеглят на поход срещу нас от всяко кътче на Европа; тук, в Англия, има паписти, готови да убият краля в собственото му легло. Трябва да подкрепим привържениците на реформата. Брат ѝ е начело на протестантските херцози и принцове: в това е нашето бъдеще. Казвам: „Да, милорд, но тя няма да се понрави на краля. Помнете ми думите: тя няма да му се понрави“. И тогава влиза кралят, готов да се впусне в изящно ухаждане, а тя го отблъсква от себе си, сякаш той е някакъв пиян търговец.

— Той не приличаше много на крал в онзи миг.

Няма да изрека друго освен тази предпазлива оценка.

— Не беше в най-доброто си състояние — казва тя, толкова предпазливо, колкото и аз. И двете сме съгласни с невъзможния за изричане факт, че нашият красив принц се е превърнал в противен, грозен стар човек, и за първи път всички видяхме това.

— Трябва да си лягам — казва тя и оставя чашата си. Непоносима ѝ е дори мисълта за разложението на принца, когото обожавахме.

— Аз също.

Оставям я да си отиде в стаята и изчаквам, докато чуя как вратата ѝ се затваря, после тихо отивам в голямата зала, където, видимо почти мъртво пиян, седи мъж в ливреята на рода Хауърд. Повиквам го със свит показалец и той тихо се надига и се отдалечава от останалите.

— Идете при негова светлост херцога — казвам му тихо, с уста, допряна до ухото му. — Вървете веднага и го намерете, преди да се срещне с краля.

Той кима: веднага разбира.

— Кажете му, само и единствено на него, че кралят не харесва лейди Ана, че ще се опита да обяви брачния договор за недействителен и че обвинява хората, уредили този брак и е готов да обвини всеки, който настоява, че бракът е валиден.

Мъжът кима отново. Мисля усилено дали имам да добавя нещо.

— Това е всичко — не е нужно да напомням на един от най-опитните и безскрупулни мъже в Англия, че този брак беше замислен и вдъхновен от нашия съперник Томас Кромвел. Че това е големият ни шанс да опозорим Кромвел, както опозорихме Улси преди него. Че ако Кромвел бъде повален, кралят ще има нужда от съветник и кой е по-подходящ от неговия главнокомандващ? Норфолк.

— Вървете веднага и се доберете до херцога, преди да се срещне с краля — казвам отново. — Негова светлост не трябва да се среща с краля, без да е предупреден.

Мъжът се покланя и излиза веднага от стаята, без да се сбогува с другарите си по чашка. Ако се съди по бързата му походка, е напълно трезвен.

Отивам в стаята си. Моята другарка по легло за тази вечер, една от другите почетни дами, вече спи, преметнала ръка към моята страна от леглото. Внимателно повдигам ръката ѝ и я плъзвам между топлите

чаршафи. Не заспивам веднага. Лежа в тишината и я слушам как диша до мен. Мисля си за тази клета млада жена, лейди Ана, и за невинното ѝ лице и прямия ѝ поглед. Питам се дали е възможно лейди Браун да е права и животът на тази млада жена да е в опасност просто защото е нежеланата от краля съпруга.

Разбира се, че не. Лейди Браун със сигурност преувеличава. Тази млада жена е дъщеря на немски херцог, тя има влиятелен брат, който ще я защити. Кралят се нуждае от съюза, който тя му носи. Но после си спомням, че този брат я е оставил да дойде в Англия точно без онзи къс хартия, който би подsigурил брака ѝ, и се питам как е възможно да е толкова безотговорен спрямо нея, че да я изпрати толкова далече на толкова опасно място без закрила.

---

[1] В Англия традиционно се отбелязвал първи май, като първия топъл ден, предизвестяващ настъпването на лятото. Рано сутринта на този ден хората украсявали домовете си със зеленина, а през деня се организирали веселби и танци, на които се избирала Майска кралица. — Б.пр. ↑

АНА, ПЪРВИ ЯНУАРИ, ПО ПЪТЯ ЗА ДАРТФОРД, 1540

Нищо не би могло да е по-лошо. Чувствам се такава глупачка. Толкова се радвам, че днес пътувам, седнала неудобно в люлеещата се носилка, но поне сама. Поне не се налага да се изправам пред никакви изпълнени със съчувствие лица, сподавили усмивки, с всички, обсъждащи оживено провала на първата ми среща с краля.

Но наистина, как бих могла да бъда обвинявана? Той има мой портрет, самият Ханс Холбайн ме смири и принизи с намръщения си поглед, така че кралят можеше да разглежда, критикува и изучава портрета ми: той има много добра представа коя съм аз. Но аз не разполагам с друг негов образ, освен мисления образ, който си представят всички: на младия принц, възкачил се на престола като прекрасен осемнайсетгодишен младеж, най-красивият принц на света. Знаех много добре, че той трябва да е вече почти петдесетгодишен. Знаех, че не се омъжвам за красив младеж, дори не и за красив принц. Знаех, че се омъжвам за крал в разцвета на силите си, дори за застаряващ мъж. Но не знаех как изглежда той. Не бях виждала нов негов портрет, за да преценя. И не очаквах... това.

Навярно той не е толкова лош. Мога да видя мъжа, който е бил някога. Има широки рамене, които са красиви у мъж на всяка възраст. Казват ми, че той все още язди, все още ловува, освен когато го измъчва някаква рана в крака; все още е енергичен. Управлява страната си сам, не е предал властта на по-енергични съветници, напълно с ума си е, доколкото това е възможно да се каже. Но има малки, свински очички и малка, нацупена уста върху едро, топчесто като месечина лице, подпухнало от тлъстина. Зъбите му сигурно са много развалени, защото дъхът му е зловонен. Когато ме сграбчи и ме целуна, вонеше наистина ужасно. Когато се отдръпна от мен, приличаше на разглежено дете, готово да заплаче. Но, трябва да бъда честна: това беше лош момент и за двама ни. Смея да кажа, че когато го отблъснах от себе си, аз също не бях в най-добрия си вид.

От все сърце и душа ми се иска да не бях плюла.

Това е лошо начало. Лошо и недостойно начало. Наистина, той не биваше да ме задява неподготвен и без предупреждение. Няма що, много хубаво от тяхна страна да ми казват сега, че той обожава да се предрешава и маскира и да се преструва на обикновен човек, така че хората да могат с възхищение да разкрият кой е всъщност. Изобщо не ме бяха предупредили. Тъкмо обратното, всеки ден ми втълпяваха, че в английския двор обичат официалностите, че нещата трябва да се вършат по определен начин, че трябва да усвоя реда на върховенство, че никога не трябва да изпадам в грешка, като викам при себе си помлад член на някое семейство преди по-възрастен, че за англичаните тези неща са по-важни от самия живот. Всеки ден преди да тръгна от Клев, майка ми ми напомняше, че кралицата на Англия трябва да бъде безукорна, трябва да бъде жена с изключително кралско достойнство и студенина, никога не трябва да се държи прекалено свободно, никога не трябва да се държи лековато, никога не трябва да е прекалено дружелюбна. Всеки ден ми повтаряше, че животът на една кралица на Англия зависи от неопетнената ѝ репутация. Заплашваше ме със същата участ като на Ана Болейн, ако се държа разпуснато, похотливо и страстно като нея.

Следователно как дори бих могла да си представя, че някакъв дебел стар пияница ще дойде и ще ме целуне? Как бих могла да си представя, че трябва да позволя на някакъв стар грозник да ме целуне, без да ми се представи, ей така, изведнъж?

И въпреки това от все сърце и душа ми се иска да не бях изплювала противния му вкус.

При все това може би положението не е толкова лошо. Тази сутрин той ми изпрати подарък — дар от скъпоценни самурени кожи, много скъпи и много хубави. Малката Катрин Хауърд, която е толкова сладка, че по погрешка взе краля за непознат и го поздрави любезно, получи от него златна брошка. Сър Антъни Браун донесе даровете тази сутрин, придружени с хубава реч, и ми каза, че кралят е потеглил преди нас, за да се приготви за официалната ни среща, която ще се състои на място, наречено Блекхийт, извън централната част на Лондон. Моите дами казват, че между сегашния и тогавашния момент няма да има изненади, затова не е нужно да бъда нащрек. Те казват, че това маскиране е сред любимите забавления на краля и след като се

оженим, трябва да бъда готова той да се появява издокаран с фалшива брада или голяма шапка и да ме кани на танц, а всички да си даваме вид, че не го познаваме. Усмиввам се и отговарям, че това е очарователно, макар всъщност да си мисля, че е много странно, детинско и всъщност изключително суетно от негова страна, толкова глупашки суетно, когато изглежда така, както сега, да се надява, че хората ще се влюбят в него, щом го видят да изглежда като обикновен човек. Навярно, когато е бил млад и красив, е можел да се разхожда предрешен и хората са го приемали добре заради приятната му външност и обаянието: но със сигурност вече от много години, от наистина много години, хората трябва само да се преструват, че му се възхищават. Но аз не изричам гласно мислите си. По-добре да си мълча сега, след като веднъж вече провалих нещата.

Момичето, което спаси положението, като го поздрави толкова любезно, малката Катрин Хауърд, е една от новите ми придворни дами. Сред суматохата по заминаването тази сутрин я викам при себе си и на възможно най-добрия си английски ѝ благодаря за помощта.

Тя прави малък реверанс и със светкавична бързина започва да ми говори на английски.

— Казва, че за нея е удоволствие да ви служи — превежда ми Лоте. — Казва още, че преди не е била в двора, затова също не е познала краля.

— Защо тогава е говорела с непознат, който се е появил неканен? — питам аз, озадачена. — Със сигурност би трябвало да го пренебрегне, нали? Такъв груб човек, влязъл със сила?

Лоте превежда това на английски и виждам как момичето ме поглежда така, сякаш ни разделя още нещо освен езика, сякаш сме в различни светове, сякаш аз идвам от снеговете и летя на бели криле.

— *Was?* — питам аз на немски. Разпервам ръце към нея и повдигам вежди. — Какво?

Тя пристъпва малко по-близо и зашепва в ухото на Лоте, без да откъсва очи от лицето ми. Тя е толкова хубаво малко създание, като кукла, и толкова сериозна и искрена, че не мога да сдържа усмивката си.

Лоте се обръща към мен: почти е готова да се засмее.

— Тя казва, че, разбира се, знаела, че това е кралят. Кой друг би успял да влезе в покоите, като се промъкне покрай стражите? Кой друг

е толкова висок и дебел? Но дворцовата игра изисква да се преструвате, че не го познавате, и да се обръщате към него само защото е такъв красив непознат. Тя казва, че може и да е само на четиринайсет и баба й да твърди, че тя е глупачка, но тя вече знае, че всеки мъж в Англия обича да му се възхищават: всъщност, колкото повече остаряват, толкова по-суетни стават те, и със сигурност мъжете в Клев не са много различни!

Засмивам се на нея, а и на себе си.

— Не — казвам. — Кажи й, че мъжете в Клев не са толкова различни, но че тази жена от Клев явно е глупачка и че в бъдеще ще се водят от нейните напътствия, макар да е само на четиринайсет, както и да я нарича баба й.

КАТРИН, ДАРТФОРД, 2 ЯНУАРИ 1540

Пълен кошмар! О, Господи! Ужас, надминаващ и най-лошите ми страхове! Ще умра от това, със сигурност ще умра. Чичо дойде тук, чак от Гринич, специално за да ме види, и ме повика при себе си. Какво, за Бога, може да иска от мен? Сигурна съм, че е научил за разговора ми с краля и мисли много лоши неща за това и ще ме изпрати у дома при баба ми заради неподобаващо на една девойка поведение. Ще умра. Ако ме изпрати в Ламбет, това унижение ще ме убие. Но ако ме изпрати обратно в Хоршам, ще имам щастieto да умра от отегчение. Ще се хвърля в тамошната река, как ѝ беше името — река Хорш, река Шам — в езерото с патиците ще се хвърля, ако трябва — и ще се удавя, и те много ще съжаляват, като се удавя и всички те ме изгубят.

Сигурно така се е чувствала моята братовчедка кралица Ана, когато е знаела, че трябва да застане пред него, обвинена в прелюбодеяние, и е знаела, че той няма да застане на нейна страна. Сигурно е била безумно изплашена, поболяла се от ужас, но съм готова да се закълна, че не се е чувствала по-зле, отколкото аз се чувствам сега. Бих могла да умра от ужас. Мога просто да умра от ужас още преди изобщо да го видя.

Ще се срещна с него в личните покои на нейна светлост лейди Рочфорд: позорът очевидно е толкова голям, че трябва да си остане само между нас, членовете на рода Хауърд, и когато влизам, тя седи в прозоречната ниша, затова предполагам, че именно тя му е разказала всичко за случилото се. Когато тя ми се усмихва, аз я поглеждам намръщено, задето е такава стара клюкарка, и ѝ правя ужасна физиономия, за да ѝ покажа кого виня за участта си.

— Почитаеми чичо, умолявам ви да не ме изпращате в Хоршам — казвам аз в мига, в който прекрачвам прага.

Той ме поглежда навъсено.

— Добър ден и на теб, племеннице — казва ледено той.

Отпускам се, за да направя реверанс: почти съм готова да падна на колене.

— Моля ви, милорд, не ме изпращайте и обратно в Ламбет — казвам. — Умолявам ви. Лейди Ана не е недоволна от мен, тя се разсмя, когато ѝ разказах... — замлъквам наред изречението. Твърде късно осъзнавам, че да разкажа на чичо си как съм казала на годеницата на краля, че макар да е дебел и стар, той е също и неописуемо суетен, навярно не е най-умното нещо. — Не съм ѝ казала нищо — поправам се. — Но тя е доволна от мен и казва, че ще приеме съветите ми, макар баба да ме мисли за глупачка.

Сардоничният му, гръмък, подобен на лай смях ми дава да разбере, че е съгласен с мнението на баба ми.

— Е, всъщност, не точно съветите ми, сър: но тя е доволна от мен, и кралят също, защото ми изпрати златна брошка. О, моля ви, чичо, ако ми позволите да остана, никога вече няма да говоря така открито, даже няма и да дишам! Моля ви, умолявам ви, напълно невинна съм за всичко!

Той отново се засмива.

— Наистина — казвам. — Моля ви, чичо, не се извърщайте от мен, моля ви, доверете ми се. Ще бъда добро момиче, ще ви накарам да се гордеете с мен, ще се опитам да бъда свършена...

— О, замълчете, доволен съм от вас — казва той.

— Ще сторя всичко...

— Казах, че съм доволен от вас.

Вдигам поглед.

— Наистина ли?

— Изглежда, че сте се държали възхитително. Значи кралят танцува с вас?

— Да.

— И разговаря с вас?

— Да.

— И изглеждаше много запленил от вас?

Налага се да се замисля за миг. Не бих го нарекла точно „запленил“. Той не приличаше на млад мъж, чиито очи се смъкват надолу от лицето ми, за да зърнат крадешком гърдите ми, докато ми говори, или който се изчервява, когато му се усмихвам. И освен това, кралят едва не се блъсна в мен, когато лейди Ана го отхвърли. Той още

беше в потрес. Беше готов да заговори на всекиго, за да скрие обидата и смущението си.

— Той наистина говори с мен — повтарям безпомощно.

— Много съм доволен, че ви е достоен с вниманието си — казва чичо. Говори бавно, сякаш е учител, а аз би трябвало да проумея нещо.

— О!

— Много доволен.

Хвърлям поглед през стаята към лейди Рочфорд, за да разбере дали това ѝ звучи смислено. Тя леко ми се усмихва и ми кимва.

— Той ми изпрати брошка — напомням на чичо.

Той ме поглежда остро:

— Ценна ли?

Правя лека гримаса:

— Нищо в сравнение със самурените кожи, които изпрати на лейди Ана.

— Надявам се, че не. Но беше златна, нали?

— Да, и красива.

Той се обръща към лейди Рочфорд:

— Така ли е?

— Да — казва тя. Те си разменят леки усмивки, сякаш всеки от тях разбира добре другия.

— Ако негово величество ви удостои отново с честта да говори с вас, ще положите усилия да бъдете много очарователна и приятна.

— Да, почитаеми чичо.

— От подобни дребни прояви на внимание произтичат големи жестове на благоволение. Кралят не е доволен от лейди Ана.

— Той ѝ изпрати самурени кожи — напомням му аз. — И то много хубави.

— Знам. Но не в това е въпросът.

На мен ми се струва, че точно в това е въпросът, но благоразумно се въздържа да го поправа, а стоя и чакам, без да помръдна.

— Той ще ви вижда всеки ден — казва чичо. — И вие можете да продължите да го радвате. Тогава той може би ще изпрати самурени кожи и на вас. Разбирате ли?

Това за самурените кожи наистина го разбирам.

— Да.

— Следователно, ако искате подаръци и моето одобрение, ще направите най-доброто, на което сте способна, за да се държите очарователно и приятно с краля. Лейди Рочфорд ще ви дава съвети.

Тя ми кима.

— Лейди Рочфорд е изключително опитна и осведомена придворна — продължава чичо. — Малко хора са виждали толкова често краля през живота му. Лейди Рочфорд ще ви каже как трябва да продължавате оттук нататък. Нашата надежда и намерение е кралят да ви удостои с благоволението си, накратко, да се влюби във вас.

— В мен?

И двамата кимват. Съвсем ли са полудели? Та той е престарял, трябва още преди години да се е отказал от всякакви мисли за любов. Той има дъщеря, принцеса Мери, много по-възрастна от мен, почти достатъчно стара да ми бъде майка. Той е грозен, зъбите му са изгнили и заради куцането изглежда, сякаш се клатушка като тлъста стара гъска. Такъв мъж трябва още преди години да си е избил от главата всякакви мисли за любов. Би могъл да мисли за мен като за своя внучка, но не и по какъвто и да било друг начин.

— Но той ще се жени за лейди Ана — изтъквам аз.

— Въпреки това.

— Той е твърде стар, за да се влюби.

Чичо ме стрелва с такъв намръщен поглед, че леко изписквам от ужас.

— Глупачка — казва кратко той.

ПокOLEбавам се за миг. Възможно ли е те наистина да искат да кажат, че желаят този стар крал да ми бъде любовник? Дали трябва да кажа нещо за девствеността си и за безупречната си репутация, които в Ламбет изглеждаха толкова важни?

— Репутацията ми? — прошепвам.

Чичо отново се размива.

— Това няма значение — казва той.

Поглеждам към лейди Рочфорд, от която се очаква да бъде моя по-възрастна наставница и придружителка в един развратен двор, да следи за поведението ми и да пази скъпоценната ми чест.

— Мога да ви обясня всичко по-късно — казва тя.

Тогава схващам, че не бива да казвам нищо.

— Да, милорд — казвам много мило.

— Вие сте хубаво момиче — казва той. — Дадох на лейди Рочфорд пари да ви вземе нова рокля.

— О, благодаря ви!

Той се усмихва на внезапното ми въодушевление. Обръща се към лейди Рочфорд:

— И ще оставя на ваше разположение един слуга. Той може да ви служи и да изпълнява поръчките ви. Изглежда, може би ще се окаже, че си струва труда да държа един човек при вас. Кой би си го помислил? Както и да е, осведомявайте ме редовно как вървят нещата тук.

Тя се надига от мястото си и прави реверанс. Той излиза, без да каже и дума повече. Двете оставаме сами.

— Какво иска той? — питам аз, напълно объркана.

Тя ме гледа, сякаш ми взема мярка за рокля, оглежда ме от горе до долу.

— За момента няма значение — мило казва тя. — Той е доволен от вас и това е най-важното.

АНА, БЛЕКХИЙТ, 3 ЯНУАРИ 1540

Това е най-щастливият ден от живота ми, защото днес се влюбих. Влюбих се, не както се влюбва някоя глупава девойка, защото някое момче привлича погледа ѝ или ѝ разказва някаква глупава история. Влюбена съм и тази любов ще продължи вечно. Днес се влюбих в Англия и това осъзнаване превърна този ден в най-щастливия в живота ми. Сега разбирам, че ми предстои да стана кралица на тази страна, тази богата, красива страна. Пътувах през нея като глупачка, със затворени очи — честно казано, през известна част от времето пътувах из нея в мрак и в най-лошото време, което можех да си представя, — но днес е светло и слънчево и небето е толкова синьо и безоблачно, въздухът е свеж и лек, студен и възбуждащ като бяло вино. Днес се чувствам като исландския сокол, с който обичаше да ме сравнява баща ми; струва ми се, че се нося високо, издигана от хладните ветрове, загледана отгоре към тази прекрасна страна, която ще бъде моя. Яздим от Дартфорд до Блекхийт, през цялото време пътищата са покрити с бял блестящ скреж, а когато стигаме до парка, ми представят всички дами от двора, до една прекрасно облечени и отправящи ми топли и приятелски поздрави. Ще разполагам с почти седемдесет дами, сред които племеннички и братовчедки на краля, и днес всички те ме поздравяват като нови приятелки. Облечена съм в най-хубавите си дрехи и зная, че изглеждам добре: мисля, че дори брат ми щеше да се гордее с мен днес.

Направили са истински град от шатри от златотъкан плат, над който се веят ярко оцветени знамена, охраняван от самите кралски телохранители — толкова високи и красиви мъже, че са станали легендарни в Англия. Докато чакаме краля, влизаме вътре, изпиваме по чаша вино и се топлим на мангалите; заради мен горят каменни въглища, само най-доброто, тъй като ми предстои да стана член на английската кралска фамилия. Подовете са покрити със скъпи килими, а върху стените са окачени гоблени и копринени платове, за да ни държат топло. После, когато казват, че е време, и всички се усмихват и

бъбрят и са почти толкова развълнувани, колкото съм и аз, възсядам коня си и се отправям да го посрещна. Потеглям, изпълнена с надежда. Може би по време на тази тържествена среща ще го харесам, а той ще хареса мен.

Дърветата са високи, а голите им и черни от зимата клони се протягат на фона на небето като тъмни конци върху син гоблен. Паркът се простира в продължение на мили, толкова зелен и толкова свеж, искрящ от топящия се скреж; слънцето е ярко и бледожълто, почти нажежено до бяло в небето. Навсякъде, удържани от въжета в пъстри весели цветове, са се събрали лондончани, които ми се усмихват и ми махат и ме благославят, и за първи път в живота си тук аз не съм Ана — средната дъщеря на Клев: по-малко красива от Сибила, по-малко очарователна от Амелия — а Ана, единствената Ана. Те са ме приели в сърцата си. Тези странни, богати, очарователни, ексцентрични хора до един ме приветстват с добре дошла, сякаш искат добра кралица, честна и искрена кралица, и те вярват, а аз знам, че мога да бъда такава кралица за тях.

Знам много добре, че не съм английско момиче като покойната кралица Джейн, дано Бог даде покой на душата ѝ. Но след като видях двора и влиятелните семейства на Англия, си мисля, че може би е хубаво, че не съм английско момиче. Дори аз виждам, че сега семейство Сиймор се ползва с голямо влияние и благоволение и лесно може да стане всемогъщо. Те са навсякъде, тези Сийморови, красиви и високомерни, винаги изтъкващи, че дете с тяхната кръв е единственият син на краля и наследник на трона. Ако аз бях на мястото на краля и това беше моят двор, щях да бъда предпазлива с тях. Ако им се позволи да напътстват малкия принц, да му налагат волята си заради роднинството си с майка му, тогава взните на благоволенieto на този двор ще се наклонят изцяло в тяхна полза. Ако съдя по това, което виждам, кралят не избира внимателно фаворитите си. Може и да съм на половината от неговите години, но знам много добре, че благоволенieto на един владетел трябва да бъде с мярка. Цял живот съм живяла с неодобрението на облагодетелствания син, и знам колко гибелни могат да бъдат приумиците на един владетел. Този крал е своенравен; но навярно аз мога да направя неговия двор по-здравомислещ, може би мога да се превърна в уравновесена и

здравомислеща майка на сина му, може да успее да държа ласкателите и придворните на безопасно разстояние от малкото момче.

Знам, че дъщерите му са се отчуждили от него. Бедните момичета: толкова се надявам да бъда от полза на малката Елизабет, която никога не е познавала майка си и е прекарала живота си под сянката на позора. Навярно мога да я доведа в двора и да я държа близо до себе си и да я помиря с баща ѝ. А принцеса Мери сигурно е самотна без майка си и знаейки, че и тя е лишена от благоволението на баща си. Мога да бъда мила към нея, мога да се справя с нейния страх от краля и да я доведа в двора като моя родственица; не е нужно да ме нарича „мащеха“, но навярно мога да ѝ бъда като добра сестра. За децата на краля мога да бъда поне едно трайно добро влияние. А ако бъдем благословени, ако аз бъда благословена и имаме собствено дете, тогава може би ще дам на Англия един малък принц, един набожен младеж, който може да помогне за изцеляване на разделенията в тази страна.

От тълпата се разнася възбуден шепот и виждам как всички глави се извързват от мен и отново се обръщат назад. Кралят идва към нас и всичките ми страхове относно него изчезват в един миг. Сега той не се преструва на обикновен човек, не крие величието си под маската на вулгарен стар глупак, днес той е облечен като крал и язди като крал, в дреха, бродирана с диаманти, с яка от диаманти около раменете, с кадифена шапка, обшита с перли, на главата, и върху най-хубавия кон, който мисля, че съм виждала. Той е величествен, прилича на бог в ярката зимна светлина, докато конят му скача със свити крака върху собствената му земя, отрупан със скъпи накити, заобиколен от кралската стража, оповестяваща пристигането му с фанфари. Когато спира близо до мен, той се усмихва и ние се поздравяваме, а хората надават ликуващи възгласи, когато ни виждат заедно.

— Приветствам ви с добре дошла в Англия — казва той достатъчно бавно, за да го разбере, и аз отговарям внимателно на английски:

— Милорд, много съм щастлива, че съм тук, и ще се опитам да ви бъда добра съпруга.

Мисля, че ще бъда щастлива, мисля, че това може да се постигне. Онази първа смущаваща грешка може да бъде забравена и оставена зад гърба ни. Бракът ни ще продължи с години, ще бъдем щастливи

заедно, цял живот. След десет години кой изобщо ще си спомня подобна дреболия?

След това пристига моята каляска и аз пътувам през парка до двореца Гринич, който е край реката, и всички баржи по реката са боядисани в пъстри цветове, с развети знамена, а гражданите на Лондон са облечени в най-хубавите си дрехи. Извели са музиканти по реката и те свирят нова песен, наречена „Щастливата Ана“, написана за мен, а на лодките са издигнати дървени сцени и се играят живи картини в чест на пристигането ми, и всички се усмихват и ми махат, затова аз се усмихвам и махам в отговор.

Нашето шествие тръгва нагоре по широкия път към Гринич и аз отново си давам сметка каква страна е моята нова родина. Защото този Гринич изобщо не е замък, не е място, укрепено поради страх от врага, който може да дойде; той е дворец, построен за живееща в мир страна, голям, богат, красив дворец, по-прекрасен от всичко във Франция. Той гледа към реката и е най-красивата постройка от камък и скъпоценно венецианско стъкло, която съм виждала през живота си. Кралят вижда възхитеното ми лице, довежда коня си редом до каляската ми и се навежда да ми каже, че това е само един от многото му палати, но най-любимият и че след време, когато пътуваме из страната, ще видя останалите и че се надява всичките да ми се харесат.

Отвеждат ме в покоите на кралицата да си почина и поне веднъж не ми се иска да се скрия в личните си покои, а вместо това се радвам да бъда тук, заобиколена от дамите си в моя кабинет, и от останалите, чакащи в голямата зала за аудиенции отпред. Влизам в личната си гардеробна и се преобличам в роклята си от тафта, която са поръбили със самурените кожи, подарени ми от краля за Нова година. Мисля, че никога преди не съм носила толкова скъпи одежди. Повеждам дамите си на вечеря, чувствайки се така, сякаш вече съм кралица, а на входа на голямата трапезария кралят ме хваща за ръката и ме повежда покрай масите, където всички се кланят и правят реверанси, а ние се усмихваме и кимаме, хванати за ръце, сякаш вече сме съпруг и съпруга.

Започвам да разпознавам хората и да си спомням имената им без подсещане, така че сега дворът не ми се струва толкова неразбираемо и лишено от приятели място. Виждам лорд Саутхамптън, който изглежда уморен и разтревожен, както сигурно наистина се чувства

заради целия труд, който положи да ме доведе тук. Усмивката му е напрегната, и, странно, поздравът му е хладен. Той извързва поглед от краля, сякаш се задава някаква беда, и аз си спомням решимостта си да бъда справедлива кралица в този двор, който се ръководи от произвола. Може би ще науча какво тревожи лорд Саутхамптън, навярно мога да му помогна.

Главният съветник на краля, Томас Кромвел, ми се покланя и аз го разпознавам от описанието на майка ми като човека, стремящ се повече от всеки друг към съюз с нас и протестантските херцози на Германия. Бих очаквала да ме поздрави по-топло, тъй като бракът ми е триумфът на неговите планове, но той е мълчалив и неуверен, и кралят ме превежда покрай него само с една кратка дума.

Архиепископ Кранмър също вечеря с нас, а разпознавам и лорд Лайл и съпругата му. Той също изглежда изморен и сдържан и аз си спомням изказаните от него в Кале страхове от разделенията в кралството. Усмиввам му се топло. Знам, че ми предстои работа тук. Ако успея да спася дори един еретик от кладите, тогава ще съм била добра кралица, и съм сигурна, че мога да използвам влиянието си да въдворя мир в тази страна.

Започвам да чувствам, че имам приятели в Англия, а когато плъзвам поглед надолу по протежение на залата и виждам своите дами — сред тях Джейн Болейн, милата лейди Браун, племенницата на краля лейди Маргарет Дъглас и малката Катрин Хауърд — започвам да чувствам, че това наистина може да бъде моят нов дом и че кралят е наистина мой съпруг; че неговите приятели и неговите деца ще бъдат моето семейство и че ще бъда щастлива тук.

КАТРИН, ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ, 3 ЯНУАРИ

1540

Точно както винаги съм си мечтала, след вечеря ще има танци в красива зала, пълна с най-красивите млади мъже на света. И, което е дори по-хубаво и от най-големите ми мечти, имам нова рокля; а на роклята, така че да се вижда възможно най-ясно, така, че възможно най-много да бие на очи, е забодена новата ми златна брошка, която ми подари самият крал на Англия. Опипвам я с пръсти през цялото време, почти сякаш соча към нея и казвам на хората: „Е, какво ще кажете сега за това? Не е зле, когато това е едва ли не първият ми ден в двора.“ Кралят седи на трона си с властен и бащински вид, а лейди Ана е възможно най-красива (като се има предвид ужасната рокля) до него. Със същия успех можеше да хвърли самурените кожи в Темза, вместо да накара да ги пришият към тази огромна като палатка рокля. Толкова съм разстроена, задето подобни прекрасни кожи са едва ли не захвърлени, че за миг това почти помрачава удоволствието ми.

Но след това се оглеждам из стаята — не нескромно, просто хвърлям небрежен поглед наоколо, сякаш не търся нищо определено — и виждам първо един красив младеж, а после още един, всъщност половин дузина, които бих се радвала да опозная по-добре. Някои от тях седят заедно на една маса — това е масата за пажовете — и всички до един са синове на добри семейства, притежаващи собствени богатства, и се ползват с висшето благоволение на някой лорд. Деръм, клетият Деръм, щеше да е никой в сравнение с тях, Хенри Манокс би могъл да бъде само техен слуга. Те ще бъдат новите ми ухажори. Почти не мога да откъсна очи от всички тях.

Улавям един-два погледа, насочени към мен и усещам как ме пробужда онази лека тръпка на възбуда и удоволствие, която ми подсказва, че съм наблюдавана, че съм желана, че името ми ще се споменава, че ще ми предадат нечия бележка, че цялото радостно приключение на флиртуването и прелъстяването ще започне отново. Някое момче ще попита за името ми, ще изпрати съобщение. Аз ще се

съглася да се срещнем, после ще си разменим погледи и глупави думи, докато танцуваме, ловуваме или вечеряме. Ще има целувка, после още една, после бавно, с наслада, ще последва прелъстяване и аз ще позная ново докосване, сладките целувки на някое друго момче и отново ще се влюбя до уши.

Вечерята е вкусна, но аз ровя едва-едва из храната си, защото в двора винаги някой те наблюдава, а аз не искам да изглеждам лакома. Нашата маса е разположена с лице към предната част на залата, затова е естествено, че когато вдигам поглед, виждам как кралят вечеря. В тези скъпи дрехи и голяма позлатена яка можете да го сбъркате с някоя от старите картини, които окачат над олтарите: искам да кажа, с някое изображение на Бог. Той е толкова величествен и едър и толкова окичен със злато и скъпоценности, че искри като стара съкровищница. Върху големия му стол е праметнат златотъкан плат, от двете страни на който висят бродирани завеси, и всяко блюдо му се поднася от застанал на колене слуга. Дори слугата, който му поднася златна купа, за да натопи пръстите си и да си избърше ръцете, го прави, застанал на едно коляно. Друг слуга пък му подава ленената кърпа. Когато коленичат пред него, те свеждат и глави, сякаш той е надарен с такова неземно величие, че не могат да срещнат погледа му.

Затова, когато той вдига поглед и вижда, че го наблюдавам, не знам дали трябва да извърна очи, или да направя реверанс, или нещо друго. Толкова съм объркана от това, че му отправям лека усмивка и извъръщам леко очи, но после поглеждам отново назад, за да разбере дали той още ме гледа: и той наистина ме гледа. Тогава си помислям, че щях да направя точно това, ако се опитвах да привлека някое момче, и при тази мисъл се изчервявам, свеждам очи към чинията си и се чувствам като истинска глупачка. После, когато поглеждам нагоре — по една случайност, изпод спуснати ресници — за да видя дали още ме гледа, той е зареял поглед някъде из залата и очевидно изобщо не ме забелязва.

Острият мрачен поглед на чичо Хауърд обаче е прикован в мен и се боя, че той ще се намръщи: навярно трябваше да направя реверанс на краля, когато за първи път привлякох погледа му. Но херцогът само кимва одобрително и заговаря с някакъв мъж, седнал от дясната му страна — мъж, който не представлява никакъв интерес за мен: трябва да е поне на сто деветдесет и две години.

Наистина съм удивена колко стари са хората в този двор, а кралят е направо древен. Винаги съм била с впечатлението, че кралският двор е пълен с млади хора, красиви и весели, а не такива — истински старци. Кълна се, че едва ли има дори един приятел на краля на възраст под четирийсет години. Големият му приятел Чарлс Брандън, за когото се говори, че е бляскав и очарователен герой, е направо престарял, на преклонната възраст от петдесет години. Нейна светлост баба ми говори за краля така, сякаш той е принцът, когото е познавала в момичешките си години, и разбира се, точно затова съм схванала погрешно всичко. Тя е толкова стара, та забравя, че са минали дълги години. Вероятно си мисли, че те всички са все още млади. Когато говори за кралицата, тя винаги има предвид кралица Катерина Арагонска, а не кралица Джейн или дори лейди Ана Болейн. Тя просто пропуска всяка кралица от Катерина нататък. Всъщност баба ми бе толкова изплашена от падението на своята племенница Ана Болейн, че никога не говори за нея, освен като ужасно предупреждение към палави момичета като мен.

Не винаги е било така. Смътно си спомням първото си идване в къщата на баба ми в Хоршам; всяко второ нейно изречение беше „моята племенница, кралицата“ и във всяко писмо до Лондон тя я молеше за услуга или васален имот, място за някой слуга или за печалбите от някой манастир, или пък да изгони някой свещеник или да срути някое абатство. После Ана роди момиче и се изсипаха куп приказки за „нашето бебе, принцеса Елизабет“ и надежди, че следващото бебе ще бъде момче. Всички ми обещаваха, че ще получа място в двора в домакинството на братовчедка ми, че ще бъде приближена на кралицата на Англия: кой знае къде съм можела да си потърся съпруг? Друга братовчедка от рода Хауърд, Мери, беше омъжена за незаконния син на краля, копелето Хенри Фицрой, а един братовчед беше определен за принцеса Мери. Бяхме толкова свързани чрез бракове с Тюдорите, че самите ние бихме могли да минем за хора с кралска кръв. Но после бавно, като настъпването на зимата, когато отначало не забелязваш мразовития студ, за Ана взе да се говори все по-малко и положението с нейния двор беше все по-несигурно. После един ден баба ми свика цялото домакинство в голямата зала и каза рязко, че Ана Болейн (нарече я така, подчертано без никаква титла, без да изтъква някакво роднинство), Ана Болейн опозорила себе си и

семейството си и предала краля и че името ѝ и това на брат ѝ няма да се споменават никога повече.

Разбира се, всички отчаяно искахме да узнаем какво се е случило, но трябваше да изчакаме клюките на слугите. Едва когато най-сетне пристигнаха новините от Лондон, успях да науча какво е сторила братовчедка ми кралица Ана. Моята прислужница ми разказа — и сега я чувам как ми казва, — че лейди Ана била обвинена в ужасни престъпления — прелюбодеяние с много мъже, сред които и брат ѝ, магьосничество, измяна, омагьосване на краля: дълга върволица от ужаси, от които пред мен, изплашеното малко момиченце, ясно изпъкна само едно нещо: че неин обвинител беше чичо ѝ, моят чичо Норфолк. Че той беше председателствал съда, че той произнесе смъртната ѝ присъда и че синът му, моят красив братовчед, отиде в Тауър, както един обикновен мъж отива на панаир, облечен в най-хубавите си дрехи, да гледа как обезглавяват братовчедка му.

Смятах чичо си за толкова страховит човек, че би могъл да склучи съюз дори с дявола: но мога да се смея на тези детински страхове сега, когато съм негова любимка, ползваща се с такова висше благоволение от негова страна, че той нареди на Джейн Болейн, лейди Рочфорд, да полага особено големи грижи за мен и ѝ даде пари да ми купи рокля. Очевидно много съм му се понравила, той ме харесва най-много от всички момичета на Хауърдови, които е настанил в двора, и смята, че аз ще се погрижа добре за интересите на семейството, като склуча брак с благородник или се сприятеля с кралицата или очаровам краля. Смятах го за ужасно безсърдечен човек, но сега откривам, че той се държи с мен като добър и мил чичо.

След обяд има представление на поетична драма и много забавни номера, изпълнени от шута на краля, а после следва пеене, което се оказва почти непоносимо досадно. Научавам, че кралят е чудесен музикант, и затова през повечето вечери ще трябва да изтърпяваме някоя от песните му. Има много припеви, в които се повтарят думи от рода на „тра-ла-ла“, и всички слушат много внимателно, а накрая ръкопляскаат много шумно. Според мен лейди Ана не изпитва по-голям възторг пред изпълнението от мен самата, но тя допуска грешката да се оглежда наоколо с доста празен и безизразен поглед, сякаш изпълнен с неизречено желание да бъде някъде другаде. Виждам как кралят хвърля поглед към нея, а после извърща очи, сякаш подразнен, че тя не

слуша внимателно. Предпазливо се погрижвам да склуча ръце под брадичката си и да се усмихвам с полузатворени очи, сякаш едва мога да понеса насладата, която ми доставя пеенето. Какъв късмет! Той случайно поглежда отново към мен и явно мисли, че неговата музика ме е довела до състояние на възторг. Отправя ми широка, одобрителна усмивка, а аз се усмихвам в отговор и свеждам очи към масата, сякаш се боя да го гледам твърде продължително.

— Много добре — казва лейди Рочфорд и аз ѝ отправям лека тържествуваща усмивка. Обичам, обичам, обичам дворцовия живот. Кълна се, че той съвсем ще ми завърти главата.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ДВОРЕЦА ГРИНИЧ, 3 ЯНУАРИ 1540

— Ваша светлост, господин херцог — казвам, и се покланям много ниско.

Намираме се в апартаментите на Хауърдови в двореца Гринич — поредица красиви стаи, отварящи се една към друга, почти толкова просторни и красиви като личните покои на кралицата. Веднъж отседнах тук заедно с Джордж, когато бяхме младоженци, и си спомням изгледа над реката и светлината призори, когато се събудих толкова влюбена и чух шума от крилата на прелитащите над нас лебеди, спускащи се към реката на огромните си скърцащи криле.

— А, лейди Рочфорд — казва негова светлост херцогът, с приятелско изражение върху набразденото от бръчки лице. — Имам нужда от вас.

Чакам.

— Вие сте в приятелски отношения с лейди Ана, разбирате се добре, нали?

— Доколкото ми е възможно — казвам предпазливо. — Поне засега тя говори съвсем малко английски, но положих големи усилия да говоря с нея и мисля, че тя ме харесва.

— Би ли ви се доверила?

— Мисля, че предпочита да говори със спътниците си от Клев. Но понякога ме пита разни неща за Англия. Мисля, че ми има доверие.

Той се обръща към прозореца и почуква с нокът по жълтите си зъби. Жълтеникавото му лице е замислено и намръщено.

— Има затруднение — бавно казва той.

Чакам.

— Както научихте, наистина са я изпратили без нужните документи — казва той. — Като дете е била сгодена за Франсоа, синът на херцога на Лотарингия и кралят трябва да се убеди, че този годеж е бил анулиран и отменен, преди да предприеме каквито и да е понататъшни действия.

— Тя не е свободна да се омъжи? — запитвам удивено. — След като договорите са подписани и тя дойде чак дотук, и кралят я приветства като своя годеница? След като всички граждани на Лондон я поздравиха като своята нова кралица?

— Възможно е — казва той небрежно.

Напълно невъзможно е, но не е моя работа да го казвам.

— Кой твърди, че е възможно тя да не е свободна да се омъжи?

— Кралят се бои да действа. Съвестта го тревожи.

Замълчавам: не мога да мисля достатъчно бързо, за да открия някакъв смисъл в изреченото. Този крал се ожени за жената на собствения си брат, а след това я отхвърли, защото обяви дългогодишния им, сключен за цял живот брак за недействителен. Този крал изпрати Ана Болейн на дръвника по свое собствено решение, вслушвайки се единствено в Божиите напътствия. Ясно е, че този крал не би се разколебал от решението си да се ожени за една жена само защото някакъв германски посланик не е имал под ръка подходящия къс хартия. После си спомням мига, в който тя го изблъска настрана, и изражението му, когато се отдръпна от нея в Рочестър.

— Значи е вярно. Той не я харесва. Не може да ѝ прости начина, по който се отнесе към него в Рочестър. Ще намери начин да се измъкне от този брак. Отново ще обяви, че е съществувал предишен договор — един поглед към мрачното лице на херцога ми подсказва, че съм предположила правилно, и почти ми идва да се засмея на този нов обрат в комедията на крал Хенри. — Той не я харесва и ще я изпрати у дома.

— Ако тя признае, че е била вече обвързана с предварителен договор, може да се върне у дома, без да бъде опозорена, и кралят ще бъде свободен — казва тихо херцогът.

— Но тя го харесва — казвам аз. — Във всеки случай, тя го харесва достатъчно. И не може да се върне у дома. Никая жена с поне малко разум не би се върнала отново у дома. Да се върнеш, за да бъдеш третирана като нищожество в Клев, когато можеш да бъдеш кралица на Англия? Тя никога не би пожелала това. Кой ще се ожени за нея, ако той я отблъсне? Кой би могъл да се ожени за нея, ако той обяви, че вече е обвързана с договор? Животът ѝ ще приключи.

— Би могла да се освободи от предишното обещание за брак — казва той разумно.

— Съществува ли такава?

Той свива рамене:

— Почти със сигурност не.

Замислям се за миг:

— Тогава как може да бъде освободена от нещо, което не съществува?

Той се усмихва:

— Този въпрос трябва да решат германците. Тя може да бъде изпратена у дома против волята си, ако не съдейства.

— Дори кралят не би могъл да я отвлече със сила и да я изхвърли от кралството.

— Ако може да бъда подмамена да каже, че е съществувал предварителен брачен договор. — Гласът му е като шумолене на коприна. — Ако тя сама признае, че не е свободна да се омъжи...

Кимвам. Започвам да разбирам каква полза ще има той от мен.

— Кралят ще бъде изключително благодарен на онзи, който може да му каже, че е изтръгнал признание от нея. А жената, съобщила му съдържанието на подобно признание, ще бъде възнаградена с най-висшето му благоволение. И с моето.

— Аз съм на вашите заповеди — казвам, за да си дам време да помисля. — Но не мога да я накарам да излъже. Ако тя знае, че е свободна да се омъжи, тогава трябва да е луда, за да твърди друго. А ако аз заявя, че е казала друго, тя трябва само да го отрече. Тогава нейната дума ще бъде противопоставена на моята и отново се връщаме към истината. — Млъквам, когато ме осенява едно опасение. — Милорд, предполагам, че не съществува възможност за някакво обвинение?

— Какво обвинение?

— В някакво престъпление — казвам нервно.

— Да не искате да кажете, че тя може да бъде обвинена в държавна измяна?

Кимвам. Няма да изрека сама тази дума. Искане ми се да можеше никога повече да не чуя тази дума. Тя води до Тауър Грийн и дръвника на палача. Тя отне любовта на живота ми. Тя сложи завинаги край на живота, който водехме.

— Как е възможно да бъде измяна? — пита ме той, сякаш не живеем в опасен свят, където всичко може да бъде държавна измяна.

— Законът се промени толкова много, че да бъдеш невинен вече не е никаква защита.

Той рязко поклаща глава:

— И без друго не е възможно той да я обвини. В същия този миг кралят на Франция приема в Париж императора на Свещената Римска империя. Възможно е да планират съвместно нападение върху нас в същата тази минута, докато ние тук си говорим. Не можем да направим нищо, което би могло да предизвика недоволството на Клев. Трябва да бъдем в съюз с протестантските владетели, иначе рискуваме да се изправим сами срещу Испания и Франция, обединили се срещу нас. Ако английските паписти се вдигнат отново на бунт, както преди, с нас ще е свършено. Тя трябва по своя воля да признае, че е сгодена за друг, и да си отиде у дома, така че да останем без годеница, но да запазим съюза. Или ако някой я подмами да направи признание, това ще бъде достатъчно убедително. Но ако тя упорства в твърдението си, че е свободна да се омъжи, и настоява за брак, тогава кралят ще трябва да го направи. Не можем да нанесем оскърбление на брат й.

— Независимо дали на краля му харесва, или не?

— Макар мисълта за това да му е омразна, макар да мрази човека, измислил този план, дори да мрази и нея.

Поколебавам се за миг:

— Ако той я мрази и въпреки това се ожени за нея, той ще намери начин да се отърве от нея по-късно — мисля на глас.

Херцогът не казва нищо, но миглите покриват тъмните му очи.

— О, та кой ли може да предскаже бъдещето?

— Тя ще се намира в огромна опасност през всеки ден от живота си — предричам аз. — Ако кралят иска да се отърве от нея, скоро ще му хрумне, че Божията воля е да се отърве от нея.

— Изглежда, че обикновено именно по този начин става ясно каква е Божията воля — казва херцогът с вълча усмивка.

— Тогава ще я намери за виновна в някакво престъпление — казвам. Отказвам да произнеса думата „измяна“.

— Ако изобщо ви е грижа за нея, ще я убедите да си върви сега — тихо казва херцогът.

Бавно се отправям обратно към покоите на кралицата. Тя няма да склони да приеме съветите ми, вместо тези на своите посланици, а аз нямам свободата да й кажа какво мисля в действителност. Но ако й бях

истинска приятелка, щях да ѝ кажа, че Хенри е мъж, когото не би трябвало да приемеш за съпруг, ако те мрази още преди сватбения ден. Злобата му към жените, които си навлекат гнева му, е смъртоносна. Кой би могъл да знае по-добре от мен?

АНА, ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ, 3 ЯНУАРИ 1540

Почетната дама Джейн Болейн изглежда разтревожена и аз ѝ казвам, че може да седне до мен и я питам на английски дали се чувства добре.

Тя маха на преводачката ми да дойде и да седне при нас, и казва, че я измъчва един донякъде деликатен въпрос.

Помислям си, че сигурно е нещо, свързано с организирането на сватбата — те толкова се вълнуват как ще протече църковната служба и какви накити могат да носят всички. Кимам, сякаш това е някакъв сериозен въпрос, и я питам дали мога да ѝ бъда полезна с нещо.

— Тъкмо обратното: аз изгарям от нетърпение да ви бъда от полза — казва тя, като говори тихо на Лоте. Лоте ми превежда и аз кимам. — Научих, че вашите посланици са забравили да донесат договора, който ви освобождава от предишен годеж.

— Какво? — казвам го толкова рязко, че тя отгатва значението на немската дума и кима: лицето ѝ е също толкова мрачно като моето.

— Значи не са ви казали?

Поклащам глава.

— Нищо — казвам на английски. — Те не казват нищо.

— Тогава се радвам, че ще говоря с вас, преди да сте проявили неблагоприятно поведение — казва тя бързо и аз чакам да ми преведат думите. Тя се навежда напред и хваща ръцете ми. Нейните ръце са топли, лицето — напрегнато. — Когато ви попитат за предишния ви годеж, трябва да им кажете, че е анулиран и че сте видели документа — казва тя сериозно. — Ако попитат защо брат ви не го е изпратил, можете да кажете, че не сте знаели, че не е ваше задължение да носите книгата — тъй като наистина не е.

Останала съм без дъх: нещо в нейната напрегнатост ме кара да изпитвам страх. Не мога да проумея защо брат ми би проявил подобна небрежност по отношение на брака ми, после си спомням постоянното му негодувание спрямо мен. От злоба той провали собствения си план:

в последния момент му се е сторило непоносимо да ме остави да се измъкна толкова лесно от него.

— Виждам, че сте потресена — казва тя. — Скъпа моя лейди Ана, приемоте предупреждението ми и никога не им позволявайте дори за миг да помислят, че не съществува документ, че все още имате предишен неразтрогнат годеж. Трябва да изречете голяма и убедителна лъжа. Трябва да им кажете, че сте видели документите, и че предишният ви годеж определено е бил анулиран.

— Но той беше — казвам бавно. Повтарям на английски, за да не може тя да сбърка. — Видях документа. Това не е лъжа. Аз съм свободна да се омъжа.

— Сигурна ли сте? — пита напрегнато тя. — Тези неща могат да се извършат, без момичето да знае какви планове се правят. Никой не би ви обвинил, ако не сте сигурна. На мен можете да кажете. Доверете ми се. Кажете ми истината.

— Годежът беше отменен — повтарям. — Знам, че беше отменен. Този годеж беше планиран от баща ми; но не и от брат ми. Когато баща ми се разболя, а след това умря, управлението пое брат ми и с годежа беше свършено.

— Защо тогава документът не е във вас?

— Брат ми — подхващам аз. — Глупавият ми брат... Брат ми нехае за моето благополучие — бързо превежда Лоте. — Баща ми почина толкова скоро, а майка ми е толкова опечалена, той имаше да върши много неща. Брат ми пази документа в нашия архив, лично съм го виждала; но трябва да е забравил да го изпрати. Имаше да се уреждат толкова много неща.

— Ако имате каквито и да е съмнения, трябва да ми кажете — предупреждава ме тя. — А аз мога да ви посъветвам какво би било най-добре да направим. От това, че идвам при вас и ви съветвам, виждате, че съм ви изцяло предана. Но ако съществува каквато и да е вероятност брат ви да не разполага с този документ, трябва да ми кажете, лейди Ана, да ми кажете заради собствената си безопасност, и аз ще ви помогна да съставим план какво е най-доброто, което можем да направим.

Поклащам глава.

— Благодаря ви, задето сте загрижена за мен, но не е нужно. Лично съм виждала документите, а моите посланици също са ги

виждали — казвам. — Пречка за осъществяването на брака не съществува. Знам, че съм свободна да се омъжа за краля.

Тя кимва, сякаш все още чака нещо друго.

— Толкова се радвам.

— И искам да се омъжа за краля.

— Ако желаете да избегнете женитбата, след като вече сте го видели, бихте могли да го сторите — казва тя много тихо. — Това е вашият шанс да се спасите. Ако не го харесате, бихте могли да се приберете безпрепятствено у дома, никой няма да каже и думичка срещу вас. Бих могла да ви помогна. Бих могла да им съобщя, че сте ми казали, че не сте сигурна, че е възможно да сте обвързана с предишен брачен договор.

Отдръпвам ръцете си от нейните.

— Не искам да бягам — казвам протичко. — Това е огромна чест за мен и за страната ми и огромна радост за мен.

Изречението на Джейн Болейн е скептично.

— Наистина — казвам. — Копнея да бъда кралица на Англия. Започвам да обиквам тази страна и искам да изградя живота си тук.

— Наистина ли?

— Да, кълна се в честта си. — Поколебавам се, а след това ѝ разкривам най-важната причина. — Не бях много щастлива в дома си — признавам. — Не ме уважаваха особено, нито пък се отнасяха добре с мен. Тук мога да бъда личност, мога да допринасям полза. У дома никога няма да бъда нещо повече от нежелана сестра.

Тя кимва. Много жени знаят какво е да бъдат пречка, докато великите дела на мъжете си вървят и без тях.

— Искам да получа възможност — казвам. — Искам да получа възможност да бъда жената, която мога да бъда. Не пионка на брат си, не дъщеря на майка си. Искам да остана тук и да се превърна в самата себе си.

Тя замълчава за миг: изненадана съм от дълбочината на собствените си чувства.

— Искам да бъда пълноправна жена — казвам аз.

— Една кралица не е свободна — изтъква тя.

— По-добре да не съм свободна и да съм кралица, отколкото да съм омразна сестра на херцог.

— Много добре — тихо казва тя.

— Предполагам, че кралят сигурно е разгневен на моите посланици, задето са забравили книжката? — питам аз.

— Сигурна съм, че е разгневен — казва тя и погледът ѝ се плъзва встрани. — Но те ще дадат думата си, че вие сте свободна да се омъжите, и съм сигурна, че всичко ще потръгне.

— Значи няма възможност женитбата да бъде забавена? — Изненадана съм от собственото си чувство. Имам толкова силно усещане, че мога да направя много за тази страна, че мога да бъда добра кралица тук. Иска ми се да започна веднага.

— Не — казва тя. — Сигурна съм, че посланиците и съветът на краля ще решат въпроса.

Спирам за миг.

— Значи той иска да се ожени за мен?

Тя ми се усмихва и ме докосва по ръката.

— Разбира се, че иска. Това е просто едно дребно затруднение. Посланиците ще се заемат със задачата да осигурят документа и женитбата ще се състои. Стига да сте сигурна, че документът е там?

— Там е — казвам и не изричам нищо друго освен истината. — Мога да се закълна в това.

КАТРИН, ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ, 6 ЯНУАРИ

1540

Възложено ми е да помагам на кралицата да се облече за сватбата си и трябва да стана изключително рано, за да приготвя всичко. Бих предпочела да не ставам рано, но е хубаво да съм избрана сред останалите момичета, които спят до толкова късно и са толкова мързеливи. Наистина е много лошо от тяхна страна да се излежават в леглото до късно, когато някои от нас са на крак и работят за лейди Ана. Всъщност всички с изключение на мен са се отдали на пълно безделие.

Изваждам роклята ѝ, докато тя се мие в будоара си. Катерина Кери ми помага да разстеля полата и фустите върху затворения скрин, докато Мери Норис отива да вземе накитите ѝ. Полата е огромна, като голям дебел пумпал: по-скоро бих умряла, отколкото да се омъжа облечена в такава рокля; в нея и най-голямата красавица на света би изглеждала като пудинг, отпавил се с клатушкаща се патешка походка да бъде изяден. Мисля, че едва ли си струва да бъдеш кралица, ако трябва да се движиш наоколо с вид на палатка. Материята е изключително фина — златотъкан плат — и е гъсто украсена с най-прекрасни перли, а на главата си тя ще носи малка коронка. Мери я е извадила пред огледалото и ако в стаята нямаше никого друго, щях да я пробвам; но въпреки че е толкова рано, тук вече има половин дузина от нас — слуги, придворни и почетни дами — затова трябва малко да я излъскам и да я оставя. Коронката е с много фина изработка: тя си я донесе от Клев и ми каза, че приличащите на бодли неща би трябвало да представляват розмарин, какъвто сестра ѝ носела в косата си на собствената си сватба, но тогава венецът бил от свежи билки. Казвам, че прилича на трънен венец, а дамата, която е нейна помощничка, ми отправя остър поглед и не превежда забележката ми. Толкова по-добре всъщност.

Тя ще носи косата си пусната, и когато излиза от банята, сяда пред сребърното си огледало, а Катерина разресва косата ѝ с четка, с

дълги, плавни движения, както се реши конска опашка. Светлокоса е — за да бъдем справедливи към нея, косите ѝ са почти златисти — и загърната в чаршаф и с блестяща от банята кожа, изглежда добре тази сутрин. Малко е бледа, но се усмихва на всички ни, и изглежда достатъчно щастлива. Ако бях на нейно място, щях да танцувам от радост, че ще бъда кралица на Англия. Но предполагам, че тя не е от тези, които обичат танците.

Тя потегля за сватбата и всички се подреждаме зад нея в строг ред по важност, тоест аз съм толкова далеч назад, че едва ли си струва да бъда там — никой няма да може да ме види, макар че нося новата си рокля, която е поръбена със сребриста нишка — най-скъпото нещо, което съм притежавала. Тя е в много блед сиво-син цвят и отива на очите ми. Никога не съм изглеждала по-добре: но това не е моята сватба и никой не ми обръща абсолютно никакво внимание.

Ще ги венчае архиепископ Кранмър: той каканиже ли, каканиже, говорът му е монотонен като бръмченето на стара пчела. Пита ги дали съществува някаква причина, поради която не могат да бъдат венчани, и дали ние, членовете на паството, знаем за някаква пречка, и ние всички много бодро казваме, че не знаем, и предполагам, че единствено аз съм достатъчно глупава да се запитам какво ще се случи, ако някой каже: „Спрете венчавката, защото кралят е имал вече три съпруги и никоя от тях не е умряла от старост!“, но разбира се, никой не го прави.

Ако притежаваше поне малко разум, тя щеше да се разтревожи. Подобна репутация едва ли е особено окуражаваща. Той е велик човек, разбира се, и разбира се, неговата воля е Божия воля: но е имал три съпруги и всичките са мъртви. Като се замисля, това не е особено блестяща перспектива за една годеница. Но не мисля, че тя смята така. Вероятно никой не мисли така, освен ако не е глупав като мен.

Те са вече женени и потеглят да изслушат литургията в личния кабинет на краля, а останалите стоим и чакаме, без да имаме какво да правим — откривам, че това е една от основните дейности в двора. Има един много красив млад мъж, чието име се оказва Джон Бересби, и той успява да си пробие път през хората, така че да застане зад мен.

— Заслепен съм — казва той.

— Не зная от какво — казвам дръзко. — Едва се е разсъмнало, още е съвсем рано.

— Не от слънцето, а от по-сияйната светлина на вашата красота.
— О, това ли — казвам и му се усмихвам леко.
— Нова ли сте в двора?
— Да, аз съм Катрин Хауърд.
— Аз съм Джон Бересби.
— Знам.
— Знаете ли? Питали сте някого за името ми?
— Съвсем не — казвам, макар това да е лъжа. Забелязах го през онзи първи ден в Рочестър и попитах лейди Рочфорд кой е той.
— Разпитвали сте за мен — казва той възхитено.
— Не се ласкайте — казвам със смразяващ тон.
— Кажете ми, че мога поне да танцувам с вас по-късно, на сватбеното празненство.
— Може би — казвам.
— Ще приема това като обещание — прошепва той, а после вратата се отваря, кралят излиза с лейди Ана, а всички ние правим много нисък реверанс, защото сега тя е кралица и омъжена жена и аз не мога да възпра мисълта, че макар това да е много хубаво за нея, щеше да е много по-добре, ако беше облечена в рокля с дълъг шлейф.

АНА, ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ, 6 ЯНУАРИ 1540

Е, свърши се. Аз съм кралица на Англия. Аз съм съпруга. Седя от дясната страна на своя съпруг, краля, по време на сватбеното пиршество и изпращам усмивки по протежение на залата, така че всички — моите дами, лордовете по масите, обикновените хора в галерията — до един да могат да видят, че съм щастлива да бъда тяхна кралица и че ще бъда добра кралица и весела съпруга.

Архиепископ Кранмър проведе службата според свещените ритуали на Святата католическа църква в Англия, затова изпитвам леки угризения на съвестта. Това не доближава страната до реформираната религия, както обещах на брат ми и майка ми, че ще сторя. Моят съветник, граф Оверщайн, стои до мен и когато по време на вечерята се отваря пролука, тихо отбелязвам пред него, че се надявам той и благородниците от Клев да не са разочаровани от неуспеха ми да въведа краля в лоното на реформираната религия.

Той казва, че ще ми бъде позволено да упражнявам вярата си както желая, насаме, но кралят не иска да го притесняват с теологични въпроси в сватбения му ден. Казва, че кралят изглежда твърдо решен да запази църквата, която е създал и която е католическа, но отрича върховенството на папата. Кралят се противопоставя на реформаторите така, както и на ревностните паписти.

— Но ние без съмнение можехме да намерим словесна формулировка, която да удовлетворява и двамата ни? — отбелязвам. — Брат ми имаше пламенно желание аз да подкрепя реформата на църквата в Англия.

Той прави гримаса:

— Реформирането на църквата не е такава, каквото го разбрахме ние — казва той, и от здраво стиснатите му устни, които образуват тънка линия, разбирам, че не иска да казва нищо повече.

— Несъмнено изглежда, че това е бил доста доходен процес — отбелязвам внимателно, мислейки си за големите къщи, в които отсядахме на идване от Дийл, които явно бяха бивши манастири или

абатства, и за градините с лечебни растения около тях, прекопани, за да се насадят в тях цветя, и за фермите, някога изхранвали бедните, но сега превърнати в ловни паркове.

— Когато бяхме у дома, смятахме, че това е богоугоден процес — казва кратко той. — Не си давахме сметка, че е удавен в кръв.

— Не мога да повярвам, че сриването на параклисите, където обикновените хора са обичали да се молят, може да приближи тези хора до Бог — казвам аз. — И каква е ползата да им се забранява да палят свещи в памет на обичните си хора?

— Ползата е колкото земна, толкова и духовна — казва той. — Събираните от църквата налози не се премахват, а просто се плащат на краля. Но не е наша работа да правим забележки за това как Англия избира да чете молитвите си.

— Моят брат...

— Вашият брат ще стори по-добре да се погрижи за воденето на собствените си архиви — казва той, в пристъп на внезапно раздражение.

— Какво?

— Той трябваше да изпрати писмото, което ви освобождава от обещанието ви да се омъжите за сина на Лотарингския херцог.

— Това не беше толкова важно, нали? — питам аз. — Кралят не ми каза нищо за това.

— Ние трябваше да се закълнем, че сме знаели за съществуването на това писмо, след това трябваше да се закълнем, че то ще бъде изпратено, преди да изтекат три месеца, а после трябваше да се закълнем, че самите ние ще гарантираме това. Ако вашият брат не го намери и не го изпрати, Бог знае какво ще стане с нас.

Ужасена съм.

— Не могат да ви държат като заложенници заради воденето на архивите на брат ми! Невъзможно е наистина да мислят, че е съществувала пречка за сключването на брака, нали?

Той поклаща глава:

— Те знаят много добре, че сте свободна да се омъжите и че бракът е действителен. Но по някаква известна само на тях причина решават да хвърлят върху всичко сянка на съмнение, а грешката, допуснатата от брат ви в това, че ни позволи да дойдем без този

документ, позволи появата на това съмнение. И ние бяхме изключително смутени.

Свеждам очи. Омразата на брат ми към мен се обръща срещу собствените му интереси, върви против интересите на собствената му страна, дори срещу интересите на собствената му религия. Усещам как гневът ми се надига при самата мисъл, че от ревност и омраза към мен той излага на риск дори самата ми женитба. Той е такъв глупак, такъв злобен глупак.

— Той е небрежен — е единственото, което казвам; но долавям треперещи нотки в гласа си.

— Това не е крал, спрямо когото може да проявяваш небрежност — предупреждава графът.

Кимвам. Съвсем ясно си давам сметка за присъствието на краля, който седи мълчаливо от лявата ми страна. Той не разбира немски, но не искам да ме погледне и да ме види друга, освен щастлива.

— Сигурна съм, че ще бъда много доволна — казвам с усмивка, а графът се покланя и се връща на мястото си.

Угощението приключва и архиепископът се надига от мястото си на масата. Моите съветници са ме подготвили за този момент и когато кралят се изправя на крака, аз знам, че също трябва да стана. Двамата следваме милорд Кранмър до голямата спалня на краля и заставаме на прага, докато архиепископът обикаля из стаята, люлее кадилницата и ръси леглото със светена вода. Това наистина е изключително суеверно и необичайно. Не знам какво щеше да каже майка ми; но съм сигурна, че нямаше да ѝ хареса.

После архиепископът затваря очи и започва да се моли. До мен граф Оверщайн бързо превежда шепнешком:

— Той се моли вие двамата да спите добре и да не ви измъчват дяволски сънища.

Старая се на лицето ми да е изписано заинтересовано и набожно изражение. Но едва мога да сдържа усмивката си. Нима същите онези, затворили параклисите, за да попречат на хората да се молят за чудеса, тук в двореца се молят да бъдат опазени от дяволски сънища? Как може да ги разбере човек?

— Той се моли вие да не страдате от безплодие, нито пък кралят — от мъжко безсилие; моли се властта на Сатаната да не лиши краля от мъжественост или вас — от женственост.

— Амин — изричам бързо, сякаш някой би могъл да повярва на тези безсмислици. После се обръщам към моите дами и те ме придружават от стаята до собствените ми покои, където ще си облека нощницата.

Когато се връщам, кралят е застанал заедно с придворните си до голямото легло, а архиепископът още се моли. Кралят е по нощна риза, а раменете му са наметнати с голяма красива пелерина, подплатена с кожа. Захвърлил е тесните си панталони и виждам обемистата превръзка на крака му, където има отворена рана. Превръзката е чиста и нова, слава Богу, но дори при това положение мирисът от раната се просмуква в спалнята и се смесва отворително с миризмата на тамян. Молитвите, изглежда, продължават, докато и двамата вече сме се преоблекли. Наистина, бихте си помислили, че досега вече би трябвало да сме защитени от дяволски сънища и немощ. Моите дами пристъпват напред и смъкват наметката от раменете ми. Стоя само по нощница пред целия двор и се чувствам толкова унижена и смутена, че почти пожелавам да си бях отново в Клев.

Лейди Рочфорд бързо повдига завивките от леглото, за да ме защити от любопитните им погледи, а аз се пъхвам между тях и сядам в леглото с гръб, опрян на възглавниците. От другата страна на леглото един млад мъж, Томас Кълпепър, коленичи, та Хенри да се облегне на рамото му, а друг хваща краля за лакътя, за да го оттласне нагоре. Крал Хенри сумти като уморен впрегатен кон, докато се вмква в леглото. То хлътва под огромната му тежест и аз трябва да се извъртя непохватно и да се хвана здраво отстрани за рамката, за да не се претърколя към него.

Архиепископът вдига ръце над главата си за една последна благословия и аз поглеждам право напред. Будното лице на Катрин Хауърд привлича погледа ми: притиснала е длани една към друга, вдигнати към устните, сякаш се моли набожно, но е явно, че се мъчи да сдържи кикота си. Преструвам се, че не съм я видяла, от страх, че ще разсмее и мен, и когато архиепископът завършва молитвите, изричам: „Амин“.

После всички си отиват, слава Богу. Не намекват, че е редно да наблюдават консумирането на брака, но знам, че на сутринта ще трябва да видят чаршафите и да се убедят, че то се е състояло. Това е същността на кралската женитба. Това, а също и да се омъжиш за почти непознат човек, достатъчно стар да ти бъде баща.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ, 6 ЯНУАРИ 1540

Аз съм една от последните, които си тръгват, и тихо затварям вратата след още една кралска женитба, чието развитие съм проследила от ухажването чак до брачното ложе. Някои, като онази млада глупачка Катрин Хауърд, биха си помислили, че именно тук свършва историята, че това е завършекът на всичко. Аз знам по-добре. Оттук започва историята на една кралица.

Тази нощ бива предшествана от договори и обещания, а понякога от надежди и мечти; рядко — от любов. След тази нощ идва реалността на двама души, които градят живота си заедно. За някои това е непреодолимо препятствие: собственият ми чичо е женен за съпруга, която не може да търпи — сега те живеят разделени. Хенри Пърси се ожени за наследница, но така и не успя да се освободи от любовта си към Ана Болейн. Томас Уайът мрази люто жена си, защото се влюби в Ана, когато тя беше още момиче, и така и не се съвзе. Собственият ми съпруг... но сега няма да мисля за него. Нека помня, че го обичах, че бях готова да умра от любов към него — каквото и да си е мислил за мен, когато за първи път ни настаниха заедно в леглото. За когото и да си е мислил, когато трябваше да извършва акта на съвкуплението с мен. Нека Бог му прости, че държеше в прегръдките си мен, а мислеше за нея. Да ми прости Бог, заедно знаех това и позволих тази мисъл да ме преследва. И най-сетне, да ми прости Господ, че главата и сърцето ми бяха объркани, затова нищо не ми харесваше повече от това да лежа в прегръдките му и да си го представям с друга жена — ревността и похотта ме накараха да падна толкова низко, че изпитвах наслада, порочна греховна наслада, да чувствам докосването му върху плътта си и да си го представям как докосва нея.

Нещата не опират само до четири боси крака в леглото и до съвкуплението. Тя ще трябва да се научи да му се подчинява. Не в големите и важните неща — всяка жена може да разиграва по малко

театър. А в хилядите дребни компромиси, с които се сблъсква една съпруга всеки ден. Хилядите пъти дневно, когато жената трябва да прехапе устна, да сведе глава и да не възразява открито, нито насаме, нито дори в тихите потайни кътчета на собствения си ум. Ако съпругът ти е крал, това е дори още по-важно. Ако съпругът ти е крал Хенри, това е решение на живот и смърт.

Всеки се опитва да забрави, че Хенри е безмилостен човек. Самият Хенри се опитва да ни накара да забравим. Когато се старае да бъде обаятелен или си постави за цел да се държи приятно, за да ни достави удоволствие, ние обичаме да забравяме, че си играем със свирепа мечка. Нравът на този човек е такъв, че не може да бъде опитомен. Това не е човек, чието настроение е постоянно благо и дружелюбно. Това не е човек, който умее да контролира чувствата си: той не може да остане на едно и също мнение два поредни дни. Виждала съм този човек да обича три жени с безусловна страст. Виждала съм го да се кълне на всяка от тях във вечна, неизменна вяроност. Виждала съм го да участва в турнирите под името „Сър Вярно Сърце“. И го видях как изпраца на смърт две от тях и изслушва вестта за смъртта на третата с мълчаливо самообладание.

По-добре ще е това момиче да го удовлетвори тази вечер, по-добре да му се подчинява утре и по-добре да му роди син, преди да изтече една година, или аз лично не бих заложила и пукнатото пени за шансовете й.

АНА, ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ, 6 ЯНУАРИ 1540

Един по един те излизат от стаята и ние оставаме в светлината на свещите и в неловко мълчание. Не казвам нищо. Не е моя работа да говоря. Спомням си предупреждението на майка ми, че каквото и да се случва в Англия, никога, абсолютно никога, не трябва да давам на краля повод да мисли, че съм покварена. Той ме е избрал, защото вярва в добродетелността на жените от Клев. Купил си е добре обучена, съдържана, строго дисциплинирана, възпитана според догмите на Еразъм девица, и аз трябва да бъда именно такава. Майка ми не казва направо, че да разочаровам краля би могло да ми струва живота, защото участта на Ана Болейн никога не е била споменавана в Клев от деня, когато беше подписан договорът за женитбата ми с човек, който избива съпругите си. От годеща ми насам всички се държат така, сякаш кралица Ана е била грабната и отнесена на небето в пълно мълчание. Предупреждават ме, постоянно ме предупреждават, че кралят на Англия няма да търпи съпруга с леко поведение: но никой никога не ми казва, че той може да ми стори онова, което стори на Ана Болейн. Никой не ме предупреждава, че аз също мога да бъда принудена да положа глава на дръвника, за да бъда обезглавена за въображаеми прегрешения.

Кралят, моят съпруг, въздиша тежко в леглото до мен, сякаш е уморен, и за миг си помислям, че може би той просто ще заспи и този изтощителен, плашещ ден ще приключи, а аз мога да се събудя утре като омъжена жена и да започна новия си живот като кралица на Англия. За миг дръзвам да се надявам, че задълженията ми за днес ще приключат.

Лежа, както брат ми би искал да лежа — като неподвижно застинала парцалена кукла. Брат ми се ужасяваше от моето тяло: беше едновременно ужасен и омаян. Нарещдаше ми да нося високи, плътни дебели дрехи, тежки шапки, големи обувки, така че единственото, което да може да вижда от мен, единственото, което някой може да вижда от мен, беше обгърнатото ми в сянка лице и ръцете ми от

китките до пръстите. Ако можеше да ме изолира и да ме накара да водя уединен живот, както постъпва владетелят на отоманската империя с държаните си като в затвор съпруги, мисля, че би го сторил. Дори погледът ми му се струваше твърде пряк, той предпочиташе да не го гледам право в очите: ако можеше, щеше да ме принуди да се забуля с воал.

И въпреки това той постоянно ме шпионираше. Независимо дали бях в покоите на майка си и шиех под неин надзор, или в двора, загледана в конете, щом вдигнех поглед, го виждах да се взира в мен с онова изражение на раздразнение и... не знам какво... желание? Не беше похот. Той никога не ме е желал така, както мъж желае жена: разбира се, зная това. Но той ме желаше така, сякаш искаше да има пълна власт над мен. Сякаш искаше да ме погълне, така че да не го притеснявам повече.

Когато бяхме деца, той тормозеше и трите ни: Сибила, Амелия и мен. Сибила, с три години по-голяма от него, можеше да побегне достатъчно бързо, за да се измъкне; Амелия, като най-невръстната в семейството, лесно избухваше в сълзи; единствено аз му се противопоставях. Не отвърщах на удара му, когато ме щипеше или ми дърпаше косата. Не му се нахвърлях, когато ме притиснеше натясно в двора с конюшните или в някой тъмен ъгъл. Само скърцах със зъби, а когато ме нараняваше, не плачех. Нито дори когато насини тънките ми детски китки, нито когато ми разкървави главата, след като ме замери с камък. Никога не плачех, никога не го молех да спре. Научих се да използвам мълчанието и твърдостта като най-големите си оръжия срещу него. Неговото надмощие и властта му над мен се изразяваха в това, че можеше да ме нарани. Моето надмощие над него се изразяваше в това, че се осмелявах да се държа така, сякаш не би могъл да го стори. Научих, че мога да понеса всичко, което едно момче можеше да ми причини. По-късно научих, че мога да преживея всичко, което един мъж можеше да ми причини. Още по-късно осъзнах, че е тиранин, и въпреки това той не ме плашеше. Усвоила съм уменията на оцеляването.

Когато бях по-голяма и наблюдавах внимателното му отношение и напътствията му към Амелия и шеговитото уважение към майка ми, осъзнах, че именно моето упорство, моето твърдоглавие, бяха причина за постоянните кавги между нас. Той наложи волята си на баща ми,

заклучи го като затворник в собствената му спалня, завзе властта му. Той стори всичко това с благословията на майка ми и с гордото чувство за собствената си правота. Сключи съюз със съпруга на Сибила — двама амбициозни дребни херцози заедно — и по този начин все още налага волята си на Сибила, дори след женитбата ѝ. Той и майка ми са се сплотили в здраво съучастничество: двойка, която ще управлява херцогство Юлих-Клев. Те налагат волята си на Амелия: но аз не мога да бъда контролирана или покровителствана. Няма да позволя да бъда глезена или управлявана. За него аз се превърнах в досаден проблем, с който трябваше да се справи, за да намери спокойствие. Ако бях плакала или умолявала, ако бях припадала като момиче или се бях вкопчвала в него като жена, той можеше да ми прости, да ме приеме, да ме вземе под своя закрила и да се грижи за мен. Щях да бъда неговата малка галеница, каквато е Амелия: негова любимка, сестрата, която той пази и се грижи за нейната безопасност.

Но по времето, когато разбрах всичко това, вече беше твърде късно. Той вече окончателно беше възприел отношението на безсилен гняв към мен, а аз бях научила каква радост е упорито да оцелявам въпреки всички пречки и да вървя по собствения си път. Той се опита да ме превърне в робиня, но единственото, което направи, беше да ме научи да копнея да бъда свободна. Жадувах свободата си така, както други момичета жадуват да се омъжат. Бленувах за свобода, както другите момичета бленуват за любим.

Този брак е моето спасение от него. Като кралица на Англия разполагам с по-голямо състояние от неговото, управлявам страна, по-голяма от Клев, безкрайно по-многолюдна и могъща. Ще опозная краля на Франция като свой равен, мащеха съм на една внучка на испански крал, името ми ще бъде изричано в дворовете на Европа, а ако имам син, той ще бъде брат на краля на Англия и навярно сам ще стане крал. Този брак е моята победа и моята свобода. Но когато Хенри се размърдва тежко в леглото и въздиша отново като уморен старец, не като жених, аз осъзнавам, както съм осъзнавала през цялото време, че съм заменила един мъж с труден характер за друг. Ще трябва да се науча как да избягвам гнева на този нов мъж и как да се справям с него.

— Уморена ли сте? — пита той.

Разбирам думата „уморена“. Кимвам и казвам:

— Малко.

— Бог да ми е на помощ в това трудно дело — казва той.

— Не разбирам? Съжалявам?

Той свива рамене. Осъзнавам, че не говори на мен: оплаква се от нещо просто заради удоволствието да роптае на глас, точно както правеше баща ми, преди сърдитото му мърморене да се превърне в лудост. Непочтителността на това сравнение ме кара да се усмихна, а после да прехапя устна, за да скрия колко съм развеселена.

— Да — казва той кисело. — Има за какво да се смеете.

— Ще искате ли вино? — питам внимателно.

Той поклаща глава. Повдига чаршафа и противният му мирис ме лъхва. Като човек, оглеждащ покупката си, направена на пазара, той хваща крайчеца на нощницата ми, повдига я, издърпва я покрай кръста и гърдите ми и я пуска, така че тя остава навита около врата ми. Боя се, че изглеждам глупаво, като бюргерка със здраво завързан под брадичката шал. Бузите ми горят от срам заради това, че той просто зяпа изложеното ми на показ тяло. Не го е грижа за моето неудобство.

Той сваля ръка и рязко стиска гърдите ми, плъзга грубата си длан надолу към корема ми, щипе тлъстината. Лежа абсолютно неподвижна, за да не ме помисли за покварена. Не е трудно да застина от ужас. Бог знае защо някоя жена би се почувствала покварена при такова отношение. Милвала съм коня си с по-любящи движения от това безсърдечно, грубо опипване. Той се изправя и се обляга назад в леглото, като сумти от усилието, и със сила разтваря бедрата ми с тежката си ръка. Подчинявам му се, без да издам и звук. Много е важно той да знае, че съм покорна, но не и нетърпелива. Той се намества тежко върху мен и се отпуска между краката ми. Цялата му тежест пада върху лактите, подпрени от двете страни на главата ми, и върху коленете му, но дори при това положение огромният му отпуснат корем ме задушавя. Тлъстите му гърди притискат лицето ми. Аз съм жена с нормален ръст, но съм смалена като джудже под него. Опасявам се, че ако се отпусне малко по-тежко, няма да мога да дишам; почти непоносимо е. Задъхва се и дъхът му върху лицето ми е зловонен от гниещите му зъби. Държа главата си сковано и неподвижно, за да се възпра да не извърна лице от него. Откривам, че съм затаила дъх, опитвайки се да не вдишвам вонята му.

Той спуска ръката си между нас и сграбчва мъжествеността си. Виждаше съм конете в конюшните в Дурен и знам достатъчно добре какво означава това упорито опипване. Извързвам се настрани, за да си поема дъх, и се напрягам в очакване на болката. Той издава леко раздражено сумтене и чувствам как ръката му продължава да се свива и отпуска ритмично: но все още не се случва нищо. Той ме смушка няколко пъти в бедрото със своята движеща се ръка, но само толкова. Лежа съвсем неподвижно. Не знам какво иска да направи, нито какво очаква от мен. Мъжествеността на жребеца в Дурен се втвърдяваше и той се изправяше на задни крака. Този крал сякаш губи сили.

— Милорд? — прошепвам.

Той рязко се отмества от мен и изсумтява някаква дума, която не ми е позната. Заровил е глава в богато избродираната възглавница, все още лежи по очи. Не знам дали е свършил, или едва започва. Той обръща глава към мен. Лицето му е много зачервено и потно.

— Ана... — подхваща той.

На това фатално име спира и замръзва в мълчание. Осъзнавам, че е изрекъл нейното име, на първата Ана, която е обичал; че мисли за нея, любимата, която го е докарала до лудост и която убил в пристъп на примесена с ревност омраза.

— Аз съм Ана от Клев — напомням му аз.

— Знаем това — казва той кратко. — Глупачка.

С мощно надигане, от което всички завивки се смъкват от мен, той се обръща на другата страна и ляга с гръб към мен. Въздухът, който се надига от леглото, е наситен с ужасен застоял мирис. Това е мирисът от раната на крака му, това е мирисът на разложена плът, това е неговият мирис. Той ще се усеща по чаршафите ми вечно, докато смъртта ни раздели, по-добре да свикна с него.

Лежа много неподвижно. Да сложа ръка на рамото му сигурно ще е проява на поквареност, и затова по-добре да не го правя, макар че съжалявам, ако тази вечер той е изтощен и преследван от образа на другата Ана. Ще трябва да се науча да не възразявам срещу миризмата и срещу тежкото притискане на тялото му. Ще трябва да изпълня дълга си.

Лежа в тъмнината и вдигам очи към пищния балдахин на леглото над мен. В мъждукащата светлина, която отслабва все повече, докато фитилите на всяка от масивните квадратни свещи един по един догарят

и те изгасват, виждам проблясващата златна нишка и наситените цветове на копринените платове. Той е стар човек, нещастен стар човек, на четирийсет и осем години, а денят беше дълъг и изтощителен и за двама ни. Чувам го да въздиша отново, а после въздишката се превръща в гърлено, клокочещо хъркане. Когато се уверявам, че е заспал, слагам леко ръка на рамото му, където дебелата влажна ленена тъкан на нощната му риза покрива тлъстото му потно масивно тяло. Съжалявам, че той се провали тази нощ, и ако беше останал буден и ако говорехме един и същи език и можехме да си кажем един на друг истината, щях да му кажа, че макар помежду ни да не съществува желание, аз се надявам да бъде добра съпруга за него и добра кралица за Англия. Че изпитвам жал към него заради старостта и умората му и че несъмнено, когато е отпочинал и не толкова уморен, ще успеем да направим дете — синът, когото и двамата искаме толкова много. Горкият болен стар човек, бих дала много да можех да му кажа да не се тревожи, че всичко ще се оправи, че не искам млад красив принц, че ще бъде мила към него.

КАТРИН, ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ, 7 ЯНУАРИ

1540

Кралят вече го нямаше, когато пристигнахме в покоите на кралицата в деня след сватбата, затова пропуснах възможността да видя краля на Англия по нощна риза в утринта след сватбата му, макар да бях решила непременно да зърна тази гледка. Прислужничките влязоха да й занесат ейл, дърва за огъня и вода, за да се измие в стаята си, а ние изчакахме, докато ни повикат да й помогнем да се облече. Тя седеше в леглото с нощна шапчица на главата и спускаща се по гърба спретната плитка, от която не се беше измъкнало дори едно косъмче. Трябва да кажа, че не приличаше на момиче, което се е забавлявало цяла нощ. Тя изглеждаше точно същата както когато я сложихме да си легне снощи, напълно спокойна и миловидна по своя кравешки начин, и се държеше достатъчно приятно с всички, без да моли за някакви специални услуги и без да се оплаква от нищо. Аз стоях до леглото и тъй като никой не ми обръщаше внимание, подръпнах чаршафа и хвърлих бърз поглед.

Не видях нищо. Точно така. Нищичко. Говорейки от позицията на момиче, на което неведнъж се е налагало тайно да смъкне някой чаршаф долу до помпата и да го изпере и да спи на него, както си е още мокър, знам кога един мъж и едно момиче са използвали едно легло за нещо повече от спане. Не и това легло. Бих заложила скъпоценната си репутация, че кралят не я е обладал и тя не е прокървила. Бих се обзаложила на цялото състояние на Хауърдови, че са заспали точно както ги оставихме, когато ги сложихме да си легнат, един до друг като две малки кукли. По долния чаршаф нямаше дори гънки, да не говорим пък за петна. Бих заложила Уестминстърското абатство, че между тях не се е случило нищо.

Знаех кой би искал да научи веднага — лейди Любопиткова-Паркър^[1], разбира се. Направих реверанс и излязох от стаята, все едно отивам да изпълня някаква поръчка, и я намерих точно когато

излизаше от собствените си покои. Щом видя лицето ми, тя сграбчи ръцете ми и ме дръпна обратно в стаята си.

— Залагам цяло състояние, че той не я е обладал — казвам тържествуващо, без думичка обяснения.

Едно нещо, което харесвам в лейди Рочфорд, е че тя винаги знае за какво говоря. Никога не се налага да ѝ обяснявам нищо.

— Чаршафите — казвам. — По тях няма и петънце, дори не са намачкани.

— Никой не ги е сменял?

Поклащам глава:

— Аз влязох първа след прислужниците.

Тя изважда от шкафа до леглото един суверен и ми го дава:

— Това е много добре — казва тя. — Ние двете с вас трябва винаги първи да научаваме всичко.

Усмиввам се, но си мисля как с този суверен ще си купя нови панделки за украса на новата си рокля, а може би и нови ръкавици.

— Не казвайте на никого друго — предупреждава ме тя.

— Не бива ли? — възроптавам.

— Не — казва тя. — Знанието винаги е ценно, Катрин. Ако знаеш нещо, което никой друг не знае, значи имаш тайна. Ако знаеш нещо, което всички останали знаят, тогава не си по-добра от тях.

— Не мога ли да кажа поне на Ан Басет?

— Аз ще ти кажа кога можеш да съобщиш — казва тя. — Може би утре. Сега се връщай при кралицата. Идвам след минута.

Правя каквото ми казва и докато излизам, я виждам, че пише бележка. Ще пише на чичо ми да му съобщи, че според мен кралят не си е лягал със съпругата си. Надявам се да му съобщи, че именно аз първа съм помислила за това, а не тя. Тогава първият суверен може да бъде последван от втори. Започвам да разбирам какво има предвид той с думите, че важните постове носят големи облаги. На кралска служба съм само от броени дни, а вече съм по-богата с два суверена. Дайте ми един месец и ще натрупам цяло състояние.

---

[1] Игра на думи с израза „Nosy Parker“ — любопитен и нахален човек. Моминското име на Джейн Болейн е Паркър. — Б.пр. ↑

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ, ЯНУАРИ 1540

Пренесохме се в двореца Уайтхол, където сватбата ще бъде отпразнувана с едноседмичен турнир, а след това последните гости ще се върнат в Клев и всички ще привикнем към новия си живот с новата кралица Ана. Тя никога преди не е виждала нещо толкова пищно или стилно като този турнир и вълнението ѝ буди силно умиление.

— Лейди Джейн, аз къде сядам? — пита ме настойчиво тя. — И как? Как?

Усмиввам се на откритото ѝ лице.

— Вие сядате тук — обяснявам, като ѝ показвам ложата на кралицата. — И рицарите ще излизат на арената, а херолдите ще оповестяват появата им. Понякога те ще разказват история, понякога ще рецитират поема, която обяснява карнавалния им костюм. След това ще се бият или на кон, яздейки по тази арена, или ще водят близък бой с мечове тук, на земята. — Замислям се как да обясня.

Напоследък не знам колко разбира: тя много бързо се учи да говори английски.

— От много години насам това е най-големият турнир, замислен от краля — казвам. — Ще продължи една седмица. Ще има празници с красиви костюми и всички хора в Лондон ще идват да гледат поетичните драми и битките. Придворните ще бъдат на първите редове, разбира се, но зад тях ще бъдат дребните дворяни и важните и влиятелни граждани на Лондон, а зад тях пък ще има хиляди обикновени хора. Това е голям празник за цялата страна.

— Аз сядам тук? — пита тя, като сочи към трона.

Наблюдавам я как заема мястото си. Разбира се, за мен тази ложа е изпълнена с призраци. Сега мястото е нейно: но преди нея то беше на кралица Джейн, и на кралица Ана преди това, а когато бях млада жена, дори още неомъжена, просто едно момиче, изпълнено с надежди и амбиции и страстно влюбено, служех на кралица Катерина, която седеше в същия този стол под собствения си балдахин, на който кралят

беше поръчал да избродират малки златни букви „К“ и „Х“ за „Катерина“ и „Хенри“, а самият той яздеше на турнирите под името Сър Вярно Сърце.

— Това ново е? — пита тя, докосвайки завесите, с които е оградена кралската лежа.

— Не — казвам, подтиквана от спомените си да кажа истината. — Това са завесите, които се използват винаги. Ето, можете да видите — преобръщам плата и тя може да види къде е имало други инициали. Изрязали са бродерията от предната част на завесите, но са оставили старите шевове отзад. Ясно се виждат буквите „К“ и „Х“, преплетени със завързани по специален начин възли. Над всяко „Х“ е извезано „Х&А“. Да видя отново инициалите ѝ тук е като да призова дух. Тези завеси пазеха главата ѝ от слънцето на онзи турнир по време на Майския празник, когато беше толкова горещо, и всички знаехме, че кралят е разгневен, и всички знаехме, че кралят е влюбен в Джейн Сиймор, но никой от нас не знаеше какво ще последва.

Помня как Ана се наведе през парапета на ложата и изпусна кърпичката си, за да я улови един от участниците в двубоя, като стрелна краля с коса усмивка, за да разбере дали ревнува. Помня студеното изражение на лицето му и си спомням, че тя пребледня и отново се облегна назад в стола си. Тогава, в същия този миг, заповедта за арестуването ѝ беше в джоба на дрехата му; но той не каза нищо. Той възнамеряваше да я изпрати на смърт, но седя до нея през голяма част от деня. Тя се смееше и бърбеше и раздаваше щедро благоволение си. Усмиваше му се и флиртуваше и нямаше представа, че той е взел решение тя да умре. Как можа да постъпи така с нея? Как можа? Как е можел да седи до нея, докато новата му любовница стоеше усмихната зад тях двамата, и да знае, че след броени дни Ана ще бъде мъртва? Мъртва, а моят съпруг мъртъв заедно с нея; моят съпруг, умиращ заради нея, моят съпруг, умиращ от любов към нея. Бог да ми прости за ревността ми; Бог да прости на нея за греховете ѝ.

Седнала на мястото ѝ, където нейните инициали изпъкват като тъмно петно върху скритата долна част на нейните завеси, потръпвам, сякаш някой е докоснал със студени пръсти тила ми. Ако съществува място, в което витаят духове, то ще е тук. По тези завеси са бродирани отново и отново инициалите на три обречени, красиви момичета. Дали

след няколко години дворцовите шивачки ще изтръгват от плата друга бродирана буква „А“? Дали тази ложа ще приюти нов призрак? Ще дойде ли друга кралица след тази нова Ана?

— Какво? — пита ме тя, новото момиче, което не знае нищо.

Посочвам към спретнатите бодове:

— „К“: Катерина Арагонска — казвам простичко. — „А“: Ана Болейн; „Дж“ Джейн Сиймор — извъртам завесата надясно, за да може тя да види собствените си инициали, които стоят горди и нови в светлия край на плата. — А сега — Ана Клев.

Тя ме поглежда с прямия си поглед и за първи път си помислям, че може би съм подценила това момиче. Може би тя не е глупачка. Може би зад това честно лице се крие бърз ум. Тъй като тя не говори моя език, аз ѝ говорех като на дете и смятах, че тя притежава ума на дете. Но тези призраци не я плашат — те дори не я преследват в мислите ѝ, както преследват мен.

Тя свива рамене:

— Кралици преди — казва тя. — Сега — Ана Клев.

Това е или невероятна смелост, или стоицизмът на изключително глупавите хора.

— Не се ли страхувате? — питам много тихо.

Тя разбира думите, сигурна съм в това. Виждам го в неподвижността ѝ и в начина, по който внезапно накланя внимателно глава. Поглежда ме право в очите:

— Не се страхувам от нищо — твърдо казва тя. — Никога не се страхувам.

За миг изпитвам желание да я предупредя. Тя не е единственото смело момиче, седяло в тази ложа, обсипвано с почестите, които се полагат на кралица, а след това завършило живота си, лишено от титлата си, изправяйки се само срещу смъртта. Катерина Арагонска притежаваше смелостта на човек, отправил се на кръстоносен поход, Ана — нервите и издръжливостта на блудница. Кралят принизи и двете до нищото.

— Трябва да внимавате — казвам аз.

— Аз от нищо не страхувам се — повтаря тя. — Никога не страхувам се.

АНА, ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ, ЯНУАРИ 1540

Красотата на двореца в Гринич ме заслепи, но Уайтхол ме разтърсва до дъно. Приличащ повече на град, отколкото на дворец, той се състои от хиляда зали и къщи, градини и дворове, в които изглежда се допускат само хората от благородно потекло. Той е дом на кралиците на Англия от цяла вечност и всеки велик лорд и семейството му притежават собствени къщи, построени в рамките на шестте акра на просторния дворец. Всеки знае някой таен проход, всеки познава някой пряк път, всеки знае някоя врата, която е удобно оставена отворена към улиците, и бърз начин да слезе до някой кей на реката, където може да се качи на някоя лодка. Всеки освен мен и моите посланици от Клев, които се губят в този лабиринт по дузина пъти на ден и всеки път се чувстват все по-глупави и все повече като селянци в чужбина.

Отвъд портите на двореца е Лондон, един от най-многолюдните, шумни и гъсто населени градове на света. Още от зори чувам виковете на уличните търговци, дори от покоите си, скрити дълбоко във вътрешността на двореца. С течение на деня шумът и търговията стават все по-оживени, докато започне да ти се струва, че няма кътче на света, където да цари спокойствие. През портите на двореца постоянно се стичат хора, които носят стоки за продан и се пазарят, и по думите на лейди Джейн, постоянен поток от прошения към краля. Това е истинското седалище на неговия Таен съвет: неговият парламент заседава точно надолу по пътя в двореца Уестминстър. Лондонският Тауър, големият укрепен център на властта на всеки английски крал, е точно надолу по реката. Ако ще превръщам това велико кралство в свой дом, ще трябва да се науча да се ориентирам из този дворец, а след това да се ориентирам из Лондон. Безсмислено е да се крия в личния си кабинет, объркана от шума и суматохата. Трябва да се появя в двореца и да позволя на хората — които се тълпят с хиляди от зори до падането на нощта — да ме видят.

Завареният ми син, принц Едуард, е на гости в двора: утре може да гледа турнира. Допускат го в двора съвсем рядко от страх да не

прихване някоя зараза и никога през лятото заради страха от чумата. Баща му го обожава — сигурна съм, че това е защото момчето има същата светлокоса глава като него, но също и защото е единственото момче, единственият мъжки наследник на Тюдорите. Толкова ценно нещо е да бъдеш единственото момче. Всички надежди на тази нова династия се възлагат на малкия Едуард.

Късмет е, че той е такова силно и здраво дете. Има най-прекрасните златисти коси и усмивка, от която ти се приисква да го стиснеш здраво и да го прегърнеш. Но той е много независим и ужасно много се обижда, ако го обсипвам с целувки. Затова, когато отиваме в детската му стая, внимавам само да седна близо до него и му позволявам да ми донесе играчките си една по една, а той слага всяка в ръката ми с огромно удоволствие и интерес. „Глиш“, казва той. „Мау.“ А аз така и не хващам малката му пълничка ръчичка и не целувам топлата длан, макар че той ме гледа с очи, тъмни и кръгли като карамелен бонбон, и със също толкова сладка усмивка.

Иска ми се да можех да остана в детската му стая цял ден. За него няма значение, че не мога да говоря английски, френски или пък латински. Той ми подава издялана от дърво играчка и тържествено изрича „кукла“, а аз повтарям „кукла“, а после той донася нещо друго. Никой от двамата ни няма нужда да владее кой знае колко добре езика или да е кой знае колко умен, за да прекараме заедно един час.

Когато идва времето му за хранене, той ми позволява да го вдигна и да го сложа в малкото му столче и да седя до него, докато му сервира с цялата почит и уважение, с каквито се ползва собственият му баща. Те застават на едно коляно, докато сервира на това малко момче, а то сяда с изправен гръб и си взема по малко от всяко от дванайсетте изобилни блюда, сякаш вече е крал.

Засега не казвам нищо, защото е още началото на дните ми като негова мащеха, но след като прекарам тук малко по-дълго време, може би след коронацията ми другия месец, ще попитам негово величество краля дали момчето не може да има малко повече свобода да тича и да играе и да се храни по-просто. Навярно можем да го посещаваме често в собственото му домакинство, дори той да не може да идва в двора. Навярно могат да ми позволят да го виждам често. Мисля си за него, горкото малко момче, което си няма майка да се грижи за него, и ми хрумва, че може би мога да поема отглеждането му и да го видя как

пораства и се превръща в млад мъж, добър млад мъж, който ще стане крал Едуард Английски. А после съм готова да се присмея на себе си заради дозата егоизъм в дълга. Разбира се, че искам да бъда за него добра мащеха и кралица, но повече от всичко друго копнея да се отнасям майчински към него. Искам да виждам как личицето му грейва, когато влизам в стаята, не само през тези броени дни, а всеки ден. Искам да го чувам как казва „Кан“ — това е единственото, което успява да изрече за „кралица Ан“. Искам да го уча да се моли, да чете и пише, да се държи добре. Искам го за себе си. Не само защото той си няма майка, а защото аз си нямам дете и искам да обичам някого.

Това не е единственото ми заварено дете, разбира се. Но на лейди Елизабет изобщо не ѝ е позволено да идва в двора. Тя трябва да стои в двореца Хетфийлд, доста далече от Лондон, а кралят не я признава освен като своя незаконна дъщеря от лейди Ана Болейн; а има хора, които казват, че тя не е дори и това, а дете на друг мъж. Лейди Джейн Рочфорд — която знае всичко — ми показва портрет на Елизабет, посочи косите ѝ, които са червени като разжарени въглища, и се усмихна, сякаш за да каже, че едва ли може да има съмнение, че това е дете на краля. Но крал Хенри е превърнал в свое право да решава кои деца да признае и лейди Елизабет ще бъде възпитана далече от двора като незаконна кралска дъщеря и омъжена за дребен благородник, когато стане на подходяща възраст. Освен ако аз не успея първо да говоря с него. Навярно след като сме женени от известно време, навярно ако успея да го даря с втори син, навярно тогава той ще бъде по-мил към малкото момиче, което се нуждае от доброта.

За разлика от нея, сега на принцеса Мери е позволено да идва в двора, макар лейди Рочфорд да ми казва, че е била в немилост в продължение на години, още от отхвърлянето на майка ѝ. Отказът на кралица Катерина да освободи Хенри го накарал да отрече женитбата и да отхвърли детето им. Трябва да се опитам да не мисля лошо за него заради това. Било е твърде отдавна, а аз не съм достойна да го съдя. Но да наказваш едно дете, отнасяйки се към него със студенината, заслужена от майката, ми се струва жестоко. Точно така брат ми ме обвиняваше за обичта, която баща ми изпитваше към мен. Разбира се, принцеса Мери вече не е дете. Тя е млада жена и е готова да се омъжи. Мисля, че не е в добро здраве: тя не се чувства достатъчно силна, за да дойде в двора и да се срещне с мен, макар лейди Рочфорд да казва, че

тя е добре, но се опитва да избягва двора, защото кралят готви нов годеж за нея.

Не мога да я виня за това: в един момент тя трябваше да бъде сгодена за брат ми Уилям, а после за някакъв принц от Франция, а след това пък за един хабсбургски принц. Естествено е бракът ѝ да бъде въпрос на продължително обсъждане, преди да бъде уреден. Това, което е по-странно, е фактът, че никой не може да разбере какво взема, когато я купува. Невъзможно е да се определи родословието ѝ, тъй като баща ѝ се отрече от нея веднъж, а сега я признава отново, но би могъл пак да се отрече от нея по всяко време, тъй като за него нищо няма каквато и да било тежест, освен собственото му мнение, което той обявява за Божия воля.

Когато се сдобия с повече власт и влияние над негово величество краля, ще говоря с него да уреди положението на принцеса Мери веднъж завинаги. Не е честно спрямо нея тя да не знае дали е принцеса, или нищожество, и да не може да се омъжи за човек с добро потекло, поради собственото си несигурно положение. Смея да кажа, че кралят не е мислил за това от нейна гледна точка. И никой не се е намесвал в нейна защита. Със сигурност ще бъде правилно като негова съпруга да му помогна да види от какво имат нужда дъщерите му, както и какво изисква собственото му достойнство.

Принцеса Мери е изключително твърда привърженичка на католицизма; а аз съм отгледана в страна, която отхвърля неправдите на католицизма и призовава за по-чиста църква. Можем да изповядваме враждебни доктрини и все пак да станем приятелки. Повече от всичко искам да бъда добра кралица на Англия и добра приятелка на Мери, и тя със сигурност би трябвало да разбира това. От всичко, което хората говорят за Катерина Арагонска, всеки разбира, че тя е била добра кралица и добра майка. Това, което искам да направя, е да следвам примера ѝ: дъщеря ѝ може би дори ще приветства решението ми.

КАТРИН, ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ, ЯНУАРИ 1540

Повикана съм да се упражнявам за участие в поетична драма, жива картина за откриването на турнира. Кралят ще пристигне маскиран като рицар от морето, а ние трябва да бъдем вълни, риби или нещо подобно, следващи го по пътя му, и да танцуваме пред кралицата и за двора. Неговият композитор е подготвил музиката, а ние ще бъдем шест на брой. Мисля, че представляваме музите, но не съм сигурна. Като се замисля сега, дори не знам какво е муза. Но се надявам, че е същество, което носи карнавален костюм, изработен от много фини копринени платове.

Сред другите танцьорки са Ан Басет, Алисън, Джейн, Мери, Катерина Кери и аз. От нас шестте най-хубава вероятно е Ан: тя има най-прекрасните руси коси и големи сини очи, и владее този номер, който трябва да науча — да свежда поглед, а после отново да вдига очи, сякаш е чула нещо изключително интересно и непристойно. Ако ѝ кажеш колко струва един ярд плат за бродирание, тя свежда очи, а после ги вдига отново, сякаш си прошепнал, че я обичаш. Само ако някой друг гледа, разбира се. Ако сме си само ние, не си дава труд за това. То наистина я прави изключително пленителна, когато положи усилия. Сигурна съм, че най-хубавото момиче след нея съм аз. Тя е дъщеря на лорд и лейди Лайл и голяма любимка на краля, който е много очарован от това вдигане и свеждане на погледа и е обещал да ѝ подари кон: мисля, че е доста добро възнаграждение за това, да не правиш нещо повече, освен да пърхаш с мигли. Наистина, в двора може да се натрупа цяло състояние, ако знаеш как.

Влизам в стаята тичешком, защото съм закъсняла, и там е самият крал, заедно с двама или трима от най-близките си приятели — Чарлс Брандън, сър Томас Уайът и младият Томас Кълпепър, — застанал при музикантите с партитурите в ръка.

Веднага правя много нисък реверанс и виждам, че Ан Басет е там, най-отпред, с много смирен и скромнен вид, а с нея са другите

четири момичета, които се кипрят като малки лебедчета в гнездо и се надяват да уловят погледа на краля.

Но аз съм тази, при чийто вид кралят се усмихва. Наистина се усмихва. Обръща се и казва:

— Ах! Моята малка приятелка от Рочестър!

Аз отново се отпускам в реверанс и се изправям, наклонена напред, така че мъжете да могат да видят добре ниско изрязаното ми деколте и гърдите ми, и ахвам: „Ваше величество!“, сякаш едва говоря от страст.

Виждам, че това се харесва на всички, а Томас Кълпепър, който има най-зашеметяващите сини очи, ми намига палаво като един родственик от рода Хауърд на друг.

— Наистина ли не ме познахте в Рочестър, скъпа? — пита кралят. И прекосява стаята, повдига с пръст брадичката ми и приближава лицето ми към своето, сякаш съм дете, и това не ми харесва много: но аз се заставям да остана неподвижна и казвам:

— Наистина, сир, не ви познах. Въпреки това бих искала да се опитам да ви позная отново.

— Как бихте ме познали отново? — пита той благосклонно, като мил баща на Коледа.

Е, този въпрос ме хваща натясно, защото не знам. Нямам какво да кажа: просто проявявах любезност. Трябва да кажа нещо, но абсолютно нищо не ми идва на ум. Затова вдигам поглед към него, сякаш главата ми гъмжи от признания, които искам да направя, но не смея да кажа нищо, и за свое огромно удоволствие усещам как бузите ми леко пламват и знам, че се изчервявам.

Изчервявам се единствено от суетност, разбира се, и от удоволствие, че съм предпочетена от самия крал пред онази развратница Ан Басет, но също и от неудобство, че нямам какво да кажа и че в главата ми няма нито една мисъл: но той вижда изчервяването и погрешно го взима за скромност, веднага пъхва ръката ми в сгъвката на лакътя си и ме отвежда далече от останалите. Държа очите си сведени: дори не намигвам в отговор на мастър Кълпепър.

— Спокойно, дете — казва той много мило. — Горкото мило дете, не исках да ви поставям в неудобно положение.

— Много сте мил — е единственото, което успявам да промълвя. Виждам Ан Басет да гледа след нас така, сякаш е готова да ме убие. —

Толкова се стеснявам.

— Прекрасно дете — казва той по-топло.

— Когато вие ме попитахте...

— Когато ви попитах какво?

Леко си поемам дъх. Ако той не беше крал, щях по-добре да знам как да изиграя това. Но той е кралят, и това ме прави неуверена. Освен това този мъж е достатъчно стар да ми бъде дядо: струва ми се много непристойно да флиртувам с него. После леко поглеждам нагоре към него и разбирам, че съм права. На лицето му е изписано онова изражение. Изражението, което толкова много мъже придобиват, когато ме погледнат. Сякаш искат да ме погълнат, да ме пленят, да ме изпият на една глътка.

— Когато ме попитахте дали бих искала да ви позная отново — казвам с тънко гласче, като малко момиченце. — Аз наистина бих искала.

— Как така бихте искали? — той се навежда, за да ме чуе, и аз внезапно осъзнавам в прилив на вълнение, че няма значение това, че той е крал. Той е влюбен в мен като иконома на нейна светлост баба ми. На лицето му е изписано точно същото нежно, предано изражение. Кълна се, че го разпознавам. Би трябвало: виждала съм го достатъчно често. Това е същото глупаво, лигаво изражение, което придобиват старците, когато ме видят, наистина доста противно. Това е изражението, с което старите мъже гледат жените, достатъчно млади да им бъдат дъщери, и си представят, че са млади като синовете си. Така гледат старците, когато изпитват похотливо желание към жена, достатъчно млада да им бъде дъщеря, и знаят, че не е редно.

— Защото сте толкова красив — казвам, поглеждайки го право в очите, като поемам риска и чакам да видя какво ще се случи. — Вие сте най-красивият мъж в двора, ваше величество.

Той стои напълно неподвижен, почти като човек, който внезапно е чул прекрасна музика. Като омагьосан.

— Мислите, че съм най-красивият мъж в двора? — пита той невярващо. — Мило дете, та аз съм достатъчно стар да ви бъда баща.

По-скоро дядо, ако трябва да сме честни, но аз вдигам разширени от почуда очи към него:

— Наистина ли? — изписувам, сякаш не знам, че той приближава петдесет, а аз нямам още петнайсет. — Но аз не обичам

момчетата. Те винаги изглеждат толкова глупави.

— Досаждат ли ви? — пита той на мига.

— О, не — казвам аз. — Нямам абсолютно нищо общо с тях. Но по-скоро бих предпочела да се разхождам и разговарям с човек, който познава донякъде света. Който може да ме напътства. Някой, на когото мога да се доверя.

— Ще се разхождате и ще разговаряте с мен още този следобед — обещава той. — И ще ми разкажете всичките си дребни тревоги. Ако някой ви досажда, който и да е той, независимо колко е важен, ще отговаря пред мен за това.

Правя реверанс. Толкова съм близо до него, че почти докосвам панталоните му със сведената си глава. Ще бъда много изненадана, ако това не го възбуди поне мъничко. Вдигам очи към него, усмихвам му се и едва доловимо поклащам глава, сякаш в почуда. Казвам си, че това наистина е ужасно хубаво. „Такава чест“, прошепвам.

АНА, ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ, 11 ЯНУАРИ 1540

Днес е прекрасен ден: чувствам, че наистина съм кралица. Седя в ложата на кралското семейство, моята собствена ложа, ложата на кралицата, в предната част на двореца Уайтхол, а на арената за турнири под мен седят половината благородници на Англия, заедно с важни господа от Франция и Испания, също дошли да покажат храбростта си и да потърсят моето благоволение.

Да, моето благоволение, защото макар в душата си все още да съм Ана Клев, не твърде уважавана и далеч не най-красивата, нито пък най-милата от дъщерите на херцога на Клев, за околния свят сега аз съм кралица на Англия и е удивително колко по-висока и по-красива се оказвам, щом слагам корона на главата си.

Новата рокля много ми помага да придобия увереност. Тя е изработена по английската мода и макар да се чувствам опасно разголена с това ниско изрязано деколте и без висока муселинена яка, стигаща до брадичката, най-после изглеждам повече като останалите дами и не толкова много като новопристигнала в двора. Дори нося шапчица във френски стил, макар да съм я смъкнала напред, за да скрива косата ми. Усещам я много лека и трябва да си напомням да не отмятам глава и да не се смея от това усещане за свобода. Не искам да изглеждам твърде променена, с прекалено разпуснато поведение. Майка ми щеше ужасно да се стресне от външния ми вид: не искам да изменям нито на нея, нито на страната си.

Някои млади мъже вече молят за благоволението ми да яздят с моите цветове на арената, кланят се ниско и ми се усмихват с особена топлина в очите. Внимавам изключително много да запазя достойнството си и дарявам благоволението си само на онези, които вече са заслужили уважението на краля, или онези, на които е заложил. Лейди Рочфорд е моя надеждна съветница по тези въпроси, тя ще ме предпазва от опасността да предизвикам у някого обида, и от далеч по-голямата опасност да предизвикам скандал. Никога не забравям, че

една кралица на Англия трябва да бъде над всякакви слухове за флиртове. Никога не забравям, че именно на турнир, същият като този, двама млади мъже един след друг са носили кърпичката на кралицата, и че този ден е завършил с арестуването им за прелюбодеяние, а нейният весел ден е приключил на дръвника.

Този двор не пази спомена за това, макар че мъжете, дали показания и помогнали да бъде осъдена на смърт, днес са тук в ярката слънчева светлина, усмихват се и крещят заповеди на арената за турнира, а оцелелите, като Томас Уайът, ми се усмихват, сякаш не са виждали три други жени на мястото, на което седя аз сега.

Границите на арената са очертани с боядисани дъски и отбелязани с прътове, боядисани в зелено-белите цветове на Тюдорите, от всеки пилон се веят знамена. Тук има хиляди хора, всички облечени в най-хубавите си дрехи и търсещи забавления. Мястото е изпълнено с глъчката на хора, които обявяват на висок глас залозите, на цветарките, които с напевен глас съобщават цената на стоката си, и със звъна на монети, докато залозите преминават от едни ръце в други. Гражданите ме приветстват с викове всеки път, щом погледна в тяхната посока, а съпругите и дъщерите им размахват кърпичките си и ми подвикват: „Добрата кралица Ана!“, когато вдигам ръка да им благодаря за вниманието. Мъжете хвърлят шапки във въздуха и гръмко реват името ми, а към кралската ложа постоянно се стичат благородници и дребни дворяни, за да сведат глава над ръката ми и да ми представят своите съпруги, дошли в Лондон специално за турнира.

На арената се носи сладкият мирис на хиляди букети и прясно намокрен чист пясък, и когато конете влизат в галоп, с плъзгане застават неподвижно и се изправят на задни крака, изпод копитата им излита златен дъжд. Рицарите изглеждат бляскави в доспехите си, всяка част от които е излъскана и блести като сребро, а повечето са великолепно гравирани и инкрустирани със скъпи метали. Техните знаменосци носят знамена от блестящи копринени платове, на всяко е извезан специален девиз. Мнозина идват като загадъчни средновековни рицари, със спуснати наличници на шлемовете и със странни и романтични имена, които се обявяват гръмко, когато предизвикват противника си: някои от тях са придружени от бард, който разказва трагичната им история под формата на поема или пее песента им преди турнира. Страхувах се, че днес ще има схватки и че

няма да мога да разбера какво става, но е по-хубаво и от най-прекрасната жива картина да видиш чудесните коне, които излизат на арената, красивите горди мъже, и многохилядните тълпи, които ги насърчават с възгласи.

Преди да започнат, те се разхождат наоколо. За да ги приветстват на арената представят жива картина. В центъра на сцената е сам кралят, облечен като рицар от Йерусалим, а дамите от моята свита го следват, маскирани и седнали на голяма каруца, която пристига, теглена от коне, обгърнати в ярдове синя коприна. Досещам се, че те представляват морето, но не проумявам какви би трябвало да бъдат дамите. Като се има предвид сияйната усмивка на малката Катрин Хауърд, когато застава отпред, вдигнала ръка да заслони светлите си очи, мисля, че тя би трябвало да представлява русалка или нещо от този род, може би сирена. Разбира се, тя е обвита в бяла муселинена драперия, която може би изобразява морската пяна, и случайно я е оставила да се смъкне, така че се показва едното от прекрасните ѝ рамене, сякаш ще изплува гола от морето.

Когато овладея малко по-добре езика, ще говоря с нея и ще я предупредя да внимава с репутацията и скромността си. Тя си няма майка, загубила я е още в ранното си детство, а баща ѝ е лекомислен прахосник, който живее в чужбина, в Кале. Джейн ми разказва, че тя е отгледана от мащеха, затова навярно не е имало кой да я предупреди, че кралят зорко следи за всякакво неподобаващо поведение. Може би днес е позволено да носи рокля като тази, която е облякла, тъй като е част от живата картина: но начинът, по който роклята се плъзга надолу и разкрива стройния ѝ бял гръб, е — зная това — много неуместен.

Дамите танцуват на арената, а след това правят реверанс и придружават краля до моята ложа и той идва да седне до мен. Усмиввам се и поднасям ръката си към него, сякаш сме участници в живата картина, и тълпата изразява с гръмък рев радостта си, когато го вижда да ми целува ръка. Моята роля е да се усмихна много сладко, да му направя реверанс и да го поканя да заеме голямото си укрепено кресло, което се извисява над моето. Лейди Джейн се погрижва да му поднесат чаша вино и захаросани плодове и ми кимва в знак, че трябва да заема мястото си до него.

Дамите се оттеглят, когато половин дузина рицари, всичките в тъмни доспехи и развяващи морскосиньо знаме, излизат на арената,

затова си представям, че те сигурно изобразяват морския прилив или нещо подобно. Чувствам се много невежа, задето не разбирам значението на всичко това, но едва ли има особено значение, защото веднага щом обиколят арената и херолдите гръмко оповестят титлите им, а тълпите изразят с рев одобрението си, ще започне турнирът.

Тълпите са натъпкани нагъсто в подредените в редове места за сядане, а по-бедните хора са притиснати в пространствата между тях. Всеки път, когато някой рицар излезе да ми представи оръжията си, от тълпата се надига мощен одобрителен рев, и тя отново и отново крещи: „Ана! Ана Клев!“ Изправям се, усмихвам се и им помахвам в знак на благодарност: не мога да си представя какво съм направила, за да заслужа подобни шумни приветствия, но е толкова прекрасно да знам, че народът на Англия ме е обикнал, точно толкова естествено и лесно, както аз обикнах тях. Кралят се изправя до мен и ме хваща за ръката пред всички тях.

— Браво — казва ми кратко той, а след това напуска ложата. Поглеждам лейди Джейн Болейн, за да разбере дали трябва да го последвам. Тя поклаща глава:

— Сигурно е отишъл да говори с рицарите — казва тя. — И с момичетата, разбира се. Стойте тук.

Заемам мястото си и виждам, че кралят се е появил в собствената си кралска ложа срещу моята. Той ми маха, и аз също му махам. Той сяда, а аз сядам няколко мига след него.

— Вече ви обичат — тихо ми казва лорд Лайл на английски, и аз схващам какво има предвид.

— Защо?

Той се усмихва:

— Защото сте млада — прави пауза, за да изчака да кимна в знак, че съм разбрала. — Искат да родите син. Защото сте хубава и защото им се усмихвате и им махате. Те искат хубава, щастлива кралица, която ще им даде син.

Леко свивам рамене в отговор на простиците желания на този толкова сложен народ. Ако всичко, което искат, е да бъда щастлива, това е лесно. Никога в живота си не съм била толкова щастлива. Никога не съм била толкова далече от неодобрението на майка ми и яростните пристъпи на брат ми. Аз съм пълноценна и пълноправна жена, с мое собствено място, с мои собствени приятели. Аз съм

кралица на велика страна, която според мен ще става все по-преуспяваща и ще има все по-големи претенции. Кралят е своенравен господар на един изпълнен с напрежение двор, дори аз виждам това: но може би и тук ще успее да променя нещо. Може би ще успее да дам на този двор стабилността и здравомислието, от които се нуждае, може би дори ще мога да посъветвам краля да има повече търпение. Мога да видя живота си тук, мога да си представя себе си като кралица. Знам, че мога да се справя с това. Усмиввам се на лорд Лайл, който през последните няколко дни страни от мен и не се държи по обичайния си любезен начин.

— Благодаря ви — казвам. — Надявам се.

Той кимва.

— Вие сте добре? — питам тромаво. — Щастлив?

Той изглежда изненадан от въпроса ми:

— Хм, да. Да, ваша светлост.

Замислям се коя дума ми трябва:

— Няма неприятности?

За миг виждам страха, който пробягва по лицето му, хрумналата му за миг мисъл да ми се довери. После изражението изчезва.

— Няма неприятности, ваша светлост.

Виждам как погледът му се насочва през арената за турнира към отсрещната страна, където седи кралят. До него е лорд Томас Кромвел и шепне в ухото му. Знам, че в един двор винаги съществуват клики, благоволенията на един крал е нещо непостоянно. Навярно лорд Лайл е обидил краля по някакъв начин.

— Знам, че вие мой добър приятел — казвам.

Той кимва:

— Бог да пази ваша светлост, каквото и да последва — казва той и се отдръпва от стола ми, за да застане в дъното на ложата.

Гледам как кралят се изправя и отива до предния край на ложата си. Един паж го подкрепя и му помага да се задържи стабилно на куция си крак. Той взема голямата си рицарска ръкавица и я вдига над главата си. Хората в тълпата притихват, с очи, приковани върху тази гледка — техният най-велик крал, човекът, който превърна себе си в крал, император и папа. После, добре преценил момента, когато цялото внимание е приковано върху него, той ми се покланя и посочва с

ръкавицата си. Тълпата изразява с рев одобрението си. Моя задача е да дам знак за началото на турнира.

Надигам се от голямото си кресло със златния балдахин над главата ми. От двете страни на ложата се диплят завесите в цветовете на Тюдорите — зелено и бяло, — инициалите ми са навсякъде, моят герб е навсякъде. Другите инициали на всички останали кралици са само върху долната част на завесите и не си личат. Ако се съди от днешния ден, винаги е имало само една кралица: аз. Всички — дворът, народът, кралят — се наговарят да забравят останалите и аз няма да им напомням. Този турнир е за мен, сякаш съм първата кралица на Хенри.

Вдигам ръка и цялата арена утихва. Пускам ръкавицата си и в двата края на арената за турнира конете се хвърлят напред, когато шпорите се забиват в хълбоците им. Двамата ездачи се устремяват с гръмък тропот един към друг, малко по-късно онзи отляво, лорд Ричман, навежда копието си и се прицелва добре. С мощен тъп звук като брадва, която се забива в дърво, копието улучва противника му точно в средата на нагръдника на бронята, мъжът изревава и е отхвърлен силно назад от гърба на коня си. Лорд Ричман препуска до края на арената и неговият оръженосец улавя коня, докато негова светлост дръпва назад тъмния наличник на шлема си и поглежда противника си, съборен в пясъка.

Сред моите дами лейди Лайл надава лек писък и се изправя.

Младият мъж се изправя несигурно, краката му се подгъват.

— Ранен ли е? — питам с тих шепот лейди Рочфорд.

Тя жадно наблюдава.

— Възможно е — казва тя, с възхитена и изпълнена с наслада нотка в гласа. — Това е жесток спорт. Той знае какви са рисковете.

— Има ли... — не знам как е на английски „доктор“.

— Ходи — посочва тя. — Невредим е.

Свалили са му шлема, бял е като платно, горкият младеж. Кафявата му къдрава коса е потъмняла от пот и е полепнала по бледото му лице.

— Томас Кълпепър — обяснява ми лейди Рочфорд. — Мой далечен роднина. Толкова красив младеж — тя ми отправя лукава усмивка. — Лейди Лайл го е удостоила с благоволенieto си, той се ползва с ужасна репутация сред дамите.

Усмивам му се, когато той прави няколко несигурни крачки, за да застане пред ложата на кралицата и ми се покланя ниско. Неговият оръженосец е сложил ръка на лакътя му, за да му помогне да се изправи след поклона.

— Горкото момче — казвам аз. — Горкото момче.

— За мен е чест да бъда сразен, докато ви служи — казва той. Думите му звучат неясно заради натъртената му уста. Той е убийствено красив младеж: дори аз, възпитана от възможно най-строгата майка, внезапно изпитвам желание да го отведа от арената и да му помогна да се изкъпе.

— С ваше позволение, отново ще яздя за вас — казва той. — Навярно утре, ако съм в състояние да възседна коня си.

— Да, но внимавайте — казвам.

Той ми отправя изключително печална сладка усмивка, покланя се и пристъпва встрани.

Кълпепър напуска с куцане арената, а победителят от този първи двубой в турнира обикаля в бавен галоп външния кръг, вдигнал високо копие то си, отвърщайки на виковете на онези от тълпата, които са заложили на него и са спечелили. Поглеждам назад към моите дами и виждам как лейди Лайл се вира след младия мъж сякаш с обожание, а Катрин Хауърд, с пелерина, метната върху карнавалния костюм, го наблюдава от дъното на ложата.

— Достатъчно — казвам. Трябва да се науча да командвам придворните си дами. Те трябва да се държат по начин, който майка ми би одобрила. Кралицата на Англия и нейните придворни дами трябва да бъдат извън всякакво съмнение. Със сигурност ние трите не би трябвало да зяпаме след един красив младеж. — Катрин, веднага се облечете. Лейди Лайл, къде е негова светлост, вашият съпруг?

Двете кимват и Катрин бързо изчезва. Сядам отново на трона си, докато в ограденото място за конете на арената влизат друг участник и неговият спътник, който ще го покани да започне. Този път поемата е много дълга и е на латински, и ръката ми се промъква към джоба ми, в който прошумолява писмо. То е от Елизабет, шестгодишната принцеса. Чела съм го и съм го препрочитала толкова често, че знам, че съм разбрала точно какво иска да ми каже: всъщност, почти знам всяка дума наизуст. Тя ми обещава да ме почита като кралица и изцяло да ме слуша и да ми се подчинява като на своя майка. Почти съм готова да се

разплача при мисълта как тя, милото малко момиче, съчинява тези надуты тържествени фрази, а след това ги преписва отново и отново, докато почеркът стане по-равен и правилен от този на който и да е кралски писар. Тя явно се надява да дойде в двора и аз наистина мисля, че може би ще ѝ позволят да постъпи в моето домакинство. Имам придворни дами, които не са много по-възрастни от нея, и ще бъде голямо удоволствие тя да бъде при мен. Освен това тя живее почти сама, в собственото си домакинство, с гувернантката и бавачката си. Със сигурност кралят би предпочел тя да е близо до нас, да бъде под мой надзор?

Разнася се тръбен зов и когато вдигам очи, виждам как ездачите са се отдръпнали на една страна и отдават чест, докато кралят прекосява с куцукане арената на път към предната страна на ложата ми. Пажовете скачат да отворят вратите, за да може той да се изкачи по стъпалата. Налага се двама млади мъже да го повдигнат от двете страни. Досега вече знам достатъчно за него, за да се досетя, че подобно нещо, пред наблюдаваща го тълпа, ще породя гнева му. Той се чувства унижен и смутен и първото му желание ще бъде да унижи някой друг. Изправям се и го поздравявам с реверанс: никога не знам дали би трябвало да поднеса ръката си или да се протегна напред, в случай, че той поиска да ме целуне. Днес, пред тълпата, която ме харесва, той ме привлича към себе си и ме целува по устата и всички ликуват. В това отношение той е хитър: винаги знае какво да направи, за да се хареса на тълпата.

Той сядна на стола си, а аз заставам до него.

— Кълпепър се удари доста зле — казва той.

Не разбирам това много добре, затова не казвам нищо в отговор. Настъпва неловко мълчание и явно е мой ред да кажа нещо. Налага се доста да помисля, за да реша какво да кажа и да намеря правилните думи на английски. Най-сетне ми хрумва:

— Обичате ли да участвате в турнири? — питам.

Намръщеното изражение, с което се обръща към мен, е абсолютно ужасяващо: веждите му са се смъкнали толкова ниско, че почти покриват разярените му малки очички. Явно съм казала възможно най-погрешното нещо и съм му нанесла много дълбока обида. Ахвам. Не знам какво толкова съм казала, което да е толкова ужасно.

— Извинете ме, простете... — заеквам аз.

— Дали обичам да участвам в турнири? — повтаря той горчиво. — Всъщност, да, бих искал да участвам, ако не бях омаломощен от болка, от рана, която никога не зараства, която ме трови всеки ден и която ще ме убие. Вероятно след броени месеци. Заради нея за мен е истинска агония да вървя, истинска агония — да стоя изправен, и истинска агония — да яздя, но никой глупак не се сеща за това.

Лейди Лайл излиза напред.

— Сир, ваша светлост, кралицата има предвид дали обичате да гледате турнира — казва тя бързо. — Тя не искаше да ви обиди, ваша светлост. Тя усвоява нашия език със забележителна бързина, но не може да избегне някои дребни грешки.

— Не може да избегне това, че е тъпа като пън — изкрещява ѝ той. Слюнка от присвитата му уста опръсква лицето ѝ, но тя не трепва. Овладейно прикляква, за да направи реверанс, и си остава така.

Той я поглежда, но не ѝ казва да се изправи. Остава я в неудобното ѝ положение и се обръща към мен:

— Обичам да го гледам, защото само това ми е останало — казва той горчиво. — Вие не знаете нищо: но аз бях най-добрият в турнирите. Побеждавах всички. Не веднъж, а всеки път. Състезавах се маскиран, така че никой не ми оказваше нарочно благоволение, и дори когато участниците яздеха възможно най-бързо, аз пак ги побеждавах. Бях най-великият участник в турнири в Англия. Никой не можеше да ме победи. Можех да яздя по цял ден. Можех да пречупя десетки копия. Разбирате ли това, вие, глупаво създание такова?

Все още разстроена, кимам, макар че всъщност той говори толкова бързо и толкова гневно, че едва разбирам нещо от думите му. Опитвам се да се усмихна и устните ми потреперват.

— Никой не можеше да ме победи — настоява той. — Никога. Нито един рицар. Аз бях най-великият участник в турнири в Англия, навярно в целия свят. Бях непобедим и можех да яздя цял ден и да танцувам цяла нощ, а на другия ден да стана в зори, за да отида на лов. Вие не знаете нищо. Нищо. Дали обичам да участвам в турнири? Мили Боже, та аз бях цветът на рицарството! Аз бях любимецът на тълпата, за мен се вдигаха наздрависи на всеки турнир! Нямаше друг като мен! Бях най-великият рицар след тези на кръглата маса! Аз бях легенда.

— Никой, който ви е виждал, не би могъл да го забрави — казва сладко лейди Лайл, като вдига глава. — Вие сте най-великият рицар, влизал някога в арена. Дори сега не видях такъв, който да е равен на вас. Нямаме равен. Никой от тези днес не може да се мери с вас.

— Хмм — казва той раздражено и млъква.

Настъпва продължителна, неловка пауза и тъй като никой на арената не отвлича вниманието ни, всички чакат да кажа нещо приятно на съпруга си, който седи мълчаливо, загледан намръщено в ароматните треви, с които е посипан подът.

— О, станете — ядосано казва той на лейди Лайл. — Старите ви колене ще се схванат, ако останете долу още дълго.

— Аз има писмо — казвам тихо, в опит да сменя темата с нещо, което няма да го ядоса толкова много.

Той се обръща и ме поглежда. Опитва се да се усмихне, но виждам, че се дразни от мен, от акцента ми, от несигурната ми реч.

— Вие има писмо — повтаря той, имитирайки ме грубо.

— От принцеса Елизабет — казвам.

— Лейди — отвърща той. — Лейди Елизабет.

Поколебавам се.

— Лейди Елизабет — казвам покорно. Изваждам скъпоценното си писмо и му го показвам. — Може ли тя да дойде тук? Може ли да живее с мен?

Той издърпва писмото от ръката ми, и аз трябва да се възпра да не го дръпна обратно. Искам да го запазя. Това е първото писмо, което получавам от малката си заварена дъщеря. Той се взира в него с присвити очи, после щраква с пръсти към пажа си, който му подава очилата. Слага ги, за да чете, но извърща лице и остава в сянка от тълпата, та обикновените хора да не разберат, че кралят на Англия губи зрението на кривогледите си очи. Преглежда набързо писмото, после го подава на пажа заедно с очилата си.

— Това писмо мое — казвам тихо.

— Аз ще отговоря от ваше име.

— Може ли тя да дойде при мен?

— Не.

— Ваша светлост, моля ви?

— Не.

Поколебавам се, но упоритият ми нрав, закален под твърдия юмрук на брат ми, злонравно, разглежено дете също като този крал, ме подтиква да продължа.

— Е, защо не? — настоявам. — Тя ми пише, тя ме моли, аз искам да я видя. Така че защо не?

Той се изправя на крака и се подпира на облегалката на стола, за да сведе поглед към мен.

— Тя имаше майка, толкова различна от вас във всяко отношение, че не би трябвало да моли за вашата компания — казва той с категоричен тон. — Ако познаваше майка си, тя никога не би поискала да ви види. И точно това ще ѝ кажа. — После се изправя и с тропот слиза по стълбите, излиза от ложата ми, прекосява арената и отива до своята.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ, ФЕВРУАРИ 1540

Очаквах в някакъв момент по време на турнира негова светлост херцогът да ме призове, за да се посъветва с мен, но той не изпрати да ме повикат. Навярно той също си спомня турнира по време на майския празник, как кърпичката ѝ падна и как се смееха приятелите ѝ. Навярно дори той не може да чуе тръбния зов, без да си я спомни, пребледняла и отчаяна в онази гореща утрин на първи май. Той изчаква турнирът да приключи и животът в двореца Уайтхол да се върне в нормалното си русло и тогава ме вика в покоите си.

Този дворец е създаден за кроене на заговори: всички коридори се извиват, лъкатушат и се преплитат, в центъра на всеки вътрешен двор има малка градина, където човек може случайно да срещне някого, всеки апартамент има поне два входа. Дори аз не знам всички тайни пътища от спалните до скритите врати при шлюзовете. Не ги знаеше и Ана, нито дори съпругът ми, Джордж, който се измъкваше крадешком оттук толкова често.

Херцогът ми нарежда да дойда тайно при него след вечеря и затова аз се измъквам от трапезарията и тръгвам по дългия обиколен път, да не би някой да ме наблюдава, преди да вляза в покоите му, без да чукам, мълчаливо.

Той се е разположил до огнището. Виждайки слугата, който раздига чиниите, разбирам, че е вечерял сам и предполагам, че е хапнал по-добре, отколкото ние в трапезарията. В този старомоден дворец готварниците са толкова далече от трапезарията, че храната е винаги студена. Храната на всички, които имат лични покои, се приготвя за тях в собствените им стаи. Херцогът има най-хубавите покои тук, както и почти навсякъде. Само Кромвел е по-добре настанен от главата на нашия род. Хауърдови винаги са били знатно семейство дори когато тяхно момиче не е на трона. Винаги има мръсна работа за вършене и това е наш специалитет. Херцогът отправя слугата с махване на ръка и ми предлага чаша вино.

— Можете да седнете — казва той.

От оказаната ми чест разбирам, че работата, която ми е подготвил, ще бъде поверителна и може би опасна. Сядам и отпивам от виното си.

— И как е положението в покоите на кралицата? — пита той любезно.

— Доста добре — отвърщам. — Тя научава още от езика ни с всеки изминал ден, и мисля, че вече разбира почти всичко. Някои от останалите подценяват способността ѝ да разбира. Трябва да бъдат предупредени.

— Приемам предупреждението — кима той. — А нравът ѝ?

— Приятен — казвам аз. — Не показва признаци да ѝ липсва домът ѝ, всъщност изглежда, че изпитва голяма привързаност и интерес към Англия. Добра господарка е на по-младите момичета, наблюдава ги и се отнася внимателно с тях, има и високи изисквания: поддържа добър ред в покоите си. Наблюдателна е, но не е прекалено религиозна.

— Като протестантка ли се моли?

— Не, спазва религиозните обичаи на краля — казвам. — Истински педантична е в това отношение.

Той кима:

— Няма желание да се върне в Клев?

— Не е споменавала.

— Странно.

Той чака. Такъв му е маниерът. Мълчи, докато човек не се почувства длъжен да заговори отново.

— Мисля, че между нея и брат ѝ съществува неприязън — позволявам си да изрека най-сетне. — И мисля, че кралица Ана е била любимка на баща си, поболял се от пианство на края на живота си. Изглежда, че братът е заел неговото място и си е присвоил неговата власт.

Той кимва:

— Значи няма вероятност тя да склони да слезе от престола и да се прибере у дома?

Поклащам глава:

— Никога. На нея ѝ харесва да бъде кралица и си мечтае да бъде майка на кралските деца. Би държала принц Едуард близо до себе си,

ако можеше, и беше горчиво разочарована, че не може да види прин... — лейди Елизабет. Надява се да има собствени деца и иска да събере около себе си заварените си деца. Планира тук живота си, бъдещето си. Няма да си тръгне доброволно, ако това си мислите.

Той разперва ръце:

— Нищо не си мисля — лъже той.

Чакам го да ми каже следващото си желание.

— Ами момичето? — казва той. — Нашата млада Катрин. Кралят я хареса, нали?

— Много — съгласявам се аз. — А тя се държи с него хитро като жена, два пъти по-възрастна от нейните години. Много е опитна. Придава си вид на изключително сладка и много невинна, а въпреки това се излага на показ като някоя блудница от Смитфийлд.

— Наистина очарователно. Има ли амбиции?

— Не, единствено алчност.

— Не се е замисляла, че и преди кралят се е женил за придворни дами на съпругите си?

— Тя е глупачка — казвам кратко. — Опитна е във флиртовете, защото те ѝ доставят огромна наслада, но умее да крои планове за бъдещето толкова, колкото и някое декоративно кученце.

— Защо не? — за миг той е объркан.

— Тя не мисли за бъдещето; представите ѝ не се простират отвъд следващата жива картина. Готова е да се държи мило и сладко, за да се хареса, но не си мечтае да се научи да ловува и да повали най-голямата плячка.

— Интересно — той оголва жълтите си зъби в усмивка. — Вие винаги сте интересна, Джейн Болейн. И така: за краля и кралицата. Придружавам го до стаята ѝ всяка нощ. Знаете ли дали той вече е успял да извърши акта?

— Всички сме сигурни, че не е — казвам. Сnižавам глас, макар да знам, че в тези стаи съм в безопасност. — Мисля, че той е лишен от мъжественост.

— Защо смятате така?

Свивам рамене.

— Така беше през последните месеци с Ана. Всички знаем това.

Той се изсмива кратко:

— Сега вече го знаем.

Именно Джордж, моят Джордж, беше този, който обяви пред света, че кралят е импотентен, по време на съдебния процес, от който зависеше животът му. Типично за Джордж, когато вече не му е останало нищо за губене, да изрече онова, което не можеше и не биваше да бъде изричано, именно онова, което трябваше да пази в тайна. Остана си дързък и в подножието на ешафода.

— Той показва ли й, че не е удовлетворен? Знае ли тя, че не го задоволява?

— Той се държи достатъчно вежливо, но студено. Сякаш дори мисълта за нея не му доставя удоволствие. Сякаш не може да получи удоволствие от нищо.

— Смятате ли, че би могъл да го направи с друга жена?

— Той е стар — започвам, но бързият гневен поглед, отправен ми от стария херцог, ми напомня, че и той самият не е юноша. — Това не би трябвало да му пречи, разбира се. Но той се измъчва от болката в крака си, и мисля, че напоследък тя се е влошила. Определено мирише по-лошо и той куца много силно.

— И аз така забелязвам.

— И страда от запек.

Той прави гримаса:

— Както всички знаем — придворните са постоянно загрижени кога за последен път червата на краля са се раздвижвали — колкото заради него, толкова и заради самите тях: когато има запек, настроението му е много по-лошо.

— А тя не прави нищо да го възбуди.

— Обезкуражава ли го?

— Не точно, но предполагам, че не прави нищо, за да му помогне.

— Луда ли е? Ако иска да остане омъжена, всичко зависи от това, да му роди син.

Поколебавам се:

— Смятам, че са я предупредили да не се показва като лека или покварена жена — долавям как в гласа ми се надига лек кикот. — Мисля, че майка й и брат й са много строги. Получила е сурово възпитание. Изглежда, голямата й тревога е да не дава на краля повод да се оплаква, че е прекалено страстна или разгорещена.

Той се изсмива леко.

— Те какво си въобразяват? Възможно ли е да изпратиш на крал като този един леден блок и да очакваш той да ти благодари? — После се опомня. — Е, смятате ли, че тя още е девствена? Той не е успял да направи нищо, така ли?

— Да, сър, така смятам.

— Предполагам, че тя се тревожи за това?

Отпивам глътка вино:

— Доколкото знам, тя не е направила никого свой довереник. Разбира се, говори със сънародничките си на собствения им език, но не са близки, не си шушукат по ъглите. Може би се срамува. Може би е дискретна. Мисля, че пази провала на краля в тайна между тях двамата.

— Похвално — казва той сухо. — Необичайно у една жена. Мислите ли, че би говорила с вас?

— Възможно е. Какво искате да каже?

Той прави пауза.

— Съюзът с Клев може вече и да не е толкова важен — казва той. — Дружбата между Франция и Испания отслабва. Кой знае, тя може би се разпада в същия този миг, докато ние с вас си говорим. Следователно, ако те не са съюзници, тогава ние вече не се нуждаем от приятелството на немските лютерани срещу съюзените паписти на Франция и Испания — той прави пауза. — Самият аз заминавам за Франция по заповед на краля в двора на крал Франсоа, за да разбера доколко е в приятелски отношения с Испания. Ако крал Франсоа ми каже, че не храни любов към Испания, че му е омръзнало от испанците и тяхното коварство, тогава може би ще предпочете да се съюзи с Англия срещу тях. В такъв случай няма да ни е нужно приятелството на Клев, няма да имаме нужда от кралица от Клев на престола — той прави пауза, за да подчертае думите си. — В такъв случай за нас ще е по-добре престолът да е празен. За нас би било по-добре, ако нашият крал е свободен да се ожени за френска принцеса.

Главата ми е замаяна, както често се случва, когато говоря с херцога.

— Милорд, да не искате да кажете, че кралят би могъл да сключи съюз с Франция сега и затова братът на кралица Ана вече не му е необходим като приятел?

— Точно така. Не само, че той вече не се нуждае от него: приятелството на Клев би могло да се окаже смуцаващо. Ако Франция и Испания не се вдигат на оръжие срещу нас, ние не се нуждаем от Клев, не искаме да бъдем обвързани с протестантите. Възможно е да сключим съюз или с Франция, или с Испания. Може би ще поискаме отново да се присъединим към големите играчи. Възможно е дори да се помирим с папата. Ако Бог е с нас, възможно е да издействаме кралят да получи опрощение, да възстановим старата религия и да върнем английската църква отново под управлението на папата. Както винаги, с крал Хенри всичко е възможно. Само един човек в целия Таен съвет смяташе, че херцог Уилям ще се окаже ценен човек, и може би този човек скоро ще изпадне в немилост.

Ахвам.

— Томас Кромуел е застрашен от изпадане в немилост?

Той прави пауза:

— Най-важната дипломатическа мисия — да открия какви са настроенията във Франция — беше възложена на мен, а не на Томас Кромуел. Именно с мен, а не с Томас Кромуел, кралят сподели мислите си, че църковната реформа е стигнала твърде далече. Томас Кромуел сключи съюза с Клев. Томас Кромуел уреди брака с Клев. Оказва се, че нямаме нужда от този съюз и че бракът не е консумиран. Оказва се, че кобилката от Клев не се нрави на краля. *Ergo* (това означава „следователно“, скъпа ми лейди Рочфорд), *ergo*, бихме могли да се отървем от кобилката, от брака, от съюза и от посредника Томас Кромуел.

— А вие да станете главен съветник на краля?

— Може би.

— Бихте го посъветвали да влезе в съюз с Франция?

— Ако е рекъл Бог.

— И като говорим за Бог, той да се помири с църквата?

— Със Светата Римска църква — поправа ме той. — Дано даде Бог да видим реставрацията ѝ. Отдавна искам нейната власт да бъде възстановена и половината страна споделя желанието ми.

— И така вече няма да има лютеранска кралица?

— Точно, няма да я има. Тя ми пречи.

— И имате предвид друга кандидатка?

Той ми се усмихва.

— Може би. Може би сам кралят вече е избрал друга кандидатка. Може би фантазията му е направила скок и съзнанието му скоро ще я последва.

— Малката Кити Хауърд.

Той се усмихва.

Проговарям, без да се замисля:

— Но какво ще стане с младата кралица Ана?

Настъпва продължително мълчание.

— Откъде да знам? — казва той. — Може би тя ще се съгласи на развод, може би ще трябва да умре. Знам само, че тя ми пречи и ще трябва да си отиде.

Поколебавам се:

— Тя няма приятели в тази страна, а повечето ѝ сънародници се върнаха у дома. Тя не може да разчита на подкрепа или съвет от майка си или от брат си. В опасност ли е животът ѝ?

Той свива рамене:

— Само ако се е провинила в държавна измяна.

— Как би могла? Тя не може да говори английски, не познава никого освен хората, които ние сме ѝ представили. Как би могла да заговорничи срещу краля?

— Още не знам — той ми се усмихва. — Може би един ден ще поискам от вас да ми кажете как е изиграла ролята на предателка. Може би ще застанете пред съда и ще дадете показания за вината ѝ.

— Недейте — изричам с изстинали устни.

— Правили сте го преди — подмята ми язвително той.

— Недейте.

КАТРИН, ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ, ФЕВРУАРИ 1540

Реша с четка дългите светли коси на кралицата, докато тя седи пред посребреното си огледало. Тя гледа отражението си, но очите ѝ са напълно безизразни, изобщо не вижда лицето си. Само си представете! Да имаш такова прекрасно огледало, то да ти предоставя съвършено отражение, и да не се гледаш! Струва ми се, че съм прекарала целия си живот в опити да зърна отражението си в сребърни подноси и късчета стъкло, дори навеждайки се над кладенеца в Хоршам, но ето че тя седи пред съвършено изработено огледало, а не е омагьосана от отражението си. Наистина, тя е изключително чудата. Зад гърба ѝ аз се възхищавам на движението на ръкава на роклята си, докато ръцете ми се движат нагоре-надолу. Навеждам се леко, за да видя лицето си, и накланям глава настрани, за да видя как светлината улавя бузата ми, после я накланям на другата страна. Опитвам се да се усмихна леко, после повдигам вежди, сякаш съм изненадана.

Поглеждам надолу и откривам, че тя ме наблюдава, затова се изкикотвам, а тя се усмихва.

— Вие сте хубаво момиче, Катрин Хауърд — казва тя.

Изпърхвам с клепки към отразените ни образи.

— Благодаря ви — казвам аз.

— Аз не съм — казва тя.

Едно от смущаващите неща в неумението ѝ да се изразява е, че прави тези ужасно прями изявления и не можеш да определиш точно как е редно да отвърнеш. Разбира се, тя не е толкова хубава като мен, но от друга страна, има прекрасна коса, гъста и лъскава, и има приятно лице и хубава, чиста кожа и наистина много красиви очи. И би трябвало да запомни, че почти никоя друга в двора не е толкова хубава като мен, така че тя не трябва да се упреква за това.

Тя не притежава какъвто и да било чар, но това е отчасти защото е толкова скована. Не умее да танцува, не може да пее, не може да бърби. Учим я да играе карти и всичко останало, като танци, музика и

пеене, от което тя няма абсолютно никакво понятие: но иначе тя е ужасно скучна. А в този двор съчетаната със скучност доброта не се зачита особено. Всъщност изобщо не се зачита.

— Хубава коса — казвам любезно.

Тя посочва към сложената на масата пред нея шапчица, която е толкова огромна и тежка.

— Не хубаво — казва тя.

— Не — съгласявам се с нея. — Много лошо. Искате да опитате моята? — едно от наистина странните неща при опитите за разговор с кралица Ана е, че започваш да говориш като нея. Правя го пред момичетата вечер, когато се предполага, че спим. — Спете сега — казвам в тъмнината и всички се заливаме в писклив смях.

Тя е доволна от това предложение.

— Вашата шапчица? Да.

Изваждам иглите, повдигам шапчицата и я свалям от главата си. Хвърлям бърз поглед на отражението си в огледалото, докато шапчицата ми се смъква и косата ми се спуска тежко надолу. Напомня ми за скъпия Франсис Деръм, който някога обичаше да сваля шапчицата ми и да допира лице до разпуснатите ми коси. Когато за първи път в живота си се виждам как правя това в хубаво огледало, отразяващо истинската ми външност, разбирам колко съблазнителна съм му се струвала. Наистина, не мога да виня краля, задето ме гледа така, не мога да виня и Джон Бересби или новия паж на лорд Сиймор. На вечерята снощи Томас Кълпепър не можеше да откъсне очи от мен. Наистина, аз изглеждам необикновено добре, откакто дойдох в двора, и изглежда, с всеки изминал ден ставам по-хубава.

Внимателно ѝ подавам шапчицата и когато тя я поема, заставам зад нея, за да прибера назад косата ѝ, докато тя поставя шапчицата на главата си.

Изглежда безкрайно по-добре: дори тя го вижда. Без тежката квадратна немска шапчица, обгръщаща като рамка лицето ѝ, прихлупена като керемидата на покрив върху челото ѝ, лицето ѝ изведнъж става по-кръгло и по-хубаво.

Но после смъква хубавата ми шапчица напред, така че тя почти покрива веждите ѝ, точно както носеше новата си френска шапчица на турнира. Изглежда доста нелепо. Леко изцъквам с език от раздражение и побутвам шапчицата, така че отново да застане назад на главата ѝ, а

след това пускам напред няколко вълнисти кичура коса, за да ѝ покажа колко е лъскава и гъста.

Тя печално поклатя глава и отново дръпва шапчицата напред, пъхвайки под нея прекрасната си коса, така че да не се вижда.

— По-добре е така — казва тя.

— Не толкова хубаво, не толкова хубаво! Трябва да я носите дръпната назад. Назад! — възкликвам.

Тя ми се усмихва, когато повишавам глас.

— Твърде френско — е всичко, което казва.

Думите ѝ ме принуждават да млъкна. Предполагам, че е права. Последният начин, по който една кралица на Англия би се осмелила да изглежда, е твърде френски. Французите са абсолютното олицетворение на нескромността и безнравствеността, а сред предишните кралици на Англия, получили образование във Франция, с типично френско поведение, беше моята братовчедка Ана Болейн, която въведе френската шапчица в Англия и я свали само за да положи главата си на дръвника. Кралица Джейн носеше шапчица в английски стил като тържество на скромността. Тя наподобява немската шапчица, доста ужасна, само малко по-светла и леко извита, и именно това носят повечето дами сега. Не и аз: аз нося френска шапчица и я нося толкова килната назад, колкото се осмелявам, и тя ми отива, би отивала също и на кралицата.

— Носихте я на турнира и никой не падна мъртъв — убеждавам я аз. — Вие сте кралицата. Правете каквото ви харесва.

Тя кима.

— Може би — казва тя. — Кралят харесва това?

Всъщност, да, той харесва тази шапчица, но само защото под нея е моето лице. Той е такъв изкуфял старец, че сигурно щеше да ме хареса, дори ако носех на главата си шапка на шут и танцувах наоколо в пъстри дрехи, размахвайки свински мехур със звънчета.

— Харесва го достатъчно — казвам безгрижно.

— Той харесва кралица Джейн? — пита тя.

— Да. Харесваше я. А тя носеше ужасна шапчица, като вашата.

— Той идва в леглото ѝ?

В името на всички светци, не знам накъде отива този разговор, но ми се иска лейди Рочфорд да беше тук.

— Не знам, тогава не бях в двора — казвам. — Наистина, живеех с баба си. Бях още момиче. Бихте могли да попитате лейди Рочфорд или някоя от старите дами. Питайте лейди Рочфорд.

— Той целува ме за лека нощ — внезапно казва тя.

— Това е хубаво — казвам немощно.

— Той целува ме за добро утро.

— О.

— Това всичко.

Оглеждам се из празната стая за преобличане. Обикновено тук би трябвало да има половин дузина прислужници, не знам къде може да са се дянали всичките. Понякога те просто изчезват някъде: наистина няма по-големи безделници от тези момичета. Разбирам защо дразня всички толкова много. Но сега наистина имам нужда от помощ с това смуцаващо признание, а тук няма жива душа.

— О — казвам немощно.

— Само това: целувка, лека нощ, а после целувка, добро утро.

Кимвам. Къде са тези лениви развратници?

— Няма повече — казва тя, сякаш съм толкова глупава, че не разбирам наистина катастрофалната новина, която ми съобщава.

Кимам отново. От цялата си душа искам да влезе някой. Който и да е. Точно в този миг бих се зарадвала да видя дори Ан Басет.

— Той не може да направи нищо повече — казва тя безцеремонно.

Виждам как нагоре по лицето ѝ плъзва червенина: бедното създание се изчервява от смущение. Изведнъж преставам да се чувствам неловко и изпитвам огромно съжаление към нея: наистина, за кралицата е толкова мъчително да ми каже това, колкото и за мен да го чуя. Всъщност сигурно ѝ е по-трудно да го каже, отколкото на мен — да го чуя, тъй като на нея ѝ се налага да ми каже, че съпругът ѝ не я желае, а тя не знае какво да направи по въпроса. И тя е много стеснителна, много смирена и скромна жена, а Бог е свидетел, че аз не съм.

Очите ѝ се наливат със сълзи, докато бузите ѝ почервеняват. Бедното същество, мисля си. Бедното, бедното същество. Представете си съпругът ви да е някакъв грозен старец и да не е в състояние да свърши работа. Нямаше ли да е наистина отвратително? Благодаря на Бога, че съм свободна сама да избирам любимите си, а Франсис беше

толкова млад и с толкова хлъзгава кожа като на змия и ме държеше будна по цяла нощ с неудържимата си страст. Но тя е принудена да бъде с един болен старец и ще трябва да намери начин да му помогне.

— Целувате ли го? — питам аз.

— Не — казва тя кратко.

— Или... — с ръка, леко стисната в юмрук на нивото на слабините, имитирам галецо движение: тя знае достатъчно добре какво имам предвид.

— Не! — възкликва тя, истински потресена. — Мили Боже, не.

— Е, трябва да правите това — казвам ѝ откровено. — И му позволете да ви вижда, оставете свещите запалени. Измъкнете се от леглото и се разсъблечете — правя лек жест, за да ѝ покажа как трябва да остави долната си риза да се смъкне леко от раменете ѝ, да се плъзне надолу по гърдите ѝ. Извързвам се от нея и поглеждам през рамо с лека усмивка, навеждам се бавно, все още усмихвайки се през рамо. Знаем, че никой мъж не може да устои на това.

— Спрете — казва тя. — Не хубаво.

— Много хубаво — казвам твърдо. — Трябва да се прави. Трябва да имате бебе.

Тя обръща лице на една страна, после на друга като хванато в капан нещастно животно.

— Трябва да има бебе — повтаря тя.

Показвам ѝ с жестове как да разтвори ризата си, с галецо движение прокарвам ръка надолу от гърдите към вагината си. Затварям очи и въздишам, сякаш завладяна от огромно удоволствие.

— Ето така. Направете това. Оставете го да гледа.

Тя ме поглежда: сериозното ѝ лице е много мрачно.

— Не мога — тихо казва тя. — Катрин, не мога да направя нищо такова.

— Защо не? Ако ще помогне? Ако ще помогне на краля?

— Твърде френско — казва печално тя. — Твърде френско.

АНА, ХАМПТЪН КОРТ, МАРТ 1540

Великият двор се мести от двореца Уайтхол в друг кралски дом, наречен Хамптън Корт. Никой не ми го описа, но очаквам да видя доста голяма фермерска къща в провинцията. Всъщност се надявам да е по-малка къща, в която можем да живеем по-просто. Дворецът Уайтхол е като малко градче в големия Лондон и сигурно щях да се губя поне по два пъти на ден, ако не ме упътваха моите дами. Тук се носи постоянен шум на хора, които идват и си отиват, сключват сделки, водят спорове; музиканти, които се упражняват, търговци, които предлагат стоките си; дори амбулантни търговци идват да продават разни неща на слугините. Прилича на село, пълно с хора, които нямат истинска работа, освен да клюкарстват, да разнасят слухове и да предизвикват беди.

В деня на отпътуването ни всички огромни гоблени, килими, музикални инструменти, скъпоценности, блюда, чаши и легла са опаковани и натоварени на керван от каруци, сякаш се мести цял град. Всички коне са оседлани, а соколите са настанени в специалните каруци, застанали на пръчките си за кацане, обградени от изплетени от тръстика паравани. Покритите им с качулки глави се въртят нетърпеливо насам-натам, красивите пера на върха на качулките се поклащат като гребена на шлема на някой рицар по време на турнир. Гледам ги и си мисля, че съм също толкова сляпа и безсилна като тях. И те, и аз сме родени да бъдем свободни, да отидем където поискаме, а ето ни тук — пленници на кралското удоволствие, очакващи неговото нареждане.

Ловците плясват кучетата с камшиците си, за да ги накарат да заемат мястото си в кервана: те се пръскат из вътрешните дворове, джафкат и се търкалят по земята от вълнение. Всички знатни семейства опаковат собствените си вещи, дават заповеди на собствените си слуги, приготвят собствените си коне и багаж и рано сутринта се подреждаме в процесия, подобно на малка армия, за да

излезем, яздейки, през портите на Уайтхол и да стигнем покрай реката до Хамптън Корт.

Поне веднъж, хвала на Бога, кралят е весел, в добро настроение. Казва, че ще язди с мен и моите дами и може пътъм да ми разказва за околността. Не се налага да пътувам в носилка, както най-напред след пристигането си в Англия: сега ми е позволено да яздя и имам нова рокля за езда, с дълга пола, която се дипли надолу от двете страни на седлото. Не съм опитна ездачка, защото никога не съм подobaващо обучавана. Брат ми позволяваше на Амелия и мен да яздим само най-сигурните дебели коне в малката му конюшня, но кралят се показва любезен към мен и ми подари собствен кон — нежна кобила с уверена стъпка. Когато я докосна с пета, тя се впуска напред в лек галоп, но когато страхът ме кара да дръпна рязко поводите, тя отново поема в благовъзпитан бавен ход. Обичам я заради това послушание, защото ми помага да крия страха си в този безстрашен двор.

Този двор обича ездата, лова и препускането в галоп. Сигурно щях да изглеждам като глупачка, ако не беше малката Катрин Хауърд, която може да язди съвсем малко по-добре от мен, и затова, когато тя ми прави компания, кралят бавно преминава между нас двете, казва ни да държим по-стегнато поводите и да седим по-изправени, и ни хвали за смелостта и напредъка.

Толкова е мил и дружелюбен, та преставам да се боя, че ще ме помисли за страхливка, и започвам да яздя по-уверено, да се оглеждам наоколо и да се наслаждавам.

Излизаме от града по криволичещи пътища, толкова тесни, че можем да яздим само в колона по двама, и всички хора са се показали от надвесените прозорци, за да ни видят как преминаваме: децата викат и тичат успоредно с нашия керван. По широките главни пътища заемаме и двете страни на пътя и търговците на пазара в централната част крещат благословии и свалят шапки, докато минаваме. Тук кипи живот, шумна какофония от хора, които с викове предлагат стоките си, и гръмотевичният тътен от колелата на талигите по калдъръма. Градът излъчва своя особена воня — мирисът на тор от хилядите животни, държани в уличките, на мършата от дюкяните на месарите и продавачите на риба, вонята на щавена кожа, и постоянно стелещият се дим. От време на време се мярка по някоя голяма къща, разположена сред мръсотията, безразлична към просяците пред вратите ѝ. От

улицата я предпазват високи стени и виждам само върховете на големите дървета в оградените със стени градини. Знатните лондончани строят големите си къщи редом с бордеите и дават под наем праговете си на амбулантни търговци. Шумът е толкова силен и толкова объркващ, че от него ми се завива свят и с радост преминавам с тропот през големите порти и се озовавам пред градската стена.

Кралят ми показва старите крепостни ровове, изкопани в миналото да защитят Лондон от нашественици.

— Сега мъже не идват? — питам го.

— Никой мъж не заслужава доверие — казва той мрачно. — Щяха да дойдат и от север, и от изток, ако вече не бяха почувствали тежестта на гнева ми; а шотландците щяха да дойдат, ако смятаха, че ще успеят. Но моят племенник крал Джеймс се бои от мен, както и би трябвало, а онази сган от Йоркшир получи урок, който няма да забрави. Половината от тях са в траур за другата половина, които са мъртви.

Не казвам нищо повече от страх да не разваля веселото му настроение; конят на Катрин се спъва, тя ахва леко и се вкопчва в гривата на коня, а кралят ѝ се присмива и я нарича страхливка. Разговорът им ме оставя свободна да се огледам наоколо.

Отвъд градските стени има по-големи къщи, разположени встрани от пътя, пред които има малки градинки или нагъсто засадени малки ниви. В нивите на всички има прасета, а в градините на някои хора има както кокошки, така и крави или кози. Тези земи са богати: виждам го в лицата наоколо, в лъскавите закръглени бузи и усмивките на сити хора. На още една миля от града навлизаме в околност с открити поля и малки живи плетове и спретнати ферми, а понякога — селца и малки градчета. На всеки кръстопът виждам разрушен параклис, понякога се издига статуя на Божията майка с небрежно разбита с чук глава и все пак с китка свежи цветя в краката; не всички англичани са убедени от промените в закона. Във всяко второ село някой манастир или абатство се преустройва или събаря. Необичайно е да се види промяната, която този крал е направил в облика на страната си само за броени години. Сякаш съществуването на дъбовете изведнъж е обявено извън закона и всяко огромно красиво и пазещо завет дърво е жестоко повалено през нощта. Кралят е изтръгнал сърцето на страната си и е твърде рано да се разбере как тя ще живее и

диша без светите домове и светия живот в тях, който винаги я е направлявал.

Кралят се откъсва от разговора си с Катрин Хауърд и ми казва:
— Аз притежавам една велика страна.

Не съм толкова глупава, та да отбележа, че той е унищожил или разграбил едно от нейните най-големи съкровища.

— Хубави ферми — казвам — и... — спирам, защото не знам как се казват на английски тези животни. Посочвам към тях.

— Овце — казва той. — Това е богатството на тази страна. Ние снабдяваме света с вълна. В християнския свят не се изработва нито едно палто, което да не е изтъкано с английска вълна.

Това не е съвсем вярно, защото ние в Клев стрижем собствени овце и тъчем собствена вълна, но знам, че търговията с английска вълна е много голяма, а освен това не искам да го поправам.

— Баба държи нашето стадо в Саут Даунс — пискливо се обажда Катрин. — И месото е толкова хубаво, сир. Ще я помоля да ви изпрати малко.

— Ще го сторите ли, хубаво момиче? — пита я той. — А ще ми го сготвите ли?

Тя се смее.

— Мога да опитам, сър.

— Хайде сега, признайте си: не можете да отрежете и едно парче месо или да пригответе сос. Съмнявам се дали изобщо сте влизали в кухня.

— Ако ваша светлост желае да ви сготвя, тогава ще се науча — казва тя. — Но признавам, че по-добра храна могат да ви предложат вашите готвачи.

— Напълно съм сигурен в това — казва той. — А едно хубаво момиче като вас няма нужда да готви. Сигурен съм, че владеете други начини да омаете съпруга си.

Те говорят твърде бързо, за да мога да следя разговора им, но съм щастлива, че моят съпруг е весел и че Катрин умее да се справя с него. Тя му бърби като малко момиченце и той я намира за забавна, както един старец може да глези любима внучка.

Оставям ги да си говорят и продължавам да се оглеждам наоколо. Сега пътят ни върви успоредно на широката бърза река, която е пълна с лодкари, с баржите на знатните семейства, ладии, търговски

лодки, пристигащи с товар в Лондон, и рибари, заложили въдиците си за хубава речна риба. Ниските поляни покрай реката, още мокри от зимните наводнения, са тучни и блестят от локви застояла вода. Голяма чапла се издига бавно от едно блато, когато минаваме край нея, плясва с големите си криле и полита на запад пред нас, подвила под себе си дългите си крака.

— Малка къща ли е Хамптън Корт? — питам аз.

Кралят пришпорва коня си напред, за да говори с мен.

— Голяма къща — казва той. — Най-красивата къща на света.

Много се съмнявам, че френският крал, построил Фонтенбло или маврите, построили Алхамбра, биха се съгласили, но тъй като не съм виждала нито един от тези дворци, не го поправам.

— Вие ли сте го построили, Ваша светлост? — питам.

Щом проговарям, откривам, че отново съм казала нещо неуместно. Мислех, че това ще го насърчи да ми разкаже за планирането и построяването на двореца; но изражението му, което беше толкова усмихнато и ведро, внезапно помръква. Малката Катрин бързо отговаря:

— Построен е за краля — казва тя. — От съветник, чиито съвети се оказали лоши. Единственото хубаво нещо, сторено от него, било, че построил дворец, достоен за негово величество. Или поне това ми разказа моята баба.

Лицето на краля се разведрява, той се размива високо:

— Вярно говорите, мистрес Хауърд, макар че всъщност вие трябва да сте били дете, когато Улси ме предаде. Той беше лъжовен съветник, но домът, който построи и ми подари, е прекрасен — той се обръща към мен. — Сега този дом е мой — казва не толкова топло. — Това е всичко, което е нужно да знаете. И това е най-прекрасният дом на света.

Кимам и потеглям напред. Колко ли хора са обидили този крал през дългите години на неговото управление? Той изостава назад за момент и разговаря с главния си коняр, който язди до онзи младеж Томас Кълпепър, и те говорят и се смеят заедно.

Ездачите пред нас се отбиват от пътя и аз виждам големите порти пред себе си. Зашеметена съм от гледката. Дворецът наистина е огромен, от красиви аленочервени тухли, най-скъпият от всички строителни материали, с арки и ъгли от блестящ бял камък. Нямах

представа, че е толкова голям и прекрасен. Минаваме през огромната каменна порта и надолу по стръмния път към двореца, минаваме под входната арка и тропотът от копитата на конете ни отеква като гръм по калдъръмената настилка на големия вътрешен двор. Слугите, които излизат от голямата къща, отварят със замах огромните двойни врати, така че виждам залата, която се намира отвъд тях. Те се строят в редица като почетна стража според ранга си, в ливреите на царствения дом на Тюдорите, безкрайни редици от мъже и жени, посветили се да ни служат. Това е дом, построен за стотици хора, огромно място, построено за наслада на придворните. Отново съм зашеметена: богатството на тази страна ми идва в повече.

— Какво е станало с човека, построил къщата? — питам Катрин, докато слизаме от конете си в големия вътрешен двор, сред глъчката на придворните, крясъците на чайките по реката отвъд къщата и кукуригането на петлите по купичките. — Какво станало със съветника, който оскърбил краля?

— Това бил кардинал Улси — казва тя тихо. — Бил намерен за виновен в дела срещу краля и умрял.

— Той също умрял? — питам аз. Откривам, че не смея да попитам как е бил повален строителят на този царствен дом.

— Да, мъртъв и опозорен — казва тя кратко. — Кралят се обърнал срещу него. Понякога го прави, нали разбирате.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ХАМПТЪН КОРТ, МАРТ 1540

Отново съм в старите си покои в Хамптън Корт и понякога, когато отивам от градината в покоите на кралицата, ми се струва, че времето е спряло и аз все още съм изпълнена с надежди годеница, зълва ми е на престола на Англия и очаква първото си дете, съпругът ми току-що е удостоен с титлата лорд Рочфорд, а племенникът ми ще бъде следващият крал на Англия.

Понякога, когато спирам за миг край някой от широките прозорци и поглеждам надолу към простиращата се към реката градина, почти ми се струва, че ще видя как Ана и Джордж вървят по настланите с чакъл пътеки, хванати под ръка, доближили глави. Струва ми се, че отново мога да ги наблюдавам, както ги наблюдавах постоянно тогава, и да виждам неговите малки жестове на привързаност, ръката му в долната част на болящия я гръб, главата ѝ, докосваща рамото му. Когато чакаше дете, тя имаше навика да се обляга на него, за да ѝ е удобно, и той винаги беше нежен с нея, сестрата, която може би носеше в утробата си следващия крал на Англия. Но когато аз бях бременна с моето дете, течаха последните ни месеци заедно, а той никога не вземаше ръката ми, нито ми съчувстваше за умората. Никога не слагаше ръка върху растящия ми корем, за да усети движенията на бебето, никога не ме подканваше да се облегна на него. Сега ми липсват толкова много неща, които никога не правехме заедно. Не бих могла да съм изпълнена с повече скръб заради загубата му, ако бракът ни беше щастлив. Между нас останаха недовършени и неизречени толкова много неща; а сега вече нищо не може да се промени. След смъртта му аз отпратих неговия син. Отглеждат го приятели на рода Хауърд и той ще влезе в лоното на църквата: нямам амбиции за него. Аз изгубих голямото наследство на Болейн, което трупах за него, и фамилието му име не може да му донесе никакви облаги, единствено позор. Когато изгубих тях двамата, Ана и Джордж, изгубих всичко.

Негова светлост херцогът на Норфолк се завърна от мисията си във Франция и с часове разговаря на четири очи с краля. Той се ползва с най-висше благоволение, всеки може да види, че е донесъл на краля добри новини от Париж. Ако не бях успяла да видя издигането на нашето семейство в наперената походка на мъжете от нашия род, в станалото по-властно и по-надменно поведение на нашия съюзник архиепископ Гардинър, в появата на броеници и разпятия по коланите и шиите, щях да го видя в упадъка на привържениците на реформата: в зле прикритото лошо настроение на Томас Кромуел, в мълчаливата вгълбеност на архиепископ Кранмър, в начина, по който се опитват да се срещнат с краля и не успяват да си издействат разговор с него. Ако разчитам правилно знаците, тогава нашите хора, Хауърдови и папистите, отново са във възход. Ние имаме вярата си, имаме традициите си, а нашето момиче привлича погледа на краля. Томас Кромуел изцеди богатствата на църквата, не може да предложи на краля нищо повече, а неговото момиче, кралицата, може и да научи английски, но не може да се научи да флиртува. Ако бях неутрална придворна, щях да намеря начин да се сприятеля с херцога на Норфолк и да взема неговата страна.

Той ме вика в покоите си. Тръгвам към него по познатите коридори: изпод краката ми се носи мирисът на лавандула и розмарин от нахвърляните по пода билки, светлината от реката прониква косо през големите прозорци и сякаш техните призраци тичат точно пред мен, надолу по облицованата с дърво галерия, сякаш полата ѝ току-що с едно бързо движение се е изгубила от поглед, зад ъгъла, сякаш още чувам безгрижния смях на съпруга си в огрения от слънцето въздух. Ако се забързам малко, ще ги настигна — и така дори сега всичко е същото както преди. Винаги ми се струваше, че само да можех да вървя малко по-бързо, щях да ги настигна и да науча тайните, които споделят.

Забързвам се против волята си, но когато свивам зад ъгъла, облицованият с ламперия коридор е пуст, с изключение на стражите на Хауърдови пред вратата, а те не са видели призраци. Изгубих двамата, както ги губех и преди. И в смъртта, както и приживе, те са твърде бързи за мен. Не ме почакаха, никога не са ме искали при себе си. Стражите почукват, отварят ми със замах вратата и аз влизам.

— Как е кралицата? — пита рязко херцогът от мястото си зад една маса и се налага да си спомня, че става дума за нова кралица, а не нашата обичана, влудяваща Ана.

— Тя е в добро настроение и изглежда добре — казвам аз. — Но никога няма да бъде красавица, каквато беше нашето момиче.

— Спал ли е с нея?

Това е грубо, но предполагам, че е уморен от пътуването и няма време за любезности.

— Не. Доколкото мога да разбера, все още е неспособен.

Настъпва продължителна пауза, докато той се надига от стола си и отива до прозореца да погледне навън. Спомням си мига, в който стояхме тук преди, когато той ме попита за Ана и Джордж, когато погледна навън през прозореца и ги видя да вървят по настланите с чакъл пътеки надолу към реката. Питам се дали още ги вижда, дори сега, както ги виждам аз. Тогава той ме попита дали завиждам на Ана, дали бих била готова да действам срещу нея. Каза, че бих могла да спася съпруга си, излагайки на опасност нея. Попита ме дали обичам Джордж повече от нея. Попита ме дали ще ми бъде много тежко, ако тя умре.

Следващият му въпрос променя хода на спомените, които ми се иска да можех да забравя:

— Мислите ли, че е възможно той да е... — прави пауза. — Урочасан?

Урочасан ли? Почти не мога да повярвам на това, което чувам. Сериозно ли херцогът намеква, че кралят е импотентен в резултат на проклятие, на някакво заклинание? Разбира се, законът на страната гласи, че импотентността у един здрав мъж може да бъде предизвикана единствено от действие на вещица; но в действителния живот всички знаят, че болестта или старостта могат да предизвикат немощ у един мъж, а кралят е ужасно дебел, почти парализиран от болки и не е здрав както телесно, така и душевно. Урочасване? Последния път, когато кралят се обяви за жертва на урочасване, жената, която обвини, беше зълва ми Ана, която отиде на дръвника, виновна в магьосничество, като доказателството беше импотентността на краля с нея и нейната страст към други мъже.

— Невъзможно е да мислите, че кралицата... — замлъквам наскоро изречението. — Никой не би могъл да мисли, че *тази*

кралица... че още една кралица... — предположението е толкова абсурдно и толкова опасно, че не мога дори да го облека в думи. — Страната няма да подкрепи... никой няма да го повярва... не и отново... — замлъквам насред изречението. — Той не може да продължава да прави това...

— Нищо не мисля. Но ако той е лишен от мъжественост, тогава някой трябва да го е урочасал. Кой би могъл да бъде, ако не тя?

Мълча. Ако херцогът събира доказателства, че кралицата е урочасала съпруга си, тя все едно е осъдена да умре.

— В момента той не изпитва желание към кралицата — започвам аз. — Но няма нищо повече от това. Желанието може да дойде. В края на краищата той не е млад човек, не е здрав човек.

Той кимва. Опитвам се да преценя какво иска да чуе.

— И изпитва желание към други — продължавам.

— А, това доказва обвинението — казва мазно той. — Възможно е той да е урочасан само когато ляга с кралицата, така че да не може да бъде мъж с нея, за да не може да даде на Англия син и наследник.

— Щом казвате — съгласявам се. Безцелно е да казвам, че е далеч по-вероятно, тъй като е стар и често болен, той да не изпитва някогашната страст; и само една малка блудница като Катрин Хауърд с нейните трикове и обаяние да може да го възбуди.

— Следователно кой би могъл да го урочаса? — настоява той.

Свивам рамене. Когато и да назова, трябва да се сбогува с всички, защото бъде ли обвинен в магьосничество срещу краля, това означава смърт. Не може да съществува доказателство за невинност и да се пледира за невинност; по силата на новите закони всяко предателско намерение, всяка мисъл, е толкова тежко престъпление, колкото и самото деяние. Крал Хенри е прокарал закон, забраняващ на неговия народ да мисли, и неговият народ не дръзва да помисли, че той греши.

— Не знам кой би сторил подобно зло — казвам твърдо. — Не мога да си представя.

— Кралицата разговаря ли с лютерани?

— Не, никога — това е вярно, тя изключително много внимава да се съобразява с английските порядки и посещава католическата литургия според правилата на архиепископ Кранмър, сякаш е още една Джейн Сиймор, родена да служи.

— Среца ли се с паписти?

Зашеметена съм от този въпрос. Та това момиче е от Клев, от земята, която най-силно подкрепя реформата. Възпитана е да смята папистите за земни възплъщения на Сатаната.

— Разбира се, че не! Тя е родена и възпитана като протестантка, протестантската клика я доведе тук, как би могла да общува с паписти?

— Лейди Лайл близка ли е с нея?

Бързият поглед, който хвърлям към лицето му, му показва колко съм потресена.

— Трябва да бъдем готови, трябва да бъдем подготвени. Враговете ни са навсякъде — предупреждава ме той.

— Лично кралят назначи лейди Лайл в домакинството й, а Ан Басет, нейната дъщеря, е една от неговите любимки — казвам аз. — Не разполагам с доказателства срещу лейди Лайл. — Защото такива няма и никога не би могло да има.

— А може би лейди Саутхамптън?

— Лейди Саутхамптън? — повтарям невярващо.

— Да.

— Не ми е известно нищо и срещу лейди Саутхамптън — казвам.

Той кимва. И двамата знаем, че доказателства, особено за магьосничество и урочасване, не е трудно да се скалпят. Започва се с шушукане, следва обвинение, а след това — дъжд от лъжи, после — показен процес и накрая — присъда. Правено е преди, за да бъде отърван кралят от нежелана съпруга, от жена, която може да бъде изпратена на дръвника, без семейството й да си помръдне дори пръста, за да я спаси.

Той кимва, а аз чакам дълго в мълчалив ужас, мислейки си, че той може да ми нареди да скалпя доказателство, което ще доведе до смъртта на една невинна жена, мислейки си какво мога да кажа, ако той поиска такова ужасно нещо от мен. Надявайки се, че мога да намеря смелост да му откажа, знаейки, че няма да го направя. Но той не казва нищо, затова правя реверанс и тръгвам към вратата: може би е приключил с мен.

— Той ще намери доказателства за заговор — предсказва той, когато ръката ми е вече върху месинговото резе.

— Знаете, че той ще намери доказателства срещу нея.

Изведнъж замръзвам:

— Бог да ѝ е на помощ.

— Той ще открие доказателства, че папистите или лютераните са внедрили в дома му вещица, за да го лиши от мъжественост.

Опитвам се да запазя равнодушно изражение, но това е такова нещастие за кралицата и навярно толкова опасно за мен, че при спокойните думи на чичо усещам как у мен се надига паника.

— По-добре е за нас, ако той назове като предатели лютераните — напомня ми той. — А не онези, които са на наша страна.

— Да — съгласявам се.

— Или, ако не желае смъртта ѝ, той ще получи развод на основание, че тя е била обвързана с предишен брачен договор; ако това не успее, той ще получи развод на основание, че не е изпитвал желание към нея и затова не е дал съгласието си за сватбата.

— Той каза „да“ пред свидетели — прошепвам аз. — Всички бяхме там.

— В себе си, в душата си, не се е съгласил — казва ми той.

— О — млъквам за миг. — Така ли казва сега?

— Да. Но ако тя отрече, че е била обвързана с предишен предбрачен договор, тогава той все още може да заяви, че не е в състояние да консумира брака, защото направената му от неговите врагове магия действа в негова вреда.

— Папистите ли? — питам.

— Паписти като нейния приятел лорд Лайл.

Ахвам.

— Значи той ще бъде обвинен?

— Възможно е.

— Или лютераните? — прошепвам.

— Лютерани като Томас Кромвел.

Лицето ми му показва колко съм потресена.

— Сега той е лютеран?

Той се усмихва:

— Кралят вярва в каквото пожелае — казва той мазно. — Бог ще го насочи към мъдро решение.

— Но кой според него го е лишил от мъжката му сила? Коя е вещицата?

Това е най-важният въпрос, особено за една жена. Това винаги е най-важното, което една жена трябва да знае. Коя ще бъде нарочена за вещица?

— Имате ли котка? — пита усмихнато той.

Чувствам как се вледенявам от ужас, сякаш дъхът ми е сняг.

— Аз? — повтарям. — Аз?

Херцогът се смее:

— О, не гледайте така, лейди Рочфорд. Никой няма да ви обвини, докато сте под моя закрила. Освен това вие нямате котка, нали? Нямате скрит фамилиар^[1]? Нито восъчни кукли? Не ходите на среднощни вещерски сборища?

— Не се шегувайте — казвам неуверено. — Не е смешно.

Изведнъж той се опомня и става сериозен.

— Права сте, не е. Е, коя е вещицата, която лишава краля от мъжественост?

— Не знам. Никоя от придворните дами на кралицата. Никоя от нас.

— Може би е самата кралица? — тихо предполага той.

— Брат й би я защитил — изпелтечвам. — Дори и да нямате нужда от него като съюзник, дори да сте се върнали от Франция с обещание за дружба от французите, със сигурност не можете да рискувате да си навлечете враждебността на брат й. Той би могъл да вдигне протестантската лига на война срещу нас.

Той свива рамене:

— Мисля, ще откриете, че той може и да не я защити. А аз наистина съм осигурил приятелството на Франция, каквото и да последва.

— Поздравявам ви. Но кралицата е сестра на херцога на Клев. Не може да бъде обявена за вещица, удушена от някой селски ковач и погребана на кръстопът с пронизано с кол сърце.

Той разперва ръце, сякаш няма нищо общо с тези решения.

— Не знам. Аз просто служа на негово величество. Ще трябва да видим. Но трябва да я наблюдавате внимателно.

— Трябва да я следя дали не се занимава с магьосничество? — Не мога да сдържа неверието в гласа си.

— Да следите за доказателства — казва той. — Ако кралят иска доказателства за каквото и да било, тогава ние, Хауърдови, ще му ги

дадем — той прави пауза. — Нали?

Мълча.

— Както сме правили винаги — той очаква съгласието ми. —
Нали?

— Да, милорд.

---

[1] Фамилиар — животно (най-често куче, мишка, бухал или жаба), което вещиците и магьосниците използвали за помощник в делата си, един вид „домашен любимец“, чието присъствие улеснява установяването на връзка с природните сили и енергия. Фамилиарът е верен спътник, психически помощник и вълшебно присъствие. Интуицията на тези животни служи като един вид „барометър“ за ориентиране в промените на времето, психическото състояние на околните; могат да бъдат използвани и просто за компания. — Б.пр. ↑

КАТРИН, ХАМПТЪН КОРТ, МАРТ 1540

Томас Кълпепър, моят сродник, на служба при краля и ползващ се с висше благоволение единствено заради хубавото си лице и дълбоките сини очи, е мошеник и човек, който нарушава обещанията си, и аз няма да се виждам повече с него.

Видях го за първи път преди години, когато дойде на гости на баба ми в Хоршам, а тя се суетеше около него и се кълнеше, че той ще стигне далече. Смея да кажа, че тогава той дори не ме видя, макар сега да се кълне, че съм била най-хубавото момиче в Хоршам и винаги съм била негова любимка. Но аз го видях. Тогава бях влюбена в Хенри Манокс, нищожеството; но нямаше как да не забележа Томас Кълпепър. Мисля, че дори да бях сгодена за най-великия мъж в страната, пак бих забелязала Томас Кълпепър. Всеки би го забелязал. Половината дами в двора са полудели от любов по него.

Той има тъмна къдрава коса и наситено сини очи, а когато се смее, гласът му се накъсва и изтънява по такъв смешен начин, че ми идва да се засмея само за да го чуя. Несъмнено той е най-красивият мъж в двора. Кралят го обожава, защото е остроумен и весел и е чудесен танцьор и страхотен ловец и е смел като рицар, участващ в турнир. Кралят го държи денонощно близо до себе си и го нарича своето хубаво момче и своя малък рицар. Той спи в спалнята на краля, за да го обслужва нощем, и има толкова нежни ръце, че кралят предпочита раната на крака му да бъде превързвана от него, отколкото от който и да е лекар или болногледачка.

Всички момичета са забелязали колко много го харесвам и се кълнат, че трябва да се оженим, макар да сме братовчеди, но той няма собствени пари, а аз нямам зестра, следователно от каква полза ще ни бъде това? Но ако трябваше да избира един човек в целия свят, за когото да се омъжа, това щеше да е той. През живота си не съм виждала по-немирна усмивка, а когато ме погледне, имам чувството, че ме разсъблича, и после покрива цялото ми тяло с милувки.

Благодаря на Бога, че сега съм една от дамите на кралицата, а тази кралица е толкова строга и сдържана, че няма да има нищо подобно, макар че, кълна се, ако беше дошъл в спалното помещение в Ламбет, щеше да може да дойде в леглото ми и да намери топло посрещане там. Щях да подхвърля красивия Франсис обратно на Джоан Булмър, ако ми беше даден шанс с младеж като Том Кълпепър.

Той е отново в двора, след като си е отпочинал вкъщи от нараняването по време на турнира. Удари се зле, но казва, че е млад, а младите кости нарастват бързо. Вярно е: той е млад и толкова пълен с живот, сякаш е заек, подскачащ безцелно из пролетна нива. Трябва само да го погледнеш, за да видиш как радостта тече във вените му. Той е като живак, той е като полъх на пролетен вятър. Радвам се, че се върна в двора: дори по време на Великите пости развеселява това място. Но точно същата тази сутрин той ме накара да го чакам цял час в градината на кралицата, когато трябваше да съм в покоите ѝ, а когато пристигна със закъснение, каза, че не можел да остане, а трябвало да бяга да прислужва на краля.

Това не е начинът, по който трябва да се отнася с мен, и аз ще му дам да го разбере. Няма да го чакам отново, дори няма да се съглася да се срещна с него следващия път, когато ме помоли. Кълна се, че ще трябва да ме помоли повече от веднъж. За Великите пости ще се откажа от флиртуването и това ще му бъде за урок. Всъщност може би ще стана вгълбена и сериозна и никога повече няма да флиртувам с никого.

Когато влизаме на вечеря, лейди Рочфорд ме пита защо съм в такова мрачно настроение, и аз ѝ се кълна, че цял ден съм напълно щастлива.

— Тогава гледайте да сте усмихната — казва тя, сякаш не ми вярва дори за миг. — Защото негова светлост херцогът се върна от Франция и ще ви потърси.

Веднага повдигам брадичка и ѝ се усмихвам направо ослепително, сякаш току-що е казала нещо много остроумно. Дори се засмивам леко, запазеният ми специално за двора смях, „ха, ха, ха“, много лек и елегантен, както съм чувала да правят другите дами. Тя кимва леко.

— Така е по-добре — казва тя.

— Какво е правил херцогът във Франция? — питам.

— Проявявате интерес към световните въпроси? — пита любопитно тя.

— Не съм пълна глупачка — казвам аз.

— Вашият чичо е велик човек, ползващ се с благоволението на краля. Замина за Франция, за да осигури приятелството на френския крал, така че нашата страна да не бъде изправена пред опасността Светият От... — искам да кажа, папата, — императорът и кралят на Франция да се съюзят срещу нас.

Усмиввам се, задето самата Джейн Болейн едва не изрече думите „Светият Отец“, които повече не можем да изричаме.

— О, знам за това — казвам досетливо. — Защото от чиста злоба те искат да сложат кардинал Поул на собствения ни престол.

Тя поклаща глава:

— Не говорете за това — предупреждава ме тя.

— Така е — настоявам. — И именно затова горката му стара майка и всички от семейство Поул са в Тауър. Защото кардиналът призова привържениците на папата в Англия да се надигнат срещу краля, точно както преди.

— Те няма повече да се изправят срещу краля — казва тя сухо.

— Защото сега знаят, че грешат?

— Защото повечето от тях са мъртви — кратко казва тя. — И това също беше дело на вашия чичо.

АНА, ХАМПТЪН КОРТ, МАРТ 1540

Казаха ми, че дворът ще съблюдава Великите пости много старателно. Увериха ме, че изобщо няма да ядем червено месо. Очаквах да се храним с риба през всичките четирийсет дни, но още първия ден на вечеря откривам, че англичаните са хора със свободна съвест. Кралят се грижи внимателно за собствените си нужди. Въпреки изискването от Великите пости въздържание, в залата тържествено се внасят огромен брой всевъзможни блюда, които слугите държат високо вдигнати над главите си, и биват поднасяни първо на кралската маса, кралят и аз си вземаме по малко от всяко, както е обичаят, и ги изпращаме нататък на приятелите и фаворитите си из залата. Погрижвам се непременно да ги изпратя на масата на моите придворни дами и на важните дами от двора. Не допускам никаква грешка в това отношение и никога не изпращам любимото си ястие на някой мъж. Това не е празна вежливост: кралят ме наблюдава. Светлите му малки очи, почти скрити от дебелия му бузи, следят всичко — всяка дума, която изричам по време на хранене, всяка моя постъпка, — сякаш иска да ме хване в нарушение.

За моя изненада има пиле под формата на пайове и фрикасета, изпечено със съблазнителни билки, отделено от костта: но сега, по време на Великите пости, то не се нарича месо. Заради Великите пости кралят е постановил пилето да се брой за риба. Има какви ли не диви птици (които според Бог и краля също не са месо), красиво поднесени, сложени една в друга за аромат и крехкост. Има изобилни блюда с яйца (които не са месо), а има също и истинска риба: пъстърва от рибарниците и прекрасни блюда с риба от Темза, както и дълбоководни морски риби, донесени от рибарите, които излизат далеч навътре в открито море, за да изхранват този лаком двор. Има сладководни раци и пайове с дребна риба, с малки вкусни глави от сардини, всичките надничачи през дебела хлебна коричка. Има също и огромни блюда с пролетни зеленчуци, каквито рядко се поднасят в двора, и аз се радвам да ги имам в чинията си през този сезон. Сега ще хапна леко, а всичко,

което особено ми харесва, по-късно ще ми бъде донесено отново за вечеря насаме в покоите ми. Никога в живота ми не са ме хранили така добре или толкова обилно: камериерката ми от Клев трябваше да махне корсажа от роклята ми и имаше много закачливи подмятания, че наедрявам и разцъфвам, сякаш за да намеKNат, че напълнявам, защото чакам бебе. Не мога да им възразя, без да изложа себе си и своя съпруг, краля, на още по-язвителни забележки, затова трябваше да се усмихвам и да ги слушам как ме задяват, сякаш съм съпруга, омъжена и споделила легло със съпруга си, и надяваща се, че чака дете, а не девица, недокосната от съпруга си.

Малката Катрин Хауърд се включи в разговора и каза, че те всичките са смешни, и че съм понапълняла от хубавото масло в Англия, и че те са слепи, щом не виждат колко ми отива. Бях ѝ толкова признателна за това. Тя е лекомислено малко създание, но притежава хитростта на глупаво момиче, тъй като, подобно на всяко глупаво момиче, мисли само за едно и затова е придобила изключителен опит и познания за него. А кое е единственото, за което мисли? През цялото време, през всеки миг от всеки ден, Кити Хауърд мисли за Кити Хауърд.

За времето на великденските пости се отказваме и от други удоволствия. Няма весели дворцови забавления, а след вечеря има само четене на свещени текстове и пеене на псалми. Няма балове с маски, нито пантомими, и разбира се, няма турнири. Изпитвам огромно облекчение от това, защото — и това е най-хубавото от всичко — това означава, че не е възможно кралят да се появи маскиран. Споменът за първата ни злощастна среща още ме терзае и се опасявам, че той също не го е забравил. Не беше толкова обидно това, че не го разпознах, а явният факт, че от пръв поглед бях изключително отвратена от него. Нито веднъж от онзи ден насам, било с дума, постъпка или дори поглед, не съм му дала да разбере, че го намирам за толкова неприятен: дебел, много стар, а от вонята му ми се обръща стомахът. Но колкото и да затаявам дъх и да се усмихвам, вече е твърде късно да поправа нещата. В онзи миг, когато той се опита да ме целуне, лицето ми му каза всичко. Начинът, по който го отблъснах от себе си, начинът, по който изплюх вкуса му от устата си! Все още свеждам глава и се обливам в гореща червенина при спомена за онова ужасно неудобно положение. Всичко това е оставило у него впечатление, което

никакви по-сетнешни добри обноски не могат да заличат. В онзи единствен бърз поглед той видя истината за това, как гледам на него, и — което е по-лошо — видя себе си през моя поглед: дебел, стар, отвратителен. Понякога се боя, че гордостта му никога няма да се съвземе от този удар. И тъй като суетността му е накърнена, мисля, че и потентността му си е отишла заедно с нея. Сигурна съм, че мъжествеността му е била унищожена от моето плюене на пода, и не мога да направя нищо, за да я върна.

А това е още нещо, от което се отказваме по време на постите. Слава Богу. Всяка година ще очаквам с нетърпение това време. По време на различни благословени празници и в продължение на четирийсет прекрасни дни през всяка година от брачния ми живот, ще има четирийсет нощи, в които кралят няма да идва в покоите ми, в които няма да се усмихвам при влизането му и да се опитвам да се наместя така, че да му е лесно да нагласи огромното си туловище над мен, и да се опитвам да показвам готовността, но не и поквареността си, в легло, вонящо на гнойната рана на крака му, в полумрак, с мъж, който не може да си свърши работата.

Бремето на тези обидни мъчения нощ след нощ ме смазва, унижава ме и ме принизява. Всяка сутрин се събуждам отчаяна: чувствам се ужасно, макар провалът да е изцяло негов. Нощем лежа будна и го чувам как пърди и как пъшка от болката в подутия си корем и ми се иска да се махна, готова съм да бъда на почти всяко друго място, вместо в леглото му. Ще се радвам за тези четирийсет дни да ми бъде спестено ужасното изпитание, докато той се опитва и се проваля, а аз лежа будна и знам, че утре вечерта той ще опита отново, но пак няма да е способен да го направи, и че всеки път, когато се провали, той ме обвинява малко повече и ме харесва още по-малко.

Поне можем да имаме това време, когато ни е позволено малко спокойствие. Не е нужно да се тревожа как би трябвало да ми помогна. Не е нужно той да се бърхти над мен като огромен запъхтян глиган. Няма да идва в стаята ми, мога да спя в чаршафи, които миришат на лавандула, вместо на гной.

Но знам, че това време ще свърши. Великден ще дойде с празненствата: моята коронация, която беше планирана за февруари и отложена за величественото ни влизане в Лондон, сега ще се състои през май. Трябва да приема това време като добре дошла почивка от

присъствието на моя съпруг, но трябва и да го използвам да се погрижа, когато той се върне в покоите ми, да се справим по-добре заедно. Трябва да открия как да му помогна да извърши успешно акта.

Томас Кромвел трябва да е човекът, който ще ми помогне. Съветът на Кити Хауърд е точно онова, което и трябваше да очаквам от нея: прелъстителските умения на едно палаво момиче. Не смея да си представя как ли се е държала, преди да бъде въведена в моите покои. Когато собственото ми положение стане малко по-сигурно, ще трябва да говоря с нея. Не е редно едно момиче — едно дете — като нея да знае как да отмята ризата си и да се усмихва през голо рамо. Трябва да е била много зле пазена и много лошо напътствана. Дамите в моя двор трябва да бъдат толкова безукорни и неподлежащи на критика, колкото съм самата аз. Ще трябва да ѝ кажа, че каквито и кокетни трикове да знае, трябва да се откаже от тях. И не може да ме учи на тях. Над моето държание не може да има сянка на съмнение. Една кралица е умряла в тази страна за по-малки прегрешения.

Чакам вечерята да приключи и кралят да стане от мястото си и да тръгне между масите, поздравявайки пътьом мъже и жени. Тази вечер той се държи приветливо: кракът сигурно го боли по-малко. Често пъти е трудно да се разбере какво го мъчи, защото той изпада в лошо настроение поради толкова много и различни причини, а ако изкажа погрешно предположение за причината, това също може да го обиди.

След като го виждам как се отдалечава, плъзвам поглед надолу из залата и улавям погледа на Томас Кромвел. Свивам пръст и той идва при мен, а аз се изправям, хващам го под ръка и му позволявам да ме отведе от масата за вечеря и заставаме до един прозорец, от който се вижда реката, сякаш се възхищаваме на гледката и на мразовитата нощ с десетки проблясващи звезди.

— Имам нужда от помощ, господин кралски секретар — казвам аз.

— Каквото пожелаете — казва той. Усмихва се, но лицето му е напрегнато.

— Не мога да удовлетвори краля — казвам думите, които съм повтаряла толкова често на себе си. — Помогнете ми.

Изведнъж на него сякаш направо му прилява от неудобство. Оглежда се бързо наоколо, сякаш му се иска да повика някой да му помогне. Срамувам се да говоря така на един мъж, но трябва да получа

добър съвет отнякъде. Не мога да се доверя на жените от обкръжението си, нито да говоря със съветниците си от Клев, дори с Лоте, защото биха известили майка ми и брат ми, чиито слуги са. Но това не е истински брак, това не е брак нито на дела, нито на думи. Ако това не е брак, тогава аз съм се провалила в изпълнението на дълга си към краля, към народа на Англия и към себе си. Трябва да превърна този брак в истински. Трябва да го направя. И ако този мъж може да ми каже какво не е наред, тогава трябва да го стори.

— Това са... лични въпроси — казва той, наполовина покрил с ръка устата си, сякаш за да възпре излизането на всякакви думи. Подръпва устната си.

— Не. Това е кралят — казвам аз. — Това е Англия. Въпрос на дълг, а не личен проблем.

— Би трябвало да ви посъветват жените от вашето обкръжение, главната придворна дама.

— Вие уговорихте сватбата — казвам, мъчейки се да намеря правилните думи. — Помогнете ми да направя този брак истински.

— Не нося отговорност...

— Бъдете мой приятел.

Той хвърля поглед наоколо, сякаш му се иска да избяга, но аз няма да го пусна.

— Минали са съвсем малко дни.

Поклащам глава:

— Петдесет и два дни — едва ли някой е броил дните по-внимателно от мен.

— Той обясни ли защо не ви харесва? — внезапно пита той. Английският е твърде бърз за мен и не разбирам думите.

— Обяснил?

Кромуюел леко изсумтява от раздражение заради глупостта ми и хвърля поглед наоколо, сякаш иска да повика някого от сънародниците ми да превежда. После се спира, защото си спомня, че това трябва да бъде пълна тайна.

— Какво ви има? — пита той съвсем протичко и съвсем тихо, с уста, допряна до ухото ми.

Осъзнавам, че на лицето ми е изписано зашеметено изражение, и бързам да се обърна към прозореца, преди придворните да видят колко съм потресена и разстроена.

— Значи съм аз? — питам изненадано. — Той казва, че вината е в мен?

В малките му тъмни очи се четe болка. Не може да ми отговори от срам, и именно тогава аз разбирам. Причината не е в това, че кралят е стар, уморен или болен, а в това, че той не ме харесва, че не ме желае, може би дори в това, че го отвращавам. А от сгърченото, разтревожено дребно лице на Томас Кромвел се досещам, че кралят вече е обсъждал отвращението, което изпитва, с този противен дребосък.

— Той казва вас, че мен мрази? — избликва въпросът от устните ми.

Измъчената му гримаса ми подсказва, че кралят наистина е казал на този човек, че не може да се насили да прави любов с мен. Може би кралят е казал и на други, навярно на всичките си приятели. Може би през цялото това време, закрили уста с белите си ръце, придворните са се присмивали на грозното момиче от Клев, което е дошло да се омъжи за краля, а сега го отвращава.

Това е толкова унижително, че ме разтърсва лека тръпка, извърщам се от Кромвел и не го виждам как ми се покланя и тихо се оттегля, бързайки да се махне от мен така, както бихте избягвали човек със заразно лош късмет.

Прекарвам остатъка от вечерта замаяна от мъка. Не мога да изразя с думи колко се срамувам. Ако не бях подложена на такова сурово обучение в братовия ми двор в Клев, би трябвало да изтичам в спалнята си и да плача, докато заспя. Но аз отдавна се научих да бъда упорита, отдавна се научих да бъда силна, изправяла съм се пред опасната неприязън на могъщ владетел и преди, и оцелях.

Стоя нащрек като разбуден изплашен сокол. Не унивам и не допускам приятната усмивка да изчезне от лицето ми. Когато става време дамите да се оттеглят, правя реверанс на своя съпруг, краля, без да издам и за миг огорчението си, че ме намира за толкова отвратителна, та не може да стори с мен онова, което мъжете могат да сторят дори с животните на полето.

— Лека нощ, ваше величество — казвам аз.

— Лека нощ, скъпа — казва той е такава непринудена нежност, че за миг ми се иска да се вкопча в него като в мой единствен приятел в този двор, и да му разкажа колко съм изплашена и нещастна. Но той

вече гледа отвъд мен, далече от мен. Погледът му лениво се спира върху моите дами, Катрин Хауърд пристъпва напред и му прави реверанс, след което аз отвеждам всички.

Не казвам нищо, докато те бавно свалят златната ми огърлица, гривните, пръстените, мрежичката за коса, шапчицата, ръкавите, корсажа, двете поли, подплънките, фустите и ризата. Не казвам нищо, когато те ми нахлузват нощницата; сядам пред огледалото, а те разресват с четка косата ми, сплитат я и закрепват с игли нощната шапчица върху главата ми. Не казвам нищо, когато лейди Рочфорд се забавя малко и вежливо пита дали имам нужда от нещо, дали може да ми послужи с нещо, дали умът ми е спокоен тази вечер.

Влиза моят свещеник, с моите дами коленичим заедно за вечерните молитви, мислите ми пулсират в ритъма на познатите думи, докато от ума ми не излиза мисълта, че отвращавам съпруга си и че това е така още от първия ден.

А после си го спомням отново — онзи първи миг в Рочестър, когато той влезе, надут, надменен и горд в суетата си и с толкова обикновен вид, изключителен единствено в това, че пристъпи до мен точно както би сторил някой пиян търговец. Но това не беше някой пиян старец от провинциалното градче, това беше кралят на Англия, представящ се за странстващ рицар, а аз го унижих пред целия двор и мисля, че той никога няма да ми прости.

Мога да се закълна, че неговата неприязън към мен се роди в този миг. Единственият начин, по който може да понесе спомена за това, е да каже, подобно на обидено дете: „Е, ами аз също не я харесвам“. Той си спомня как съм го отблъснала и съм отказала да го целуна, а сега на свой ред ме отблъсква. Открил е начин да възстанови равновесието, като обяви мен за непривлекателна. Кралят на Англия, точно този крал, не може да позволи да бъде виждан като нежелан, особено в собствените си очи.

Свещеникът приключва с молитвите и аз се изправям на крака, докато придворните дами излизат от стаята с наведени глави, миловидни като ангелчета с нощните си шапчици. Оставям ги да си отидат. Не моля никого да будува заедно с мен, макар да знам, че няма да спя тази нощ. Превърнах се в прицел на подигравки, точно каквато бях в Клев. Превърнах се в предмет на отвращение за собствения си съпруг и не виждам как ще се помирим и ще направим дете, докато на

него му е непоносимо да ме докосва. Превърнах се в прицел на отвращение за краля на Англия, а той е човек, който притежава изключителна власт и нито капчица търпение.

Не плача заради обидата към красотата ми, защото сега ме измъчва много по-голяма тревога. Ако съм прицел на отвращението на краля на Англия, а той е човек, който притежава изключителна власт и нито капчица търпение, какво би могъл да ми причини? Това е човек, убил една обичана съпруга с последователна жестокост; втората, която обожавал, екзекутирал с френски меч; а третата, дарила го със син, оставил да умре от лоши и недостатъчни грижи. Какво би могъл да стори на мен?

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ХАМПТЪН КОРТ, МАРТ 1540

Напълно сигурно е, че не е щастлива, но тя е дискретна млада жена, далеч по-мъдра, отколкото предполага възрастта ѝ, и не може да бъде подведена да се довери на някого. Държах се с нея възможно най-вежливо и съчувствено, но не искам да я карам да си мисли, че опипвам почвата заради себе си, нито да я притеснявам допълнително. Със сигурност се чувства самотна и объркана в една страна, чийто език едва започва да овладява и в която съпругът ѝ показва такова очевидно облекчение, когато може да я избегне, и такова явно внимание към друго момиче.

После на сутринта, след литургията, тя идва при мен, докато момичетата се гласят, преди да отидат на закуска.

— Лейди Рочфорд, кога принцесите ще дойдат в двора?

Поколебавам се.

— Принцеса Мери — напомням ѝ. — Но само лейди Елизабет.

Тя ахва леко.

— Да. Така. Принцеса Мери и лейди Елизабет.

— Обикновено идват в двора за Великден — казвам услужливо. — И тогава могат да видят брат си и да ви поздравят. Бяхме изненадани, че не ви поздравиха при влизането ви в Лондон — заставям се да спра. Говоря твърде бързо за нея. Виждам я как се мръщи, докато се мъчи да следи думите ми. — Съжалявам — казвам по-бавно. — Принцесите би трябвало да дойдат в двора, за да се срещнат с вас. Редно е да поздравят мащехата си. Редно беше да ви приветстват в Лондон. Обикновено идват в двора за Великден.

Тя кимва:

— Значи мога да ги поканя?

Поколебавам се. Разбира се, че може, но на краля няма да му хареса, че тя си присвоява властта по този начин. Негова светлост херцогът обаче няма да има нищо против каквито и да било неразбирателства помежду им и не е моя работа да я предупреждавам.

— Можете да ги поканите — казвам.

Тя ми кимва.

— Моля, пишете.

Отивам до масата и придърпвам към себе си малката кутия с принадлежности за писане. Перата са готови и подострени, приготвени са и мастилото в малката мастилница, пясъкът в ситото, с който се посипва мокрото мастило, и има пръчка восък, с който да се запечата писмото. Обичам разкоша на двора, обичам да вдигам перото, да вземам лист хартия и да чакам заповедите на кралицата.

— Пишете на принцеса Мери, че ще се радвам да я видя в двора за Великден и че ще бъде добре дошла като гостенка в покоите ми — казва тя. — Това ли е правилният начин да го кажа?

— Да — казвам аз, докато пиша бързо.

— И пишете на гувернантката на лейди Елизабет, че ще се радвам да видя в двора и нея.

Сърцето ми започва да бие малко по-бързо, както по време на боевете с мечки. Тя неминуемо ще си навлече неприятности, ако изпрати тези писма. Те са безспорно и явно предизвикателство срещу абсолютната власт, представлявана от Хенри. В това домакинство покани изпраща единствено той.

— Можете ли да ги изпратите вместо мен? — пита тя.

Почти съм останала без дъх.

— Мога — казвам. — Ако желаете.

Тя протяга ръка.

— Аз ще ги взема — казва тя. — Ще ги покажа на краля.

— О!

Тя се обръща, за да скрие една лека усмивка.

— Лейди Рочфорд, никога няма да сторя нещо против желанията на краля.

— Имате право да приемате в двора си които дами пожелаете — напомням ѝ. — Това е ваше право като кралица. Кралица Катерина винаги настояваше да определя и назначава сама хората в домакинството си. Ана Болейн също.

— Това са неговите дъщери — казва тя. — Затова ще го попитам, преди да ги поканя.

Покланям се: тя не ми оставя възможност да кажа нищо повече.

— Желаете ли още нещо? — питам я аз.

— Можете да си вървите — мило казва тя и аз излизам от стаята. Съвсем ясно си давам сметка, че тя ме подмами да ѝ дам лош съвет и че през цялото време го знаеше. Не трябва да забравям, че тя е далеч по-проницателна, отколкото някой от нас би признал.

Един паж в ливреята на рода Норфолк се шляе безцелно пред покоите на кралицата. Той ми подава сгъната бележка и аз се вмъквам в една от прозоречните ниши. Отвън в градината се поклащат жълти нарциси, а в короната на един кестен, обсипан с наливащи се лепкави пъпки, пее кос. Най-сетне идва пролетта — първата пролет на кралицата в Англия. Летните дни, изпълнени с пикници, турнири, ловуване и пътувания за удоволствие, с разходки с лодка по реката, и лятната обиколка из големите дворци, отново ще започнат. Може би кралят ще се научи да я приема, може би тя ще намери начин да го удовлетвори. Аз ще видя всичко това. Аз ще бъда в покоите ѝ, където е редно да бъда. Облягам се на полираната ламперия, за да си прочета бележката. Не е подписана, като всяка бележка от херцога:

Кралят ще остане с кралицата само до момента, в който Франция започне вражда с Испания. Вече е решено. Тя ще бъде с нас още съвсем кратко време, навярно броени дни. Наблюдавайте я. Събирайте доказателства срещу нея. Унищожете това.

Оглеждам се да открия младежа. Той се е облегнал на стената и лениво подхвърля монета. Правя му знак да дойде при мен.

— Кажи на господаря си, че тя иска принцесите да дойдат в двора — прошепвам в ухото му. — Това е всичко.

КАТРИН, ХАМПТЪН КОРТ, МАРТ 1540

Днес на вечеря кралят е много ядосан. Разбирам го от начина, по който въвежда в трапезарията кралицата и не хвърля поглед през рамо към мен, както обикновено. Съжалявам за това, защото имам нова рокля (още една!) в сметаненожълто и тя е набрана под бюста, така че гърдите ми са изложени на показ по най-възхитителен и безсрамен начин. Но да се опитваш да угодиш на мъж е загуба на време и усилия. Когато си в най-добрия си вид, на него умът му е другаде, или пък когато се съгласи да се срещне с теб, му се налага да замине някъде със съвсем неубедително оправдание. Тази вечер кралят е толкова сърдит на кралицата, че почти не ме поглежда, и нямаше абсолютно никакъв смисъл да си слагам новата рокля. От друга страна, на масата на семейство Сиймор седи абсолютно възхитителен млад мъж, който явно оценява роклята и съдържанието ѝ; но аз вече нямам време за млади мъже, тъй като съм дала обет за изпълнен със себеотрицание живот, започващ от тези великденски пости. Виждам как Том Кълпепър се опитва да привлече погледа ми, но не го и поглеждам. Няма лесно да му простя, че ми обеща да се срещне с мен, а после ме излъга. Вероятно ще живея и ще умра като стара мома и за това ще е виновен той.

Разбирам защо кралят е ядосан и какво е направила кралицата едва след вечеря, когато се приближавам до масата да ѝ занеса една кърпичка, която беше избродирала, за да я даде на краля. Това е нова и много елегантна мода. Определено я бива в шиенето. Ако някой мъж ценеше съпругата си заради умението ѝ да шие, тя щеше да му бъде безспорна любимка. Но тя така и не успява дори да му я даде, защото когато се приближавам, той внезапно се обръща към нея и казва:

— В нашия двор ще е доста весело на Великден.

Щеше да е по-разумно от нейна страна да каже „да“ и да остави нещата така. Но тя казва:

— Радвам се. Иска ми се лейди Елизабет и принцеса Мери да дойдат в двора.

Той изглежда разярен и аз виждам как ръцете ѝ се сключват върху масата пред нея.

— Не и лейди Елизабет — казва той грубо. — Вие не би трябвало да желаете нейната компания, нито пък тя — вашата.

Това е твърде бързо за нея и виждам озадачената ѝ леко смръщена гримаса, но тя разбира достатъчно добре, че той казва „не“.

— Принцеса Мери — тихо казва тя. — Тя е моя заварена дъщеря.

Толкова съм удивена от това, че тя дръзва да отговори, че едва дишам. Представете си той да ви се озъби така, а после да отстоявате позицията си.

— Не мога да проумея защо бихте искали да повикате в двора една отявлена папистка — казва той ледено. — Тя не подкрепя вашата вяра.

Кралицата разбира тона достатъчно добре, дори и да не схваща напълно думите.

— Аз нейна доведена майка съм — казва тя протичко. — Аз напътствам я.

Той надава кратък, подобен на лай смях, и аз се плаша от него, дори тя да не се бои.

— Тя е почти на вашите години — казва той грубо. — Не мисля, че би искала каквото и да е майчинско отношение от такава като вас. Една от най-великите принцеси в християнския свят беше нейна майка, а когато ги разделих, те се изправиха срещу мен, вместо да се сгушат с обич една в друга. Мислите ли, че тя ще има нужда за нея да се грижи момиче на нейните години? Когато тя и майка ѝ предпочетоха да оставят смъртта да ги раздели, вместо да се отрекат от вярата си? Мислите ли, че сега тя би искала майка, която дори не може да говори английски? Тя може да говори с вас на латински или гръцки, или на испански, на френски или на английски, но не и на немски. А какъв език владеете вие? О, да, само горнонемски.

Знам, че би трябвало да кажа нещо, за да разведря настроението му, но той е толкова злобен и рязък, че ме плаши. Не мога да кажа нищо: стоя там като глупачка и се питам как тя намира сили да не припадне на стола си.

Изчервила се е до алено от смущение — от деколтето на роклята си до тежката си шапчица. Виждам изчервяването под муселинената ѝ дреха и под златната огърлица и яката. Мъчително е да виждам

нейното смущение пред неговия гняв и очаквам тя да избухне в сълзи и да избяга от стаята. Но тя не го прави.

— Аз уча английски — казва тя с тихо достойнство. — През цялото време. И аз нейна доведена майка съм.

Кралят става от масата толкова бързо, че тежкият му златен стол изскърцва по пода и едва не се преобръща. Той трябва да се хване за масата, за да се задържи. Лицето му е зачервено, а на слепоочието му пулсира вена. Полумъртва съм от ужас, само като го гледам, но тя все още седи на мястото си, с ръце, вкопчени една в друга на масата пред нея. Прилича на издялана от дърво, скована от страх, но непогръдвана, непоклатима. Той свежда гневен поглед към нея, сякаш за да я спласи и да я накара да мълчи, но тя проговаря:

— Ще изпълня дълга си. Към нашите деца и към вас. Простете ми, ако аз обиждам.

— Поканете я — озъбва се той и тронаво отива от високата маса до вратата зад трона, която води към личните му покои. Той почти никога не използва тази врата, така че няма кой да му я отвори и той трябва да я отвори сам, а след това изчезва и всички оставаме занемели.

Тя ме поглежда и аз виждам, че неподвижната ѝ стойка е лишена от спокойствие, че е застинала от ужас. Сега него вече го няма, придворните припряно се изправят на крака, за да се поклонят на затръшнатата врата, и ние оставаме съвсем сами.

— Право е на кралицата да кани дами в домакинството си — казва тя неуверено.

— Вие спечелихте — казвам невярващо аз.

— Ще изпълня дълга си — повтаря тя.

— Вие спечелихте — повтарям невярващо. — Той каза: „Поканете я“.

— Така е правилно — казва тя. — Аз изпълнявам дълга си за Англия. Ще изпълня дълга си към него.

АНА, ХАМПТЪН КОРТ, МАРТ 1540

Очаквам в покоите си в Хамптън Корт новия си посланик, който пристигна късно снощи и трябва да дойде да ме види тази сутрин. Мислех, че кралят ще се срещне с него преди мен, но все още няма планове за кралско посрещане.

— Това правилно ли е? — питам лейди Рочфорд.

Тя изглежда малко несигурна.

— За посланиците обикновено се устройва специален прием за представянето им пред придворните и целия съвет на краля — казва тя. Разперва ръце, сякаш за да каже, че не знае защо към посланика от Клев трябва да има различно отношение. — Сега са Великите пости — казва тя. — Беше редно да дойде не по време на постите, а на Великден.

Обръщам се към прозореца, за да не може тя да види раздражението върху лицето ми. Той трябваше да пътува с мен и да пристигне в Англия, когато пристигнах аз. Тогава щях да имам представител пред краля още от момента, в който кракът ми стъпи в Англия, и то такъв, който щеше да остане с мен. Графовете Оверщайн и Олислегер ме придружаваха, но те знаеха, че ще трябва да ме оставят и да се приберат у дома, и нямаха опит в чужди кралски дворове. Трябваше да имам посланик до себе си още от първия ден. Ако той беше с мен в Рочестър, когато обидих краля при първата ни среща... Но е безсмислено да съжалявам за това. Може би сега, след като вече е тук, той ще намери начин да ми помогне.

На вратата се чука и двамата стражи я отварят със замах.

— Хер доктор Карл Харст — обявява стражът, затруднявайки се при изричането на титлата, и посланикът от Клев влиза в стаята, оглежда се наоколо да ме открие и се покланя ниско. Всички придворни дами правят реверанс, докато го оглеждат от глава до пети и отбелязват с едва доловим критичен шепот яката на кадифения му жакет, която е толкова протрита, че лъщи, и ожулените токове на ботушите му. Дори перото на шапката му изглежда, сякаш е понесло

доста тежко пътуването по суша от Клев. Усещам как се изчервявам от срам, че този човек трябва да представлява страната ми пред най-богатия и най-лекомислен двор в християнския свят. Ще стане за смях, а и аз заедно с него.

— Хер доктор — казвам аз и му протягам ръката си за целувка.

Виждам, че е неприятно изненадан от модната ми рокля, от английската ми шапчица, спретнато поставена върху косите ми, скъпите пръстени по ръцете ми и златните верижки на кръста ми. Той ми целува ръка и казва на немски:

— За мен е чест да ви се представя, Ваша светлост. Аз съм вашият посланик.

Мили Боже, прилича повече на беден писар. Кимвам.

— Закусвали ли сте? — питам аз.

Той прави леко смутена гримаса.

— Аз... хм... не можах съвсем...

— Не сте яли?

— Не можах да намеря трапезарията, Ваша светлост. Съжалявам. Дворецът е много голям, а моите покои са доста далече от главната сграда и нямаше никого.

Настанили са го някъде на половин път към конюшните.

— Не попитахте ли някого? Има хиляди слуги.

— Не говоря английски.

Наистина съм потресена.

— Не говорите английски ли? Как ще ръководите делата на родината ни? Никой тук не говори немски.

— Вашият брат херцогът смяташе, че съветниците и кралят навярно говорят немски.

— Той знае много добре, че не говорят.

— И смяташе, че аз ще науча английски. Вече говоря латински — добавя той отбранително.

Толкова съм разочарована, че ми идва да заплача.

— Непременно трябва да закусите нещо — казвам, като се опитвам да се съвзема. Обръщам се към Кити Хауърд, която както обикновено се мотае близо до мен и подслушва. До този момент нямам нищо против тя да се включи в разговора ни. Ако знае да говори немски достатъчно добре, за да шпионира, тогава може да превежда на този безполезен посланик.

— Мистрес Хауърд, бихте ли изпратили някоя от прислужниците да донесе малко хляб и сирене за посланика? Той не е закусил. А също и малко ейл.

След като тя тръгва, аз се обръщам отново към него:

— Носите ли ми писма от дома?

— Да — казва той. — Имам указания от брат ви, а майка ви изпраща майчинската си любов и се надява, че сте чест за дома си и не сте забравили любящите й напътствия.

Кимвам. Предпочитам да ми беше изпратила опитен посланик, който също може да бъде чест за дома ми, вместо тази ледена и безчувствена благословия, но вземам пакета с писма, който ми подава. Той се настанява на единия край на масата, за да закуси, а аз чета писмата си в другия край.

Първо прочитам писмото от Амелия. Тя започва с изброяване на комплиментите, които са й направили, и колко е доволна от собствения си двор в Клев. Харесва й да е единствена владетелка на нашите покои. Разказва ми за новите си рокли и за рокли, които са били мои, но са преправени, за да ги ползва тя. Това е, за да събере чеиза си, защото ще се омъжва. Ахвам леко, когато прочитам това, и лейди Рочфорд мило пита:

— Надявам се, че няма лоши новини, ваша светлост?

— Сестра ми ще се омъжва.

— О, колко прекрасно. Добър брак?

Разбира се, в сравнение с моя късмет това е нищо. Би трябвало да се присмея на маловажността на триумфа на Амелия. Но преди да успея да отговоря, се налага да примигна, за да пропъдя сълзите си.

— Ще се омъжи за девера ми. По-голямата ми сестра Сибила вече е омъжена за херцога на Саксония и Амелия ще отиде в техния двор, за да се омъжи за по-младия му брат. — И така ще се превърнат в щастливо малко съседско семейство — помислям си горчиво. Значи те са всички заедно: майка ми, брат ми, двете ми сестри и техните двама съпрузи, и само аз съм отпратена надалече да чакам писма, които не ми носят радост, а само продължават чувството на изолираност и грубост, с което брат ми се е отнасял с мен през целия ми живот.

— Значи този брак не може да се мери с вашия.

— Няма друг брак като моя — казвам. — Но на нея ще й хареса да живее при сестра ми, а брат ми обича да държи другите близо до

себе си.

— За нея няма самурени кожи — изтъква Кити Хауърд и ме кара да се усмихна на безкрайната ѝ безсрамна алчност.

— Не, това е най-важното, разбира се — усмихвам ѝ се. — Нищо не е по-важно от самурените кожи.

Оставям писмото на Амелия настрана. Не мога да се насиля да прочета уверенията ѝ и описанията на семействата, които ще прекарват заедно Коледа и ще се събират да ловуват през лятото, как ще празнуват рождени дни и ще възпитават децата си — всичките саксонски братовчеди, щастливо събрани заедно в една и съща детска стая.

Вместо това отварям писмото от майка ми. Ако се бях надявала да открия тук някаква утеха, щях да остана разочарована. Тя е разговаряла с граф Олислегер и е изпълнена с безпокойство. Той ѝ съобщава, че танцувам с други мъже освен със съпруга си, че съм носила рокля без висока, стигаща чак до ушите, мрежеста муселинена яка. Научила е, че съм се отказала от облеклото си от Клев и нося английска шапчица. Напомня ми, че кралят се е оженил за мен, защото е искал протестантска съпруга с безупречно поведение и че е мъж с ревнив и тежък характер. Пита ме дали искам с танци да си проправя път до ада и ми напомня, че за една млада жена няма по-тежък грях от поквареността.

Оставям писмото и отивам до прозореца да погледна навън към красивата градина на Хамптън Корт, красивите алеи близо до двореца и пътеките, спускащи се към реката с кея и кралските баржи, полюшващи се на вълнетата, с които са завързани. В градината има придворни, разхождащи се заедно с краля, толкова богато облечени, сякаш отиват на турнир. Кралят, по-висок с цяла глава от всички мъже в свитата си, едър и широкоплещест като бик, носи златотъкан плащ и кадифена шапка, която дори от толкова далече искри от диамантите, с които е украсена. Той се обляга на рамото на Томас Кълпепър, който е облечен във великолепен тъмнозелен плащ, закопчан с диамантена брошка. Клев със своите скучни дрехи от кадифе и сукно ми се струва безкрайно далече. Никога няма да успея да обясня на майка си, че не се труфя по английската мода просто от суетност, а единствено за да не изглеждам по-жалка и отблъскваща, отколкото вече съм. Бог е свидетел, че ако кралят ме отхвърли, няма да е защото се обличам твърде хубаво. Ще бъде, защото го отвращавам, и изглежда, че това е

така независимо дали нося шапчицата си като баба си, или като хубавата малка Кити Хауърд. Нищо от това, което правя, не се нрави на краля: но майка ми може да си спести труда да ме предупреждава, че животът ми зависи от това, да го задоволя. Вече го знам. И то не може да бъде сторено. Във всеки случай аз не мога да го направя.

Посланикът се е нахранил. Връщам се на масата и му давам знак, че може да остане седнал, докато прочета последното си писмо, това от брат ми.

Сестро, — започва той. — Бях силно обезпокоен от доклада на графовете Оверщайн и Олислегер по отношение на Вашия прием и поведение в двора на новия Ви съпруг, крал Хенри Английски. С въпросите за облеклото и благоприличието ще се занимае майка Ви; аз само ще Ви помоля да я послушате и да не си позволявате да бъдете подтиквана към поведение, което може единствено да ни изложи и да посрами самата Вас. Вашата склонност към суета и лошо поведение е известна на всички ни: но се надявахме тя да си остане семейна тайна. Умоляваме Ви да промените държанието си, особено сега, когато очите на света са приковани върху Вас.

Пропускам следващите две страници, които представляват единствено списък на многобройните пъти в миналото, когато съм го разочаровала, и предупреждения, че една погрешна стъпка в английския двор би могла да има най-тежки последствия. Кой знае това по-добре от мен?

После продължавам да чета.

Целта на това писмо е да Ви запознае с посланика, който ще представя страната ни пред крал Хенри и неговите съветници. Ще му оказвате всякаква помощ. Очаквам да работите в тясно сътрудничество с него за подкрепяне на надеждите ни за този съюз, който до този момент ни разочарова. Всъщност кралят на Англия,

изглежда смята, че е превърнал Клев в истински свой васал, и сега се надява да се съюзи с нас срещу императора, с когото ние не сме във вражда и няма вероятност да започнем такава, за да угодим на съпруга Ви или на Вас. Трябва да му дадете ясно да разбере това.

Разбрах, че един високопоставен англичанин, херцогът на Норфолк, е имал удоволствието да посети френския двор, и в ума ми не съществува съмнение, че Англия се сближава с Франция. Бяхте изпратена в Англия, за да попречите да се случи именно това. Вече предавате своята родина, Клев, предавате майка си и мен. Редно е посланикът да Ви посъветва как можете да изпълнявате дълга си и да не забравяте това, отдавайки се на плътски наслади.

Заплатих пътя му до Англия и му осигурих слуга, който да се грижи за него, но оттук нататък ще трябва да му плащате Вие. От това, което научих за скъпоценностите, новите Ви дрехи и други небогоугодни разточителства, сред които — както ме уведомиха — скъпи самурени кожи, предполагам, че без проблем можете да си го позволите. Със сигурност ще сторите по-добре да харчите новопридобитото си богатство за бъдещето на родината си, отколкото за неща, служещи за удовлетворяване на личната Ви суета и желание за труфене, които могат да породят единствено презрение. Само защото сте издигната на висока позиция, не означава, че можете да пренебрегнете съвестта си, както в миналото. Най-сериозно Ви призовавам да подобрите държанието си, сестро. Като глава на Вашия дом Ви съветвам да се отречете от суетата и покварата.

Вярвайки, че това писмо Ви намира в също толкова добро здраве, в колкото напуска мен, определено се надявам то да Ви завари в добро духовно здраве, сестро. Разкошът не може да замени чистата съвест, както ще откриете, ако бъдете пощадена да доживеете до старини.

Каквато е молитвата на любящия Ви брат
Уилям

Оставям писмото на масата и поглеждам посланика:

— Кажете ми поне, че сте вършили тази работа преди, че сте били посланик в друг кралски двор.

Опасявам се, че е някой лютерански проповедник, когото брат ми е решил да вземе на служба.

— Служих на баща ви в Мадрид и Толедо — отвърща доктор Харст с известно достойнство. — Но никога преди — на собствени разноски.

— Брат ми има малки парични затруднения — казвам. — Поне тук в двора можете да живеете безплатно.

Той кимва.

— Той ми даде да разбере, че вие ще ми плащате заплатата.

Поклащам глава:

— Не аз. Кралят ми осигурява собствен двор, придворни дами и дрехи, но засега не и пари. Това може да бъде един от въпросите, които да обсъдите с него.

— Но като коронясана кралица на Англия...

— Аз съм омъжена за краля, но не съм коронована кралица — казвам аз. — Вместо коронацията ми през февруари ми беше устроено официално посрещане в Лондон, а сега очаквам да бъда коронясана след Великден. Все още не ми е платена сумата, която ми се отпуска като на кралица. Нямам пари.

Той изглежда леко нервен.

— Предполагам, че няма проблеми? Коронацията ще се състои?

— Ами, предполагам, че сте донесли поисканите от краля книжа?

— Какви книжа?

Усещам как се надига гневът ми.

— Книжата, които доказват, че предишният ми годеж е анулиран. Кралят настоя за тях, графовете Оверщайн и Олислегер се заклеха, че ще ги изпратят. Заклеха се в честта си. Книжата трябва да са у вас.

Изражението му е напълно потресено.

— Нямам нищо! Никой не ми е казал нищо за тези книжа.

Толкова съм разстроена, че заеквам на собствения си език.

— Но едва ли има нещо по-важно! Сватбата ми беше отложена, защото съществуваха опасения, че вече има друг предбрачен договор. Пратениците от Клев се заклеха, че ще изпратят доказателството

веднага щом се приберат у дома. Трябваше да предложат себе си като заложници. Трябва да са ви казали. Тези книжа трябва да са у вас! Те предложиха себе си като гаранция, че ще ги изпратят!

— Не ми казаха нищо — повтаря той. — А вашият брат херцогът настоя да отложи пътуването си, за да се срещна с тях. Възможно ли е да са забравили подобно нещо?

При споменаването на брат ми желанието да се боря ме напуска.

— Не — казвам уморено. — Брат ми даде съгласието си за този брак, но не ми съдейства. Изглежда, не го е грижа за неудобното положение, в което се намирам. Понякога се боя, че ме е изпратил в тази страна само за да ме унижи.

Той е потресен:

— Но защо? Как е възможно подобно нещо?

С мъка овладявам желанието си да проявя недискретност:

— О, кой знае? Спорове и неразбирателства възникват между децата още в най-ранна възраст и никога не биват забравени или простени. Пишете му веднага и му съобщете, че трябва да разполагам с доказателството, което показва, че предишният ми годеж е анулиран. Трябва да го убедите да го изпрати. Уведомете го, че без този документ не мога да направя нищо, не мога да повлияя на краля. Кажете му, че без него се оказваме виновни в двойна игра. Кралят може да ни заподозре и ще бъде прав да го направи. Попитайте брат ми дали иска бракът ми да бъде поставен под съмнение? Искан ли да бъде изпратена вкъщи опозорена? Искан ли този брак да бъде анулиран? Искан ли да бъде коронясана за кралица? Защото с всеки ден отлагане даваме на краля основания за подозрения.

— Кралят никога не би... — започва той. — Всички трябва да знаят...

— Кралят прави каквото му е угодно — казвам ожесточено. — Това е първото нещо, което научавате в този двор. Кралят е владетел и глава на църквата, той е тиранин, който не отговаря пред никого. Той управлява телата и душите на хората. В тази страна той говори от Божието име. Сам той вярва, че знае каква е Божията воля, че Бог говори директно чрез него, че той самият е Бог на земята. Той прави точно каквото желае и той решава дали то е правилно, или погрешно, а след това казва, че така иска Бог. Кажете на брат ми, че ме поставя в съвсем реална опасност и неудобно положение, ако ме предаде за

толкова дребно нещо. Той трябва да изпрати документите: в противен случай се страхувам да си представя какво ще стане с мен.

КАТРИН, ХАМПТЪН КОРТ, МАРТ 1540

Сутринта на Великден е и за мен този Великден е щастлив. Толкова мразя Великите пости — защото за какво имам да се покайвам или да съжалявам? Почти за нищо. Но мразех постите още повече тази година, когато те означаваха, че в двора няма да има нито танци, нито музика, с изключение на най-ужасни и мрачни химни и псалми; и — най-лошото от всичко — никакви балове с маски и никакви пиеси. Но за Великден най-сетне ще бъдем весели. Принцеса Мери ще дойде в двора и всички отчаяно искаме да научим какво мисли за новата си мащеха. Вече се смеем в очакване на тази среща, докато кралицата ще се опитва да се държи като майка спрямо едно дете, само с една година по-малко от нея, ще се опитва да ѝ говори на немски, ще се опитва да я насочи към реформираната религия. Ще бъде по-хубаво от пиеса. Казват, че принцеса Мери е много мрачна, тъжна и набожна, докато кралицата е безгрижна и весела в покоите си и е родена и възпитана като лютеранка или привърженичка на идеите на Еразъм, или нещо подобно — във всеки случай, подкрепяща реформирането на Църквата. Затова всички сме се изправили на пръсти, за да виждаме добре от прозореца как принцеса Мери спира с коня си пред двореца, а после всички се разпръсваме като ято пощурели кокошки, за да влезем в покоите на кралицата, преди принцеса Мери да бъде съпроводена нагоре по стълбите. Хвърляме се в столовете из стаята и се опитваме да създадем впечатление, че мълчаливо шием и слушаме проповед, кралицата усмихнато казва: „Палави момичета“, а после на вратата се чука и влиза принцесата, и — каква изненада — с нея е лейди Елизабет, която тя води за ръка.

Всички скачаме от местата си и приклякаме в много внимателни реверанси: трябва да направим на принцеса Мери достатъчно нисък реверанс, за да покажем уважението си към една принцеса от кралското семейство, и да се изправим, преди това да се приеме като проява на уважение и към лейди Елизабет, тъй като тя е само копеле на краля, а може би дори изобщо не е негова дъщеря. Но аз ѝ се усмихвам

и ѝ се изплезвам, докато минава покрай мен, защото тя е само едно малко момиченце, бедното малко дребосъче, едва шестгодишна, а освен това ми е братовчедка, но с най-ужасната коса, която можете да си представите, червена като морков. Бих умряла, ако имах такава коса, но това е косата на баща ѝ и сигурно си струва едно дете, чийто произход е съмнителен, да има такава коса.

Кралицата се изправя да поздрави двете си заварени дъщери, целува всяка по двете бузи, а след това ги издърпва в личния си кабинет и затваря вратата под носа на всички ни, сякаш иска да бъде насаме с тях. Така че ние трябва да се шляем и да чакаме отвън, без музика и без вино, и без каквото и да е веселие, и най-лошото от всичко, без никаква представа каква става зад затворената врата. Пристъпвам леко към личния кабинет: но лейди Рочфорд намръщено ме отпраща, а аз повдигам вежда и питам: „Какво?“, сякаш нямам представа, че тя иска да ми попречи да подслушвам.

Само след минути обаче всички чуваме смеха и бърбенето на малката Елизабет и преди да е минал и половин час, те отварят вратата и излизат — Елизабет държи кралицата за ръка, а принцеса Мери, която беше толкова мрачна и тъжна, когато пристигна, се усмихва и изглежда доста поруменяла и хубава. Кралицата ни представя по име една след друга, принцеса Мери се усмихва вежливо на всяка, знаейки, че половината от нас са нейни закleti неприятелки, после, най-сетне, поръчват да донесат освежителни напитки, а кралицата изпраща съобщение на краля, за да го извести, че дъщерите му са пристигнали в двора и са в покоите ѝ.

Сега нещата се подобряват още повече, защото в следващия миг е оповестено пристигането на самия крал и всички мъже влизат заедно с него. Аз правя много нисък реверанс, но той ме подминава, почти без да ме погледне втори път, и отива да поздрави дъщерите си.

Той е много привързан към тях: има в джоба си няколко захаросани сливи за малката лейди Елизабет и говори любезно и внимателно с принцеса Мери. Сяда до кралицата, а тя покрива ръката му със своята и тихо прошепва нещо в ухото му, и те приличат на весело малко семейство, което щеше да е много мило, ако той беше мъдър стар дядо, заобиколен от трите си хубави внучки, както някой почти би могъл да си помисли.

Чувствам се малко обидена и подразнена от всичко това, тъй като никой не ми обръща ни най-малко внимание, а после Томас Кълпепър — на когото не съм простила дори и за миг — се приближава до мен, целува ми ръка и казва:

— Братовчедке.

— О, мастър Кълпепър — възкликвам, сякаш съм изненадана да го видя. — Тук ли сте?

— Къде другаде бих могъл да бъда? Има ли по-красиво момиче в стаята?

— Сигурна съм, че не знам — казвам. — Принцеса Мери е красива млада дама.

Той прави гримаса.

— Говоря за момиче, което може да преобърне сърцето на един мъж.

— Не зная къде можете да намерите такова момиче, тъй като не познавам момиче, което може да ви накара да спазите една уговорка за среща — казвам остро.

— Не е възможно още да ми се сърдите — казва той, сякаш това е много чудно. — Не и момиче като вас, което може да има който мъж си пожелае само с едно щракване на пръсти. Не е възможно да се сърдите на такъв незначителен човек като мен, когато бях принуден да бъда далече от вас, макар сърцето ми да се късаше от мисълта да ви изоставя.

Неволно се изсмивам и покривам устата си с ръка, когато кралицата хвърля поглед към мен.

— Сърцето ви никога не се е късало — казвам, — защото вие нямате сърце.

— Късаше се — настоява той. — Направо се раздираше. Но какво можех да сторя? Кралят ми нареди да му прислужвам, но сърцето ми принадлежи на вас. Трябваше да разбия сърцето си и да изпълня дълга си, а сега вие все още отказвате да ми простите.

— Не ви прощавам, защото не вярвам и на една думичка от това — казвам весело. Поглеждам към кралицата и виждам, че сега кралят ни наблюдава. Внимателно извързвам глава малко встрани от Томас Кълпепър и леко се отдръпвам. Не е уместно да изглеждам твърде обвързана с него. Поглеждам крадешком изпод клепките си и наистина

кралят ме гледа. Той ме вика с пръст и без да обръщам внимание на Томас Кълпепър, аз пристъпвам към стола на краля.

— Ваше величество?

— Предлагам да потанцуваме. Ще партнирате ли на принцеса Мери? Разбрах от кралицата, че вие сте най-добрата ѝ танцьорка.

Е, сега кой лудува по италиански? Изчервявам се и пламвам от удоволствие и от все сърце ми се иска баба ми да можеше да ме види сега, как самият крал, по препоръка на кралицата, ми нарежда да танцувам.

— Разбира се, ваше величество.

Правя красив реверанс; освен това скромно свеждам очи, тъй като всички ме гледат, и подавам ръка на принцеса Мери. Е, не може да се каже точно, че тя скача нетърпеливо да я поеме: хваща я криво-ляво и отива до центъра на стаята, та двете да оформим първата редица за танца, сякаш не смята за особена чест аз да ѝ бъда партньорка. При вида на мрачното ѝ лице леко отмятам глава и викам останалите момичета, които се подреждат в редица зад нас. Музикантите започват да свирят, а ние — да танцуваме.

Кой би си го помислил? Тя е доста добра танцьорка. Движи се грациозно и държи главата си изправена. Краката ѝ изпълняват изящно танцовите стъпки, тя е прекрасно обучена. Леко полюшвам бедра, просто за да се уверя, че кралят, както и всеки друг мъж в стаята, е приковал поглед в мен, но, за да бъда честна, сигурна съм, че половината от тях наблюдават принцесата, която се изчервява, докато танцува, и която вече се усмихва по времето, когато сме приключили с верижната част от танца и момента, в който трябва да преведеш бавно партньора си под арката. Опитвам се да изглеждам изпълнена със скромно удовлетворение от успеха на партньорката си, но се страхувам, че изглеждам така, сякаш съм отхапала лимон. Не мога да се оставя да ме ползват за сравнение с представянето на някого друго, просто не мога. Това не е в природата ми, просто не искам да бъда на второ място.

Така че ние приключваме с реверанс, а кралят се изправя на крака и се провиква: „*Brava! Brava!*“, което на латински, на немски или на някакъв друг език е някакво поздравление или ликуване, а аз се усмихвам и се опитвам да изглеждам изпълнена с мълчаливо

задоволство, докато той се приближава към нас, хваща принцесата за ръката, целува я по двете бузи и ѝ казва, че е възхитен от нея.

Аз стоя отзад, скромна като цветенце, но позеленяла като стрък трева от завист заради всички похвали, с които обсипват това скучно създание: но после кралят се обръща към мен и се навежда да прошепне в ухото ми: „А вие, скъпа, танцувате като малък ангел. Всеки ваш партньор ще изглежда по-добре дори само защото е до вас. Как мислите, бихте ли танцували някога за мен? Само вие, за мое удоволствие?“

А аз, вдигайки поглед към него, свеждайки клепки надолу, сякаш съм зашеметена от него, възкликвам:

— О, ваше величество! Напълно ще объркам стъпките, ако трябва да танцувам за вас. Ще трябва да ме водят по всяка стъпка от пътя. Ще трябва да ме отведете накъдето искате.

А той казва:

— Красиво малко създание, зная къде бих ви отвел, ако можех.

О, наистина ли? И аз така мисля. Ах вие, палав старец. Не можете да го вдигнете дори заради собствената си съпруга, а пак шепнете на мен.

Кралят се дръпва назад и отвежда принцеса Мери обратно при кралицата, а музикантите подхващат мелодия и младите мъже от двора пристъпват напред към партньорките си. Усещам как една ръка хваща моята и се обръщам със сведени очи, сякаш се стеснявам, че ме канят на танц.

— Няма нужда да се затруднявате толкова заради мен — казва студено чичо ми Норфолк. — Искам да поговоря с вас.

Доста шокирана, че това не е красивият млад Томас Кълпепър, го оставям да ме отведе в единия край на стаята, а там стои лейди Рочфорд, сякаш чака — разбира се, че чака — аз се озовавам между тях двамата, а сърцето ми потъва чак в малките ми танцувални пантофки. Сигурна съм, напълно съм сигурна, че той ще ме изпрати да си вървя у дома, задето флиртувах с краля.

— Какво мислите? — пита той лейди Рочфорд над главата ми.

— Чичо, невинна съм — казвам аз, но никой не ми обръща внимание.

— Възможно е — казва тя.

— Аз бих казал — сигурно — отвръща той.

И двамата ме гледат, сякаш съм приготвен за печене млад лебед, който чака да бъде разрязан от готвача.

— Катрин, вие привлякохте вниманието на краля — казва чичо.

— Не съм направила нищо — изписувам. — Чичо, кълна се, че съм невинна — ахвам леко, когато чувам гласа си. Мисля си за Ана Болейн, която е изрекла пред него същите тези думи и не е получила милост. — Моля ви... — прошепвам. — Моля ви, умолявам ви... Наистина не съм сторила нищо...

— Говорете по-тихо — казва лейди Рочфорд, като се оглежда бързо наоколо, но никой не ни обръща внимание, никой няма да ме повика, за да се махна оттам.

— Вие сте завладели въображението на краля, сега трябва да завладеете и сърцето му — продължава той, сякаш не съм казала нищо. — Досега се справихте прекрасно: но той е вече доста възрастен и не иска някоя малка блудница, която да седи на коляното му: иска да се влюби; повече му се нрави преследването, отколкото улавянето на плячката. Иска да си мисли, че ухажва момиче с неопетнена репутация.

— Аз съм такава! Наистина съм такава! Неопетнена!

— Трябва да го поощрявате и да го предизвиквате и въпреки това винаги да се отдръпвате.

Чакам. Нямам представа какво иска от мен.

— Накратко, той трябва не просто да ви желае, трябва да се влюби във вас.

— Но защо? — питам аз. — За да ми намери добър съпруг ли?

Чичо се навежда напред, с уста до ухото ми:

— Слушай, глупачко. За да те направи своя съпруга, своя собствена съпруга, следващата кралица на Англия.

Изненаданото ми възклицание е заглушено от лейди Рочфорд, която рязко ме ощипва по опакото на ръката.

— Оу!

— Слушайте чичо си — казва тя. — И не говорете толкова високо.

— Но той е женен за кралицата — промърморвам.

— Пак може да се влюби във вас — казва чичо. — И по-странни неща са се случвали. И той трябва да знае, че сте недокосната девица,

малка роза, че сте достатъчно добро момиче, за да бъдете кралица на Англия.

Хвърлям поглед назад към жената, която вече е кралица на Англия. Тя се е навела и се усмихва на лейди Елизабет, която изпълнява малък танц, подскачайки в такт с музиката. Кралят потропва със здравия си крак в ритъм с музиката, дори принцеса Мери изглежда щастлива.

— Може би не тази година, може би не и догодина — казва чичо. — Но вие трябва да поддържате интереса на краля и с почтени усилия да го накарате да се влюби във вас. В продължение на шест години Ана Болейн го поощряваше и го отблъскваше и той непрекъснато се връщаше, а тя започна, когато той беше влюбен в съпругата си. Това не е работа за един ден, това е шедьовър, това ще бъде делото на живота ви. Не бива да му правите дори и най-малък намек, че може да ви направи своя любовница. Той трябва да се отнася почтително с вас, Катрин, сякаш сте млада дама, подходяща единствено за женитба. Можете ли да направите това?

— Не знам — казвам. — Той е крал. Нима и без друго не са му известни мислите на всички? Нима Бог не му казва това?

— Господ да ни е на помощ, това момиче е пълна идиотка — промърморва чичо. — Катрин, той е мъж като всеки друг, само че сега, на стари години, е по-мнителен и по-отмъстителен от повечето. Радвал се е на по-лек живот от другите, бездействал е през всичките си дни. Където и да отиде, е бил посрещан любезно, никой не му е отказвал нищо, откакто се отърва от Катерина Арагонска. Свикнал е да налага волята си във всичко. Това е човек, на когото трябва да се възхищавате, човек, свикнал да му угаждат. Трябва да го накарате да смята, че вие сте специална — той е заобиколен от жени, които си дават вид, че го обожават. Вие трябва да правите нещо специално. Трябва да го възбуждате и въпреки това да не му позволявате да ви докосне. Това искам от вас. Можете да получите нови рокли и помощта на лейди Рочфорд, но това е, което искам. Можете ли да го направите?

— Мога да опитам — казвам колебливо. — Но какво ще стане после? След като той се влюби и е възбуден, но ми вярва? Какво ще стане тогава? Едва ли мога, докато съм на служба при кралицата, да му кажа, че се надявам да стана кралица.

— Оставете това на мен — казва той. — Изпълнете ролята си, а аз ще изпълня своята. Бъдете каквато сте, но малко по... С малко повече топлота. Искам от вас да го поощрявате.

Поколебавам се. Копнея да кажа „да“, копнея за подаръците, с които ще се сдобия и за това, как всички ще говорят само за мен, ако забележат, че привличам погледа на краля. Но Ана Болейн, моята братовчедка, племенницата на този човек, трябва също да е чувствала това. Може би той е давал и на нея съвсем същите съвети, а вижте докъде я доведе това. Не знам колко голяма роля е изиграл, за да помогне за възкачването ѝ на трона, нито дали е помогнал тя да стигне до ешафода. Не знам дали ще се грижи за мен по-добре, отколкото се е погрижил за нея.

— Ами ако не мога да го направя? — питам аз. — Ами ако нещо се обърка?

Той се навежда и ми се усмихва:

— Да не искате да ми кажете, че дори за миг изпитвате съмнения, че можете да накарате всеки мъж да се влюби във вас?

Опитвам се да запазя сериозно изражение: но собствената ми суетност ми идва в повече и аз отвърщам на усмивката му:

— Всъщност не — казвам.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ХАМПТЪН КОРТ, МАРТ 1540

Яздим към Лондон, към двореца Уестминстър, за откриването на заседанията на парламента. Но това пътуване обратно към Лондон не е същото като на излизане оттам. Нещо се е случило. Чувствам се като стара хрътка, водачката на глутницата, която може да вдигне посивялата си глава и да подуши промяната във вятъра. Когато потеглихме, кралят беше между кралицата и младата Кити Хауърд, и всеки, който ги гледаше, щеше да види как кралят дели усмивките си между съпругата си и нейната приятелка. Сега, на мен, може би само на мен, тази сцена ми се струва съвсем различна. Кралят отново язди между кралицата и нейната малка любимка, но този път, през цялото време, главата му е обърната наляво. Сякаш кръглото му лице се е завъртяло върху месестия врат и вече не е могъл да го помръдне. Катрин задържа вниманието му, както танцуваща муха-еднодневка задържа вниманието на тлъстия зинал шаран. Кралят гледа с широко отворени изблещени очи към Катрин Хауърд, сякаш не може да откъсне поглед от нея; а кралицата, от дясната му страна, и дори принцеса Мери, от другата ѝ страна, не могат да отклонят вниманието му, не могат да го разсеят, не могат да направят нищо, освен да го крият от погледите на другите, та никой да не види заслепението му.

Виждала съм това преди — Боже мой — толкова пъти. Аз съм в двора на Хенри още откакто бях девойка, а Хенри беше още момче, и го познавам: влюбено момче, влюбен мъж, а сега — влюбен стар глупак. Виждала съм го да преследва Беси Блаунт, Мери Болейн, нейната сестра Ана, Мадж Шелтън, Джейн Сиймор, Ан Басет, и сега нея — това хубаво дете. Зная как изглежда Хенри, когато е безумно влюбен: като бик, готов да се остави да го водят за носа. Сега е на този етап. Ако ние, Хауърдови, го поискаме, той е наш. Той е пленен.

Кралицата дръпва поводите и изостава назад, за да говори с мен, и оставя Катрин Хауърд, Катерина Кери, принцеса Мери и краля да

яздят заедно пред нас. Те едва обръщат глави да я видят как се оттегля. Тя се превръща в нищожество, в напълно незначителен човек.

— Кралят харесва Кити Хауърд — отбелязва тя пред мен.

— И лейди Ан Басет — казвам равнодушно. — Младите хора го развеселяват. Мисля, на вас ви беше приятно в компанията на принцеса Мери.

— Не — казва тя кратко — невъзможно е да отвлека вниманието й. — Той харесва Катрин.

— Не повече от всяка друга — настоявам аз. — Мери Норис е фаворитка.

— Лейди Рочфорд, кажете ми като моя приятелка: какво трябва да направя? — пита ме тя протичко.

— Да направите? Ваша светлост?

— Ако той си има някое момиче... — тя замлъква, за да намери правилната дума. — Блудница.

— Любовница — поправам я бързо. — „Блудница“ е много лоша дума, ваша светлост.

Тя вдига вежди.

— Ах, така ли? Любовница.

— Ако той си вземе любовница, вие не трябва да обръщате внимание.

Тя кимва:

— Така правеше кралица Джейн?

— Да, наистина, ваша светлост. Тя се преструваше, че не забелязва.

Тя замлъчва за миг.

— И те не я смятаха за глупачка заради това?

— Смятаха, че се държи както подобава на една кралица — казвам аз. — Една кралица не се оплаква от своя съпруг, краля.

— Така ли правеше кралица Ана?

Поколебавам се:

— Не. Кралица Ана много се разгневи, вдигна голям шум. — Да ни пази Бог от нова буря като онази, която се разрази над главите ни в деня, когато Ана откри Джейн Сиймор да се извива и кикоти на скута на краля. — Тогава кралят много й се ядоса.

— И?

— Опасно е да разгневиш краля. Дори ако си кралица.

При тези думи тя замлъква: не ѝ е трябвало много време да научи, че дворът е смъртоносен капан за непредпазливите.

— Коя беше любовницата на краля тогава? Когато кралица Ана вдигна много шум?

Доста неловко е да кажеш такова нещо на новата съпруга на краля.

— Той ухажваше лейди Джейн Сиймор, която стана кралица.

Тя кимва. Научила съм се, че именно когато изглежда най-безчувствена и глупава, всъщност мисли най-напрегнато.

— А кралица Катерина Арагонска? Тя вдига шум?

Тук съм на по-твърда почва.

— Тя нито веднъж не се оплака на краля. Винаги го поздравяваше с усмивка, каквото и да беше чула, от каквото и да се опасяваше. Винаги беше изключително благовъзпитана съпруга и кралица.

— Но той си взе любовница? Въпреки всичко? С такава кралица до себе си? С нея, принцеса, за която се е оженил по любов?

— Да.

— И тази любовница Ана Болейн ли беше?

Кимвам.

— Придворна дама? Нейна придворна дама?

Кимвам отново при безмилостния ход на логиката ѝ.

— Значи и двете му кралици са били придворни дами? Той ги вижда в покоите на кралицата? Среца ги там.

— Така е — казвам.

— Той се среща с тях, докато кралицата гледа. Танцува с тях в покоите ѝ. Уговаря си срещи с тях по-късно.

Не мога да го отрека.

— Хм, да.

Тя поглежда напред, където Катрин Хауърд язди близо до краля, и гледа как той се навежда и слага ръка върху нейната, сякаш за да ѝ покаже как да държи правилно поводите. Катрин вдига очи към него, сякаш неговото докосване е чест, която тя едва може да понесе. Навежда се леко към него, бърбрейки, и двете чуваме задъхания ѝ лек кикот.

— Ето така — казва тя безизразно.

Не се сещам какво да кажа.

— Виждам — казва кралицата. — Сега разбирам. И една разумна жена не казва нищо?

— Не казва нищо. — Поколебавам се. — Не можете да го предотвратите, ваша светлост. Каквото и да излезе от това.

Тя свежда глава и за своя изненада виждам как една сълза пада върху лъка на седлото ѝ и тя бързо я покрива с обличения си в ръкавица пръст.

— Да, не мога да направя нищо — прошепва тя.

Настанили сме се в апартаментите си в Уестминстър само от няколко дни, когато съм повикана да се явя в покоите на моя родственик херцога на Норфолк. Отивам по пладне, преди да обядваме, и го заварвам да крачи из покоите си, съвсем не в обичайното си овладяно и сдържано настроение. Толкова е необичайно да го видя разстроен, че веднага заставам нащрек в очакване на опасност. Не влизам в стаята, а заставам до стената, както щях да направя, ако бях отворила погрешната врата в Тауър и се бях озовала сред лъвовете на краля. Стоя до вратата, а ръката ми е отпусната върху дръжката.

— Сър?

— Чухте ли? Знаехте ли? Кромуюел ще бъде удостоен с графска титла. С проклета графска титла.

— Така ли?

— Нима не го казах току-що? Граф на Есекс. Граф на проклетия Есекс! Какво мислите за това, мадам?

— Нищо не мисля, сър.

— Консумираха ли брака си?

— Не!

— Заклевате ли се? Сигурна ли сте? Трябва да са го направили. Той го е вдигнал най-сетне и плаща на сводника си. Трябва да е доволен от Кромуюел за нещо!

— Напълно сигурна съм. Знаем, че не са. И тя е нещастна, знае, че той е привлечен от Катрин, и е разтревожена от това. Обсъди го с мен.

— Но той възнаграждава министъра, дал му кралицата. Трябва да е доволен от този брак, нещо трябва да го е зарадвало. Трябва да е

научил нещо, което по някаква причина крие от нас. Той възнаграждава Кромуюел, а Кромуюел му доведе кралицата.

— Кълна ви се, милорд, нищо не съм скрила от вас. Откакто свършиха Великите пости, кралят идва в леглото ѝ почти всяка нощ, но положението не е по-добро от преди. Чаршафите са чисти, косата ѝ още е сплетена, всяка сутрин нощната ѝ шапчица е нагласена както трябва. Понякога плаче през деня, когато мисли, че никой не я гледа. Това не е обичана жена, а наскърбено момиче. Кълна се, че още е девствена.

В яростта си херцогът се нахвърля върху мен:

— Тогава защо му е да дава на Кромуюел титлата граф на Есекс?

— Трябва да е по някаква друга причина.

— Каква друга причина? Това е големият триумф на Кромуюел — този съюз с протестантските херцози, съюзът срещу Франция и Испания, подпечатан с този брак с момичето от Фландрия. На ко съм съм от сключването на съюз с краля на Франция. Напълних ума на краля с подозрения срещу Кромуюел. Лорд Лайл му каза, че Кромуюел е благосклонен към реформаторите и е укривал еретици в Кале. Любимият проповедник на Кромуюел ще бъде обвинен в ерес. Всичко се трупа против него, но след това той получава графска титла. Защо? Графската титла е неговата награда. Защо кралят ще го награждава, ако не е доволен от него?

Свивам рамене.

— Как бих могла да зная, почитаеми чичо?

— Защото сте тук, за да го знаете! — изкрещява ми той. — Поставена сте в двора, държат ви в двора, хранят ви и ви обличат в двора, за да знаете всичко и за да ме уведомявате! Ако не знаете нищо, какъв е смисълът да бъдете тук? Какъв беше смисълът да ви спасявам от ешафода?

Усещам как при избухването на гнева му лицето ми се сковаваше.

— Знам какво става в покоите на кралицата — казвам тихо. — Няма как да знам какво се случва в Тайния съвет.

— Осмелявате се да твърдите, че аз би трябвало да знам? Че съм небрежен?

Безмълвно поклащам глава.

— Откъде може някой да знае какво мисли кралят, когато той си мълчи и възнаграждава именно човека, когото унижаваше пред всички

през последните три месеца. Откъде може някой да знае какво става, когато Кромюел е обвиняван за най-лошия брак, който кралят някога е сключвал, а сега ще се разпорежда като граф, като проклет граф на проклетия — дано се продъни в ада — Есекс?

Откривам, че съм притисната назад към стената и усещам зад разперените си ръце копринения допир на гоблена. Усещам как тъканта се навлажнява от студената ми пот.

— Как може някой да знае какво, по дяволите, мисли кралят, след като той е ту хитър като сврака, ту напълно луд?

Мълчаливо поклащам глава. Това, че споменава краля в едно и също изречение с думата „лудост“, е равносилно на държавна измяна. Няма да го повторя дори тук, на сигурно място в покоите на Хауърдови.

— Във всеки случай вие сте сигурна, че кралят все още харесва Катрин? — пита по-тихо херцогът.

— Страстно. В ума ми не съществува никакво съмнение.

— Е, кажете й да го държи на разстояние. Не печелим нищо, ако тя стане неговата блудница, но той си остане женен за кралицата.

— Не може да има съмнение...

— Аз се съмнявам във всичко — казва категорично той. — И ако той легне с нея, а после легне с кралицата и й направи син, и благодари на Кромюел за новото попълнение на детската стая, тогава ние сме загубени, заедно с малката развратница.

— Той няма да легне с кралицата — казвам, изтъквайки отново единственото, в което съм уверена.

— Вие не знаете нищо — казва той грубо. — Знаете единствено онова, което може да бъде видяно и дочуто през ключалките и в шушуканията в будоарите, от клюките и циничните приказки в покоите. Знаете всичко, което може да се открие в мръсотията на живота, не разбирате нищо от политика. Казвам ви, той възнаграждава Кромюел с титла, за която не е и мечтал, задето му е довел кралицата от Клев, и всички ваши и мои планове са провалени. А вие сте глупачка.

Няма какво да отговоря на това, затова чакам той да ми каже да си вървя, но той се обръща към прозореца и спира, като гледа навън и гризе нокътя на палеца си. След малко един паж идва да му каже, че трябва да се яви в Камарата на лордовете, и той излиза, без да ми каже и дума повече. Правя реверанс, но мисля, че дори не ме вижда.

След като той си отива, аз би трябвало също да си тръгна, но не го правя. Разхождам се из стаята му. Когато тя остава тиха и никой не се приближава до вратата, издърпвам стола. После сядам зад масата в големия му украсен с резба стол с герба на Хауърдови: облегалката му подпира твърдо и неудобно главата ми. Питам се какво ли щеше да бъде, ако Джордж беше останал жив, а чичо му беше умрял, а Джордж беше важният човек в това семейство, и аз можех да седя тук, до него, в правото си на негова съпруга. Можехме да имаме еднакви столове на тази голяма маса и да кроим свои собствени планове, свои собствени замисли. Можехме да си направим наша собствена голяма къща и да отгледаме в нея собствените си деца. Щяхме да бъдем брат и снаха на кралицата, децата ни щяха да бъдат братовчеди на следващия крал. Джордж безспорно щеше да бъде херцог, а аз щях да съм херцогиня. Щяхме да бъдем богати, най-важното семейство в кралството. Можехме да остареем заедно, той щеше да ме цени за съветите ми и за пламенната ми преданост, аз щях да го обичам заради страстта му, заради неговата привлекателност и остроумието му. Той щеше да се обърне към мен, в крайна сметка той безспорно щеше да се обърне към мен. Щеше да му омръзне Ана и нейният буен нрав. Щеше да научи, че една постоянна любов, една вярна любов, любовта на една съпруга, е най-добрата.

Но Джордж умря, а също и Ана — и двамата мъртви, преди да се научат да ме ценят. И от нас тримата останах само аз, единствената оцеляла, копнееща за наследството на Болейн, настанила се в стола на главата на рода Хауърд, бленувайки те още да са живи и да ни предстои велико бъдеще, вместо самота и старост, дребни интриги, позор и смърт.

КАТРИН, ДВОРЕЦЪТ УЕСТМИНСТЪР, АПРИЛ 1540

Отивам към покоите на кралицата точно преди вечеря, когато усещам нечия ръка леко да докосва ръкава ми. Веднага си помислям, че е Джон Бересби или Том Кълпепър, и със смях се обръщам да му кажа да ме пусне, когато виждам, че е кралят, и припряно правя реверанс.

Той казва: „Значи ме познавате“, и аз виждам, че си е сложил голяма шапка и широко наметало и си мисли, че е напълно неузнаваем. Вместо да кажа: „Как няма да ви позная, след като сте най-дебелият човек в двора. Вие сигурно сте единственият мъж, висок шест фута и широк повече от четири. Вие сте единственият, който вони като плесенясало месо“, аз казвам:

— Ваше величество, о, ваше величество, мисля, че бих ви познала винаги и навсякъде.

Той пристъпва напред, излизайки от сенките, и е съвсем сам, което е необичайно. Обикновено навсякъде, каквото и да прави, го следват половин дузина мъже.

— Как ме разпознавате? — пита той.

Сега си имам една малка хитрост, а именно: всеки път, щом той ме заговори по този начин, си представям, че той е Томас Кълпепър, безкрайно съблазнителният Томас Кълпепър, и си мисля как бих му отговорила, за да го очаровам, и се усмихвам, както бих се усмихнала на Томас, и говоря с краля, използвайки същите думи, които бих използвала с Томас. Затова казвам безгрижно: „Не смея да ви кажа, ваша светлост“, като си мисля: „Не смея да ти кажа, Томас“.

И той казва:

— Кажете ми.

А аз казвам:

— Не мога.

И той казва:

— Кажете ми, хубава Катрин.

Това може да продължи и цял ден, затова сменям тона и казвам:
— Толкова се срамувам.

А той казва:

— Няма нужда да се срамувате, скъпа. Кажете ми как ме разпознавате.

И аз казвам, мислейки си за Томас:

— По миризмата, ваше величество. Това е миризма, напомняща за парфюм, хубав мирис, който обичам, подобен на цветен аромат, като този на жасмин или рози. А после се усеща и един по-плътен мирис, като от потта на добър кон, когато се е сгорещил от лова, после се усеща миризма като от кожа, а после лек полъх като мирис на море.

— Нима мириша така? — пита той и в гласа му има почуда, и аз, леко стресната, осъзнавам, че разбира се, думите ми ще попаднат в целта, тъй като в действителност той мирише на гной от крака си, бедният човек, и често на пръдня, тъй като страда от такъв тежък запек, и тази воня го следва навсякъде, така че трябва да носи топка с ароматични вещества през цялото време, та самият той да не я усеща, но сигурно знае, че до всички останали от тялото му достига миризма на разложение.

— За мен — да — казвам раболепно, мислейки си усърдно за Томас Кълпепър и мириса на чисто, носещ се от кафявата му къдрава коса. — Усеща се мирис на жасмин и на пот, на кожа и на сол. — Свеждам очи и съвсем леко облизвам устни, дори без намек за похот. — Винаги ви познавам по това.

Той ме хваща за ръката и ме привлича към себе си.

— Сладка девойка — прошепва той едва чуто. — О, Боже мой, сладка девойко.

Ахвам леко, сякаш се страхувам, но вдигам очи към него, сякаш искам да ме целуне. Това всъщност е доста противно. Той ужасно прилича на иконома на баба ми в Хоршам — много стар, почти достатъчно стар да ми бъде дядо, и устата му трепери, а очите му сълзят. Разбира се, аз му се възхищавам, защото той е кралят. Той е най-великият мъж на света и аз го обичам като свой крал. А чичо ми даде да разбере, че ще получа нови рокли, ако успея да го поощря. Но не е много хубаво, когато той обгръща талията ми и слага мократа си уста на врата ми и усещам студения допир на слюнката му върху кожата си.

— Сладка девойка — повтаря той и заравя лице във врата ми с мокра целувка, усещането от която е, сякаш риба засмуква плътта ми с муцуната си.

— Ваша светлост! — възкликвам задъхано. — Трябва да ме пуснете да си вървя.

— Никога няма да ви пусна да си отидете!

— Ваша светлост, аз съм девица!

Това свършва чудесна работа: той леко отпуска хватката си и мога да се отдръпна назад, и макар да хваща и двете ми ръце, поне не диша в пазвата ми.

— Вие сте сладка девойка, Катрин.

— Аз съм честна девойка, сир — казвам задъхано.

Той ме е хванал здраво за ръцете и ме придърпва към себе си.

— Ако бях свободен човек, щяхте ли да станете моя съпруга? — пита той простичко.

Толкова съм изненадана от бързината, с която се случва това, че не мога да кажа и дума. Само го гледам, сякаш съм някаква проста доячка и глупава като дойна крава.

— Ваша съпруга? Ваша съпруга ли, сир?

— Моят брак не е истински — бързо казва той: през цялото време ме придърпва по-близо, ръката му отново се плъзва около талията ми. Мисля си, че казва тези думи само за да ме замае, докато ме приклепти назад в ъгъла и плъзне ръка нагоре по полата ми, затова не спирам да се движа, а той продължава да говори. — Бракът ми е недействителен. По няколко причини. Съпругата ми е обвързана с предишно обещание за брак и не е била свободна да се омъжи. Съвестта ми ме предупреди за това и заради душата си не мога да легна с нея в свещен съюз. Дълбоко в сърцето си знам, че тя е съпруга на друг.

— Наистина ли? — Той едва ли ме смята за достатъчно глупава да повярвам това дори за миг.

— Знам го, съвестта ми ме предупреждава. Бог ми говори. Зная го.

— Наистина ли Той ви говори? Наистина ли знаете това?

— Да — казва той твърдо. — И затова по време на сватбата не изрекох напълно убедено съгласието си. Бог беше свидетел на

съмненията, които хранех тогава; и не съм лягал с нея. Така че този брак не е никакъв брак и аз скоро ще бъда свободен.

Значи той наистина ме мисли за достатъчно глупава и заблудена, понеже е заблудил себе си. Мили Боже, наистина е удивително какво става с ума на мъжете, когато „им стане“.

— Но какво ще стане с нея? — питам аз.

— Какво? — Ръката му, която се прокрадва бавно нагоре по корсета ми към гърдите, се спира при тази мисъл.

— Какво ще стане с кралицата? — питам аз. — Ако вече не е кралица?

— Откъде да знам? — казва той, сякаш това няма нищо общо с него. — Тя не биваше да идва в Англия, щом не е била свободна да се омъжи. Тя е клетвонарушителка. Може да се върне у дома.

Не мисля, че тя би искала да се върне у дома, не и при онзи свой брат, а и освен това тя се привърза към кралските деца и към Англия. Но ръката на краля настойчиво ме подръпва за талията и той ме обръща така, че да го погледна в лицето.

— Катрин — казва той с копнеж. — Кажете ми, че мога да си мисля за вас. Или има друг, някой млад мъж? Вие сте млада жена, заобиколена от изкушения в един отдаден на похот и сладострастие двор, един циничен, похотлив двор, пълен с лоши момчета, чиито глави са пълни с мръсни мисли: предполагам, че сте си харесали някое от тях? И то ви е обещало нещичко, ако му дадете целувка?

— Не — казвам. — Казах ви. Не харесвам момчетата. Всичките са прекалено глупави.

— Не харесвате момчета?

— Изобщо не.

— Кого харесвате тогава? — пита той. Гласът му звучи напевно от възхищението, което храни към себе си. Той знае отговора в тази песен.

— Не смея да кажа — ръката му отново се прокрадва от талията ми нагоре, само след миг той вече ще милва гърдите ми. О, Томас Кълпепър, с цялата си душа желая това да беше ти.

— Кажете ми — казва той. — О, кажете ми, хубава Катрин, и аз ще ви дам подарък, задето сте били честно момиче.

Бързо и рязко си поемам чист въздух.

— Харесвам вас — казвам простичко, и едната ръка с плясък се стоварва върху гърдата ми, а с другата той ме придърпва към себе си и устата му се спуска върху моята, цялата мокра и засмукваща, и наистина е невероятно ужасно; от друга страна обаче, се налага да се запитам, какъв подарък ще получа, задето съм честно момиче?

Той ми подарява имотите на двама осъдени убийци: тоест, две къщи, малко движимо имущество и малко пари. Не мога да повярвам, че ще притежавам къщи — и то две, и земя и собствени пари!

Никога в живота си не съм имала такова богатство, нито толкова лесно спечелен подарък. Трябва да призная, че беше лесно спечелен. Не е приятно да поощрявам и възбуждам мъж, достатъчно стар да ми бъде баща, почти достатъчно стар да ми бъде дядо. Не е много приятно тлъстата му ръка да опипва гърдите ми, а вонящата му уста да обхожда цялото ми лице. Но трябва да помня, че той е кралят и е мил стар човек, добродушен, оглупял стар човек, а през повечето време мога да затварям очи и да се преструвам, че е някой друг. Освен това не е много приятно да притежаваш имущество на мъртви хора, но когато казвам това на лейди Рочфорд, тя посочва, че всички ние по един или друг начин притежаваме нещата на хора, които са мъртви, всичко е или откраднато, или наследено, а една жена, която се надява да се издигне в света, не може да си позволи да бъде придирчива.

АНА, ДВОРЕЦЪТ УЕСТМИНСТЪР, АПРИЛ 1540

Смятах, че коронацията ми ще се проведе като част от честванията на Майския празник, но дотогава вече остава по-малко от месец, а никой не е поръчал рокли, нито е планирал реда, по който ще протече коронацията, затова започвам да си мисля, че тя няма да се състои на този майски празник, невъзможно е. В отсъствието на подобър съветник изчаквам, докато двете с принцеса Мери тръгваме от страничния олтар, посветен на Дева Мария, обратно към двореца, и я питам какво мисли. Започнах да я харесвам все повече и повече и да се доверявам на мнението ѝ. Освен това, тъй като е била детето, а после и изгнаницата на този двор, тя знае по-добре от повечето хора какво е да живееш тук и въпреки това да знаеш, че си отхвърлен и нежелан човек.

При самата дума „коронация“ тя ми хвърля бърз поглед, изпълнен с такава тревога, че не мога да направя и стъпка повече. Замръзвам на място и проплаквам:

— О, какво сте научили?

— Скъпа Ана, не плачете — казва тя бързо. — Извинете. Кралица Ана.

— Аз не плача — показвам ѝ стреснатото си изражение. — Не.

Изведнъж и двете се обръщаме да видим дали някой ни гледа. Така стоят нещата в двора — винаги се озърташ през рамо дали не те дебне шпионин; истината се изрича само шепнешком. Тя пристъпва по-близо до мен и аз я хващам за ръката, промушвам я през моята и вървим заедно.

— Не може да стане на този майски празник, защото ако той смяташе да ви короняса, досега щяхме да сме планирали и подготвили всичко — казва тя. — По време на великите пости и аз самата си го мислех. Но това не е толкова лошо. Това не означава нищо. Кралица Джейн също не беше коронясана. След като тя му роди наследник, той щеше да я короняса, ако беше останала жива. Той ще изчака да му

съобщите, че носите дете. Ще изчака да родите дете, после ще се извърши кръщението и след това — вашата коронация.

При тези думи се изчервявам силно и не казвам нищо. Тя хвърля поглед към лицето ми и чака, докато се изкачваме по стълбите, минаваме през залата ми за аудиенции, през личния ми кабинет и влизаме в малката ми стая за почивка, в която никой не влиза без покана. Затварям вратата пред любопитните лица на моите дами и оставаме сами.

— Някаква трудност ли има? — пита тя внимателно и тактично.

— Не и предизвикана от мен.

Тя кимва, но никоя от нас не иска да продължи. И двете сме девиси в средата на двайсетте си години, достатъчно възрастни, за да сме стари моми, страхуващи се от загадъчността на мъжкото желание, страхуващи се от властта на краля, и двете — на косъм да изгубим благоволението му.

— Знаете ли, мразя майския празник — внезапно казва тя.

— Мислех, че това е един от най-важните празнични дни в годината?

— О, да, но това е дивашки, езически празник, не е християнски.

Това е част от нейното папистко суеверие, и за миг ми идва да се разсмея, но мрачното изражение на лицето ѝ ме спира.

— Той е просто празник, приветстващ настъпването на пролетта — казвам. — В него няма нищо лошо.

— Това е времето за отхвърляне на старото и за приемане на новото — казва тя. — Такава е традицията и кралят живее напълно според нейните изисквания като някакъв първобитен дивак. Яздеше по време на турнира за един майски празник с любовно послание за Ана Болейн на знамето си, а после пак по време на един майски празник отхвърли майка ми заради лейди Ана. По-малко от пет години след това, дойде и нейният ред: лейди Ана беше новата Кралица на турнира, чиито избраници се биеха за честта ѝ пред кралската ѝ ложа. Но същия този следобед рицарите бяха арестувани, а кралят се отдалечи от нея, без дори да се сбогува, и това беше краят на лейди Ана и последният път, в който тя го видя.

— Не се е сбогувал? — По някаква причина това ми се струва най-ужасното от всичко. Никой не ми беше казал това преди.

Тя поклаща глава:

— Той никога не се сбогува. Когато благоволениято му си е отишло, той също си отива бързо. Той така и не се сбогува и с майка ми, тръгна си от нея и тя трябваше да изпрати след него слугите си да му пожелаят късмет и добър път. Той така и не й каза, че няма да се върне. Просто един ден потегли и не се върна повече. Никога не се сбогува с лейди Ана. Тръгна си от турнира на майския празник и изпрати хората си да я арестуват. Всъщност така и не се сбогува дори с кралица Джейн, която умря, раждайки му желания син. Знаеше, че тя се бори за живота си, но не отиде при нея. Остави я да умре сама. Той има жестоко сърце, но не и жестоко лице: не може да понася женски плач, не може да понесе сбогуванията. Смята за по-лесно да извърне сърцето си, да извърне лице, и после просто си тръгва.

Потръпвам леко, отивам до прозорците и проверявам дали са плътно затворени. Трябва да се възпра да не спусна капациите, за да не влиза суровата светлина. Откъм реката появява студен вятър: почти го чувствам как ме смразява, докато стоя тук. Искам да отида в приемната си и да се заобиколя с моите глупави момичета, докато някой паж свири на лютня, а жените се смеят. Искам да съм заобиколена от удобството и утехата на покоите си на кралица, макар да знам, че други три жени са имали нужда от утехата им преди, а сега всичките са мъртви.

— Ако той се настрои против мен, както се е обърнал срещу лейди Ана, няма да има кой да ме предупреди — казвам тихо. — Никой в този двор не ми е приятел, никой дори няма каже мен, че опасност идва.

Принцеса Мери не прави опит да ме успокои.

— Може да стане като с лейди Ана — в слънчев ден, на турнир, а после идват стражите и няма как да избягам?

Лицето ѝ е бледо. Тя кимва:

— Той изпрати херцога на Норфолк срещу мен, за да ми нареди да бъда покорна. Добрият херцог, който ме познаваше от дете и служеше на майка ми предано и с любов, ми каза в лицето, че ако ми бил баща, щял да ме хване за петите и да ми разбие главата в стената — казва тя. — Човек, когото познавам от дете, човек, който знаеше, че съм принцеса с кралска кръв, който беше обичал майка ми като неин най-предан слуга. Той пристигна с благоволениято и одобрението на

баща ми, по негова заповед, и беше готов да ме отведе в Тауър. Кралят изпрати палача си при мен и го остави да прави каквото пожелае.

Стисвам в шепата си късче от безценния гоблен, сякаш докосването до него може да ме утеши.

— Но аз не съм виновна — казвам. — Не съм направила нищо.

— И аз не бях — отвърща тя. — Нито пък майка ми. Нито кралица Джейн. Може би дори лейди Ана също е била невинна. Всички сме виждали как любовта на краля се превръща в омраза.

— А аз никога не съм я имала — казвам едва чуто на собствения си език. — Щом е могъл да изостави жената, която му е била съпруга шестнайсет години, жена, която е обичал, с каква готовност, колко лесно, може да се отърве от мен — жена, която дори не е и харесвал?

Тя ме поглежда:

— Какво ще стане с вас?

Знам, че лицето ми е мрачно.

— Не зная — казвам искрено. — Предполагам, че ако кралят склучи съюз с Франция и вземе Кити Хауърд за своя любовница, ще ме изпрати у дома.

— Ако не и по-лошо — казва тя много тихо.

Усмиввам се печално:

— Не знам какво може да е по-лошо от дома ми.

— Тауър — казва тя простичко. — По-лошо може да е в Тауър. А после — ешафодът.

Тишината, последвала тези думи, сякаш продължава много дълго. Безмълвно се надигам от стола си и отивам до вратата, извеждаща от приемната ми, а принцесата отстъпва назад, за да ме пусне да мина пред нея. Минаваме мълчаливо през стаята за почивка, и двете вгълбени в собствените си мисли, пристъпваме през малката врата на моите покои и се озоваваме сред голяма глъчка и суетня. От галерията до стаята тичат слуги и носят разни неща. В залата ми за аудиенции се поставя маса за вечеря, и върху нея са поставени златните и сребърните съдове от кралската съкровищница.

— Какво става сега? — питам, объркана.

— Негово величество кралят съобщи, че ще вечеря в покоите ви — лейди Рочфорд излиза забързано напред и прави реверанс.

— Добре — опитвам се гласът ми да звучи така, сякаш съм много доволна, но все още съм изпълнена с ужас при мисълта за

омразата на краля, за Тауър и за ешафода. — За мен е чест да приема негово величество при покоите си.

— В покоите си — тихо ме поправя принцеса Мери.

— В покоите си — повтарям.

— Ще се преоблечете ли в друга рокля за вечеря?

— Да. — Виждам, че почетните ми дами вече са облекли най-хубавите си дрехи. Шапчицата на Кити Хауърд е килната толкова назад на главата ѝ, че със същия успех може да мине и съвсем без нея, и тя е цялата окичена със златни верижки, по които висят дребни перли. На ушите ѝ се полюшват диаманти, на шията ѝ има няколко реда перлени нанизии. Трябва да се е сдобила с доста пари отнякъде. Никога преди не съм я виждала да носи нещо повече от тънка златна верижка. Тя ме вижда, че я гледам, и бързо ми прави реверанс, а след това се завърта на място, за да мога да се възхитя на ефекта, създаван от новата рокля от розова коприна с фуста в наситено розово.

— Красива е — казвам аз. — Нова?

— Да — казва тя, а после бързо поглежда встрани като дете, хванато в кражба, и веднага разбирам, че е получила всички тези труфила от краля.

— Да дойда ли да ви помогна да се облечете? — пита тя почти извинително.

Кимвам, а тя и две от другите придворни дами влизат след мен в будоара ми. Роклята ми за вечерята вече е извадена и Катрин изтичва до раклата и изважда бельото ми.

— Толкова фино — казва тя одобрително, като пригладва бялата бродерия върху белите ми долни ризи.

Нахлузвам долната риза и сядам пред огледалото, за да може Катрин да среши косите ми. Тя ме докосва внимателно, докато навива косата ми нагоре и я прибира в позлатена мрежичка, и между нас възниква несъгласие единствено когато тя поставя шапчицата ми прекалено назад на главата. Аз я изправам и тя ми се смее. Виждам лицата ни едно до друго в огледалото, и погледът ѝ, невинен като на дете, без сянка от хитрост или лукавство, среща моя. Обръщам се и заговарям на другите момичета.

— Оставете ни — казвам.

От погледите, които си разменят, докато си тръгват, разбирам, че всички са научили за новите ѝ богатства, всички знаят откъде са се

появили тези перли и очакват върху главницата на Кити Хауърд да се стовари буря от ревност.

— Кралят ви харесва — казвам ѝ без заобикалки.

Очите ѝ вече не се усмихват. Тя пристъпва ту на единия от обутите си в розови пантофки малки крака, ту на другия.

— Ваша светлост... — прошепва тя.

— Той не ме харесва — казвам. Знам, че съм прекалено пряма, но не знам нужните думи, за да изрека това като лъжлива англичанка.

Червенината се надига от ниско изрязаното ѝ деколте и облива бузите ѝ.

— Ваша светлост...

— Желаете ли го? — питам аз. Не знам нужните думи, за да замаскирам въпроса в продължителен разговор.

— Не! — възкликва тя на мига, но после свежда глава. — Той е кралят... и чичо ми казва, всъщност, чичо ми заповядва...

— Не сте свободна? — предполагам аз.

Сивите ѝ очи срещат моите:

— Аз съм момиче — казва тя. — Аз съм само едно младо момиче. Не съм свободна.

— Можете ли да откажете да направите каквото искат?

— Не.

Между нас се възцарява мълчание, когато и двете осъзнаваме простата истина, която се изрича. Ние сме две жени, осъзнали, че не могат да контролират света. Ние участваме в тази игра, но не избираме сами ходовете си. Мъжете ни разиграват за собствените си желания. Единственото, което можем да направим, е да се опитаме да оцелеем след онова, което ще последва, каквото и да е то.

— Какво ще стане с мен, ако кралят ви поиска за своя съпруга?
— Още докато изричам тромаво думите, осъзнавам, че това е най-важният, неподлежащ на изричане въпрос.

Тя свива рамене:

— Не знам. Не мисля, че някой знае това.

— Дали ще нареди да ме убият? — прошепвам.

За мой ужас тя не се отдръпва стреснато и не възкликва, за да отрече предположението ми. Гледа ме много спокойно.

— Не знам какво ще направи — повтаря тя. — Ваша светлост, не знам какво иска той, нито какво може да направи. Не познавам закона.

Не знам какво е способен да стори.

— Той ще ви нареди да застанете на негова страна — изричам с изстинали устни. — Виждам това. Като съпруга или като блудница. Но ще ме изпрати ли в Тауър? Ще нареди ли да ме убият?

— Не знам — казва тя. Прилича на изплашено дете. — Не мога да кажа. Никой не ми казва нищо, освен че трябва да го задоволя. И аз трябва да го направя.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ДВОРЕЦЪТ УЕСТМИНСТЪР, МАЙ 1540

Кралицата е в ложата на кралското семейство високо над арената за турнири и макар да е пребледняла от безпокойство, тя се държи като истинска кралица. Усмивва се на стотиците лондончани, стекли се в двореца да видят кралското семейство и благородниците, мнимите битки, живите картини и двубоите по време на турнира. Ще има шестима нападатели и шестима души, които ще се отбраняват; те обикалят арената със свитата си, с щитовете и със знамената си, а тръбите изсвирват пискливия си призив и тълпата крещи залозите си, всичко е като някакъв сън с целия шум и горещите гневни лъчи на слънцето, които се отразяват в златистия пясък на арената.

Ако застана в задния край на кралската лежа и притворя очи, днес мога да видя призраците. Мога да видя как кралица Катерина се навежда напред и маха с ръка на младия си съпруг. Виждам дори щита му с онзи девиз: Сър Вярно Сърце.

Сър Вярно Сърце! Бих се изсмяла, ако изменчивото му сърце не беше станало причина за смъртта на толкова много хора. Сърцето на краля е вярно само на собствените му желания, и този ден, на този майски празник, то отново смени посоката си като пролетния вятър и се насочи другаде.

Пристъпвам настрани, един слънчев лъч, надзъртащ през пролука в навеса, ме заслепява и за миг виждам отпред в ложата Ана, моята Ана, Ана Болейн, заливаща се в смях с отметната назад глава, и с изложена на показ бяла шия. На майския празник през онази година, последната година на Ана, беше горещо и тя обвиняваше слънцето, когато всъщност се потеше от страх. Знаеше, че е в беда, но нямаше представа за опасността, която я грозеше. Как би могла да знае? Никой от нас не знаеше. Никой от нас не можеше да си представи, че той ще сложи тази дълга, прекрасна шия на дръвника и ще наеме френски палач да я пререже. Как можеше някой да си представи, че един мъж

би причинил това на обожаваната си съпруга? Та той измени на своето кралство, за да я има. Защо тогава би я унищожил?

Само ако знаехме... но е безсмислено да го казвам: само ако знаехме.

Може би щяхме да избягаме — аз, и съпругът ми Джордж, сестра му Ана и нейната дъщеря Елизабет. Навярно можехме да избягаме и да се освободим от този ужас и тази амбиция и от жаждата за живот като този в английския двор. Но ние не избягахме. Седяхме като зайци, снишаващи се във високата трева, щом чуят лая на хрътките, с надеждата, че ловците ще ги подминат; но още същия ден войниците дойдоха да отведат съпруга ми и обичната ми зълва Ана. А аз? Аз седях мълчаливо и ги оставих да си отидат, и не казах и дума, за да ги спася.

Но тази нова млада кралица не е глупачка. Ние се страхувахме — и тримата, — но не знаехме колко много е трябвало да се страхуваме. А Ана Клев знае. Тя е говорила с посланика си и знае, че коронация няма да има. Говорила е с принцеса Мери и знае, че кралят може да унищожи една невинна съпруга, като я отпрати от двора в някой замък, където студът и влагата ще я убият, ако не го стори отровата. Тя е говорила дори с малката Катрин Хауърд и сега знае, че кралят е влюбен. Знае, че в най-добрия случай я очакват позор и развод, а в най-лошия — екзекуция.

И все пак тя седи тук, в кралската ложа, с високо вдигната глава, пускайки кърпичката си, за да оповести началото на схватка, усмихвайки се на победителя с обичайната си любезност, навежда се напред да положи венчето от лаврови листа върху шлема му и да му връчи за награда кесия със злато. Бледа под скромната си грозна шапчица, изпълнява дълга си като Кралица на турнира, както е изпълнявала дълга си всеки ден, откакто кракът ѝ стъпи в тази страна. Сигурно стомахът ѝ се присвива от ужас, но ръцете ѝ, леко склучени върху предната част на ложата, дори не трепват. Когато кралят я поздравява, тя се надига от стола си и почтително му прави реверанс: когато тълпата започва да вика името ѝ, тя се обръща, усмихва се и вдига ръка, когато някоя жена от по-низш произход крещи приветствия. Напълно се владее.

— Дали знае? — пита тих глас в ухото ми, и когато се обръщам, виждам херцога на Норфолк. — Възможно ли е да знае?

— Тя знае всичко, с изключение на това какво ще стане с нея — казвам аз.

Той я поглежда.

— Не е възможно да знае. Не е възможно да е разбрала. Сигурно е прекалено глупава да разбере какво ще стане с нея.

— Не е глупава — казвам. — Тя е невероятно смела. Знае всичко. Притежава повече смелост, отколкото предполагаме.

— Ще ѝ трябва смелост — казва той без нотка на съчувствие в гласа. — Ще отведе Катрин от двора.

— Ще я отведете от краля?

— Да.

— Това не е ли рисковано? Нима ще лишите краля от избраната от него девойка?

Херцогът поклаща глава. Не може да скрие тържествуването си.

— Сам кралят ми каза да отведе Катрин от двора. Той ще се ожени за нея веднага щом се отърве от Ана. Именно той иска Катрин да бъде отведена. Искане тя да е далече от двора, за да не бъде обект на клюки, докато с мнимата кралица не бъде свършено — той прехапва устни, за да скрие усмивката си: готов е да се засмее с глас. — Той не иска върху неопетненото име на Катрин да пада дори сянка от клюки.

— Мнимата кралица? — Хващам се за тази странна нова титла.

— Тя не е била свободна да се омъжи. Този брак никога не е бил действителен, не е бил консумиран. Бог е напътствал съвестта му и той не е изпълнил брачните си клетви. Бог го е възпрял от консумирането на този брак. Бракът е мним. Кралицата е мнима. Заявяването на неистина пред краля вероятно е равно на държавна измяна.

Примигвам. Право на краля, като Божи наместник на земята, е да налага волята си по такива въпроси, но понякога ние, смъртните, малко мудно следваме своенравните промени на Божията воля.

— Значи за нея всичко свърши? — Леко посочвам към момичето отпред в ложата, което сега се изправя да отвърне на поздрава на участника, вдига ръка и се усмихва на тълпата, която крещи името ѝ.

— С нея е свършено — казва херцогът.

— Свършено?

— Свършено.

Кимвам. Предполагам, това означава, че ще я убият.

АНА, ДВОРЕЦЪТ УЕСТМИНСТЪР, ЮНИ

1540

Брат ми най-сетне изпрати документите, които показват, че наистина никога не съм била омъжена, преди да дойда в Англия, че сватбата ми с краля е била първият ми брак и този брак е действителен, както зная аз, както знаят всички. Документите пристигнаха с пратеник днес, но моят посланик не може да ги представи. Кралският съвет заседава почти непрекъснато и не можем да разберем какво обсъждат. След като настоявах да получат този документ, сега те не желаят да си направят труда дори да го видят и не мога да предположа какво означава това ново безразличие.

Бог знае какво смятат да правят с мен: изпитвам ужас, че ще ме обвинят в някакво позорно провинение и ще умра в тази далечна страна, а майка ми ще вярва, че дъщеря и е умряла като блудница.

Знам, че се задава страшна беда, заради опасността, която застигна приятелите ми. Лорд Лайл, който ме посрещна така любезно в Кале, е арестуван и никой не може да ми каже в какво е обвинен. Съпругата му изчезна от покоите ми, без да се сбогува. Не дойде да ме помоли да се застъпя за него. Това трябва да означава или че той ще умре, без да има процес срещу него — мили Боже, може би вече е мъртъв, — или че тя знае, че аз нямам влияние пред краля. И в двата случая положението е катастрофално и за него, и за мен. Никой не може да ми каже къде се крие лейди Лайл, а аз честно казано, се боя да попитам. Ако съпругът ѝ е обвинен в държавна измяна, тогава всичко, което говори, че той е бил мой приятел, ще натежи срещу мен.

Тяхната дъщеря, Ан Басет, все още е на служба при мен, но твърди, че е болна, и не става от леглото. Искях да я видя, но лейди Рочфорд казва, че за момичето е по-безопасно да бъде оставено само. Затова вратата на спалнята ѝ е затворена, а капациите на прозорците в стаята ѝ са спуснати. Не се осмелявам да попитам дали тя представлява опасност за мен, или аз за нея.

Изпратих да повикат Томас Кромуел, който, ако не друго, поне се ползва с благоволението на краля, откакто само преди няколко седмици му беше дадена титлата граф на Есекс. Поне Томас Кромуел трябва да остане мой приятел, докато жените от моето домакинство шушукат, прикрили уста с длани, и всички в двора са в очакване на някакво нещастие. Но до този момент милорд Кромуел не ми е изпратил отговор. Някой наистина трябва да ми каже какво става.

Иска ми се да бяхме отново в Хамптън Корт. Днес е горещо и се чувствам хваната натясно като исландски сокол в претъпкана клетка, бял сокол, който почти не е от този свят: птица, бяла като зимните снегове и родена да бъде свободна на студени, диви места. Бих могла да си пожелаая да съм отново в Кале или дори Дувър, когато пред мен се простираше пътят към Лондон и към бъдещето ми като кралица на Англия и бях изпълнена с надежда. Иска ми се да съм почти навсякъде другаде, само не и тук, заглеждана през малките оградени с оловни рамки стъкла на прозорците към яркосиньото небе, питайки се защо моят приятел лорд Лайл е в Тауър и защо моят поддръжник Томас Кромуел не отговаря на настоящата ми молба да дойде веднага при мен. Нима не може да дойде и да ми каже защо съветът заседава почти тайно с цели дни? Нима не може да дойде и да ми каже защо лейди Лайл изчезна и защо съпругът ѝ е арестуван? Със сигурност ще дойде скоро, нали?

Вратата се отваря и аз се сепвам, очаквайки Кромуел: но не е той, нито негов пратеник, а малката Катрин Хауърд, с бледо лице и трагично изражение. Преметнала е през ръката си пътническото си наметало и щом го виждам, усещам да ме залива вълна от гадене, породено от неподправен ужас. Малката Кити е арестувана, тя също е обвинена в някакво престъпление. Бързо отивам при нея и хващам ръцете ѝ.

— Кити! Какво има? Какво е обвинението?

— В безопасност съм — прошепва тя едва чуто. — Всичко е наред. В безопасност съм. Просто трябва да си отида за малко у дома, при баба.

— Но защо? Какво казват, че си направила?

Малкото ѝ личице е сгърчено от тревога.

— Вече няма да бъда ваша придворна дама.

— Няма ли?

— Не. Дойдох да се сбогувам.

— Какво сте направили? — възкликвам. Със сигурност това момиче, още почти дете, не може да е извършило някакво престъпление, нали? Най-лошото, на което е способна Катрин Хауърд, е суетност и склонност към флиртове, а този двор не наказва подобни грехове. — Няма да им позволя да ви отведат. Аз защитавам вас. Аз знам, че сте добро момиче. В какво ви обвиняват?

— Не съм направила нищо — казва тя. — Но те ми казват, че за мен е по-добре да съм далече от двора, докато става всичко това.

— Кое всичко? О, Кити, кажете ми бързо какво знаете.

Тя ме повиква да се приближа и аз се навеждам, за да може да прошепне в ухото ми:

— Ана, искам да кажа, ваша светлост, най-скъпа кралице. Томас Кромуел е арестуван за държавна измяна.

— За държавна измяна? Кромуел?

— Шшт, тихо. Да.

— Какво е направил?

— Замислил е заедно с лорд Лайл и папистите заговор за омагьосването на краля.

Умът ми препуска шеметно и не разбирам напълно какво казва тя.

— Какво? Какво значи това?

— Томас Кромуел е направил заклинание — казва тя.

Когато вижда, че все още не разбирам думата, тя внимателно хваща лицето ми и го навежда, за да може отново да шепне в ухото ми:

— Томас Кромуел е прибягнал до услугите на вещица — казва тя тихо, без никаква промяна в тона на гласа си. — Томас Кромуел е наел вещица, за да унищожи негово величество краля.

Тя се обляга назад, за да види дали сега я разбирам, и ужасът, изписан на лицето ми, ѝ казва, че това е така.

— Сигурни ли са, че това е вярно?

Тя кимва.

— Коя е вещицата? — прошепвам. — Какво е направила?

— Направила е на краля заклинание, за да бъде лишен от мъжество — казва тя. — Проклела е краля, за да няма син от вас.

— Коя е вещицата? — запитвам настойчиво. — Коя е вещицата на Томас Кромуел? Коя е лишила краля от мъжественост? Коя казват,

че е?

Дребното лице на Катрин е изпито от страх:

— Ана, ваша светлост, моя най-скъпа кралица, какво бихте казали, ако заявят, че това сте вие?

Живея почти откъсната от света, като излизам от покоите си само за да се храня в присъствието на придворните, когато се опитвам да изглеждам спокойна и ведра или още по-добре, невинна. Разпитват Томас Кромуел и арестите продължават, още мъже са обвинени в измяна срещу краля, обвинени, че са наели вещица да унищожи мъжествеността му. Разгъва се цяла мрежа от заговорници. Казват, че лорд Лайл е бил в центъра на заговора в Кале, помогнал е на папистите и на членовете на фамилията Поул, които отдавна искат да си възвърнат престола от Тюдорите. Заместникът му в командването на крепостта избяга в Рим да служи под заповедите на кардинал Поул, което доказва вината му. Казват, че лорд Лайл и неговите съучастници са използвали помощта на вещица, за да се погрижат бракът на краля с мен да не е плодовит и да не доведе до създаването на нов наследник на неговата реформирана религия. Но в същото време се твърди, че Томас Кромуел е помагал на лютераните, на реформаторите, на евангелистите. Твърди се, че ме е довел в страната, за да се омъжа за краля, и е наредил на някоя вещица да лиши краля от мъжественост, за да може той да постави на престола собственото си потомство. Но коя е вещицата? — пита се дворът. Коя е вещицата, която е била в приятелски отношения с лорд Лайл и е доведена в Англия от Томас Кромуел? Коя е вещицата? Към коя жена сочат и двата злокобни кошмара? Попитайте отново: коя жена е доведена в Англия от Томас Кромуел, но е в приятелски отношения с лорд Лайл? Очевидно има само една жена.

Само една жена, доведена в Англия от Томас Кромуел, сприятелила се с лорд Лайл, лишавайки краля от мъжественост, така че да е импотентен в брачната си нощ и във всички нощи след това.

Още никой не е назвал вещицата, но събират доказателства.

Заминаването на принцеса Мери е ускорено и аз успявам да остана насаме с нея само за миг, докато чакаме да доведат конете от конюшните.

— Знаете, че не съм виновна в никакво прегрешение — казвам ѝ под прикритието на глъчката от тичащите наоколо слуги и на стражите ѝ, които викат да доведат конете им. — Каквото ѝ да чуете в бъдеще за мен, моля ви, повярвайте ми: невинна съм.

— Разбира се — казва тя с равен тон, без да ме погледне. Тя е дъщеря на Хенри, дълго се е учила да не издава мислите и чувствата си. — Ще се моля за вас всеки ден. Ще се моля всички да видят невинността ви, както я виждам аз.

— Сигурна съм, че и лорд Лайл е невинен — казвам аз.

— Несъмнено — отвърща тя със същия рязък тон.

— Мога ли да го спася? Вие можете ли?

— Не.

— Принцеса Мери, в името на вашата вяра, кажете ми: нищо ли не може да се направи?

Тя рискува да ми хвърли кос поглед.

— Нищо, скъпа Ана. Нищо не може да се направи, освен да си мълчим и да се молим за по-добри времена.

— Ще ми отговорите ли на един въпрос?

Тя се оглежда наоколо и вижда, че конете ѝ още ги няма. Хваща ме за ръката и се отдалечаваме малко към конюшната, сякаш проверяваме колко ще се забавят.

— Какъв въпрос?

— Кои са семейство Поул? И защо кралят се бои от папистите, след като ги е победил толкова отдавна?

— Семейство Поул са наследници на династията Плантагенет от рода Йорк, според някои — истинските наследници на английския престол — казва тя. — Лейди Маргарет Поул беше най-вярната приятелка на майка ми, самата тя ми беше като майка, изцяло предана е на трона. Сега кралят я е затворил в Тауър, заедно с всички от семейството ѝ, които успя да залови. Обвинени са в държавна измяна, но всички знаят, че не са извършили друго престъпление освен факта, че принадлежат към рода на Плантагенетите. Кралят толкова се страхува за трона си, че според мен няма да допусне това семейство да живее. Дватама внуци на лейди Маргарет, две малки момчета, също са в Тауър, Бог да им е на помощ. Тя, моята най-скъпа лейди Маргарет, няма да бъде оставена жива. Други от семейството са в изгнание, никога не могат да се върнат у дома.

— Те паписти ли са? — питам.

— Да — казва тя тихо. — Такива са. Един от тях, Реджиналд, е кардинал. Някои биха казали, че те са истинските крале, носещи истинската вяра на Англия. Но това ще бъде държавна измяна и изричането му ще бъде наказано със смърт.

— А защо кралят се бои от папистите толкова много? Мислех, че Англия е приела реформираната вяра? Смятах, че папистите са сразени?

Принцеса Мери поклаща глава:

— Не. Мисля, че по-малко от половината население приветства промените и мнозина искат връщането на старите обичаи. Когато кралят отхвърли върховенството на папата и разруши манастирите, в северната част на страната въстанаха много хора, решени да защитят църквата и светите домове. Наречекоха това Похода на Милосърдието, и потеглиха под знамето с петте рани на Исус Христос. Кралят изпрати начело на армията срещу тях най-жестокия мъж в кралството и той се боеше от тях толкова много, че свика преговори, заговори със сладки думи и им обеща помилване и свикване на парламент.

— Кой беше той? — Но вече знам отговора.

— Томас Хауърд, херцог на Норфолк.

— А помилването?

— Щом армията беше разпусната, той обезглави водачите и обеси последователите им. — Тя говори толкова равнодушно, сякаш се оплаква, че каруцата с багажа е лошо натоварена. — Обеща парламент и помилване, позовавайки се на свещената дума на краля. Кралят също даде дума, закле се в честта си. Тази клетва не значеше нищо.

— Значи са победени?

— Ами той обеси седемдесет монаси на покривните греди на собственото им абатство — казва тя горчиво. — Така че те няма отново да се опълчат срещу него. Но не, мисля, че истинската вяра никога няма да бъде победена.

Тя ме хваща и се обръщаме, така че отново вървим към вратата. Тя се усмихва и кимва на някого, който ѝ извиква: „добър път“, но аз не успявам също да се усмихна.

— Кралят се бои от собствения си народ — казва тя. — Бои се от съперници. Бои се дори от мен. Той е мой баща и все пак понякога ми се струва, че е почти полудял от недоверие. За него всеки от страховете

му, колкото и глупав да е, е истински. Ако дори само си въобразява, че лорд Лайл го е предал, тогава лорд Лайл е мъртъв. Ако някой намекне, че затрудненията му с вас са част от заговор, то вие сте в най-страшна опасност. Ако можете да избягате, трябва да го направите. Той не може да различи страха от истината. Не може да отличи кошмарите от действителността.

— Аз съм кралица на Англия — казвам. — Не могат да ме обвинят в магьосничество.

Тя за първи път се обръща с лице към мен.

— Това няма да ви спаси — казва тя. — Това не спаси Ана Болейн. Обвиниха я в магьосничество, намериха доказателства и я признаха за виновна. Тя беше кралица точно толкова, колкото и вие. — Внезапно тя се засмива, сякаш съм казала нещо смешно, и виждам, че няколко от моите дами са излезли от залата и ни наблюдават. Аз също се засмивам, но съм сигурна, че всички могат да доловят страха в гласа ми. Тя ме хваща за ръката. — Ако някой ме попита за какво сме си говорили, когато сме излезли навън и после обратно на стълбите, ще кажа, че съм се оплаквала, че ще закъснея, и съм се страхувала, че ще се уморя.

— Да — съгласявам се, но съм толкова уплашена, че треперя, сякаш замръзвам от студ. — Ще кажа, че сте искали да проверите кога ще бъдат готови.

Принцеса Мери притиска ръката ми.

— Баща ми промени законите на тази страна — казва тя. — Сега дори само да помислиш нещо лошо за краля, това е държавна измяна, наказуема със смърт. Не бива да казвате нищо, не бива да правите нищо. Сега дори собствените ви съкровени и тайни мисли са равни на измяна.

— Аз съм кралица — държа упорито на своето аз.

— Чуйте ме — казва тя рязко. — Той промени и процеса на правораздаване. Не е нужно човек да бъде осъден от истински съд. Може да бъде осъден на смърт по силата на кралски указ за поставяне извън закона и лишаване от граждански права. Това не е нищо повече от заповед на краля, подкрепена от неговия парламент. А членовете на парламента никога не отказват да го подкрепят. Кралица или просякиня, ако кралят иска смъртта ви, сега той трябва само да я

заповяда. Дори не е нужно да подписва заповедта за екзекуцията, трябва само да сложи печат.

Откривам, че съм стиснала челюсти, за да попреча на зъбите си да затракат.

— Какво смятате, че трябва да сторя?

— Да се махнете — казва тя. — Да се махнете, преди да е дошъл да ви отведе.

След като тя си отива, се чувствам така, сякаш и последната ми приятелка е напуснала двора. Връщам се в покоите си и моите дами приготвят маса за игра на карти. Оставям ги да започнат играта, а след това повиквам посланика си и го завеждам в прозоречната ниша, където не могат да ни подслушат, за да го попитам дали някой го е разпитвал за мен. Той казва, че не: всички го пренебрегват и го изолират, сякаш е чумав. Питам го дали може да наеме или да купи два бързи коня и да ги държи извън стените на замъка, в случай че внезапно ми потriebват. Той казва, че няма пари да наеме или да купи коне, а и във всеки случай кралят е поставил на вратите ми стражи, които пазят денонощно. Мъжете, за които смятах, че са там, за да се грижат да съм в безопасност, да отворят вратите на приемната ми, да оповестяват пристигането на гостите ми, сега са мои тъмничари.

Много се страхувам. Опитвам се да се моля, но дори думите на молитвите са истински капан. Не мога да създавам впечатление, че се превръщам в папистка, в привърженичка на същия този папа, на чиято страна сега се твърди, че е лорд Лайл; и въпреки това не трябва да изглежда, че се придържам към религията на брат си: подозира се, че лютераните са част от заговора на Кромвел за унищожаването на краля.

Когато виждам краля, се опитвам да се държа пред него приятно и спокойно. Не смея да го предизвиквам, нито дори да изтъквам невинността си. Най-плашещо от всичко е поведението му спрямо мен, което сега е дружелюбно и приятелско, сякаш сме познати, които скоро ще се разделят, след като за кратко са пътували заедно. Той се държи, сякаш времето, което сме прекарвали заедно, е било приятен кратък период, който сега съвсем естествено отива към края си.

Зная, че той няма да се сбогува с мен. Принцеса Мери ме предупреди за това. Безсмислено е да чакам момента, в който той ще ми каже, че ще ми бъде отправено обвинение. Знам, че съвсем скоро някоя вечер, когато стана от масата за вечеря, направя му реверанс и той много вежливо ми целуне ръка, ще го видя за последен път. Може би когато изляза от залата, следвана от дамите си, ще открия покоите си пълни с войници, а дрехите си — вече опаковани, скъпоценностите ми — вече върнати в съкровищницата. Пътуването от двореца Уестминстър до Тауър е кратко: ще ме отведат по реката в мрака, аз ще вляза през шлюза и ще свърша на дръвника на Тауър Грийн.

Посланикът писа на брат ми да му съобщи, че съм изпълнена с отчаян страх; но аз не се надявам на отговор. Уилям няма да има нищо против да се поболея от страх, а когато научат за обвиненията срещу мен, вече ще е твърде късно да ме спасят. А може би Уилям дори няма да помисли да ме спаси. Той позволи тази опасност да ме застигне, трябва да ме е мразел повече, отколкото съм предполагала.

Ако някой трябва да ме спасява, то това трябва да бъде самата аз. Но как може една жена да се спаси от обвинението в магьосничество? Ако Хенри заяви пред света, че е импотентен, защото аз съм го лишила от мъжественост, как мога аз да докажа, че истината е различна? Ако той каже на света, че може да легне с Катрин Хауърд, но не и с мен, тогава обвинението му ще е доказано, а отричането от моя страна ще бъде просто още един пример за сатанинско лукавство. Една жена не може да докаже невинността си, когато срещу нея свидетелства мъж. Ако Хенри иска да бъде удушена като вещица, тогава нищо не може да се направи. Той е заявил, че лейди Ана Болейн е вещица, и тя е умряла заради това. Той така и не се е сбогувал с нея, а я е обичал страстно. Просто един ден са дошли да я отведат.

Сега чакам да дойдат и да отведат мен.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ДВОРЕЦЪТ УЕСТМИНСТЪР, ЮНИ 1540

В бележка, която един от слугите, сервиращи по време на вечерята, пуска в скута ми, докато се навежда да прибере блюдото с месото, ми се нарежда веднага да отида при негова светлост и щом вечерята приключва, изпълнявам нареждането. Напоследък кралицата се прибира в спалнята си веднага след вечеря, няма да ѝ липсва присъствието ми сред онези, останали от нас, нервно скупчили се в доста опустелите ѝ покои. Катрин Хауърд отсъства от двора, върнала се е в къщата на баба си в Ламбет. Лейди Лайл е под домашен арест заради тежките престъпления на съпруга си: казват, че е направо обезумяла от тревога и страх. Тя знае, че той ще умре. Лейди Рутланд е мълчалива и тиха и вечер се прибира в собствените си покои, сигурно тя също се страхува: но не знам в какво могат да я обвинят. Ан Басет замина при братовчедка си под фалшивия предлог, че е болна; Катерина Кери беше повикана от майка си, Мери. Тя помоли да разрешат на Катерина да си дойде у дома, тъй като не се чувствала добре. Идва ми да се изсмея на това неубедително оправдание. Мери Болейн винаги е умеела да предпазва себе си и близките си от неприятности. Жалко, че така и не се постара да направи същото за брат си. Мери Норис трябва да помага на майка си на село с някакви специални поръчения. Вдовицата на Хенри Норис видя ешафода последния път, когато кралят кроеше заговор срещу съпругата си. Тя не би искала да види дъщеря си да се изкачва по същите стъпала, които извървя съпругът ѝ.

Всички сме предпазливи по отношение на думите си и сдържани в поведението си. В двора на крал Хенри отново настъпиха лоши времена и всеки се страхува, всеки е под подозрение. Сякаш живеем в кошмар, всеки мъж, всяка жена знае, че всяка изречена дума, всеки жест може да се използва като доказателство срещу тях. Някой враг би могъл да изопачи невинна постъпка и да я превърне в престъпление, някой приятел би могъл да изтъргува поверена тайна заради обещание

за безопасност. Ние сме двор от страхливци и доносници. Никой вече не ходи нормално, всички пристъпваме на пръсти, никой дори не диша нормално, всички затаяваме дъх. Кралят е станал подозрителен към приятелите си и никой не може да бъде сигурен, че е в безопасност.

Промъквам се до покоите на негова светлост херцога, като вървя в сенките, отварям вратата и мълчаливо се шмугвам вътре. Негова светлост херцогът стои до прозореца: капците са отворени, за да пропускат вътре топлия нощен въздух, пламъчетата на свещите върху писалището му се поклащат на течението. Когато влизам в стаята, той вдига очи и се усмихва: почти мога да си помисля, че е привързан към мен.

— А, моята племенница Джейн. Кралицата ще трябва да замине за Ричмънд с доста намаляла свита от придворни: искам да я придружите.

— Ричмънд? — Долавям потрепването от страх в гласа си и си поемам дъх. Това означава домашен арест, докато разследват твърденията срещу нея. Но защо ме изпращат с нея? И аз ли ще бъда обвинена?

— Да. Ще останете с нея и ще следите внимателно кой идва и си отива и всичко, което тя казва. Трябва да сте нащрек най-вече за посланик Харст. Според нас той не може да направи нищо, но ще ви бъде много признателен, ако се погрижите тя да не крои планове за бягство, да не изпраща съобщения и така нататък.

— Моля ви... — Спирам се, гласът ми е отпаднал. Знам, че не това е начинът да се справя с него.

— Какво? — Той още се усмихва, но тъмните му очи са напрегнати.

— Не мога да ѝ попреча да избяга. Аз съм само една жена, и то сама.

Той поклаща глава:

— От тази вечер пристанищата са затворени. Нейният посланик установи, че в цяла Англия е невъзможно да се купи или да се наеме кон. Вратите на собствените ѝ конюшни са залостени. Покоите ѝ са затворени. Тя няма да има възможност да избяга или да изпрати някого за помощ. Всеки, който е на служба при нея, е неин тъмничар. Вие просто трябва да я наблюдавате.

— Моля ви, пуснете ме да отида на служба при Катрин — успявам да кажа. — Тя ще се нуждае от съвети, ако трябва да бъде добра кралица.

Херцогът спира и се замисля.

— Така е — казва той. — Това момиче е пълна глупачка. Но при баба ѝ не може да ѝ се случи нищо лошо.

Той замислено почуква с нокътя на палеца си по един зъб.

— Тя ще трябва да се научи как да бъде кралица — казвам аз.

Той се колебае. И двамата сме познавали кралици на Англия, които са били наистина такива. Малката Катрин не е достойна дори да им чисти обувките, какво остава пък да заеме тяхното място: дори години на обучение няма да я направят царствена.

— Не, няма — казва той. — Кралят вече не иска до себе си велика кралица. Исква момиче, което да глези и гали, малка кобилка, млада кобила за разплод, в която да посее семето си. От Катрин се изисква единствено да бъде покорна.

— Тогава позволете ми да кажа истината: не искам да отида в Ричмънд с кралица Ана. Не искам да свидетелствам срещу тази кралица.

Острите му, тъмни очи бързо се вдигат към мен.

— Да свидетелствате за какво? — настоява той.

Твърде уморена съм за словесни дуели.

— Да свидетелствам за онова, което искате да видя, каквото и да е то — казвам. — Каквото и да иска кралят да кажа, аз не искам да го казвам. Не искам да давам показания срещу нея.

— Защо не? — пита той, сякаш не знае.

— Омръзна ми от съдебни процеси — казвам напълно откровено. — Сега се страхувам от желанията на краля. Не знам какво иска той. Не знам колко далече е готов да стигне. Не искам да давам показания на процес срещу кралица — никога повече.

— Съжалявам — казва той без съжаление в гласа. — Но ние имаме нужда някой да се закълне, че е имал разговор с кралицата, в който кралицата е дала ясно да се разбере, че е недокоснатата девица, абсолютно недокоснатата, и нещо повече — в пълно неведение какво се случва между един мъж и една девойка.

— Тя е била с него в леглото нощ след нощ — казвам нетърпеливо. — Всички я сложихме в леглото първата нощ. Вие бяхте

там, архиепископът на Кентърбъри беше там. Тя е отгледана и възпитана, за да зачене син и да роди наследник, омъжена е единствено с тази цел. Едва ли би могла да е невежа по отношение на нещата, които стават между един мъж и едно момиче. Никоя жена на света не е изтърпяла повече неуспешни опити.

— Затова ни е нужно някоя дама с безукорна репутация да се закълне в това — казва той гладко. — Подобна невероятна лъжа се нуждае от вдъхващ доверие свидетел — от вас.

— Всяка от останалите може да направи това за вас — възразявам. — Тъй като този разговор никога не се е състоял, тъй като подобен разговор е невъзможен, със сигурност няма значение кой твърди, че той се е провел!

— Бих искал името на рода ни да присъства сред свидетелите — казва херцогът. — Кралят ще е доволен да види, че сме му служили. Това ще ни се отрази добре.

— С цел да се докаже, че тя е вещица ли се прави това? — питам безцеремонно. Твърде уморена съм от работата си и твърде ми е омръзнало от самата мен, за да говоря със заобикалки с чичо си, херцога, тази вечер. — Това ли е в действителност целта — да докажете, че тя е вещица, и да я изпратите на смърт?

Той се изпъва в цял ръст и ме поглежда отвисоко:

— Не е наша работа да предричаме какво биха могли да открият пълномощниците на краля — казва той. — Те ще пресеят доказателствата и ще издадат присъда. Вие ще предоставите само показания под клетва, положена пред Библията.

— Не искам нейната смърт да ми тежи на съвестта — долавям отчаянието в гласа си. — Моля ви. Нека някой друг се закълне в това. Не искам да отида с нея в Ричмънд, а след това да изрека под клетва лъжа срещу нея. Не искам да гледам безучастно, докато я отвеждат в Тауър. Не искам тя да умре заради дадени под клетва от мен лъжливи показания срещу нея. Бях нейна приятелка, не искам да бъда нейна убийца.

Той мълчаливо изчаква пороят ми от откази да приключи, после ме поглежда и се усмихва отново, но сега в изражението му изобщо няма топлота.

— Разбира се — казва той. — Ще изречете под клетва единствено показанията, които ние сме ви подготвили, а по-

високопоставените от вас ще решат как трябва да се постъпи с кралицата. Ще ме осведомявате по обичайния начин с кого се вижда тя и какво прави, моят човек ще отиде с вас в Ричмънд. Ще я наблюдавате внимателно. Тя не бива да избяга. А когато всичко свърши, ще бъдете почетна дама на Катрин, ще имате свое място в двора, ще бъдете почетна дама на новата кралица на Англия. Това ще бъде вашата награда. Вие ще бъдете първата дама в двора на новата кралица. Обещавам ви го. Ще оглавявате личните ѝ покои.

Той смята, че ме е подкупил с това обещание, но на мен ми омръзна от този живот.

— Не мога да продължавам да правя това — казвам простичко. Мисля си за Ана Болейн, за съпруга си и как те двамата бяха изпратени в Тауър с всички онези показания срещу тях, а нито едно от показанията не беше истина. Мисля си как те отидоха на смърт, знаейки, че собственото им семейство е дало показания срещу тях, а чичо им е издал смъртната им присъда. Мисля си за тях, как ми се доверяваха, как чакаха да се явя да дам показания в тяхна защита, уверени в обичта ми към тях, убедени, че ще ги спася. — Не мога да продължавам да правя това.

— Надявам се, че не — казва той надут. — Дано даде Бог да не го правите никога повече. В лицето на моята племенница Катрин кралят най-сетне намери вярна и почтена съпруга. Тя е роза без нито един трън.

— Каква?

— Роза без нито един трън — повтаря херцогът. Лицето му остава напълно сериозно. — Така ще я наричаме. Така иска той да я наричаме.

КАТРИН, НОРФОЛК ХАУС, ЛАМБЕТ, ЮНИ

1540

Да видим сега, какво притежавам? Притежавам къщите на убийците, които кралят ми подари най-напред, а също и земите им. Имам накити, които си спечелих с едно бързо натискане в тиха галерия. Имам половин дузина рокли, за които плати чичо ми, повечето от тях нови, и шапчици в тон с тях. Имам си собствена спалня в къщата на баба ми, а също и собствена приемна и няколко придворни дами, но все още не и почетни дами. Купувам си рокли почти всеки ден: търговците идват по реката с топове коприна, сякаш самата аз шия роклите. Карат ме да пробвам рокли и мърморят, с пълни с карфици уста, че съм най-красивото, най-изящното момиче, върху чието тяло някога са прикрепвали с карфици твърде пристегнат корсаж. Навеждат се до пода да подгънат роклята ми и казват, че никога не са виждали такова хубаво момиче, истинска кралица сред момичетата.

Обичам това. Зная, че ако бях по-склонна да се замислям или с по-мрачен характер, щях да се тревожа от мисълта за горката ми господарка кралицата и какво ще стане с нея и от неприятната мисъл, че скоро ще се омъжа за човек, който е погребал три съпруги и може би ще погребее и четвъртата и е достатъчно стар да ми бъде дядо, а е също и много миризлив... но не мога да допусна да ме измъчват подобни тревоги. Останалите съпруги са правили каквото е трябвало, животът им е приключил така, както са пожелали Бог и кралят: за мен това наистина не означава нищо. Дори съдбата на братовчедка ми Ана Болейн не бива да означава нищо за мен: няма да мисля за нея, нито за това как нашият чичо ѝ проправи пътя към издигането до трона, а след това ѝ проправи пътя към ешафода. Тя имаше своите рокли и своя двор и своите накити. Тя имаше своето време на най-прекрасната млада жена в двора, тя имаше своето време като фаворитка на семейството си и гордост за всички нас; а сега аз ще имам своето.

Ще имам своето време. Ще бъда весела. Също като нея жадувам за пъстрота и богатство, за диаманти и флиртове за коне и танци. Искам живота си, искам възможно най-доброто от всичко и случайно и по прищявка на краля (Бог да го пази) ще получа възможно най-доброто. Надявах се един от видните мъже в двора да ме забележи и да ме избере за своя сродница и да бъда дадена за жена на млад благородник, който може да се издигне на важен пост в кралския двор. Това беше върхът на надеждите ми. Но вместо това всичко ще бъде различно. Много по-хубаво. Забеляза ме самият крал, желае ме самият крал на Англия; мъжът, който е като Бог на земята, който е баща на своя народ, който олицетворява закона и словото, ме желае. Бях избрана от самия Божи наместник на земята. Никой не може да се изпречи на пътя му и никой не дръзва да му откаже нещо. Този, който ме видя и ме пожела, не е обикновен мъж, той дори не е обикновен смъртен. Този, който ме видя, е полубог. Той ме желае и чичо ми казва, че е мой дълг и че ще бъде чест за мен да приема предложението му. Аз ще бъда кралица на Англия — само си помислете! Аз ще бъда кралица на Англия. Тогава ще видим какво аз, малката Кити Хауърд, мога да смятам за своя собственост!

Всъщност, да си кажа честно, разкъсвам се между ужаса и вълнението при мисълта да бъда негова съпруга и кралица, най-високопоставената жена в Англия. Изпитвам суетна тръпка на вълнение, че ме желае, внимавам да мисля за това и не обръщам внимание на разочарованието, че макар да е почти Бог, той е само мъж като всеки друг, много стар мъж при това, и на всичкото отгоре полуимпотентен стар мъж, стар мъж, който дори не може да си свърши работата, а аз трябва да го разигравам, както бих разигравала всеки старец, който в своята похот и суетност случайно ме е пожелал. Ако ми даде каквото искам, ще получи благоволенieto ми: не мога да го кажа по-честно от това. Почти ми идва да се разсмея при мисълта как удостоявам най-великия мъж на света със своето незначително благоволение. Но щом той го желае и щом е готов да плати за него такава висока цена, тогава аз излизам на пазара като всеки амбулантен търговец: продавам себе си.

Баба ми, херцогинята, ми казва, че аз съм нейното умно, много умно момиче и че ще донеса богатство и величие на семейството ни. Да бъда кралица, е триумф, надхвърлящ и най-амбициозните ни мечти,

но има надежда, отиваща дори отвъд тях. Ако зачена син и родя момче, тогава нашето семейство ще се издигне толкова високо, колкото и семейство Сиймор. А ако момчето на Сиймор, принц Едуард, умре (макар че, разбира се, не искаме това да се случи), но ако все пак той умре, тогава моят син ще бъде следващият крал на Англия и ние, Хауърдови, ще се сродим с краля. Тогава ще бъдем членове на кралската династия, или почти, а след това ще станем най-великото семейство в Англия, и всички ще трябва да ми бъдат благодарни за късмета си. Чичо ми Норфолк ще подвива коляно пред мен и ще ме благославя, задето го закрилям. Когато ми хрумва тази мисъл, се изкикотвам и от чиста наслада вече изгубвам нишката на бляновете си.

От цялото си сърце съжалявам за моята господарка кралица Ана. Щеше да ми хареса да остана на служба като нейна придворна дама и да я видя как става щастлива. Но каквото не може да стане, не може, и наистина ще е много глупаво от моя страна да жаля за добрия късмет, който извадих самата аз. Тя е като онези нещастни мъже, екзекутирани, за да мога аз да получа земите им, или като бедните монахини, изхвърлени от домовете си, за да можем всички да станем по-богати. Такива хора трябва да страдат, за да сме добре ние. Научила съм се, че така върви светът. И не е моя вината, че светът е сурово място за другите. Надявам се и тя като мен да намери щастието си. Може би ще се върне у дома при брат си в как-му-беше-името-на-онова-място. Бедната тя! Може би ще се омъжи за мъжа, за когото е била сгодена. Чичо ми казва, че тя много е сгрешила, като е дошла в Англия, след като е знаела, че е обвързана с обещание за брак с друг мъж. Това е много възмутителна постъпка и аз съм изненадана от нея. Винаги е изглеждала толкова благовъзпитана млада жена. Не мога да повярвам, че би извършила подобна непристойна постъпка. Разбира се, когато чичо говори за предишен годеж, не мога да не си помисля за моя беден, скъп Франсис Деръм. Никога не съм споменавала обещанията, които си разменихме, и всъщност мисля, че е най-добре просто да забравя всичко, свързано с това, и да се правя, че то никога не се е случвало. Със сигурност не винаги е лесно да бъдеш млада жена в този свят, пълен с изкушения, и не упреквам кралица Ана, че е била сгодена за друг, а след това се е омъжила за краля. Аз самата не бих го сторила, разбира се, но тъй като с Франсис Деръм не бяхме истински женени, нито дори истински сгодени, не го броя. Нямах

истинска рокля, така че очевидно не беше истинска нито сватбата ни, нито обвързващите клетви, които си разменихме. Всичко, което направихме, беше бленуване на две малки деца и няколко невинни целувки. Наистина, нищо повече от това. Но ако я изпратят у дома, не би имало нищо лошо в това тя да се омъжи за първата си любов. Аз лично винаги ще мисля с обич и привързаност за Франсис Деръм. Първата любов на едно момиче винаги е много сладка, вероятно по-сладка от един престарял съпруг. Когато стана кралица, ще направя за Франсис нещо много мило.

АНА, ДВОРЕЦЪТ УЕСТМИНСТЪР, 10 ЮНИ 1540

Мили Боже, спаси ме, спаси ме, Боже мой: всичките ми приятели или съюзници до един са в Тауър и не се съмнявам, че скоро ще дойдат да отведат и мен. Томас Кромуел, човекът, на когото се приписва заслугата, че ме е довел в Англия, е арестуван по обвинение в държавна измяна. Измяна! Та той беше слуга на краля, той беше неговото вярно куче. Той е не по-способен на измяна, отколкото някоя от хрътките на краля. Очевидно е, че този човек не е предател. Очевидно е, че е арестуван, за да го накажат заедно с уредил брака ми. Ако това обвинение го доведе до дръвника и секирата на палача, едва ли може да има съмнение, че и аз ще го последвам.

Човекът, който пръв ме приветства с добре дошла в Кале, скъпият ми лорд Лайл, е обвинен в държавна измяна, а също и в това, че е таен поддръжник на папата, участник в папистки заговор. Казват, че той ме е посрещнал с отворени обятия като кралица, защото е знаел, че ще попреча на краля да стане баща на син. Той е арестуван и обвинен в измяна заради заговор, назоваващ мен като една от участниците. Не може да послужи като негова защита това, че е невинен. Не може да послужи като защита това, че заговорът е абсурден. В подземията на Тауър има ужасни стаи, в които зли мъже вършат жестоки неща. Човек е готов да каже всичко, след като е бил измъчван от някого от тях. Човешкото тяло не може да издържи на болката, която те могат да причинят. Кралят позволява затворниците да бъдат разкъсвани на парчета: крака да се изтръгват от тялото, ръце — от раменете. Подобно варварство е ново за тази страна; но е позволено сега, когато кралят се превръща в чудовище. Лорд Лайл има изтънчен произход и тих, изтънчен говор. Той не може да издържа на болка, със сигурност ще им каже каквото искат — каквото и да е то. После ще отиде на дръвника като доказан предател, а кой знае какво са го накарали да признае за мен?

Примката се затяга около врата ми. Сега тя е толкова близо, че почти виждам нишките ѝ. Ако лорд Лайл каже, че е знаел, че ще направя краля импотентен, аз съм мъртва. Ако Томас Кромуел каже, че е знаел, че съм сгодена и че съм се омъжила за краля, когато не съм била свободна да го сторя, аз съм мъртва. Заловиха моя приятел лорд Лайл, заловиха моя съюзник Томас Кромуел. Ще ги изтезават, докато получат необходимите им доказателства, а после ще дойдат да ме отвеждат. В цяла Англия има само един човек, който може да ми помогне. Не храня особена надежда, но нямам друг приятел. Изпращам да повикат моя посланик, Карл Харст.

Денят е горещ и всички прозорци са оставени широко отворени, за да влиза през тях въздухът от градината. Отвън чувам глъчката на придворните, возещи се с лодки по реката. Свирят на лютни и пеят, чувам смеха им. Дори от това разстояние долавям острата нотка на принудено веселие. Стаята е прохладна и потънала в сенки, но и двамата се потим.

— Наех коне — казва той на нашия език, със съскащ шепот. — Трябваше да обиколя целия град, за да ги намеря, и накрая ги купих от някакви търговци от Ханзата. Взех назаем пари за пътуването. Мисля, че трябва да тръгнем веднага. Веднага щом намеря страж, когото да подкупя.

— Веднага — кимвам. — Трябва да вървим веднага. Какво казват за Кромуел?

— Истинско варварство е. Те са диваци. Той влязъл в Частния съвет без никаква представа, че нещо не е наред. Старите му приятели и останалите благородници смъкнали от него знаците на служебното му положение, Ордена на Жартиерата. Нахвърлили се върху него, както врани разкъсват мъртъв заек. Прогонили го като престъпник. Срещу него дори няма да има процес, не е нужно да призовават свидетели, не е нужно да доказват обвинения. Той ще бъде обезглавен по силата на кралски указ за лишаване от граждански права, нужна е само думата на краля.

— Възможно ли е кралят да не изрече тази дума? Няма ли да го помилва? Той го направи граф само преди броени седмици, за да покаже благоволенieto си.

— Маневра с цел заблуда, нищо повече от преструвка. Кралят показва благоволенieto си само за да може сега злобата му да се

стовари още по-тежко. Кромуюел ще моли за милост и със сигурност — за прошка, но няма да я получи. Сигурно е, че ще умре като предател.

— Кралят сбогува ли се с него? — питам аз, сякаш този въпрос просто ми е хрумнал.

— Не — казва посланикът. — Нищо не му е подсказало какво го очаква. Разделили се в един обикновен ден, без да си разменят по-специални думи. Кромуюел влязъл на заседанието на съвета, сякаш нямало нищо необичайно. Смятал, че е дошъл да ръководи заседанието в качеството си на държавен секретар в цялото си величие и власт, а после, след броени мигове, вече бил арестуван и старите му приятели му се присмивали.

— Кралят не се е сбогувал — изричам с тих ужас. — Наистина е така, както казват. Кралят никога не се сбогува.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ДВОРЕЦЪТ УЕСТМИНСТЪР, 24 ЮНИ 1540

Седим мълчаливо в стаята на кралицата и шием ризи за бедните. Мястото на Катрин Хауърд е празно: през цялата тази седмица тя е отседнала при баба си в Норфолк Хаус, Ламбет. Кралят я посещава почти всяка вечер, вечеря с тях, сякаш изобщо не е крал, а най-обикновен човек. Откарват го от другата страна на реката с кралската баржа, отива там открито, изобщо не си прави труда да крие кой е.

Из целия град се носи мълвата, че само шест месеца след сватбата кралят си е взел любовница в лицето на онова момиче от рода Хауърд. Тънещите в драматично невежество твърдят, че след като кралят си има любовница, следователно кралицата трябва да е бременна, и всичко е наред в този така блажен свят: кралицата носи в утробата си син и наследник на династията Тюдор, а кралят се забавлява сам някъде другаде, както винаги. Тези от нас, които са наясно с положението, дори не си позволяват удоволствието да поправят онези, които не знаят нищо. Ние знаем, че сега Катрин Хауърд е пазена като девица-весталка, за да не се поддаде на немощните прелъстителски умения на краля. Знаем, че кралицата е все още недокосната. Това, което не знаем, което не можем да знаем, е какво ще се случи.

В отсъствието на краля дворецът е станал неуправляем и когато кралица Ана и ние, дамите, отиваме на вечеря, тронът в центъра на стаята е празен и цари безредие. Залата е оживена, като бръмчащ кошер, кипяща от клюки и слухове. Всеки иска да бъде на страната на победителя, но никой не знае коя ще се окаже тя. По големите маси се виждат празни места, местата на някои семейства, които са напуснали изцяло двора — от страх или от отвращение при мисълта за новия терор. Всеки, за когото се знае, че симпатизира на папистите, е в опасност и е заминал в провинциалните си имения. Всеки, който подкрепя реформата, се бои, че кралят се е обърнал срещу нея, след като фаворитка отново е момиче от рода Хауърд, Стивън Гардинър

съчинява молитвите, които са точно същите като католическите, а подкрепящият реформата архиепископ Кранмър е напълно пренебрегнат. В двора са останали опортюнистите и безразсъдните. Сякаш с разпадането на реда се разпада и целият свят. Кралицата побутва храната в чинията си със златната си вилица, свела ниско глава, за да избегне будните, любопитни погледи на хората, дошли да видят една кралица, изоставена на трона си, зарязана в двореца си, дошли със стотици да я видят, жадни да видят една кралица през последната ѝ нощ в двора, навярно последната ѝ нощ на земята.

Връщаме се в стаите си веднага щом раздигат съдовете от масата: след вечеря няма забавления за краля, защото той никога не е тук. Почти сякаш няма никакъв крал, а в негово отсъствие — и никаква кралица, и никакъв двор. Всичко е или променено, или със страх очаква нови промени. Никой не знае какво ще се случи и всички са нащрек за всеки знак за опасност.

През цялото време се говори за още арести. Днес чух, че лорд Хънгърфорд е отведен в Тауър, а когато ми казаха какви са извършените от него престъпления, се почувствах така, сякаш бях прекрачила от обедното слънце в хранилище за лед. Той е обвинен в противоестествено поведение, в каквото беше обвинен и съпругът ми: содомия с друг мъж. Обвинен е, че насиллил дъщеря си, както моят съпруг Джордж беше обвинен в кръвосмешение със сестра си Ана. Обвинен е в предателство и в предсказване на смъртта на краля точно както Джордж и Ана бяха обвинени заедно. Може би съпругата му ще бъде призована да свидетелства срещу него точно както поискаха от мен. Потръпвам при мисълта за това: трябва да впрегна цялата сила на волята си, за да седя мълчаливо в стаята на кралицата и да шия подгъвите с равни спретнати бодове. Чувам барабанен бой в ушите си, чувствам как бузите ми се сгорещават от нахлулата кръв, сякаш имам треска. Това отново се случва: крал Хенри отново се обръща срещу приятелите си.

Това отново е безсмислено клане, дъжд от обвинения срещу онези, които кралят не иска да вижда повече пред себе си. Последния път, когато Хенри търсеше отмъщение, жертви на продължилата му с дни омраза станаха съпругът ми, още четирима мъже и кралицата на Англия. Кой може изобщо да се усъмни, че Хенри се готви да го

направи отново? Но кой може да знае коя ще бъде жертвата му този път?

Единственият звук в покоите на кралицата е тихото потракване на дузина игли, пронизващи груба тъкан, и шумоленето от прокарването на конците. Смехът, музиката и закачките, изпълвали някога тази стая със сводест таван, са утихнали. Някоя от нас не смее да проговори. Кралицата винаги е била предпазлива и внимателна по отношение на думите си. Сега, в тези изпълнени със страх дни, тя е не просто дискретна, тя е занемяла, обзета от безмълвен ужас.

Виждала съм и преди страхуваща се за живота си кралица: знам какво е да съм в двора на кралицата, когато всички чакаме нещо да се случи. Знам как дамите на кралицата хвърлят крадешком предпазливи погледи, когато знаят в сърцата си, че кралицата ще бъде отведена и кой знае още кой ще бъде обвинен?

В покоите на кралицата има няколко празни места. Катрин Хауърд я няма и без нея покоите са по-тихо, по-сुकно място. Лейди Лайл отчасти се крие, отчасти се опитва да открие малцината приятели, които се осмеляват да признаят близостта си с нея, поболяла се е от плач. Лейди Саутхамптън си намери оправдание да замине. Според мен тя се бои, че съпругът ѝ ще бъде хванат в клопката, заложена за кралицата. Саутхамптън също беше сред приятелите на кралицата, когато тя пристигна в Англия. Откакто баща ѝ е арестуван, Ан Басет успява да мине за болна и замина при своя родственица. Майката на Катерина Кери, която знае всичко за падението на кралиците, я отведе от двора без никакво предизвестие. Майката на Мери Норис, на която тези събития също се струват твърде познати, я повика да замине. Всички, които обещаха на кралицата вечното си безсмъртно приятелство, сега са ужасени, че тя ще поиска от тях да докажат клетвите си и нейното падение ще бъде последвано от тяхното. Всички придворни и почетни дами на кралицата се страхуват, че може да бъдат уловени в пригответия за нея капан.

Тоест, всички ние освен онези от нас, които вече знаят, че не са жертви, а самият капан. Пионките на краля в двора на кралицата са лейди Рутланд, Катерина Еджкъм, и аз. Когато я арестуват, ние трите ще дадем показания срещу нея. Така ще бъдем в безопасност. Поне ние трите ще бъдем в безопасност.

Още не са ми казали какви показания ще дам, а само, че ще поискат от мен да потвърдя под клетва писмени показания. Изобщо не ме е грижа. Попитах чичо си, херцога, дали това може да ми бъде спестено и той каза, че тъкмо напротив — трябвало да се радвам, че кралят отново ми оказва доверие. Мисля, че не мога да кажа или да сторя нищо повече. Ще се предам на тези времена, ще се люшкам като късче плавей по течението на кралските прищевки. Ще се опитам да задържа собствената си глава над водата и ще съжалявам онези, които се давят до мен. И ако трябва да бъда честна, може да задържа собствената си глава над водата, като бутна надолу някого друго и открадна неговия въздух. При корабокрушение всички давецци се, се спасяват сами.

На вратата се почуква оглушително и едно момиче изпищява. Всички скачаме на крака, сигурни, че войниците са пред вратата: чакаме да ни съобщят, че сме арестувани. Поглеждам бързо кралицата, лицето ѝ е побеляло, по-бяло от сол. Никога не съм виждала жена да пребледнява толкова много, освен в смъртта. Устните ѝ са направо посинели от страх.

Вратата се отваря. Това е чичо ми, херцогът на Норфолк, чието лице изглежда издължено и мъртвешко с нахлупената на главата черна шапка като на съдия, който се готви да произнесе смъртна присъда.

— Ваша светлост — казва той, влиза и ѝ се покланя ниско.

Тя се олюлява като сребърна бреза. Отивам до нея и я хващам за ръката, за да я подкрепя. Усещам как потръпва при докосването ми и осъзнавам, че си мисли, че я арестувам, задържам я, докато чичо ми произнася присъдата ѝ.

— Всичко е наред — прошепвам; но, разбира се, знам, че нищо не е наред. Доколкото ми е известно, в коридора сигурно се спотайват половин дузина кралски стражи.

Тя вдига високо глава и се изправя в цял ръст.

— Добра вечер — казва тя по своя смешен начин. — Ваша светлост, господин херцог.

— Идвам от Тайния съвет — казва той, с глас, гладък и мек като траурна коприна. — Със съжаление ви съобщавам, че в града е избухнала чума.

Тя се намръщва леко, опитвайки се да проследи думите: не това е очаквала да чуе. Дамите се раздвижват: всички знаем, че няма никаква

чума.

— Кралят се страхува за безопасността ви — казва той бавно. — Нареща ви да се преместите в двореца Ричмънд.

Усещам как тя се колебае.

— Той също идва?

— Не.

Значи всички ще узнаят, че тя е отпратена. Ако в града имаше чума, крал Хенри щеше да е последният човек на света, който щеше да се разхожда с лодка нагоре-надолу по Темза, безгрижно свирейки на лютнята си и тананикайки нова песен, чак до станцията за наемане на коне при Ламбет. Ако вечерните мъгли, кълбящи се отвъд реката, носеха със себе си болест, Хенри щеше да е заминал за Ню Форест или за Есекс. Той изпитва огромен ужас от болести. Принцът щеше да е изпратен в Уелс, кралят щеше отдавна да е заминал.

Така че всеки, който познава краля, знае, че тази вест за чумата е лъжа и че това сигурно означава началото на изпитанията за кралицата. Първо, домашен арест, докато трае разследването, след това — обвинение, след това — съдебно заседание, после обмисляне на присъдата, а накрая присъда и смърт. Така беше за кралица Катерина, за кралица Ана Болейн, така ще бъде и за кралица Ана от Клев.

— Аз ще видя него, преди да тръгна? — пита тя: бедното малко създание, гласът ѝ трепери.

— Негова светлост ми нареди да ви кажа да тръгнете утре сутринта. Той несъмнено ще ви посети в двореца в Ричмънд.

Тя залита и краката ѝ се подкосяват, ако не я поддържах изправена, щеше да падне. Херцогът ми кимва, сякаш хвали добре свършена работа, после отстъпва назад, покланя се и се измъква от стаята, сякаш не е олицетворение на самата Смърт, дошла да прибере невястата.

Слагам кралицата да седне в стола си и изпращам едно от момичетата за чаша вода, а друго — да изтича до избата за чаша бренди. Когато се връщат, я карам да отпие първо от едната чаша, след това и от другата, а тя вдига глава и ме поглежда.

— Трябва да видя посланика си — казва тя дрезгаво.

Кимвам: може да се види с него, щом иска, но той няма да може да направи нищо, за да я спаси. Изпращам един от пажовете да намери доктор Харст. Сигурно вечеря в трапезарията: на всяко ядене той

успява да се добере до някоя от масите отзад. Херцогът на Клев не му е платил достатъчно, за да си уреди собствено домакинство, както подобава на истински посланик: горкият човек трябва да се промъква като мишка за огризките от кралската трапеза.

Той влиза тичешком и се отдръпва назад, когато я вижда, седнала в стола си, превита надве, сякаш пронизана с нож в сърцето.

— Оставете ни — казва тя.

Отдалечавам се към края на стаята, но не излизам навън. Стоя, сякаш пазя на вратата да не влязат други хора. Не смея да я оставя сама, дори и да не разбирам какво се говори. Не мога да рискувам тя да му даде накитите си и двамата да се измъкнат през тайната врата към градината и пътеката към реката, макар да знам, че на кейовете има пазачи.

Те говорят шепнешком на собствения си език и виждам как той поклаща глава. Тя плаче, опитва се да му каже нещо, а той я потупва по ръката и по лакътя и прави всичко, което би направил един гледач на кучета, за да успокои нервно женско куче — само дето не я потупва по главата. Облягам се на вратата. Това не е човекът, който може да провали плановете ни. Този човек няма да я спаси: не е нужно да се страхуваме от него. Този човек ще продължава да се пита отчаяно какво може да стори, за да я спаси, докато тя се качва на ешафода. Ако разчита на него за помощ, тогава вече все едно е мъртва.

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, 15 ЮЛИ 1540

Мисля, че най-лошо е чакането: а сега единственото, което правя, е да чакам. Чакам да чуя какво обвинение ще скалъпят срещу мен, чакам да ме арестуват и си блъскам ума да измисля как мога да се защитя. Двамата с доктор Харст се съгласихме, че трябва да напусна страната, дори ако това означава загуба на правото да претендирам за трона, нарушаване на брачния договор и разрушаване на съюза с Клев. Дори ако означава, че Англия ще се присъедини към Франция във война срещу Испания. За мой ужас това, че не успях в тази страна, може да означава, че Англия е свободна да започне война в Европа. Единственото, което се надявах да донеса на тази страна, беше мир и сигурност, но провалът ми с краля може да изпрати народа ѝ на война. И аз не мога да го предотвратя.

Доктор Харст смята, че моят приятел лорд Лайл и моят поръчител Томас Кромуел със сигурност ще умрат и че аз ще бъда следващата. Сега вече не мога да направя нищо, за да спася Англия от този изблик на жестокост. Това, което мога да направя за себе си, е да се опитам да спася собствената си кожа. Няма начин да предвидя какво ще бъде обвинението и няма как да се предпазя от него. Няма да има възможност да бъде предявено обвинение в съдебна зала, няма да има нито съдии, нито съдебни заседатели. Няма да има шанс да се защитя от измисленото от тях обвинение, каквото и да е то. Лорд Лайл и лорд Кромуел ще умрат по силата на кралски указ за лишаване от граждански права — за него е нужен единствено подписът на краля. Кралят, който вярва, че е напътстван от Бог, сам се е превърнал в божество с пълна власт да се разпорежда с живота и смъртта. Не може да има съмнение, че планира и моята смърт.

Колебая се: като някаква глупачка изчаквам няколко дни с надеждата, че положението не е толкова лошо, колкото изглежда. Мисля си, че кралят може да получи добър съвет от разумни мъже. Моля се Бог да му проговори с думи на здрав разум, а не да го увери отново, че собствените му желания трябва да бъдат на първо място.

Надявам се, че майка ми може да ми прати вест, да ми каже какво би трябвало да сторя. Надявам се дори по някакво чудо да получа съобщение от брат си, в което той казва, че няма да им позволи да водят процес срещу мен, че ще предотврати екзекуцията ми, че изпраща хора да ме отведат у дома. После, в същия ден, когато доктор Харст каза, че ще дойде с шест коня и аз трябва да съм готова за тръгване, той идва при мен без коне много мрачен, и казва, че пристанищата са затворени. Кралят не пуска никого да влиза или излиза от страната. На никакви кораби не е позволено да плават. Дори и да можем да се доберем до крайбрежието — а да избягаме, би означавало да признаем вината си — няма да можем да отплаваме. Превърната съм в пленница в новата си родина. Няма как да се прибера у дома.

Като някаква глупачка си бях мислила, че трудното ще е да се промъкнем покрай стражите на вратата ми, да намерим коне, да напуснем двореца, без някой да съобщи за изчезването ни и да ни последва. Но не, кралят е всевиждащ, подобно на бога, за когото се мисли. Достатъчно трудно щеше да е дори само да напуснем двореца, но сега не можем да се качим на кораб за дома. Изоставена съм на този остров. Кралят ме държи в плен.

Според доктор Харст това означава, че веднага ще дойдат да ме отведат. Кралят е затворил всички пътища за излизане от страната, за да може да уреди да бъда съдена, намерена за виновна и обезглавена, преди собственото ми семейство дори да успее да научи за арестуването ми. Никой в Европа не може да изрази протест или да порицае стореното! Никой в Европа дори няма да узнае, докато всичко свърши и аз бъда мъртва. Сигурна съм, че това е вярно. Сигурно ще се случи след броени дни, може би дори утре.

Не мога да спя. Прекарвам нощта на прозореца, гледам и чакам първия проблясък на зората. Мисля си, че това ще бъде последната ми нощ на земята, и повече от всичко друго съжалявам, че пропилях живота си. През цялото време се подчинявах на баща си, а после на брат си, пропилях последните месеци в опити да удовлетвори краля, не ценях мъничката искрица, представляваща мен, моята неповторима същност. Вместо това подчиних волята и мислите си на мъжете, които имат власт над мен. Ако бях като исландския сокол, с който ме сравняваше баща ми, щях да летя нависоко, да гнездя на самотни,

студени места и да се нося на крилете на волния вятър. Вместо това бях като затворен в клетка сокол, винаги вързана и понякога с покрита с качулка глава, никога свободна и понякога сляпа.

Кълна се в Бога, че ако преживея тази нощ, тази седмица, ще се опитам да бъда вярна на себе си в бъдеще. Ако Бог ме пощади, ще се опитам да му покажа почитта си, като бъда себе си, самата себе си: не като бъда сестра, или дъщеря, или съпруга. Лесно е да дам това обещание, защото не мисля, че ще ми се наложи да го удържа. Не мисля, че Бог ще ме спаси, не мисля, че Хенри ще ме пощади. Не мисля, че ще оживея след следващата седмица.

Докато навън става светло, а после светлината става златиста от лятното утринно слънце, все така седя до прозореца. Донасят ми малка чаша ейл и резен хляб с масло, докато гледам реката, за да зърна леко развяващия се кралски флаг и да чуя ритмичното потапяне и замахване на веслата, пристигането на кралската баржа, която идва да ме отведе в Тауър. При всеки барабанен удар, разнасящ се през реката, за да помогне на гребците да спазват ритъма, чувам как сърцето ми повтаря като ехо глухите му удари, и си мисля, че това са те, дошли да ме отведат днес. Странно тогава, че когато най-сетне идват, едва привечер, не е цял отряд, а само един мъж, Ричард Биърд, който пристига неочаквано с малко корабче, докато аз се разхождам в градината, с пъхнати в джобовете студени ръце и натежали от страх крака. Той ме намира в усамотената градина, където се разхождам сред розите, свела глава към цветовете, но неспособна да доловя аромата на напълно разцъфналите цветя. Отдалече сигурно му приличам на щастлива жена, млада кралица в градина с рози. Едва когато се приближава, той вижда колко бяло е безизразното ми лице.

— Ваша светлост — казва той и се покланя ниско, като на кралица.

Кимвам.

— Донесох писмо от краля — той ми подава писмото. Вземам го, но не разчупвам печата.

— Какво пише? — питам.

Той не се и преструва, че става дума за личен въпрос.

— Целта на писмото е да ви съобщи, че след месеци на съмнение кралят е решил да разгледа внимателно въпроса за брака си с вас. Той

се опасява, че този брак не е действителен, тъй като вече сте била обвързана с договор за брак. Ще има разследване.

— Той казва, че не сме женени? — питам аз.

— Той се опасява, че не сте били женени — поправя ме той внимателно.

Поклащам глава:

— Не разбирам — казвам глупаво. — Не разбирам.

После идват всички: половината Таен съвет пристига с антуража и слугите си, всички идват да ми кажат, че трябва да се съглася на разследване. Не се съгласявам. Няма да се съглася. Те ще останат цяла вечер с мен тук в двореца Ричмънд. Няма да вечерям с тях. Няма да дам съгласието си. Никога няма да се съглася.

На сутринта ми съобщават, че три от моите дами ще бъдат повикани да се явят пред онези, които провеждат разследването. Отказват да ми кажат какво ще ги питат, не искат дори да ми кажат кой ще бъде принуден да отиде да свидетелства срещу мен. Искам от тях да ми дадат копия от документите, които ще бъдат представени като доказателство пред следствието, а те отказват да ми позволят да видя каквото и да било. Доктор Харст се оплаква от това отношение и пише на брат ми; но знаем, че писмата ще бъдат изпратени едва когато вече е твърде късно, всички пристанища са затворени и от Англия не могат да се изпращат никакви новини. Ние сме сами, аз съм сама. Доктор Харст ми казва, че преди процеса срещу Ана Болейн имало разследване относно поведението ѝ. Разследване — точно както ще разследват и моето поведение. Дамите от нейните покои били разпитвани какво е говорила и вършила, точно както ще бъдат разпитвани и моите. Показанията, събрани при този разпит, били използвани на процеса срещу нея. Била произнесена присъда срещу нея, а кралят се оженил за Джейн Сиймор, нейна придворна дама, преди да изтече месецът. Срещу мен дори няма да има процес, всичко ще стане само с подписа на краля: само толкова. Наистина ли ще умра, за да може кралят да се ожени за малката Кити Хауърд? Възможно ли е наистина това — да е нужно да умра, така че този старец да може да се ожени за момиче, с което би могъл да си легне на цена, малко по-висока от тази на една рокля?

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ДВОРЕЦЪТ УЕСТМИНСТЪР, 7 ЮЛИ 1540

От Ричмънд влизаме в Лондон с кралска баржа. Всичко е великолепно подготвено за нас, кралят не щади усилия да се погрижи да се чувстваме удобно. Три сме: лейди Рутланд, Катерина Еджкъм и аз: три женски юди, дошли да изпълнят дълга си. Заедно с нас в ролята на наш придружител е лорд Саутхамптън, който сигурно смята, че се налага да възстанови някакви свои позиции пред краля, тъй като именно той посрещна Ана Клев в Англия и каза, че тя е хубава, весела и достойна за кралица. С него са лорд Одли и херцогът на Съфолк, нетърпеливи да изиграят ролите си и да угодничат. Те ще дадат своите показания срещу нея пред следствието, след като ние дадем нашите.

Катерина Еджкъм е нервна: твърди, че не знае какво трябва да каже, страхува се, че някой от духовниците ще я подложи на кръстосан разпит и ще я подмами да каже каквото не трябва; за Бога, неволно би могла да изрече дори истината, ако я принудят — няма ли това да е ужасно! Но аз съм спокойна и безгрижна като някоя стара заядлива продавачка на риба, която корми скумрия.

— Дори няма да ги видите — предричам. — Няма да ви подложат на кръстосан разпит. Кой би поискал потвърждение на лъжите ви? И без друго никой от тях няма да иска истината, и без друго никой няма да каже нищо в нейна защита. Предполагам, че дори няма да ви се наложи да говорите. Всичко ще бъде написано от други вместо от нас, ние само ще трябва да го подпишем.

— Но какво, ако там пише... ако я назовават... — тя млъква наред изречението и поглежда надолу по реката. Твърде изплашена е дори да изрече думата „вещица“.

— За какво ви е дори да го четете? — питам аз. — Какво значение има какво пише над подписа ви? Съгласили сте се да го подпишете, нали? А не да го четете.

— Но аз не бих искала да й навредя с показанията си — казва тя. Лигла такава.

Повдигам вежди, но не казвам нищо. Не е нужно. Всички знаем, че потеглихме с кралската баржа в прекрасен летен ден, за да ни откарат нагоре по реката да унищожим една млада жена, която не е сторила нищо лошо.

— И вие ли просто подписахте нещо? Когато... преди — пита тя предпазливо.

— Не — казвам аз. Усещам в устата си солен вкус на жлъчка, толкова силен, че ми се иска да се изплюя настрани в зелената, бърза вода. — Не. За Ана и съпруга ми нещата не бяха организирани толкова добре. Виждате ли как ставаме по-добри в провеждането на такива церемонии? Тогава трябваше да се явя в съда пред всички тях и да се закълна върху Библията и да дам показания. Трябваше да застана пред съда и да кажа каквото имах да кажа срещу съпруга си и сестра му. Трябваше да застана лице в лице с него и да го кажа.

Тя потръпва леко:

— Трябва да е било ужасно.

— Беше — казвам кратко.

— Сигурно сте се опасявали от най-лошото.

— Знаех, че моят живот ще бъде спасен — казвам остро. — И предполагам, че точно затова сте тук днес също като мен и лейди Рутланд. Ако Ана Клев бъде призната за виновна и умре, тогава поне ние няма да умрем заедно с нея.

— Но какво ще кажат, че е направила? — пита Катерина.

— О, това ще трябва да го кажем ние — изсмивам се рязко. — Ние ще бъдем нейни обвинители. Ние ще отправим обвинението и ще потвърдим под клетва показанията. Ние сме тези, които ще кажат какво е направила. Те само ще кажат, че тя трябва да умре заради това. А ние съвсем скоро ще открием какво е нейното престъпление.

Слава Богу, слава Богу, не трябва да подписвам нищо, което да я обвинява за импотентността на краля. Не трябва да давам показания, че тя му е направила заклинание или го е омагьосала, или е легнала с половин дузина мъже, или че тайно е родила чудовище. Този път не трябва да казвам нищо подобно. Всички подписваме едни и същи показания, в които се твърди единствено, че тя ни е казала, че всяка нощ си е лягала с него като девица, и всяка сутрин е ставала пак като

девица, и че от онова, което ни е казала, е било ясно, че е толкова глупава, та изобщо не е проумяла, че в това има нещо нередно. Предполага се, че сме я осведомили, че за да бъдеш съпруга, е нужно нещо повече от целувка за лека нощ и благословия на сутринта; от нас се очаква да сме ѝ казали, че по този начин няма да зачене и роди син; и се предполага тя да е казала, че е напълно удовлетворена да не знае нищо повече. Предполага се, че целият този приятелски разговор се е състоял в стаята ѝ, между нас четирите, проведен на гладък английски, без нито миг колебание и запъване и без преводач.

Откривам херцога, преди баржата да ни върне в Ричмънд.

— Те си дават сметка, че тя не говори така, нали? — казвам аз. — Че не е възможно този разговор, за който всички се заклехме, че се е състоял, да се е провел наистина? Всеки, който е бил в покоите на кралицата, веднага ще разбере, че това е лъжа. В действителност ние се мъчим да говорим, използвайки малкото думи, които тя знае, и повтаряме нещата по половин дузина пъти, преди да се разберем помежду си. И всеки, който я познава, би трябвало да знае, че тя никога не би говорила за това с всички ни наведнъж. Прекалено е скромна.

— Няма значение — казва важно той. — Трябваха им показания, в които да се твърди, че тя е девица, каквато е била винаги. Нищо повече.

За първи път от седмици си помислям, че може и да я пощадят.

— Значи той смята просто да я отстрани? — питам. Почти не смея да се надявам. — Значи няма да я обвини, че го е лишила от мъжественост?

— Ще се отърве от нея — казва той. — Вашите показания, дадени днес, ще послужат, за да покажат, че тя е изключително лъжлива и лукава вещица.

Ахвам.

— По какъв начин съм я уличила като вещица?

— Написали сте, че тя знае, че той е лишен от мъжественост, а дори в покоите си със собствените си придворни дами се е преструвала, че няма и понятие какво става между един мъж и неговата съпруга. Както и сама казвате, кой би повярвал на твърдението ѝ? Кой говори по този начин? Коя жена, попаднала в леглото на един крал, може да знае толкова малко? Коя жена на света е

толкова невежа? Явно тя лъже, съвсем явно е, че тя крие някакъв заговор. Явно тя е вещица.

— Но... но... мислех, че целта на тези показания е да докажат, че тя е невинна? — пелтеча аз. — Девица, която не знае нищичко?

— Именно — казва херцогът. Позволява си бегла мрачна усмивка. — Точно това е най-хубавото. Вие, и трите най-уважавани нейни придворни дами, потвърдихте под клетва показания, които доказват, че тя е или невинна като самата Дева Мария, или надарена с по-дълбоко лукавство от вещицата Хеката^[1]. Могат да се използват и в единия, и в другия смисъл, точно както иска кралят. Добра работа свършихте днес, Джейн Болейн. Доволен съм от вас.

Отивам при баржата, без да кажа нищо повече, няма какво да кажа. Веднъж той ми даде своите напътствия и навярно трябваше да послушам съпруга си Джордж, а не чичо му. Ако Джордж беше тук с мен сега, навярно щеше да ме посъветва да отида тихомълком при кралицата и да ѝ кажа да бяга. Навярно той щеше да каже, че любовта и верността са по-важни от това да си извоюваш място в двора. Навярно щеше да каже, че е по-важно човек да удържи думата, дадена пред тези, които обича, отколкото да угоди на краля. Но сега Джордж не е с мен. Той вече никога няма да ми каже, че вярва в любовта. Трябва да живея без него; до края на живота си ще трябва да живея без него.

Връщаме се в Ричмънд. Приливът е започнал и ми се иска баржата да се движи по-бавно, а не да бърза да ни отведе у дома в двореца, където тя ще чака да ни зърне и ще изглежда толкова бледа.

— Какво направихме? — печално пита Катерина Еджкъм. Тя гледа към красивите кули на двореца Ричмънд, знаейки, че ще трябва да се изправим лице в лице с кралица Ана, че искреният ѝ поглед ще се мести от едната от нас към другата и че тя ще разбере, че целта на това отнело ни целия ден весело пътуване до Лондон е била да дадем показания срещу нея.

— Направихме това, което трябваше. Може да сме ѝ спасили живота — казвам решително.

— Както спасихте зълва си ли? Както спасихте съпруга си? — пита ме тя, с изострен от злоба глас.

Извързвам глава от нея.

— Никога не говоря за това — казвам. — Никога дори не мисля за това.

---

[1] Хеката — богиня от гръцката митология, с три тела и три глави, властваща над всички призраци и чудовища, обикновено призовавана като помощничка при магьосничество. Вярвало се обаче, че тя е също и единствената помощничка на ония, които я почитат. — Б.пр. ↑

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, 8 ЮЛИ 1540

Днес е вторият ден от разследването, което трябва да установи дали бракът ми с краля е законен, или не. Ако не бях толкова паднала духом, щях да се засмея при мисълта как седат на тържествено събрание, за да пресеят доказателствата, които сами са скалпили. Всички трябва да знаем какъв ще бъде резултатът. Кралят не е свикал духовниците, които получават заплащането си от него и служат в собствената му църква, единствените, останали сега, когато преданите привърженици на вярата висят по ешафоди по стените на цял Йорк, за да му кажат, че единствената му подбуда е страстното и похотливо желание към едно хубаво лице и че би трябвало коленопреклонно да поиска опрощение за греховете си и да признае брака си с мен. Те ще сторят каквото е угодно на техния господар и ще отсъдят, че аз съм била обвързана с предишно обещание за брак, че никога не съм била свободна да се омъжа, че по тази причина бракът ни се анулира. Трябва да помня, че за мен това е спасение: можеше да бъде много лошо. Ако той беше решил да ме напусне заради непристойно поведение, все пак щяха да са изслушали показания на други, все пак щяха да са намерили нещо срещу мен.

Виждам как една баржа без отличителни знаци се приближава до големия кей и забелязвам как пратеникът на краля, Ричард Биърд, скача на брега още преди да завържат въжетата. Той се изкачва с лека походка по кея, поглежда към двореца и ме вижда. Вдига ръка и отривисто се приближава към мен през ливадите. Той е зает човек, трябва да бърза. Бавно отивам да го посрещна. Зная, че това е краят на надеждите ми да бъда добра кралица за тази страна, добра мащеха на децата си, добра съпруга на лош съпруг.

Безмълвно протягам ръка да взема писмото, което ми носи. Той безмълвно ми го подава. Това е краят на момичешките ми години. Това е краят на амбициите ми. Това е краят на мечтата ми. Това е краят на царуването ми. Навярно е и краят на живота ми.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, 8 ЮЛИ 1540

Кой би си помислил, че тя ще го приеме толкова тежко? Плаче като момиче, чието сърце е разбито, безполезният ѝ посланик я милва по ръцете и ѝ мърмори на немски подобно на стара кокошка с тъмна перушина; онзи мухльо Ричард Биърд се мъчи да се държи на положение, но прилича на обзет от мъчително смущение ученик. Започват на терасата, където Ричард Биърд ѝ дава писмото, после, когато краката ѝ се подкосяват, я завеждат в стаята ѝ и изпращат да ме повикат, когато тя изпада в нервен пристъп с крясъци и плач.

Измивам лицето ѝ с розова вода, а след това ѝ давам да отпие от чаша бренди. Това я успокоява за миг и тя вдига поглед към мен, с очи, зачервени като на малко бяло зайче.

— Той отрича брака ни — изрича тя съкрушено. — О, Джейн, той ме отхвърля. Той поръча на самия маестро Холбайн да нарисува портрета ми, той ме избра, помоли ме да дойда, изпрати съветниците си да ме вземат, доведе ме в двора си. Опрости ми зестрата, ожени се за мен, сподели легло с мен, а сега ме отхвърля.

— Какво иска от вас? — питам настойчиво. Искам да разбера дали Ричард Биърд е следван от отряд войници, дали тази вечер ще я отведат.

— Той иска да се съглася с решението на съда — казва тя. — Обещава ми... — тя избухва в сълзи при думата „споразумение“. За една млада съпруга е тежко да чуе тези думи. — Обещава ми честни условия, ако не създавам неприятности.

Поглеждам посланика, който при тази обида се е наежил като петел, а след това поглеждам Ричард Биърд.

— Какво бихте посъветвали кралицата? — пита ме Биърд. Той не е глупак, знае кой ми плаща за службата. Ще припявам на тона, който Хенри ми диктува, на четири гласа, ако трябва: може да е сигурен в това.

— Ваша светлост — казвам внимателно. — Не можете да направите нищо, освен да приемете волята на краля и решението, постановено от неговия съвет.

Тя ме поглежда доверчиво.

— Как бих могла? — пита тя. — Той иска от мен да кажа, че съм била омъжена, преди да се омъжа за него, следователно не сме били женени. Това са лъжи.

— Ваша светлост — навеждам се много ниско към нея и шепна, така че само тя да може да ме чуе. — Доказателствата срещу кралица Ана Болейн, също като тези, я отведоха от разследване, също като това, до съдебната зала, а оттам — на ешафода. Доказателствата срещу кралица Катерина Арагонска бяха получени от също такова разследване, изслушването им отне шест години, накрая тя остана сама и без пукнат грош и умря в изгнание далече от приятелите си и дъщеря си. Кралят е жесток враг. Ако ви предложи някакви условия, каквито и да било условия, добре ще сторите да ги приемете.

— Но...

— Ако не го освободите, той така или иначе ще се отърве от вас.

— Как може да го направи? — настоява тя.

Поглеждам я.

— Знаете.

Тя ме предизвиква да го изрека:

— Какво ще направи той?

— Ще ви убие — казвам простичко.

Ричард Биърд се отдалечава, за да може да отрече, че е чул това. Посланикът ме гледа гневно, без да разбира думите ми.

— Знаете това — казвам аз.

Тя кимва безмълвно.

— Кой е ваш приятел в Англия? — питам я аз. — Кой ще ви защити?

Виждам как желанието за борба я напуска.

— Нямам си никого.

— Можете ли да изпратите съобщение на брат си? Той ще ви спаси ли?

Знам, че няма.

— Невинна съм — прошепва тя.

— Въпреки това.

КАТРИН, НОРФОЛК ХАУС, ЛАМБЕТ, 9 ЮЛИ 1540

Не мога, не мога да го повярвам: но е така. Баба току-що ми каза, а тя пък току-що го научила от чичо ми Норфолк, а той е бил там и следователно знае. Направили са го. Разгледали са всички доказателства и са обявили, че бракът на краля с Ана Клев никога не е бил действителен и че те и двамата са свободни да се оженят за други хора, сякаш никога изобщо не са били женени един за друг.

Заше метена съм. Цялата онази сватба, и роклята, и красивите накити и подаръци, и всички ние, които носехме шлейфа, и сватбената закуска, и архиепископът... нищо от това нямаше значение. Как е възможно? Ами самурените кожи! Те също не са важни. Ето какво означава да бъдеш крал. Той се събужда сутринта и решава, че трябва да се ожени, и го прави. После се събужда на другата сутрин и решава, че не харесва жена си, и *voila!* (това е на френски, значи нещо като великолепно, само погледнете това!), *voila!* Вече не е женен. Бракът никога не е бил действителен и сега те трябва да бъдат възприемани като брат и сестра. Брат и сестра!

Само един крал може да направи такова нещо. Ако го беше сторил някой обикновен човек, бихте го помислили за луд. Но тъй като той е крал, никой не може да каже, че това е лудост, и дори кралицата (или каквато е там сега) не може да каже, че това е лудост. Всички казваме: „О, да, ваше величество“, и тази вечер той ще дойде да вечеря с баба и с мен и ще ми направи предложение за брак, а аз ще кажа: „О, да, ваше величество, много ви благодаря“, и никога, ама никога, няма да кажа, че това е лудост и че е постъпка на луд човек, а самият свят е луд, че не му се противопоставя.

Защото аз не съм луда. Може да съм много глупава и може да съм много необразована (макар че уча френски, *voila!*), но поне не смятам, че ако застанеш пред архиепископа и кажеш „Да“, то шест месеца по-късно това не се брои. Но все пак виждам, че живея в свят, който се управлява от един луд човек и се ръководи от прищевките му.

Освен това той е кралят и е глава на църквата и Бог сам му говори и му съобщава волята си, така че ако той казва, че нещо е вярно, тогава кой ще му възрази?

Не и аз във всеки случай. Може и да си имам свои мисли (независимо колко глупави са те според уверенията на другите), може и да си имам моите глупави мисли, изпълващи — как каза тя? — „глава, която не може да задържи дори две глупави мисли едновременно“ — но знам, че кралят е луд и че светът също е луд. Сега кралицата ще му бъде сестра, а аз ще му бъда съпруга и ще съм новата кралица. Аз ще бъда кралица на Англия. Аз, Кити Хауърд, ще се омъжа за краля на Англия и ще бъда негова кралица. *Voila*, наистина.

Не мога да повярвам, че е истина. И ми се ще някой да беше се замислил за следното: какво ще спечеля аз от това в действителност? Защото сега се сетих за това. Какво ще му попречи да се събуди някоя сутрин и да каже, че аз също съм била обвързана с предишно обещание за брак и че нашата кралска женитба не е действителна? Или че аз не съм му вярна и е по-добре да ме обезглави? Какво би му попречило да се увлече по някоя моя глупава, хубавичка придворна дама и да ме напусне заради нея?

Именно! Не мисля, че това е хрумнало на някого другиго освен на мен. Точно. Нищо не може да му попречи. А хората като баба ми, които са така щедри с обидите и плесниците, които казват, че това е огромна чест и прекрасна стъпка нагоре за една глупачка като мен, биха могли добре да си направят сметката, че една глупачка може да бъде стремглаво изпратена във висините, но може да бъде и съборена оттам: и тогава кой ще ме улови, за да не падна?

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, 12 ЮЛИ 1540

Потвърдих писмено съгласието си с направените от разследването разкрития и всички свидетелстваха за това един след друг — великите мъже, дошли тук да спорят с мен, дамите, които наричах свои приятелки, когато бях кралица на Англия и те жадуваха да бъдат на служба в двора ми. Признах, че съм била обвързана с предишно обещание за брак и не съм била свободна да се омъжа, дори се извиних за това.

За мен тази нощ в Англия е мрачна, най-мрачната нощ, която някога съм преживявала. Няма да бъда кралица. Мога да остана в Англия по силата на ненадеждното благоволение на краля, а той да се ожени за малкото момиче, което беше моя придворна дама, или мога да се прибера без пукнат грош у дома, да живея с брат си, чиято омраза и небрежност ме докараха до това. Толкова съм самотна тази вечер.

Това е най-красивият дворец в кралството, разположен в собствен огромен парк и с изглед към реката. Бил построен от бащата на краля като голям представителен дворец за посрещане на видни гости в мирна, красива околност. Това прекрасно място ще бъде част от цената, която кралят предлага да плати, за да се отърве от мен. Освен това ще получа и наследството на семейство Болейн, техния фамилен дом: красивият замък Хевър. Изглежда, никой освен мен не намира това за забавно: че Хенри ще ме подкупи с дома, в който другата кралица Ана е прекарала детството си и който той притежава само защото я е обезглавил. Освен това мога да получа щедра издръжка. Ще бъда първата дама на кралството, втора по важност единствено след новата кралица и почитана и уважавана като сестра на краля. Всички ще бъдем приятели. Колко щастливи ще бъдем само!

Не знам как ще живея тук. Да си призная честно, не мога да си представя какъв ще е животът ми след тази нощ, след тази тъмна нощ. Не мога да се прибера у дома при брат си: бих се срамувала като бито куче, ако трябва да отида у дома при него и да кажа, че кралят на Англия ме е зарязал, свиквайки събрание от архиепископи, за да се

освободи от мен, предпочел пред мен хубаво младо момиче, моя собствена придворна дама. Не мога да си отида у дома и да кажа това. Не мога да си отида у дома и да се изправя пред този позор. Не мога да си представя какво ще ми кажат те, как ще живея като презряна блудница в братовия си двор. Не е възможно.

Значи ще трябва да остана тук. Никъде другаде няма убежище за мен. Не мога да отида във Франция или Испания или дори в собствена къща някъде в Германия. Нямам пари да купя такова място, а ако напусна Англия, няма да разполагам с щедра месечна сума, няма да ми плащат ренти. Земите ми ще бъдат дадени на някого друго. Кралят настоява да живея в неговото кралство, разчитайки на великодушието му. Не мога да се надявам и че друг мъж ще ми предложи дом. Никой няма да се ожени за мен, знаейки, че нощ след нощ съм лежала под краля, докато той е правил упорити напразни усилия и не е могъл да се застави да извърши акта. Никой мъж няма да ме намери съблазнителна, когато знае, че мъжествеността на краля се е спаружвала при вида ми. Кралят е признал пред приятелите си, че са го отблъснали тлъстият ми корем, провисналите ми гърди и миризмата ми. От тези думи ми идва да потъна в земята от срам. Освен това, след като всички духовници в Англия потвърдиха, че съм била сгодена за сина на Лотарингския херцог, това ще бъде препятствие пред всеки брак, който бих поискала да сключа в бъдеще. Ще трябва да се изправя пред живота на сама жена, без любим, съпруг или другар. Ще трябва да се изправя пред самотен живот без семейство. Никога няма да имам собствено дете, никога няма да имам син, който да ме наследи, никога няма да имам собствена дъщеря, която да обичам. Ще трябва да бъда монахиня без манастир, вдовица без спомени, съпруга в продължение на шест месеца и въпреки това девица. Ще трябва да заживея живота на изгнаница. Никога повече няма да видя Клев. Никога вече няма да видя майка си.

Това е сурова присъда за мен. Аз съм млада жена, само на двайсет и пет години. Не съм сторила нищо лошо. И въпреки това ще остана сама завинаги: нежелана, самотна и в изгнание. Наистина, когато един крал е божество в собствените си очи и следва собствените си желания, страданието се стоварва върху другите.

КАТРИН, НОРФОЛК ХАУС, ЛАМБЕТ, 12 ЮЛИ 1540

Свърши се. Отне всичко на всичко шест дни. Шест дни. Кралят се отърва от своята кралица, от кралицата, която бе негова законна съпруга, така че сега може да се ожени за мен. Баба казва, че трябва да се подготвя да стана най-важната жена в страната, да помисля кои дами да избира да ми служат и кого да облагодетелствам, удостоверявайки го с поставените на мое разположение места и васални имоти. Ясно е, че на първо място са роднините ми от фамилията на Хауърдови. Чичо казва, че не трябва да забравям да му искам съвети за всяко нещо, а не да бъда нехайна глупачка като братовчедка ми Ана. И не трябва да забравям какво е станало с нея! Сякаш има вероятност да забравя.

Хвърлях коси погледи изпод клепките си към краля, усмихвах му се, правех му реверанси, навеждайки се напред, за да види гърдите ми, и носех шапчицата си килната назад, за да вижда лицето ми. Сега всичко се разви по-бързо, отколкото можех да си представя, всичко се случва твърде бързо. Всичко се случва независимо дали го искам, или не.

Аз ще се омъжа за крал Хенри Английски. Кралица Ана е отстранена. Нищо не може да я спаси, нищо не може да спре краля, нищо не може да ме спаси — о, това не биваше да го казвам. Трябваше да кажа: нищо не може да попречи на щастието ми. Това исках да кажа. Нищо не може да попречи на щастието ми. Той ме нарича своята роза. Нарича ме своята роза без нито един трън. Всеки път, когато го казва, си помислям, че това е точно такава галено име, каквото един мъж може да даде на дъщеря си. Това не е име за любима. Изобщо не е име за любима.

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, 13 ЮЛИ 1540

И така, всичко свърши. Не е за вярване, всичко свърши. Сложих името си под документа, който твърди, че съм била обвързана с предишно обещание за брак и не съм била свободна да се омъжа. Съгласих се, че бракът ми трябва да бъде анулиран, и изведнъж той вече не съществува. Просто така. Това е да си омъжена за Божия глас, когато Той говори срещу теб. Бог предупреждава Хенри, че съм обвързана с предишно обещание за брак. Хенри предупреждава членовете на своя съвет. После бракът не съществува вече, макар той да се закле да бъде мой съпруг и дойде в леглото ми и се опитваше — и колко упорито се опитваше! — да консумира брака. Но се оказва, че пречка за неговия успех е станал именно Бог (не магьосничество, а Божията десница), и затова Хенри решава да се откаже.

По нареждане на краля пиша на брат си и му съобщавам, че вече не съм омъжена и че съм дала съгласието си за промяната на положението си. После кралят не остава доволен от писмото ми и ми нарежда да го напиша отново. Ако иска, ще го напиша дузина пъти. Ако брат ми ме беше защитил както беше редно да стори, както би искал баща ми, това можеше никога да не се случи. Но той е злобен човек и лош роднина, лош брат, и след смъртта на баща си аз бях беззащитна. Амбицията на брат ми го накара да ме използва, злобата му позволи падението ми. Той не би позволил дори конят му да попадне при купувач като Хенри Английски и да бъде сломен така.

Кралят ми нареди да му върна сватбения пръстен. Подчинявам му се и в това, както и във всичко. Придружавам пръстена с писмо. Казвам му, че това е даденият ми от него пръстен и че се надявам този пръстен да бъде натрошен на парчета, понеже е вещ, която няма нито сила, нито стойност. Той няма да долови гнева и разочарованието ми в тези думи, защото нито ме познава, нито мисли за мен. Но аз съм и разгневена, и разочарована, и той може да си вземе обратно сватбения пръстен и брачните клетви, а също и вярата, че Бог му говори, защото

всички те са част от едно и също нещо: от една химера, нещо, което няма нито сила, нито стойност.

И така всичко свърши.

И така, всичко започва за малката Кити Хауърд.

Желая ѝ той да ѝ донесе радост. Желая му тя също да му донесе радост. Едва ли някой може да си представи по-неподходящ, по-злочастен брак, поставен на по-неподходящи основи. Не мога да ѝ завиждам. От дъното на сърцето си, дори тази вечер, когато имам толкова много причини да се оплаквам, когато мога да я виня за толкова много неща — дори сега не ѝ завиждам. Мога само да се боя за нея, бедното дете, бедното глупаво дете.

Може и да бях сама, без приятели, изправена пред безразличието на краля, но Бог знае, че същото ще бъде вярно и за нея. Бях бедна и скромна, когато той ме избра, и същото е вярно и за нея. Аз бях част от клика в неговия двор (макар и да не го знаех), и същото е вярно дори с по-голяма сила за нея. Когато в двора дойде друго хубаво момиче и привлече погледа му, как ще го накара тя да ѝ остане верен? (А бъдете напълно убедени, че те ще изпращат с дузини своите хубави момичета.) Когато здравето на краля се влоши и той не успее да ѝ направи дете, ще ѝ каже ли той, че това е провалът на един старец, и ще я помоли ли да му прости? Не, няма. А когато я обвини, кой ще я защити? Когато лейди Рочфорд я попита към кого може да се обърне като към приятел, какво ще отговори тя? Кой ще бъде приятел и закрилник на Катрин Хауърд, когато кралят се обърне срещу нея?

КРАЛИЦА КАТРИН, ДВОРЕЦЪТ ОУТЛАНДС, 20 ЮЛИ 1540

Е, трябва да кажа, че е много хубаво и много приятно да съм омъжена, но моята сватба не беше и наполовина толкова пищна като нейната. Нямаше голям прием в моя чест в Гринич, нито пък ми се полагаше да се появя, яздейки красив кон, и да бъда посрещната от него, следван от всички благородници на Англия. Нямаше също и плаване с баржи надолу по реката, докато Лондон обезумява от радост, така че онези, които си мислят, че е много весело да се омъжиш за краля, трябва да обърнат внимание на моята сватба, която беше — да си го кажа направо — едно нищо и никакво събитие. Ето! Казах го и всеки, който е на друго мнение, явно не е бил там. И всъщност това означава повечето хора на света — защото на нея не присъстваше почти никой.

Предния ден казах на лейди Рочфорд:

— Моля ви, разберете от церемониалмайстора или от тайния съветник на краля или от някой друг, какво трябва да правим. Къде трябва да стоя и какво трябва да кажа и какво трябва да правя. — Исках да се упражнявам. Обичам да се упражнявам, ако трябва да се явявам пред хора и всички ще ме гледат. Отговорът ѝ трябваше да ме предупреди.

— Няма кой знае какво за упражняване — казва тя кисело. — Поне вашият жених е достатъчно опитен. Вие просто ще трябва да повторите клетвите. И едва ли ще имате кой знае каква публика.

И колко права беше! Службата се проведе от епископа на Лондон (много благодаря, даже не ми се полагаше и истински архиепископ), присъстваше кралят, който дори не беше облякъл официална дреха, а нещо старо — не е ли това почти обидно? — присъствах аз в най-хубавата рокля, която успях да си поръчам: но какво можех да сторя за по-малко от две седмици? И дори не бях с корона на главата!

Той ми подари много хубави накити. Веднага повиках златаря да ги оцени и се оказа, че наистина са много хубави, макар да знам със

сигурност, че Катерина Арагонска е донесла някои от тях от Испания, а на кое момиче са му притрябвали накити, принадлежали на приятелка на баба му? Не се съмнявам, че ще последват самурени кожи, хубави като тези на кралица Ана, и вече поръчах на шивачите да ми направят нови рокли, а ще има и подаръци от всички по света веднага щом узнаят, веднага щом бъде съобщено на всички.

Но няма как да се отрече, че сватбата не беше така пищна, както очаквах, и въобще не можеше да се сравнява с нейната. Мислех, че ще я планираме с месеци и ще има шествия, че ще вляза с почести в Лондон и че ще трябва да прекарам първата си нощ в Тауър, а след това да продължа към Уестминстърското абатство през улици, обвити в златотъкани платове, докато хората пеят песни за мен. „Прекрасната Катрин“ — така си мислех, че ще пеят, — „Розата на Англия“.

Но не, вместо това присъства някакъв си епископ, присъства кралят, там съм и аз в очарователна рокля от сиво-зелена коприна, която мени цветовете си, докато се движа, и с нова шапчица, и поне с подарените ми от него перли, а като свидетели присъстват чичо и баба ми и двама мъже от двора на краля, а после всички отиваме да обядваме, а после... А после!... Не е за вярване! Никой не говори за друго, освен за обезглавяването на Томас Кромвел.

По време на сватбена закуска! Това ли иска да чуе една булка в сватбения си ден? Няма поздравници и речи в моя чест и едва ли може да се каже, че има празненство. Никой не ми прави абсолютно никакви комплименти, няма нито танци, нито флиртове и ласкателства. Не могат да говорят за нищо друго освен за Томас Кромвел, защото днес той е бил обезглавен. На сватбения ми ден! Така ли празнува кралят сватбата си? Със смъртта на главния си съветник и най-добър приятел? Това не е много хубав сватбен подарък за едно момиче, нали? Аз да не съм онази, как ѝ беше името, от Библията, дете поискала като сватбен подарък главата на някой си^[1]. Единственото, което наистина исках като сватбен подарък, бяха самурени кожи, а не вестта, че съветникът на краля е бил обезглавен, молейки за милост.

Но старците говорят само за това, никой въобще не се съобразява с чувствата ми, те са доволни от това, разбира се, и затова говорят, без да ми обръщат внимание, сякаш съм дете, а не новата кралица на Англия, и обсъждат съюза с Франция и казват, че крал Франсоа ще ни

помогне да се справим с папата. И никой въобще не ме пита за моето мнение.

Кралят стиска ръката ми под прикритието на масата, навежда се към мен и шепне: „Нямам търпение да дочакам тази вечер, моя роза, мой най-прекрасен скъпоценен камък“, което не е особено вдъхновяващо, като си помисля, че Томас Кълпепър е трябвало да му помогне да седне на мястото си, и несъмнено ще трябва и да му помогне да се качи в леглото ми.

Накратко, аз съм най-щастливата жена на света, хвала на Бога. Но съм мъничко недоволна тази вечер.

И съм се отклонила от обичайното си поведение. Когато бях в покоите на кралицата, по това време на вечерта обикновено всички се приготвяхме да вечеряме в трапезарията и си хвърляхме една на друга погледи и закачки за това дали някоя от нас си е направила много добре косата или е облечена много хубаво. Винаги се намираше някоя да ме обвини, че се опитвам да привлека някое момче, а аз винаги се изчервявах и казвах: „Не! Нищо подобно!“, сякаш бях потресена при мисълта за това. А кралицата излизаше от спалнята си и се смееше на всички ни, а после ни въвеждаше в трапезарията и всичко беше много весело. През повечето време имаше и някой младеж, чийто поглед бях привлякла: през последните няколко седмици Томас Кълпепър непрекъснато ми се усмихваше, а всички момичета около мен ме побутваха и ми казваха да внимавам за честта си. Разбира се, сега той не ме и поглежда, очевидно на една кралица не се полага да се весели и забавлява: бихте си помислили, че съм стара като съпруга си.

Беше не просто весело: беше изпълнено с оживление, веселие и младост. Винаги бяхме цяла тълпа, всички заедно, всички щастливи и споделящи някоя лудория. А ако понякога лудорията се окажеше малко груба, заради завист или злоба, винаги имаше някой, на когото да се оплачем, и винаги се оформяше някоя малка групичка, и винаги имаше някое дребно спречкване. Харесва ми да бъда в групичка от момичета, харесва ми стаята на придворните дами, харесва ми да бъда една от дамите на кралицата и да бъдем всички заедно.

Много е хубаво да съм кралица на Англия, но нямам приятели. Струва ми се, че сме само аз и тези старци: баба ми, чичо, кралят и неговите старци в Тайния съвет. Сега младите мъже на служба при краля дори не ми се усмихват: бихте си помислили, че дори не ме

харесват. Когато се приближавам до Томас Кълпепър, той свежда глава и отказва да срещне погледа ми. А старите хора говорят помежду си за нещата, от които се интересуват старите хора: времето, печалният край на Томас Кромвел, имотите и парите му, състоянието на църквата и опасността, каквато представляват папистите и еретиците, опасността от мъжете на север, които още копнеят да си върнат манастирите. А аз седя тук като благовъзпитана дъщеря, като благовъзпитана внучка всъщност и най-доброто, което мога да направя, е да не се прозявам.

Обръщам глава настрани, за да изглежда, че слушам чичо, а после се обръщам на другата страна към краля. Честно казано, не чувам никого от тях. Всичко е само неясен шум и бръмчене, бръмчене над мен, и няма нито музиканти, нито танци, нито нещо, което да ме забавлява, само разговорът със съпруга ми, а коя невеста някога е искала това?

Тогава, с много тих и нежен глас, Хенри казва, че е време да се оттегляме, и слава на Бога, лейди Рочфорд се появява и ме отвежда от останалите, и ми е приготвила нова и красива нощница с наметка в тон с нея, която да си сложа, и аз се преобличам в собствената тоалетна стая на кралицата, защото сега съм кралица.

— Бог да ви пази, ваша светлост — казва тя. — Но наистина се издигнахте много високо.

— Така е, лейди Рочфорд — изричам изключително тържествено. — И ще ви задържа близо до себе си, ако ме съветвате и ми помагате и в бъдеще така, както ми помагате в миналото.

— Вашият чичо ми нареди да правя именно това — казва тя. — Аз ще оглавявам личните ви покои.

— Аз сама ще определя дамите си — казвам много надменно.

— Не, няма — казва тя мило. — Вашият чичо вече назначи най-важните.

Уверявам се, че е затворила вратата след себе си.

— Как е кралицата? — питам я. — Току-що се върнахте от Ричмънд, нали?

— Не я наричайте кралица — възпира ме тя веднага. — Сега кралицата сте вие.

Изцъквам с език, подразнена от собствената си глупост.

— Забравих. И все пак, как е тя?

— Беше много тъжна, когато тръгнах — казва тя. — Не мисля, че защото загуби него. А защото изгуби всички нас. На нея ѝ харесваше животът като кралица на Англия, харесваше покоите си, харесваше ѝ да бъде с нас, и всичко свързано с това.

— И на мен ми харесваше — казвам тъжно. — И на мен ми липсва. Лейди Рочфорд, мислите ли, че тя много ме обвинява? Каза ли нещо против мен?

Лейди Рочфорд завързва нощницата ми на врата. Връзките са украсени с дребни речни перли, тази нощница е толкова приятна: в брачната ми нощ ще ми бъде утеха да знам, че нося нощница, която струва цяло едно малко състояние в перли.

— Тя не ви обвинява — мило казва тя. — Глупаво момиче. Всички знаят, че вие не сте сторили нищо — освен че сте млада и хубава, а за това не може да ви вини никой. Дори и тя. Тя знае, че сте толкова невинна по отношение планирането на нейното падение и нещастие, колкото и по отношение на смъртта на Томас Кромуел. Всички знаят, че изобщо не играете важна роля в това.

— Аз съм кралица — казвам, доста жегната. — Мисля, че съм по-важна от всички.

— Вие сте петата кралица — изтъква тя, без изобщо да се трогне от раздражението ми. — И, да си го кажем честно, от първата кралица насам никоя не е била достойна да се нарече с това име.

— Е, сега аз съм кралицата — казвам решително. — И единствено това има значение.

— Кралица за един ден — казва тя, като минава зад гърба ми, за да разгърне малкия шлейф на нощницата ми. Той също е натезал от дребните бисери, с които е обсипан, това е най-великолепната нощница. — Кралица-еднодневка. Бог да пази ваше величество, наша малка кралице.

---

[1] Става дума за Саломе, дъщерята на цар Ирод, пожелала като сватбен подарък главата на Йоан Кръстител. — Б.пр. ↑

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ДВОРЕЦЪТ ОУТЛАНДС, 30 ЮЛИ 1540

След като спечели своята роза без нито един трън, кралят е твърдо решен да я държи близо до себе си. Половината придворни, изоставени в Уестминстър, изгубили връзка с всичко, случващо се тук, дори не знаят, че сватбата се е състояла. Това е интимното и най-близко обкръжение на краля — новата му съпруга, нейното семейство и само неговите най-доверени приятели и съветници: аз съм сред тях.

Отново доказах предаността си, отново съм довереницата, готова да каже всичко. Отново мога да бъда въведена в покоите на кралицата, в най-съкровените тайни на сърцето ѝ: мога да бъда въведена там и да ми се има доверие, че ще я предам, ако се наложи. Бях доверена приятелка на кралица Катерина, на кралица Ана, на кралица Джейн, след това отново на кралица Ана и по време на службата си станах свидетелка как всички те или изпадат в немилост, или умират. Ако бях суеверна, щях да възприема себе си като разнасящ чума вятър, който носи смъртта с топъл полъх, нежно като едва доловим шепот.

Но не съм суеверна и не си правя труда да мисля за ролята, която изиграх в тяхната смърт, позор или изпадане в немилост. Аз изпълнявах своя дълг към краля и към семейството си. Изпълнявах дълга си дори когато това ми струваше всичко: загубата на моята любов и на честта ми. Бога ми, дори на собствения ми съпруг... но е безсмислено да се сещам за Джордж тази вечер. Той и без друго щеше да е доволен: още едно момиче от рода Хауърд на английския трон, една Болейн на най-желания пост. Той беше най-амбициозният от всички ни. Той пръв щеше да каже, че всички лъжи са си стрували, за да получа място в двора, да се присъединя към най-облагодетелстваното обкръжение на краля. Той пръв щеше да разбере, че има моменти, когато истината е ценност, която един придворен не може да си позволи.

Мисля, че той щеше да се изненада колко далече е стигнал кралят, колко лесно прави стъпката от властта към голямата власт и

прекращава в абсолютната власт. Джордж не беше глупак: мисля, че ако беше тук сега, щеше да ни предупреждава, че един крал, чиято воля и желания нищо не може да обуздае, не е велик крал (както го уверяваме ние), а чудовище. Мисля, че когато умря, Джордж знаеше, че кралят е стигнал пределите на тиранията и ще ги прекрачи.

Както явно е станало традиция за сватбите на краля, и тази е последвана от поредица екзекуции. Кралят урежда сметките си със старите неприятели, и с онези, подкрепяли предишната му съпруга. Смъртта на графа на Хънгърфорд и неговия глупав знахар сякаш потушава разнасяните шепнешком приказки за магьосничество. Той беше обвинен във всевъзможни видове некромантия и необуздани сексуални прегрешения. Няколко паписти са осъдени на смърт заради ролята си в заговора на лорд Лайл: сред тях е възпитателят на принцеса Мери. Това ще я натъжи, а освен това ще ѝ послужи като предупреждение да внимава. Приятелството на Ана Клев не я предпази: тя отново е без приятели, отново е в опасност. Всички паписти и поддръжници на папистите са в опасност. За нея е по-добре да внимава. Хауърдови отново са на власт и подкрепят краля, който се освобождава от старите си врагове, за да ознаменува щастието си с новото момиче от рода Хауърд. Освен това избива шепа лютерани — предупреждение към Ана Клев и онези, които смятаха, че тя ще го отведе в лоното на реформираната религия. Когато коленичи да се моли до леглото си в двореца Ричмънд тази вечер, тя ще знае, че ѝ се е разминало на косъм. Той ще иска тя да живее в страх до края на живота си.

Забелязвам, че Катрин коленичи за молитва, но не затваря очи: готова съм да се закълна, че не казва нищо повече от една „Аве Мария“. Тя сключва дългите си бели пръсти, коленичи и затаява дъх, но в ума ѝ няма мисъл за Бога. Бих се обзаложила, че всъщност няма мисъл за каквото и да било. В тази хубава главица никога няма кой знае какво. Ако се моли за нещо, то е за самурени кожи, каквито получи кралица Ана за годежа си.

Разбира се, тя е твърде млада да бъде добра кралица. Твърде млада е, за да бъде нещо друго освен глупаво момиче. Тя няма и понятие от милосърдие към бедните, няма понятие какви задължения съпътстват заеманото от нея важно положение, никакво понятие как да управлява едно голямо домакинство, а какво остава пък за това, как да

управлява една страна. Като си помисля за кралица Катерина, която беше удостоена с титлата на властваща кралица и ръководеше Англия в отсъствието на краля, ми идва да се разсмея на глас. Това дете не би могло да ръководи и домашен гълъб. Но тя е приятна и се нрави на краля. Чичо ѝ, херцогът, я е научил доста добре на покорство и вежливост, а да следя за останалото е моя задача. Тя танцува много хубаво пред краля и седи тихо до него, докато той разговаря с мъже, достатъчно стари да ѝ бъдат дядовци. Тя се усмихва, когато той се обръща към нея с някаква реплика, и му позволява да я щипе по бузата или да я прегръща през кръста, без да му се мръщи. На вечеря преди няколко дни той не можеше да си свали ръцете от гърдите ѝ и тя се изчерви, но не се отдръпна, когато той я опипваше пред всички. Тя е възпитавана сурово — знае се, че херцогинята е възпитавала с тежка ръка момичетата си. Херцогът сигурно я е заплашил, че ще отиде на дръвника, ако не се подчинява на краля в мислите, думите и постъпките си. А, за да бъде честна към нея, тя и без друго е мило същество, радва се на подаръците на краля и е щастлива да бъде кралица. Лесно ѝ е да бъде хубава и приятна пред него. Сега той не иска много. Не иска жена с висока интелигентност и морални стремежи като кралица Катерина, нито такава с бърз и огнен ум като Ана. Просто иска да се наслаждава на стройното ѝ младо тяло и да ѝ направи бебе.

Толкова по-добре, че придворните ги няма сега, в тези първи дни на брака им. Семейството ѝ и онези, които са облагодетелствани от брака, може и да извържат поглед и да се правят, че не виждат как той я блъска и се държи грубо с нея, а малката ѝ ръчичка се губи в хватката му, как усмивката ѝ не трепва, когато той се препъва с болния си крак, как тя се изчервява като роза от смущение, когато ръката му опипва слабините ѝ под масата на вечеря. Всеки, който не извлича облаги от този неравен брак, би сметнал за потискащо да види как толкова хубаво дете просто бива поднасяно на такъв стар човек. Всеки, който говори честно, би казал, че това е почти изнасилване.

Истински късмет е тогава, че тук никой никога не говори честно.

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, 6 АВГУСТ 1540

Той ще ме посети за вечеря. Не мога да предположа защо. Отговорникът на кралското домакинство пристигна вчера и съобщи на моя иконом, че кралят ще има удоволствието да вечеря с мен днес. Попитах дамите, които все още са с мен, дали някоя от тях има вести от двора и една от тях каза, че била чула, че кралят е в двореца Оутландс, почти сам, и ходи на лов, за да отклони мислите си от ужасното предателство на Томас Кромуел.

Една от тях ме попита дали мисля, че кралят идва да ми поиска прошка и да ме помоли да се върна при него.

— Възможно ли е? — питам я аз.

— Ако е сгрешил? Ако разследването е сгрешило? — пита тя. — Защо иначе ще идва да ви види толкова скоро след края на брака? Ако все още иска да сложи край на този брак, защо ще вечеря с вас?

Излизам навън в красивите градини и отивам да се поразходя, с бръмчаща от мисли глава. Не ми се струва възможно да иска да ме приеме обратно, но няма съмнение, че ако е размислил, може да ме приеме обратно със същата лекота, с която можа да ме остави.

Питам се дали би било възможно да откажа да се върна при него. Разбира се, бих искала да се върна в двора и да заема отново мястото си. Но в това, да си сама и неомъжена жена има свобода, на която бих могла да се науча да се наслаждавам. Никога преди в целия си живот не съм била Ана Клев, просто аз, Ана, не сестра, не дъщеря, не съпруга, а Ана, правеща това, което ми харесва на мен. Зарекох се, че ако бъда пощадена от смъртта, ще живея свой живот, свой собствен живот, не живот, ръководен от други. Поръчвам си рокли в цветове, които мисля, че ми отиват, не е нужно да съблюдавам налаганите от брат ми норми на скромност, нито дворецовите моди. Поръчвам си вечеря, когато реша, и храната, която поискам; не се налага да седя пред двеста души, които наблюдават всяко мое действие. Когато искам да изляза на езда, мога да се отдалеча толкова много и да яздя толкова бързо, колкото ми харесва, не е нужно да се съобразявам със

страховете на брат си или със състезателния дух на съпруга си. Ако вечер повикам музиканти, мога да танцувам с дамите си или да ги слушам как пеят: не се налага вечно да се съобразяваме с вкусовете на краля. Не е нужно да се възхищаваме на композираните от него песни. Мога да се моля на Бог според собствената си вяра, с избрани от мен думи. Мога да се превърна в самата себе си. Мога да стана себе си.

Мислех си, че сърцето ми ще подскочи от възбуждане при възможността отново да бъда кралица, да изпълнявам дълга си към тази страна, към нейния народ, към децата, които обикнах, и може би дори да спечеля одобрението на майка си и да осъществя амбициите на брат си. Но, за свое удивление, докато се вглъбявам в собствените си мисли — а най-после аз разполагам с усамотението и спокойствието да се вглъбя в собствените си мисли — откривам, че може да е по-добре да съм сама и неомъжена жена с добър доход в един от най-хубавите дворци в Англия, вместо да бъда една от изплашените кралици на Хенри.

Първи идват кралските стражи, а после спътниците му — красиви и прекалено натруфени, както винаги. После той влиза малко тромаво, накуцвайки леко с болния си крак. Правя нисък реверанс и докато се изправлям, усещам познатата воня на раната му. Никога повече няма да ми се налага да се събуждам с тази миризма по чаршафите — помислям си аз, докато пристъпвам напред и той ме целува по челото.

Той ме оглежда от глава до пети, открито, искрено, като мъж, преценяващ коня, който смята да купи. Спомням си, че е казал на придворните, че мириша и че гърдите ми са провиснали, и усещам как се изчервявам.

— Изглеждате добре — казва той неохотно. Долавям нотката на раздражение зад похвалата. Надявал се е, че вехна от несподелена любов, сигурна съм в това.

— Добре съм — казвам спокойно. — Радвам се да ви видя.

Той се усмихва при тези думи.

— Трябваше да знаете, че никога не бих се отнесъл несправедливо към вас — казва той, щастлив от мисълта за собственото си великодушие. — Ще видите, че ако сте ми добра сестра, аз ще бъда мил към вас.

Кимвам и се покланям.

— Във вас има нещо различно — той взема стол и ми прави знак, че мога да седна на по-ниския стол до него. Сядам и пригладдам бродираната пола на синята рокля върху коленете си. — Кажете ми. Мога да преценя една жена само като я погледна: знам, че във вас има нещо различно. Какво е?

— Нова шапчица? — предполагам.

Той кимва.

— Отива ви. Много ви отива.

Не казвам нищо. Шапчицата е по френската мода. Ако момичето на Хауърдови се е върнало в двора, той сигурно е свикнал с най-висшата и лекомислена мода. Във всеки случай, сега, когато вече не нося короната, мога да нося каквото си поискам. Ако бях в настроение за смях, щеше да е смешно, че той ме предпочита облечена по мой вкус, отколкото когато се опитвах да задоволя неговия. Но това, което му се харесва в една жена, не му се нрави у една съпруга. Катрин Хауърд може би ще открие това.

— Имам новини — той оглежда малкото ми обкръжение от придворни и придружаващите го господа, които стоят наблизко. — Оставете ни.

Те излизат толкова бавно, колкото се осмеляват. Копнеят да узнаят какво ще последва. Сигурна съм, че няма да е покана да се върна при него. Сигурна съм, че няма да е това; и въпреки всичко затаявам дъх, нетърпелива да узная.

— Новини, които може да ви разстроят — казва той, за да ме подготви. Веднага си помислям, че майка ми е починала там далече и без да успея да ѝ обясня как съм я предала.

— Няма нужда да плачете — бързо казва той.

Покривам устата си с ръка и захващам кокалчетата на пръстите си.

— Аз не плача — казвам упорито.

— Това е хубаво — казва той. — А освен това трябва да сте знаели, че ще се случи.

— Не го очаквах — казвам глупаво. — Не го очаквах толкова скоро. — Със сигурност щяха да изпратят да ме доведат, ако е била тежко болна?

— Е, това е мой дълг.

— Ваш дълг?

Толкова много искам да разбера дали майка ми е говорила за мен в последните си дни, че едва го чувам.

— Ожених се — казва той. — Ожених се. Помислих си, че е редно да ви кажа пръв, преди да го научите от някакви клюки.

— Мислех си, че става дума за майка ми.

— За майка ви ли? Не. Защо трябва да става дума за майка ви? Защо ми е да се тревожа за майка ви? Става дума за мен.

— Казахте „лоши новини“.

— Какво може да е по-лошо за вас от това, да узнаете, че съм се оженил за друга жена?

О, хиляди неща, хиляди неща, помислям си, но не изричам мисълта на глас. Облекчението, че майка ми е жива, нахлува в тялото ми и трябва да се хвана за страничните облегалки на креслото си, за да се закрепя и да изглеждам толкова мрачна и опечалена, колкото знам, че той би искал да изглеждам.

— Женен — казвам безизразно.

— Да — казва той. — Съжалявам за загубата ви.

Значи наистина е свършено. Той няма да се върне при мен. Никога вече няма да бъде кралица на Англия. Не мога да се грижа за малката Елизабет, не мога да обичам принц Едуард, не мога да угодя на майка си. Наистина всичко свърши. Провалих се в задачата, която бях изпратена да изпълня, и съжалявам за това. Но, мили Боже, вече съм спасена от него, вече никога няма да бъде в леглото му. Наистина всичко свърши веднъж и завинаги. Трябва да държа очите си сведени, а лицето си — неподвижно, за да не види той радостта, озарила ме при мисълта за тази свобода.

— За дама от изключително знатен и благороден род — продължава той. — От рода Норфолк.

— Катрин Хауърд? — питам, преди надутото му поведение да го направи да изглежда по-нелепо, отколкото вече ми се струва.

— Да — казва той.

— Желая ви много щастие — казвам спокойно. — Тя е... — точно в този важен и ужасен миг не мога да намеря английската дума. Искам да кажа „очарователна“, но не се сещам за думата. — Млада — довършвам неубедително.

Той ме стрелва с бърз, суров поглед.

— За мен това не е пречка.

— Съвсем не — казвам бързо. — Исках да кажа, очарователна.

Той омеква:

— Очарователна е — съгласява се той, като ми се усмихва. —
Знам, че я харесвахте, когато тя беше в покоите ви.

— Така е — казвам. — Тя винаги беше приятна компания. Тя е
прекрасно момиче. — Едва не казвам „дете“, но се усещам навреме.

Той кимва:

— Тя е моята роза — казва той. За мой ужас очите му се
изпълват със сантименталните сълзи на стар развратник. — Тя е моята
роза без нито един трън — казва той гъгниво. — Чувствам, че най-
сетне я намерих — жената, която съм чакал цял живот.

Седя мълчаливо. Тази представа е толкова странна, че не мога да
намеря никакви думи, били те английски или немски, за да отговоря.
Чакал е цял живот? Е, не е чакал особено търпеливо. По време на
дългото си бдение е изпратил три, не, четири съпруги, сред които и
мен. А Катрин Хауърд няма и бегла прилика с роза без нито един трън.
Ако изобщо е цвете, тя е малка маргаритка: възхитителна, миловидна,
но обикновена. Едва ли някога по-обикновено момиче от обикновен
произход е сядало на трона на по-добра и достойна жена.

— Надявам се, че ще бъдете много щастлив — повтарям аз.

Той се навежда към мен.

— И мисля, че ще имаме дете — прошепва той. — Тихо. Още е
рано. Но тя е толкова млада, и идва от плодовит род. Казва, че според
нея е вярно.

Кимвам. Това, че така самодоволно ми се доверява, на мен, която
бях купена и сложена в леглото му, за да го търпя, докато се бъхти
безнадеждно над мен, блъска се в мен, милва ме по корема и ми дърпа
гърдите, ме отвращава толкова много, че едва мога да го поздравя, че е
постигнал с друго момиче онова, което не успя с мен.

— Е, да вечеряме — казва той, спасявайки ме от неловкото
положение, изправяме се и той ме хваща за ръката, сякаш още сме
женени, и ме въвежда в голямата зала на двореца Ричмънд, който бил
любимият новопостроен дворец на баща му, а сега е мой. Той се
настанява без чужда помощ на мястото си, на трон, издигнат по-високо
от всеки друг, а аз съм настанена не до него — както беше, когато бях
кралица, — а малко по-далече надолу в залата, сякаш за да напомня на

света, че всичко се е променило и че вече никога няма да седя редом с него като кралица.

Не ми е нужно напомняне. Зная това.

КАТРИН, ХАМПТЪН КОРТ, АВГУСТ 1540

Да видим сега, какво имам?

Имам осем нови рокли, които са готови, и още четирийсет (четирийсет! И аз самата не мога да го повярвам!) ми се шият в момента и съм много недоволна, че шивачите толкова закъсняват с тях, защото имам намерение да се явявам на обяд и вечеря с нова рокля през всеки ден от живота си, от сега до смъртния си ден, и да си сменям роклята по три пъти на ден. Това прави по три нови рокли на ден, което значи стотици за една година, и тъй като може да доживея до петдесет години, това ще означава... е, добре де, не мога да го пресметна, но наистина са много. Хиляди.

Имам диамантено колие с ръкавели от диаманти и злато в тон с него и обици в комплект с тях.

Имам самурени кожи, като онези, които тя получи за подарък, и те са по-хубави от нейните, по-дебели и с по-лъскав косъм. Питам лейди Рочфорд и тя определено потвърди, че са по-хубави от нейните. Така че сега имам една грижа по-малко на главата.

Имам собствена баржа (представете си само!), собствена баржа, върху която е гравирани собственият ми девиз. Да, аз също си имам девиз, и той гласи: „Ничия друга воля, освен неговата“, който чичо измисли, а пък баба каза, че било явно ласкателство и подмазване; но на краля му харесва и казва, че е точно каквото си е мислил. Отначало не го разбрах съвсем, но той означава, че нямам друга воля освен неговата — тоест, волята на краля. Щом разбрах това, веднага видях защо би се харесал на всеки мъж, ако той беше достатъчно глупав да повярва, че някой е готов да посвети цялото си тяло и душа на друг човек.

Имам си собствени покои тук, в Хамптън Корт, и те са покоите на кралицата! Невероятно! Същите покои, в които някога бях придворна дама, сега са моите покои и ми прислужват други хора. Същото легло, в което слагах кралицата да спи, а на сутринта я събуждах, сега е моето собствено голямо легло. А когато дворът гледа

турнири, същите завеси около кралската ложа, които някога бяха нейни, сега са мои и върху тях са избродирани буквите „Х“ и „К“, точно както заради нея бяха избродирани „Х“ и „А“. Във всеки случай, поръчах нови. Струва ми се, че обличам дрехите на мъртъвци, и не виждам защо трябва да се примирявам с това. Хенри казва, че съм едно разточително малко котенце и че тези завеси се използват в ложата на кралицата още от времето на първата му съпруга, а аз казвам, че точно затова може да искам промяна. Така че, *voilà!* Сега ще имам нови завеси.

Имам придворни дами, избрани от мен: е, избирам някои от тях. Във всеки случай, имам придворни дами от собствения си род. Най-важната ми дама е протеже на краля, лейди Маргарет Дъглас, на практика принцеса, и тя ще ми прислужва! Не че ми прислужва кой знае колко, трябва да кажа. Ако я види как високомерно ме гледа, никой не би си помислил, че съм кралица. Имам още и няколко херцогини, мои почетни дами са мащехата ми и двете ми сестри, както и още десетки жени от рода Хауърд, които чичо е настанил в моето обкръжение. Никога не съм знаела, че имам толкова много братовчедки. Останалите са старите ми другарки по стая и приятелки от дните в Норфолк Хаус, които изведнъж се появиха да се облагодетелстват от положението ми, сега, когато то е толкова високо, и които сега трябва да се съобразяват с мен, макар че тогава не ми обръщаха внимание. Аз обаче им казвам, че могат да ми бъдат приятелки, но трябва да помнят, че съм кралица и трябва да се държа на положение.

Имам две декоративни кученца, които нарекох, като тайна шега, Хенри и Франсис — с което имам предвид двамата си любовници от старите дни, Хенри Манокс и Франсис Деръм, които ходеха подир мен като кученца. Когато ги кръстих, Агнес и Джоан се разпищяха от смях: те бяха с мен в Норфолк Хаус и знаеха точно за кого си мисля. Дори сега, всеки път щом повикам двете кученца при себе си, трите се смеем високо при мисълта как онези две момчета ме ухажваха, а сега аз съм кралица на Англия. Какво ли си мислят тези мъже, когато си спомнят, че ръцете им са се прокрадвали нагоре по полата ми и надолу по корсажа ми? Твърде скандално е, за да се осмелявам да си го спомням. Мисля си, че сигурно се късат от смях: поне аз правя така дори само при спомена.

Имам конюшня, пълна с мои собствени коне, и моя любима кобила, която се казва Беси. Тя е много мила и спокойна и най-прекрасното момче в конюшните я поддържа в добра форма заради мен, за да не стане дебела или непокорна. Той се казва Джони и се вълнува като малко кученце, когато ме види, а когато му позволя да ми помогне да слеза от коня след ездата, се подпирам с ръце на раменете му и гледам как лицето му гори.

Ако бях суетно глупаво момиче (за каквото чичо упорито ме смята), каквото, слава Богу, не съм, щях да позволя главата ми да се замае от ласкателствата и ухажването, с които ме обсипват всички — от конярчето Джони до архиепископ Гардинър. Всички ми казват, че аз съм най-добрата съпруга, която кралят е имал, и чудесното на всичко това е, че почти със сигурност е вярно. Всички ми казват, че съм най-красивата кралица на света — и това вероятно също е вярно — макар да не изглежда кой знае какво, когато се поогледам из християнския свят. Всички ми казват, че кралят никога не е обичал никоя жена толкова много, колкото обича мен, и това е вярно, защото сам той ми го казва. Всички ми казват, че целият двор е влюбен в мен, и това със сигурност е вярно, защото навсякъде, където отида, ме засипва малка градушка от любовни бележки, молби и обещания. Младите благородници, които имах навика да заглеждам, когато бях просто придворна дама, и да се надявам на уговорки и флиртове, сега са мои придворни: трябва да ми се възхищават от разстояние, което наистина е най-хубавото от всичко. Самият крал изпраца сутрин и вечер Томас Кълпепър да ме поздравява, и аз знам, просто знам, че той е влюбен до уши в мен. Дразня го, присмивам му се и виждам как погледът му ме следи и всичко това е абсолютно възхитително. Където и да отида, с вниманието си ме удостояват най-прекрасните млади мъже в страната: състезават се в турнири за мое забавление, танцуват с мен, маскират се и ме забавляват, ловуват с мен, плават с мен, разхождат се с мен, играят игри и спортуват, за да чуят моята похвала, правят всичко, освен да седнат на задни лапи и да молят за благоволенieto ми. А кралят, Бог да го благослови, ми казва: „Тичай, хубаво момиче, върви да танцуваш!“, а после се обляга назад в стола си и ме гледа, докато един след друг красиви — о, толкова красиви — млади мъже танцуват с мен, а кралят се усмихва непрекъснато като мил стар чичо, а когато

се връщам и сядам до него, той прошепва: „Хубаво момиче, най-прекрасното момиче в двора, всички ви желаят, но вие сте моя“.

Като в сънищата ми е. Никога през живота си не съм била пощастлива. Не знаех, че мога да бъда толкова щастлива. Това е като детството, което никога не съм имала — да бъда заобиколена от красиви другари в игрите, от старите си приятели от дните си в Ламбет, да имам на разположение всички пари за харчене на света, кръг от млади мъже, до един отчаяно копнеещи за вниманието ми, и през цялото време да съм наблюдавана от нежен, любящ мъж, подобен на добър баща, който никога не позволява някой да ми каже лоша дума, и през всеки ден от живота ми измисля забавления и подаръци за мен. Сигурно съм най-щастливото момиче в Англия. Казвам това на краля, а той се усмихва, погъделичква ме под брадичката и ми казва, че го заслужавам, защото без съмнение съм най-доброто момиче в Англия.

И това е вярно. Аз си печеля това удоволствие. Не бездействам: имам си задължения за вършене, и ги върша възможно най-добре. Разбира се, цялата работа в покоите на кралицата оставям на другите, с всички молби за помощ и справедливост и с всички прошения се занимава негова светлост тайният съветник на краля — аз не бива да бъда обезпокоявана с такива неща, а и без друго, никога не знам какво трябва да правя с всички тези просяци, бездомни монахини и отчаяни свещеници. Лейди Рочфорд се грижи за ръководството на покоите ми и всичко се прави така добре, както го правеше кралица Ана: но обслужването на краля се пада единствено на мен. Той е стар и апетитът му в спалнята е силен, но изпълнението не му е лесно заради преклонната му възраст и за това, че е толкова дебел. Трябва да използвам всичките си малки хитринки, за да помогна на бедния старец. Оставям го да ме гледа как изхлузвам нощницата си, внимавам свещите да остават запалени. Въздишам в ухото му, сякаш примирам от желание — нещо, в което всички мъже обичат да вярват. Шепна му, че всички млади мъже в двора са нищо в сравнение с него, че презирам техните глупави, млади лица и лекомислени желанија, че искам мъж, истински мъж. Когато е прекалил с пиенето или е твърде уморен, за да се намести над мен, дори правя един трик, на който ме научи скъпият ми Франсис, и го възсядам. Той обича това, преди са му го правили само разни лоши развратници, то е забранено удоволствие, което по някаква причина Бог не допуска. Затова изпитва трепетно вълнение, че

една хубава съпруга със спускащи се по раменете коси го възсяда и го измъчва като някоя блудница от Смитфийлд. Не се оплаквам, че се налага да правя това, всъщност за мен то е далеч по-приятно, отколкото да бъда смазвана под тежестта му и да ми призлява от мириса на дъха му и вонята от гниеция му крак, докато издавам престорени стенания на удоволствие.

Това не е лесно. Да бъдеш съпруга на крал не означава само танци и празненства в розовата градина. Трудя се по-усърдно от която и да е доячка, но се трудя тайно нощем и никой не трябва да узнае какво ми струва това. Никой никога не трябва да разбере, че съм толкова отвратена, та ми идва да повърна, никой не трябва да узнае, че почти ми се къса сърцето при мисълта, че нещата, които се научих да правя от любов, сега служат да възбуждат един мъж, за когото ще е много по-добре да си каже молитвите и да заспи. Никой не знае колко трудно печеля своите самурени кожи и перли. А аз никога не мога да им кажа. Това никога не може да бъде казано. То е най-дълбока тайна.

След като той най-сетне свърши и захърка, по някакъв странен начин това е единственият момент от деня, в който се чувствам недоволна от страхотния си късмет. Тогава често ставам, чувствам се тревожна и неспокойна. Нима ще прекарам всяка нощ от живота си на жена, прелъстявайки един мъж, достатъчно стар да ми бъде баща? Почти достатъчно стар да ми бъде дядо? Аз съм само на петнайсет години, нима никога вече няма да усетя вкуса на сладка целувка от чисти устни, да почувствам мекотата на млада кожа или да усетя как върху мен се отпуска твърда, мускулеста гръд? Нима ще прекарам остатъка от живота си, като подскачам нагоре-надолу върху нещо безпомощно и отпуснато, а после ще крещя от престорена наслада, когато то бавно, отпуснато се размърда под мен? Когато той се изпърдява насън със звук като от огромен кралски тромпет, в добавка към миазмите под завивките, ставам, обзета от лошо настроение, излизам и отивам в личния си кабинет.

И винаги като някакъв добър ангел лейди Рочфорд е там и ме чака. Тя разбира как стоят нещата, знае какво трябва да правя и как през някои нощи от това в мен остава чувството на раздразнение и обида. Приготвила ми е чаша гореща медовина и няколко малки сладкиша. Настанява ме да седна в един стол до огъня, слага топлата

чаша в ръката ми и бавно и нежно реши косата ми, докато гневът отминава и аз отново се успокоя.

— Когато родите син, ще се освободите от него — прошепва тя толкова тихо, че едва я чувам. — Когато сте сигурна, че сте заченали дете, той ще ви остави на спокойствие. Никакви фалшиви тревоги повече. Когато му кажете, че чакате дете, трябва да сте сигурна, и тогава ще имате почти цяла година на спокойствие. А след като родите втори син, мястото ви ще е напълно сигурно и ще можете да се отдавате на собствени удоволствия, а той няма да знае и няма да възразява.

— Никога вече няма да изпитам удоволствие — казвам нещастно. — Животът ми свърши, преди изобщо да е започнал. Аз съм само на петнайсет години, а съм уморена от всичко.

Ръцете ѝ галят раменете ми.

— О, ще изпитате — казва тя убедено. — Животът е дълъг и ако оцелее, една жена може да си получи удоволствията по един или друг начин.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ДВОРЕЦЪТ УИНДЗОР, ОКТОМВРИ 1540

Трябва да призная, че да отговаряш за този личен кабинет не е просто добре платена служба без никакви истински задължения. Трябва да отговарям за момичета, които във всеки приличен град щяха да бъдат вързани отзад за някоя каруца и нашибани с камшик като блудници. Приятелките, които Катрин си е подбрала от Ламбет, несъмнено са най-грубите развратници, идвали някога от знатен дом, в който господарката на къщата не си е правила труда да им обръща внимание. Катрин настоя приятелките ѝ от старите дни да бъдат поканени в личните ѝ покои и аз едва ли мога да откажа особено след като по-високопоставените ѝ придворни дами не са подходяща компания за нея, а са почти достатъчно възрастни да ѝ бъдат майки и са ѝ натрапени от чичо ѝ. Тя има нужда от приятелки на своята възраст, но другарките, които си е избрала, не са покорни и смирени момичета от добри семейства: те са жени, разпуснати жени, точно такива приятелки, които ѝ позволяват да се държи необуздано, дават ѝ най-лошия възможен пример и са готови да продължат с разпуснатото си държание дори в кралските покои, ако могат. Напълно различно е от управлението на кралица Ана и скоро всички ще забележат. Не мога да си представя какво си мисли негова светлост херцогът, а кралят е готов да даде на невръстната си невеста всичко, каквото поиска. Но покоите на една кралица трябва да бъдат най-прекрасното, най-елегантното място в страната, а не арена за груби момичета с циничен език.

Мога да разбера симпатията ѝ към Катрин Тилни и Маргарет Мортън, макар че те са еднакво шумни и покварени, а Агнес Рестуолд беше нейна довереница от едно време. Но не вярвам да е искала Джоан Булмър да постъпи на служба при нея. Не е споменавала името ѝ нито веднъж, но тази жена е написала тайно писмо и изглежда, е напуснала съпруга си и е успяла с хитрост да се промъкне вътре, а Катрин е или твърде добросърдечна, или твърде много се бои от онова, което, изглежда, тази жена може да разкрие, за да я отблъсне.

А какво означава това? Че тя допуска една жена да влезе в покоите ѝ, в личните ѝ покои, най-хубавото място в страната, защото тази жена може да разкаже тайни от детството на Катрин? Какво толкова може да се е случило в детството на това момиче, та тя да не може да рискува да се говори за него? И можем ли да разчитаме, че Джоан Булмър ще си мълчи и занапред? В двора? В двор като този? Когато всички клюки винаги са съсредоточени върху самата кралица? Как ще управлявам тези покои, когато най-малко едно от момичетата знае толкова важна тайна в ущърб на кралицата, че може да я изнудва да бъде прието в покоите ѝ?

Това са нейните приятелки и другарки и наистина няма как те да станат по-добри, но се надявах, че по-високопоставените дами, определени да ѝ служат, може да наложат по-достойно поведение и да успеят поне малко да се справят с детинския безпорядък, на който Катрин се наслаждава. Най-знатната дама в покоите е лейди Маргарет Дъглас, само на двайсет и една години, племенница на самия крал; но тя почти никога не е тук. Тя просто изчезва от покоите на кралицата за часове наред, а голямата ѝ приятелка Мери, херцогиня на Ричмънд, която беше омъжена за Хенри Фицрой, я придружава. Бог знае къде. Говори се, че те са големи поетеси и големи любителки на четенето, което несъмнено им прави чест. Но с кого четат и съчиняват рими по цял ден? И защо никога не мога да ги намеря? Останалите дами на кралицата са все от рода Хауърд: по-голямата сестра на кралицата, леля ѝ, снахата на баба ѝ — цяла мрежа родственици от семейство Хауърд, включително Катерина Кери, която се появи отново достатъчно скоро, за да се възползва от издигането на момиче от рода Хауърд. Това са жени, които се интересуват единствено от собствените си амбиции, и с нищо не ми помагат да се справя с поддържането на покоите на кралицата, така че те поне да изглеждат както би трябвало.

Но нещата не са такива, каквито би трябвало да бъдат. Сигурна съм, че лейди Маргарет се среща с някого: тя е глупачка, при това влюблива глупачка. Тя вече веднъж разсърди царствения си чичо и получи за един флирт наказание, което можеше да е далеч по-тежко. Беше омъжена за Томас Хауърд, един от нашите сродници. Той умря в Тауър заради опита си да се ожени за една Тюдор, а тя беше изпратена да живее в женския манастир в Сион, докато не помоли краля за прошка и не каза, че ще се омъжи само по негово нареждане. Но сега

тя се измъква от покоите на кралицата още по средата на сутринта и се връща забързано чак за вечеря, като си оправя шапчицата и се кикоти. Казвам на Катрин, че трябва да следи своите дами и да се погрижи държанието им да е подобаващо за един кралски двор, но самата тя ходи на лов, танцува или флиртува с младите мъже от двора и поведението ѝ е толкова невъздържано, колкото и на всички останали, дори и по-лошо от това на повечето.

Може би съм прекалено изплашена и нервна. Може би кралят наистина е готов да ѝ прости всичко: това лято той е като безумно влюбен младеж. По време на лятната обиколка я разведе из всичките си любими замъци и успяваше да излиза с нея на лов всеки ден, като ставаше в зори, обядваше в покрити с навеси павилиони в горите по пладне, возеше се с лодка по реката в следобедите, гледаше я как стреля по мишени, наблюдаваше я по време на някой турнир по тенис как по цял следобед залага на младите мъже, упражняващи се в хвърляне на копие, а после следваше късна вечеря и дълга нощ, изпълнена със забавления. След това я отвежда в леглото и горкият стар човек отново се буди в зори на следващия ден. Усмиваше ѝ се, докато най-красивите млади мъже в неговия двор танцуваха с нея, смееха се с нея и я прегръщаха. Препъваше се след нея, винаги лъчезарно усмихнат, винаги възхитен от нея, като куцаше от болка и се тъпчеше с храна на вечеря. Но тази вечер той не идва на вечеря и казват, че има лека треска. Мисля си, че сигурно е на път да рухне от изтощение. През тези последни месеци той живее като млад жених, когато всъщност е на възраст да ѝ бъде дядо. Катрин не му оставя време да размисли и идва на вечеря сама, под ръка с Агнес. Лейди Маргарет пристига точно навреме, за да се шмугне зад гърба ѝ: виждам обаче, че негова светлост херцогът отсъства. Прислужва на краля. Поне той ще е разтревожен за здравето му. За нас няма да е добре, ако кралят е болен, а Катрин не чака дете.

КАТРИН, ХАМПТЪН КОРТ, ОКТОМВРИ

1540

Кралят не желае да ме вижда и се чувствам, сякаш съм го обидила, което е безкрайно нечестно, защото от цели месеци — поне от два месеца — непрекъснато се държа като абсолютно очарователна съпруга и никога не казвам и една сърдита дума, макар Бог да е свидетел, че имам поводи. Знам много добре, че той трябва вечер да идва в стаята ми, и го понасям, без да кажа и дума. Дори се усмихвам, сякаш го желая, но нужно ли е наистина той да остава? Цяла нощ? И наистина ли трябва да мирише толкова ужасно лошо? Не е само вонята от крака му: освен това той пърди гръмко като тръбящ вестител по време на турнир и макар че от това ми идва да се изкикотя, всъщност е отвратително. Сутрин разтварям широко прозорците си, за да се отърва от вонята му, но тя се задържа по чаршафите на леглото и в завесите. Едва я понасям. Понякога си мисля, наистина си мисля, че ми е невъзможно да я изтърпя дори ден повече.

Но никога не съм се оплаквала от него и той не може да се оплаче от мен. Тогава защо не иска да ме вижда? Казват, че има треска и не иска да го виждам, когато е лишен от мъжка сила. Но аз не мога да се отърва от страха, че съм му омръзнала. А ако съм му омръзнала, той несъмнено ще каже, че съм била омъжена за друг, и бракът ми ще бъде анулиран. Чувствам се много обезсърчена от това и макар Агнес и Маргарет да казват, че никога не бих могла да му омръзна, че той ме обожава и всеки може да види това, те не бяха тук, когато той заряза кралица Ана и го стори толкова лесно, така безшумно и бързо, та едва разбрахме, че това се случва. Тя със сигурност не знаеше, че това се случва. Те не си дават сметка колко лесно е за краля да се отърве от някоя от своите кралици.

Всяка сутрин изпращам съобщение в покоите му и всяка сутрин ми изпращат отговор и казват, че той се поправя; и тогава ме обзема силен страх, че той умира, което няма да е изненадващо, понеже той е толкова ужасно стар. А ако той умре, какво ще стане с мен? И ще си

запазя ли накитите и роклите? И дали още ще съм кралица след това? Затова изчаквам до края на вечерята и повиквам най-големия фаворит на краля, Томас Кълпепър, да се приближи до най-горната маса. Той веднага идва при мен, толкова почитателен и вежлив, а аз казвам много сериозно: „Можете да седнете, мастър Кълпепър“, той сяда на едно столче до мен и аз казвам: „Моля ви, кажете ми честно как е кралят?“

Той ме поглежда с искрените си сини очи — трябва да се признае, че е невероятно красив — и казва:

— Кралят има треска, ваша светлост, но тя е причинена от изтощение, а не от раната на крака му. Не е нужно да се боите за него. Той ще се натъжи, ако ви накара да се разтревожите дори за миг. Той е преуморен и изтощен, нищо повече.

Това е толкова мило, че усещам как наистина се разчувствам.

— Тревожех се — казвам малко съзливо. — Много се безпокоях за него.

— Не е нужно — казва той внимателно. — Щях да ви кажа, ако нещо не беше наред. Обещавам ви, че той ще се оправи след броени дни.

— Моето положение...

— Вашето положение е възмутително — възкликва внезапно той. — Би трябвало да ухажвате първия си любим, а не да се опитвате да управлявате един двор и да подреждате живота си така, че да угодите на мъж, достатъчно стар да ви бъде дядо.

Това е толкова неочаквано от страна на Томас Кълпепър, съвършеният придворен, че леко ахвам от изненада и правя грешката да кажа истината, както стори той.

— Всъщност мога да виня единствено себе си. Аз исках да бъда кралица.

— Преди да сте проумели какво означава това.

— Да.

Възцарява се мълчание. Внезапно си давам сметка, че сме пред целия двор и че всички ни гледат.

— Не мога да ви говоря така — казвам неловко. — Всички ме гледат.

— Готов съм да ви служа по всеки възможен начин — тихо казва той. — А най-голямата услуга, която мога да ви направя сега, е веднага да се махна от вас. Не искам да давам повод за клюки на сплетниците.

— Утре в десет часа ще се разхождам в градините — казвам аз.
— Можете да дойдете при мен тогава. В личните ми градини.

— В десет — съгласява се той, покланя се много ниско и се връща на масата си, а аз се обръщам и заговарям с лейди Маргарет, сякаш не се е случило нищо особено.

Тя ми отправя лека усмивка.

— Той е красив млад мъж — казва тя. — Но не представлява нищо в сравнение с брат ви Чарлс.

Поглеждам надолу към другия край на залата, където Чарлс се храни заедно с приятелите си. Никога не съм го смятала за красив, но пък и почти не го виждах, докато не дойдох в двора. Изпратиха го да се учи и възпитава още когато беше момче, а после пък мен ме изпратиха при баба ми.

— Странно е, че казвате такова нещо — отбелязвам. — Със сигурност не е възможно да харесвате Чарлс.

— За Бога, не! — възкликва тя и става аленочервена. — Всички знаят, че на мен не ми е позволено дори да помислям за мъж. Питайте когото си искате! Кралят няма да го допусне.

— Наистина го харесвате! — възкликвам възхитено. — Лейди Маргарет, лукаво същество такова! Вие сте влюбена в брат ми.

Тя скрива лице в ръцете си и наднича към мен през пръстите си.

— Не казвайте нито думичка — умолява ме тя.

— О, добре. Но той обещал ли ви е брак?

Тя кимва свенливо:

— Толкова сме влюбени. Надявам се, че ще говорите с краля за нас? Той е толкова строг! Но ние сме така влюбени!

Усмиввам се на брат ми в другия край на залата.

— Е, мисля, че това е прекрасно — казвам мило. Толкова ми харесва да проявявам благоволение към племенницата на краля. — И можем да подготвим наистина прекрасна сватба.

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, ОКТОМВРИ

1540

Получих писмо от брат си — напълно безумно писмо — и съм колкото ядосана, толкова и разстроена от него. Той се оплаква от краля с най-невъздържани думи, и ми нарежда или да се върна у дома и да настоявам, че бракът ми е законен, или вече никога да не се смятам за негова сестра. Не ми предлага никакъв съвет как трябва да отстоявам брака си — явно дори не знае, че кралят вече се е оженил отново, — нито помощ, ако искам да се върна у дома. Представям си — както и той много добре е знаел, че ще стане, когато ми е предоставял тези неизпълними възможности за избор, — че ми остава единственият вариант — той никога повече да не ме смята за своя сестра.

За мен това не е особена загуба! Когато ме остави тук, без да ми каже и дума, даде ми посланик, който не получаваше почти никаква заплата, и не успя да изпрати задоволително доказателство за отменянето на годежа в Лотарингия, той не се прояви като добър брат спрямо мен. Не е добър брат и сега. Най-малко от всичко се проявява като добър брат към мен, когато херцогът на Норфолк и половината Таен съвет пристигат разгневени в Ричмънд, разярени, тъй като те, разбира се, са заловили писмото му почти още в мига, в който то е било изпратено, преписали са го, превели са го и са го прочели още преди то изобщо да стигне до мен, а сега искат да знаят дали смятам, че брат ми ще насъска императора на Свещената Римска империя на война срещу Англия и Хенри заради мен?

Възможно най-спокойно им изтъквам, че няма вероятност императорът на Свещената Римска империя да тръгне на война по повеление на брат ми и че (изречено с натъртен тон) аз не моля брат си да предизвиква война заради мен.

— Предупреждавам краля, че не мога да заповядвам на брат си — казвам аз, като говоря бавно и се обръщам направо към херцога на Норфолк. — Уилям прави каквото пожелае. Не приема съвети от мен.

Херцогът не изглежда убеден. Обръщам се към Ричард Биърд и заговарям на немски:

— Моля, изтъкнете пред негова светлост, че ако можех да накарам брат си да ми се подчини, щях да му кажа да изпрати документа, който показваше, че годещът с Лотарингия е анулиран — казвам аз.

Той се обръща и превежда и тъмните очи на херцога проблясват при грешката ми.

— Само че не е бил отменен — напомня ми той. Кимвам:

— Забравих.

Той ми отправя смразяваща усмивка:

— Знам, че не можете да нареждате на брат си — признава той.

Отново се обръщам към Ричард Биърд:

— Моля, изтъкнете пред негова светлост, че това писмо от брат ми всъщност доказва, че съм проявила уважение и зачитане към краля, тъй като от него става ясно, че той има толкова малко вяра в мен, та ме заплашва, че ще бъда откъсната завинаги от семейството си.

Ричард Биърд превежда и студената усмивка на херцога става малко по-широка.

— Очевидно не аз решавам какво да мисли и да прави той, и как да ме обижда и заплашва — казвам в заключение.

Благодаря на Бога, те може и да са съветници на краля, но не споделят неоснователните му страхове, не виждат заговори там, където такива не съществуват — освен когато това им изнася, разбира се. Само когато им изнася да се отърват от враг като Томас Кромуел, или от съперник като клетия лорд Лайл, те преувеличават страховете на краля и го уверяват, че са истински. Кралят вечно се бои от един или друг заговор и членовете на съвета си играят със страховете му така умело, както музикант настройва лютня. При положение че аз не съм нито заплаха, нито съперница на никого от тях, те няма да събудят у краля никакви страхове относно мен. Затова невъздържаното изявление на брат ми не нарушава крехкия мир между краля и мен. Питам се дали брат ми е помислил дори за миг, че писмото му ще ме постави в такава опасност? И още по-лошо, питам се дали всъщност не е имал намерение да ме постави в такава опасност?

— Мислите ли, че брат ви ще ни създаде проблеми? — пита ме простичко Норфолк.

Отговарям му на немски:

— Не заради мен, сър. Той не би сторил нищо заради мен. Никога не е правил нещо в моя полза, освен да ме пусне да си отида. Може и да ме използва като оправдание, но не го прави заради мен. И дори и да е възнамерявал да създава проблеми, много се съмнявам, че императорът на Свещената Римска империя ще тръгне да воюва с краля на Англия заради една четвърта съпруга, когато кралят вече си е взел пета такава.

Ричард Биърд превежда това и двамата с Норфолк са принудени да скрият колко са развеселени.

— В такъв случай имам думата ви — кратко казва херцогът.

Кимвам.

— Имате я. А аз никога не престъпвам думата си. Няма да създавам проблеми на краля. Искам да живея тук сама, на спокойствие.

Той се оглежда наоколо: разбира от красиви сгради. Построил си е собствена голяма къща и е сринал със земята няколко прекрасни абатства.

— Значи сте щастлива тук?

— Да — отговарям, и казвам истината. — Щастлива съм тук.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ХАМПТЪН КОРТ, ОКТОМВРИ 1540

Трябваше да предупредя лейди Маргарет Дъглас да не се забърква с мъж, за когото беше сигурно, че ще я вкара в беда, но бях толкова погълната от опитите да помогна на Катрин Хауърд да запази спокойствие и душевно равновесие в първите дни на брака си, че не държах под око придворните дами, както беше редно. Освен това лейди Маргарет е племенница на самия крал, дъщеря на сестра му. Кой би си помислил, че суровият му мнителен поглед ще се спре на нея? В първите дни на брака му? Когато той каза на всички ни, че за първи път в дългия си живот е намерил щастието? Защо бих си помислила, че в тези блажени седмици той ще крои планове за арестуването на собствената си племенница?

Защото това е Хенри — ето защо. Защото съм в неговия двор достатъчно отдавна, за да знам, че неща, които той може и да пренебрегне, когато ухажва някоя жена, ще бъдат взети под внимание в мига, в който тя стане негова. Нищо не отвлича вниманието на краля от примесените му с мнителност страхове за твърде дълго. Щом се изправи на крака и напусна леглото си след треската, той започна да се оглежда из двора, за да разбере кой се е държал неподобаващо в негово отсъствие. Толкова отчаяно се боях да не заподозре кралицата и глупавите ѝ приятелки, че забравих да следя придворните ѝ дами. Във всеки случай лейди Маргарет Дъглас никога не би ме послушала, като се има предвид пълната ѝ неспособност да се вслушва в здравия разум. Всички Тюдори следват сърцата си и си измислят основанията след това, а лейди Маргарет е точно същата, каквато беше преди нея майка ѝ, кралица Маргарет Шотландска, която се влюби в мъж, за когото не можеше да се каже нищо добро. Сега дъщеря ѝ направи същото. Само преди няколко години лейди Маргарет се омъжи тайно за Томас Хауърд, мой роднина, и имаше удоволствието да му се радва само броени дни, преди кралят да разкрие двойката и да изпрати младия мъж в Тауър заради наглостта му. Той умря след броени месеци, а тя

беше в немилост. Разбира се! Разбира се! Какво чудно има в това? Недопустимо е племенницата на краля да се омъжи за когото поиска и при това да си хареса мъж от Хауърдови! Недопустимо е едно от най-великите семейства в Англия, приближило се до престола благодарение на собствените си заслуги, да се приближи до него още повече, защото на едно момиче му се нравят нечий тъмен поглед и весела усмивка и нечие определено нехайно и дръзко отношение към живота. Кралят се зарече, че ще я научи на уважението, което заеманото от нея положение заслужава, и в продължение на месеци тя беше вдовица с разбито сърце.

Е, сега то е излекувано.

Знаех, че нещо става, и само след седмици всички останали също разбраха. Когато кралят се разболя от треска, младата двойка заряза всякакви опити да крие любовната си история. Всеки, който имаше очи, можеше да види, че племенницата на краля е безумно влюбена в брата на кралицата, Чарлс.

Поредният Хауърд, разбира се, при това фаворит: член на Тайния съвет и с високо положение в ръководенето на семейните дела. Какво си е мислил, че ще спечели от такъв годеж? Семейство Хауърд са амбициозни, но дори той трябва да е преценил, че може би се цели твърде нависоко. Мили Боже, наистина ли си е мислил, че може да получи Шотландия чрез това момиче? Дали си е представял себе си като принц консорт? А тя? Защо отказва да види опасността, която я заплашва? И какво има у тези Хауърдови, което привлича като магнит Тюдорите? Бихте си помислили, че е някаква алхимия, както мармаладът привлича осите.

Но трябваше да я предупредя, че ще бъде разкрита. Беше напълно сигурно. Живеем в къща от стъкло, сякаш духачите на венецианско стъкло от Мурано са ни измислили някакво специално изтезание. В този двор никоя тайна не може да бъде опазена, няма завеса, която може да скрие онова, което става, няма стена, която да не е прозрачна. Всичко винаги се разкрива. Рано или късно всеки научава всичко. И щом се узнае, всичко се разпилява на милион назъбени парченца.

Отидох при негова светлост херцога и намерих баржата му готова да отплава, а самия него — на кея.

— Може ли да говоря с вас?

— Проблеми ли има? — попита той. — Трябва да хвана прилива.
— Става дума за лейди Маргарет Дъглас — казвам кратко. — Тя е влюбена в Чарлс Хауърд.

— Знам — казва той. — Женени ли са?

Дори аз се стряскам.

— Ако са женени, той е мъртъв.

Мисълта братът на кралицата, собственият му племенник, да умре заради държавна измяна, не го разтревожва. Но пък и тази мисъл му е позната.

— Освен ако кралят, в добро настроение заради медения си месец, не смята да прости на младите влюбени.

— Възможно е — признавам.

— Ако за това му съобщи Катрин?

— Досега нищо не ѝ е отказвал, но единственото, за което го е молила, са били скъпоценности и панделки — казвам аз. — Редно ли е да иска от него позволение един от членовете на семейството ѝ да се омъжи за друг от неговото семейство? Няма ли той да заподозре нещо?

— Да заподозре какво? — пита той мазно.

Оглеждам се около нас. Лодкарите са твърде далече, за да чуят, всички слуги са в ливреите на дома Норфолк. Въпреки това пристъпвам по-близо.

— Кралят ще заподозре, че планираме завземането на трона — казвам аз. — Вижте какво стана с Хенри Фицрой, когато се ожени за нашата Мери. Вижте какво стана с нашия Томас Хауърд, когато се ожени за лейди Маргарет. Всеки от тези бракове между Тюдор и Хауърд е последван от смърт.

— Но ако е бил във великодушно настроение... — започва херцогът.

— Планирали сте това — проумявам внезапно.

Той се усмихва:

— Определено не, но виждам, че може да ни бъде от полза, ако случайно стане. Владеем толкова голяма част от Северна Англия, ще бъде такова удоволствие да видим един Хауърд на шотландския престол. Принадлежащ към рода Хауърд наследник на шотландския трон, внук на Хауърдови на английския престол. Струва си поемането на малък риск, не смятате ли? Струва си малко хазарт и спекулации, за да видим дали нашето момиче може да успее?

Амбицията му ме кара да замълча.

— Кралят ще разбере това — неохотно се изтръгват от устата думите, родени от собствения ми страх. — Той е влюбен, но не е заслепен от любов. И той е изключително опасен враг, сър. Знаете това. Той показва най-лошото от себе си, когато мисли, че наследството му е застрашено.

Херцогът кимва:

— За щастие имаме и други деца от рода Хауърд, ако скъпият Чарлс ни бъде отнет; а лейди Маргарет е глупачка, която може да бъде затворена и държана под ключ в Сионското абатство още година-две. В най-лошия случай не губим много.

— Да се опита ли Катрин да ги спаси? — питам аз.

— Да. Струва си да се опита — казва безгрижно той. — Това е голям залог за голяма награда — и той минава по дъсчения мост и се качва в чакащата баржа. Гледам ги как отвързват въжетата и потеглят и виждам как баржата се люшва и поема по течението. Гребците държат веслата изправени нагоре като копия, а когато чуват заповедта, с един гладък замах ги потапят в зелената вода. Знамето на рода Норфолк на кърмата се надипля от вятъра и баржата се устремява напред, докато веслата порят водата. След миг херцогът вече го няма.

КАТРИН, ХАМПТЪН КОРТ, ОКТОМВРИ

1540

Като някаква глупачка в девет и половина съм вече в личната градина на краля. Не мога да доверя на никого тайната, че имам среща с Томас Кълпепър, затова още щом чувам часовника да удря десет часа, изпращам дамите си да отидат преди мен в покоите ми. По-малко от минута, след като те си тръгват, вратата в стената се отваря и той влиза.

Той върви като млад човек. Не влачи дебелия си крак като краля. Върви на пръсти като танцър, сякаш е готов в миг да побегне или да се сбие. Откривам, че мълчаливо се усмихвам, а той идва до мен и ме поглежда, без да казва нищо. Дълго се гледаме и поне веднъж не мисля какво би трябвало да кажа, не мисля дори как изглеждам. Просто се опивам от вида му.

— Томас — промълвявам, и името му е толкова сладко, че гласът ми прозвучава съвсем замечтано.

— Ваша светлост — отвръща той.

Нежно взема ръката ми и я повдига към устните си. В последния миг, докато докосва с устни пръстите ми, той ме поглежда с пронизващите си сини очи и чувствам как точно от това леко докосване коленете ми съвсем се подкосяват.

— Добре ли сте? — пита той.

— Да — казвам. — О, да. А вие?

Той кимва. Стоим, сякаш музиката по време на танците току-що е спряла, изправени един срещу друг, гледайки се в очите.

— Кралят? — питам. За миг го бях забравила напълно.

— Тази сутрин е по-добре — казва той. — Снощи лекарят дойде и му направи клизма и той страда доста в продължение на няколко часа, но сега червата му доста мощно се раздвижиха и положението се подобри.

Извързвам глава дори само при мисълта за това и Томас леко се засмива:

— Съжалявам. Твърде съм свикнал вече: всички в покоите му сме свикнали да говорим много подробно за здравето му. Не исках...

— Не — казвам. — Аз също трябва да знам всичко това.

— Предполагам, че е естествено, след като човек остарее толкова...

— Баба ми е на неговата възраст и не говори през цялото време за очистителни средства, нито пък мирише на тоалетна.

Той отново се засмива:

— Е, кълна се, че ако някога доживея до четирийсет години, ще се удавя. Не бих понесъл да стана стар и да страдам от газове.

Сега аз се разсмивам при мисълта, че този лъчезарен млад мъж може да стане стар и измъчван от газове.

— Ще бъдете дебел като краля — предричам. — И заобиколен от възхищаващи ви се внуци и стара съпруга.

— О, не мисля, че ще се оженя.

— Така ли?

— Не мога да си го представя.

— Но защо?

Той ме поглежда напрегнато.

— Толкова съм влюбен. Твърде много съм влюбен. Мога да мисля само за една жена, а тя не е свободна.

Оставам без дъх.

— Така ли? Тя знае ли?

Той ми се усмихва:

— Не знам. Смятате ли, че е редно да ѝ кажа?

Вратата зад гърба ми се отваря и се появява лейди Рочфорд.

— Ваша светлост?

— Томас Кълпепър дойде да ми съобщи, че кралят е взел очистително и от това му е станало по-добре — казвам бодро, с висок и тънък глас. Обръщам се отново към него: не смея да го погледна в очите. — Ще попитате ли негово величество дали мога да го посетя днес?

Той се покланя, без да ме погледне.

— Веднага ще го попитам — казва той и бързо излиза от градината.

— Какво знаете за лейди Маргарет и брат ви Чарлс? — настоятелно пита лейди Рочфорд.

— Нищо — отричам веднага.

— Тя помоли ли ви да говорите с краля от нейно име?

— Да.

— Възнамерявате ли да го направите?

— Да. Надявам се, че той ще е доволен.

Тя поклаща глава:

— Внимавайте как ще го направите — предупреждава ме тя. — Той може и да не остане доволен.

— Защо да не е доволен? — питам аз. — Мисля, че е прекрасно. Тя е толкова хубава и е от династията Тюдор! Това е толкова изгоден брак за брат ми!

Лейди Рочфорд ме поглежда:

— Може би кралят също мисли, че това е изгоден брак за брат ви — казва тя. — Възможно е да смята, че е твърде изгоден за него. Може да ви се наложи да използвате целия си чар и всичките си умения да го убедите да им позволи да се оженят. Ако искате да спасите брат си и да издигнете семейството си, по-добре да се справите с него толкова хубаво, както винаги. По-добре да подберете внимателно момента и да бъдете много убедителна. Трябва да направите това, на чичо ви ще му хареса.

Правя ѝ лека гримаса.

— Мога да го направя — казвам уверено. — Ще кажа на краля, че желанието ми е те да са щастливи, и той ще удовлетвори желанието ми. *Voila!*

— *Voila* може би — казва тя кисело, тази стара злобарка.

Но после всичко се обърква. Мисля си, че ще кажа на краля, когато го видя тази вечер, и лейди Маргарет се съгласява да ме последва вътре и да го помоли за прошка. Всъщност и двете сме много развълнувани, сигурни, че всичко ще мине добре. Аз ще го умолявам, а тя ще плаче. Но преди вечеря Томас Кълпепър идва в покоите ми със съобщение, че кралят ще се види с мен на сутринта. Съгласявам се и отивам да вечерям — защо трябва да ме е грижа? Кралят е пропускал вечерята толкова много пъти, та не мисля, че това е от значение. Със сигурност няма да изчезне толкова бързо. Но горката аз! Има значение, защото в същия този миг, докато аз съм на вечеря и танцувам, някой е

нашепвал на краля отровни слова за неговата племенница и дори за мен и за лошия начин, по който се управляват покоите ми, и *voilà!*

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ХАМПТЪН КОРТ, ОКТОМВРИ 1540

Кралят влиза с отривиста крачка в личните ѝ покои, рязко извърта глава към нас, трите почетни дами, и казва: „Вън!“, сякаш сме кучета, на които може да дава заповеди. Побягваме от покоите изплашени, като бити кучета, позабавяме се пред полузатворената врата и чуваме ужасяващия тътен на кралския гняв. Кралят, станал от леглото едва преди половин ден, знае всичко и е изключително недоволен.

Може би лейди Маргарет си е мислила, че Катрин ще се застъпи за тях, преди да бъдат разкрити, и че тя може да бъде достатъчно убедителна. Може би влюбените са си мислили, че кралят, надигащ се от постелята си след боледуването, отдавайки се отново на собствената си радост, породена от обичта към съпругата му, ще е склонен да прощава на други влюбени, на други влюбени от рода Хауърд. За жалост грешат. Кралят изрича това, което мисли, кратко и без заобикалки, а после излиза сърдито от стаята ѝ. След като той излиза, Катрин изтичва, пребледняла като якичката си, обляна в сълзи, и казва, че кралят подозира интриги и заговори и липса на целомъдрие в двора на своята роза и я обвинява.

— Какво да правя? — настоява тя. — Той пита дали не мога да ги контролирам дамите си. Откъде да знам как да ги контролирам? Как да заповядвам на собствената му племенница? Тя е дъщеря на кралицата на Шотландия, има кралска кръв и е с шест години по-възрастна от мен. Защо изобщо би ме послушала? Какво мога да направя? Той казва, че е разочарован от мен и че ще я накаже, казва, че те двамата ще се изправят пред изключителното му неодобрение. Какво мога да направя?

— Нищо — казвам ѝ. — Не можете да направите нищо, за да я спасите. — Какво може да е по-лесно за разбиране от това?

— Не мога да допусна собственият ми брат да бъде изпратен в Тауър.

Тя казва това, без да мисли, на жената, на мен, която видя собствения си съпруг да отива в Тауър.

— Виждала съм да се случват и по-лоши неща — казвам сухо.

— О, тогава — да — тя махва пренебрежително с ръка и двайсет диаманта улавят светлината и с блясъка си прогонват техните призраци — на Ана и Джордж, които отидоха в Тауър, без някой да каже и дума, за да ги спаси. — Станалото тогава няма значение! Какво ще кажете за сега? Става дума за лейди Маргарет, моя приятелка, и за Чарлс, родния ми брат. Те ще очакват да ги спася.

— Ако дори само признаете, че сте знаели за тяхната връзка, може да се озовете в Тауър също като тях — предупреждавам я. — Сега той е против тази връзка, по-добре да се преструвате, че не сте знаели нищо за това. Защо не можете да разберете? Защо трябва лейди Маргарет да е толкова глупава? Повереницата на краля не може да раздава благоволения си на когото пожелае. А съпругата на краля не може да сложи собствения си брат в леглото с кралска особа. Всички го знаем. Това беше риск, огромен и безразсъден риск, и се провали. Лейди Маргарет трябва да е луда, та да рискува живота си за това. Ще бъде лудост да го оправдавате.

— Но ако е влюбена?

— Заслужава ли си да умреш от любов?

Това спира краткото ѝ романтично излияние. Тя потръпва леко.

— Не, никога. Разбира се, че не. Но кралят не може да я обезглави за това, че се е влюбила в мъж от добро семейство и се е омъжила за него, нали?

— Не — казвам колебливо. — Той ще обезглави любимия ѝ, затова по-добре да се сбогувате с брат си и да се погрижите да не говорите с него никога повече, освен ако не искате кралят да си помисли, че участвате в заговор да го изместите и замените с някой от рода Хауърд.

При тези думи тя пребледнява като платно:

— Той никога не би ме изпратил в Тауър — прошепва тя. — Вие винаги мислите за това. Вечно натяквате за това. То се е случило само веднъж, на една съпруга. Никога повече няма да се повтори. Той ме обожава.

— Той обича племенницата си и въпреки това ще я изпрати в Сион, където тя ще е като затворничка и сърцето ѝ ще е сломено, а

любовника ѝ — в Тауър и оттам на смърт — предричам. — Кралят може и да ви обича, но му е омразна мисълта другите да правят каквото желаят. Кралят може и да ви обича, но иска вие да сте като малка ледена кралица. Ако във вашите покои се върши нещо нецеломъдрено, той ще обвини вас и ще накаже вас за това. Кралят може и да ви обича, но по-скоро би предпочел да ви види мъртва в краката си, отколкото да допусне издигането на съперническа фамилия с кралска кръв. Помислете си за семейство Поул — затворени в Тауър до живот. Помислете си за Маргарет Поул, прекарваща там година след година, невинна като светица и по-стара от баба ви, и въпреки това затворена за цял живот. Бихте ли искали да видите как и Хауърдови изминават този път?

— Това е кошмар за мен! — избухва тя: горкото малко момиче, с побеляло лице, така, както е окичена с диамантите си. — Става въпрос за родния ми брат. Аз съм кралица. Трябва да съм в състояние да го спася. Единственото, което е направил, е, че се е влюбил. Чичо ще научи за това. Той ще спаси Чарлс.

— Чичо ви отсъства от двора — казвам сухо. — Изненадващо е заминал за Кенингхол. Не можете да се свържете с него навреме.

— Какво знае той за това?

— Нищо — казвам аз. — Ще откриете, че той не знае нищо по този въпрос. Ще откриете, че ако кралят го попита, той ще е потресен до дън душа дори само при предположението за това. Ще трябва да се откажете от брат си. Не можете да го спасите. Ако кралят се е отвърнал от него, то Чарлс е мъртъв. Знам го. Именно аз го знам със сигурност.

— Не сте оставили собствения си съпруг да отиде на смърт, без да кажете и дума. Не сте позволили на краля да нареди смъртта му, без да поискате милост за него! — нарежда тя, без да знае нищо, наистина нищичко.

Не казвам: „О, напротив, направих го. Толкова се страхувах тогава. Толкова се страхувах за себе си“. Не казвам: „О, напротив, направих го, и то по много по-ужасни причини, отколкото някога ще бъдете в състояние да си представите.“ Вместо това казвам:

— Няма значение какво съм направила или не съм направила. Ще трябва да се сбогувате с брат си и да се надявате нещо да отвлече вниманието на краля от смъртната присъда, а ако ли не, ще трябва да си го спомняте само в молитвите си.

— Каква полза има от това? — настоява тя еретично. — Ако Бог е винаги на страната на краля? Ако волята на краля е Божия воля? Каква полза има да се молим на Бог, когато в Англия кралят е Бог?

— Тихо — казвам на мига. — Ще трябва да се научите да живеете без брат си, както аз трябваше да се науча да живея без съпруга си, без зълва си. Кралят се отвърна от нас, Джордж влезе в Тауър и излезе оттам без глава. И аз трябваше да се науча как да понеса това. Както ще трябва да сторите и вие.

— Не е правилно — войнствено казва тя.

Хващам китките ѝ и я държа така, както бих държала прислужница, която се каня да накажа за глупостта ѝ.

— Разберете следното — казвам сурово: — такава е волята на краля. И не съществува човек, достатъчно силен да му се опълчи. Нито дори чичо ви, нито архиепископът, нито самият папа. Кралят прави каквото иска. Вашата работа е да се погрижите той никога да не отвърне лице от вас, от нас.

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, НОЕМВРИ

1540

И така, трябва да отида в двора за коледните празници. Той държи на обещанието си, че аз ще съм втора по важност веднага след малката Кити Хауърд (трябва да се науча да я наричам кралица Катрин, преди да отида там). Днес получих писмо от тайния съветник на краля, с което ми се нарежда да присъствам и ми се съобщава, че ще бъда настанена в покоите на кралицата. Несъмнено ще разполагам с една от най-добрите спални, а принцеса Мери ще разполага с друга, и ще свикна да виждам как Кити Хауърд (кралица Катрин) си ляга да спи в моето легло и се преоблича в моите покои и седнала в моя стол, приема посетителите, които приемах аз.

Ако трябва да правя всичко това, то трябва да го правя с достойнство. А аз нямам друг избор.

Мога да съм сигурна, че Кити Хауърд ще изиграе ролята си. Ако я познавам добре, сега сигурно репетира. Тя обича да упражнява жестовите и усмивките си. Представям си, че сигурно си е подготвила нова, приятна и мила усмивка, за да ме посрещне, и аз също трябва да бъда мила.

Трябва да купя подаръци. Кралят обича подаръците, а малката Кити Хауърд (кралица Катрин), разбира се, е като истинска сврака по отношение на украшенията. Ако взема някои много красиви неща, ще мога да я посетя с известна увереност. Толкова се нуждая от увереност. Бях херцогиня и кралица на Англия, а сега съм нещо като принцеса. Трябва да свикна смело да бъда самата себе си, Ана Клев, и да вляза в двора и в новото си положение в него с достойнство. Ще бъде Коледа. Моята първа Коледа в Англия. Идва ми да се разсмя, като си спомня как си мислех, че ще се веселя, заедно с един весел двор, на коледното празненство. Мислех си, че ще бъда кралица на този двор, но, както се оказва, ще бъда само привилегирована гостенка. Така вървят нещата. Така вървят нещата в живота на една жена. Аз съм напълно невинна, а въпреки това не заемам положението, за което бях призвана. Не съм

сторила нищо лошо и въпреки това съм пренебрегната. Това, което трябва да се опитам да направя, е да бъда добра принцеса на Англия, на която някога възнамерявах да бъда добра кралица.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ХАМПТЪН КОРТ, КОЛЕДАТА НА 1540

Кралят се обърна срещу семейството на съпругата си, срещу собствената си племенница, и всички си мълчат, снишават се и се надяват, че неговото неодобрение няма да се насочи към тях. Чарлс Хауърд, предупреден предварително от някой по-смел от нас, останалите, се измъкна надолу по течението на реката в малка рибарска лодка, измоли си място на един кораб и отплава за Франция. Той ще се присъедини към нарастващия брой изгнаници, които не могат да живеят в управляваната от Хенри Англия: паписти, привърженици на църковната реформа, мъже и жени, попаднали под ударите на новите закони за държавната измяна, и мъже и жени, чието единствено престъпление е, че са роднини на някого, когото кралят е нарекъл изменник. Колкото повече нараства броят им, толкова помнителен и обзет от страхове става този крал. Родният му баща превзе Англия с шепа недоволни мъже, изпратени в изгнание от крал Ричард. Той знае по-добре от всеки друг, че тиранията ражда омраза и че достатъчно изгнаници, достатъчно претенденти, могат да съборят трона.

Така че Чарлс си стои на сигурно място далече във Франция и чака кралят да умре. В някои отношения животът му е по-добър от нашия. Той е принуден да живее в изгнание, далеч от дома и семейството си, но е свободен: ние сме тук, но едва се осмеляваме да дишаме. Лейди Маргарет е отново в стария си затвор в Сионското абатство. Тя плака много горчиво, когато разбра, че кралят отново я затваря. Казва, че има три стаи, в които да се разхожда, и ъглов изглед към реката. Казва, че е само на двайсет и една години и дните ѝ са изпълнени с печал. Казва, че дните минават много бавно, а нощите продължават цяла вечност. Казва, че единственото, което иска, е да ѝ позволят да обича един добър мъж, да се омъжи за него и да бъде щастлива.

Всички знаем, че кралят никога няма да позволи това. Тази зима щастието се е превърнало в най-рядката стока в цялото кралство. Никой освен него не бива да бъде щастлив.

КАТРИН, ХАМПТЪН КОРТ, КОЛЕДАТА НА 1540

Е, да видим, какво притежавам сега?

Притежавам наследството на семейство Сиймор — да, абсолютно цялото. Всички замъци, всички феодални владения и имения, които са били дадени на Джейн Сиймор, сега са дадени на мен. Представяте ли си колко са разгневени семейство Сиймор? В един миг са най-големите земевладелци в Англия, а в следващия — виж ти, изведнъж се появявам аз, и всички земи на Джейн стават мои.

Притежавам повечето от земите, принадлежали на Томас Кромуел, сега екзекутиран за държавна измяна, и така му се пада, казва чичо. Чичо ми казва, че макар да не е бил от благороднически произход, Томас Кромуел е поддържал много добросъвестно земите си и мога да очаквам щедър добив от тях. Аз! Щедър добив! Все едно знам за какво служи плугът! Имам даже и арендатори — представете си само!

Ще получа земите на лорд Хънгърфорд, който беше осъден на смърт за магьосничество и скотоложство, и земите на лорд Хю, абата на Рединг. Така постъпва обикновено кралят, но не е много приятно да имам земи, принадлежали на хора, които сега са мъртви, а някои от тях са мъртви, за да мога аз да имам полза от това. Но както изтъкна лейди Рочфорд, и аз си спомням (макар някои хора да казват, че нищо не остава в главата ми за повече от миг), всичко идва от мъртви хора и няма смисъл да бъдем твърде придирчиви.

Това несъмнено е вярно и все пак не мога да не си помисля, че поне тя, изглежда, с радост наследява притежанията на мъртъвци. Тя се наслаждава на наследената си от рода Болейн титла и ѝ се ще да беше получила и дома заедно с нея. Сигурна съм, че ако бях вдовица, щях да бъда много по-тъжна и замислена от нея, но тя почти не споменава съпруга си. Нито веднъж. Ако някога ѝ кажа: „Не е ли странно да бъдете в покоите ми, които са принадлежали на зълва ви?“, тя ме поглежда почти сурово и казва: „Тихо.“ Та нима е вероятно да се

разбъбря из целия двор, че аз съм второто момиче от рода Хауърд, което носи короната? Разбира се, че не. Но бих си помислила, че една вдовица ще посрещне с радост възможността да се отдаде на малко вгълбени размишления за онези, които е изгубила. Особено ако това се прави внимателно и тактично, както го правя аз.

Не и аз, очевидно, ако някога овдовея, защото моят случай ще бъде много различен. Никой не би могъл да очаква, че ще съм много тъжна. Тъй като съпругът ми е толкова по-възрастен от мен, напълно естествено е той да умре скоро и тогава ще бъде свободна да си изградя собствен живот. Очевидно никога няма да проявя такава неучтивост, че да отбележа това, защото едно от нещата, които бързо научих като придворна, е, че кралят никога няма нужда да знае какъв е в действителност, макар че може и да иска правдиви портрети на другите, като бедната кралица Ана. Той никога не иска да му се напомня, че е стар, и никога не иска да му се казва, че изглежда уморен или че куцането му е по-забележимо или че раната му вонява. Част от задачата ми като негова съпруга е да се преструвам, че той е на същата възраст като мен и че не е станал да танцува с нас, останалите, само защото предпочита да седи и да ме гледа. Абсолютно никога, нито с дума, нито с постъпка, не правя нещо, което да му намекне, че си давам сметка, че е достатъчно стар да ми бъде баща, и при това болен, дебел, немощен, страдащ от запек стар баща.

И не мога да направя нищо срещу това, че дъщеря му е по-стара от мен, по-строга от мен и по-добре образована от мен. Тя пристигна в двора за коледните празници подобно на стар призрак, напомняйки на всички за майка си. Дори не се оплаквам от нея, защото не ми се налага. Самото ѝ присъствие до мен, толкова сериозна, толкова позряла, повече приличаща на моя майка спрямо мен, отколкото аз бих могла да приличам на нейна, е достатъчно да събуди раздражението на краля. И се радвам да кажа, че изкарва раздражението си на нея. Това е достатъчно да накара и котка да се засмее. Не е нужно да правя нищо. Тя го кара да се чувства стар, а аз го карам да се чувства млад. Затова той изпитва неприязън към нея и обожава мен.

И макар да е сигурно, че той ще умре скоро, щеше да ми е много мъчно, ако предстоеше това да стане веднага, да кажем, тази година. Но когато то наистина се случи, да кажем, догодина, аз ще бъда кралица-регентка и ще се грижа за заварения си син, принц Едуард.

Мисля, че ще бъде много весело. Да бъда кралица-регентка, ще бъде най-хубавото нещо в целия свят. Защото ще имам всички удоволствия и богатства на кралица, но без стар крал, за когото да се грижа. Всъщност всички ще трябва да се грижат за мен и най-смешното ще бъде, че след петдесет години мога да настоявам всички те да се държат, сякаш не съм стара и уморена, а тъкмо напротив — всяка сутрин съм също толкова прекрасна, колкото съм и днес.

Мисълта той да умре е нещо, което никога не споменавам, дори и в молитвите си, защото, за мое удивление, държавна измяна е дори да се предположи, че кралят може да умре. Не е ли нелепо от негова страна? Представете си да обявиш за незаконно изричането на нещо, което е толкова очевидно вярно! Във всеки случай не искам да рискувам да ме обвинят в държавна измяна и затова никога не пожелавам смъртта му и дори не се моля за нея. Но понякога, когато танцувам с Томас Кълпепър и ръката му е на кръста ми и усещам топлия му дъх върху врата си, си мисля, че ако кралят умре точно в този момент, може да имам млад съпруг, мога отново да позная докосването на млад мъж, мириса на свежа пот в леглото, усещането за твърдо младо тяло, радостната възбуда на целувката от една чиста уста. Понякога, когато Томас ме улови в някое движение от танца и почувствам как ме хваща за талията, до болка копнея да ме докосне. Всеки път, когато си помисля това, му прошепвам, че съм уморена, отдръпвам се от него, без да обръщам внимание на лекия натиск на пръстите му, и отивам и сядам до краля. Лейди Маргарет е затворничка в Сионското абатство за това, че е обикнала мъж против волята на краля. Безсмислено е да се разсъждава така. Никак не е весело да мислиш така.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ХАМПТЪН КОРТ, КОЛЕДАТА НА 1540

Това ще бъде Коледата на Катрин, най-щастливата Коледа, която е преживявала. Домакинството и прислугата ѝ са подменени, обслужват я най-важните дами в страната, а нейни приятелки са най-лошите момичета, лудували някога в спално помещение. Тя притежава собствени земи, има хиляди арендатори, притежава скъпоценности, на които биха завидели и маврите, а сега трябва да прекара най-щастливата Коледа в живота си и на нас ни е наредено да я направим такава.

Кралят е отпочинал и ободрен, развълнуван при мисълта за ослепителното празненство, което ще покаже на света, че той е страстният и пламенен съпруг на млада и хубава съпруга. Краткият скандал заради любовната история на племенницата му е забравен, тя е затворена под ключ в Сионското абатство, а любовникът ѝ избяга. Кити Хауърд обвинява всички освен себе си за разпуснатостта, която цари в покоите ѝ, и всичко е простено. Нищо няма да помрачи тази Коледа за новобрачните.

Но на хубавото лице мигом се появява нацупена гримаса. Принцеса Мери идва в двора, както ѝ е наредено, и подвива коляно пред новата си мащеха, но когато се изправя, на лицето ѝ няма усмивка. Принцеса Мери явно не се впечатлява от момиче, по-младо от нея с девет години, и изглежда, не може да нагласи устните си така, че да нарече с думата „майко“ едно глупаво, суетно дете, когато тази изпълнена с обич титла някога принадлежеше на най-чудесната кралица в Европа. Принцеса Мери, която винаги е била високообразовано и сериозно момиче, дете на църквата, дете на Испания, не може да преглътне мисълта за по-младо от нея момиче, което гордо е кацнало на майчиния ѝ престол подобно на невръстно кукувиче, и скача, за да се впусне в танц в мига, в който някой го покани. Принцеса Мери среща за първи път Кити Хауърд миналата пролет, когато тя беше най-суетното, най-глупаво момиче на служба

при кралицата. Как да повярва, че сега самата тази малка лудетина е кралица? Ако беше Празникът на мнимия крал^[1], принцеса Мери би се разсмяла. Но този недоразвит образ на кралска особа не е забавен, когато се представя всеки ден. Тя не се смее.

Дворът е станал весел, както казват някои, или разюздан, както казват други. Аз казвам, че ако оставиш една млада глупачка да се разпорежда сама с домакинството си и ѝ кажеш да прави каквото ѝ се харесва, ще станеш свидетел на експлозия от флиртове, прелюбодейство, преструвки, неморално поведение, пиянство, непочтеност и явен разврат. И точно това виждаме. Принцеса Мери върви сред нас като моралистка през пазар, пълен с глупаци. Не вижда нищо, което може да ѝ хареса.

Малката нацупена гримаса подсказва на краля, че невръстната му съпруга е недоволна и затова той отвежда дъщеря си настрана и ѝ казва да внимава с държанието си, ако изобщо иска за нея да има място в двора. Принцеса Мери, която е понасяла и по-лоши неща от това, преглъща думите си и не бърза да отговори. Не казва нищо против момичето-кралица, просто я наблюдава, както една угрижена млада жена би наблюдавала мръсен бълбукащ поток. В тъмния поглед на Мери има нещо, от което Катрин започва да изглежда неистинска, като малък смеещ се призрак.

Малката Кити Хауърд, уви, не подобрява поведението си в резултат на важното си положение. Но никой, с изключение на обожаващия я съпруг, не е и мислил, че това ще стане. Чичо ѝ, херцогът, строго следи поведението ѝ сред хората и разчита на мен да я наблюдавам, когато сме насаме. Неведнъж я е викал в покоите си, за да ѝ изнесе гневна проповед за приличието и поведението, което се очаква от една кралица. Тя избухва в сълзите на разкаяние, които ѝ е толкова лесно да извика в очите си. А той, облекчен, че — за разлика от Ана — тя не спори, или не му изтъква безсрамно в отговор собственото му поведение, нито дава за пример изисканите маниери във френския двор, нито пък му се присмива в лицето, си мисли, че работата е свършена. Но още на другата седмица в покоите на кралицата има игра на гоненица, в която младите придворни преследват момичетата навсякъде из покоите на кралицата, а също и из собствената ѝ спалня, като ги замерват с възглавници, а кралицата е в центъра на всичко това, крещи и танцува върху леглото и раздава

награди в турнира по бой с възглавници. Така че какво трябва да се направи?

Никоя сила на земята не би могла да превърне Катрин Хауърд в разумна жена, защото няма никаква основа за работа. Липсва ѝ образование или обучение, и дори здрав разум. Бог знае какво си е мислила, че прави с младите хора в дома си херцогинята. Пращала е Катрин на уроци по музика — където я е целувал учителят по музика, — но така и не я научила да чете, пише или смята. Това дете не знае езици, не може да чете ноти — въпреки ухажванията на Хенри Манокс — може да пее с тъничко гласче, умее да танцува като блудница, учи се да язди. Какво още? Не, нищо повече. Това е всичко.

Тя има достатъчно ум в главата, за да задоволи един мъж, а някои от късните ѝ нощни лудории в Норфолк Хаус са я научили на шепа порочни хитринки. Слава Богу, тя се заема да задоволи краля и постига невероятен успех. Той си е втълпил, че тя е свършено момиче. В неговите очи тя е заместила дъщерята, която никога не е обичал, девствената годеница, която първо е била жена на брат му, съпругата, в която никога не е бил сигурен. За мъж, който има две свои дъщери и се е женил и споделил легло с четири жени, той определено има много неизпълнени блянове. Катрин ще бъде тази, която най-сетне ще го направи щастлив, и той прави всичко, за да убеди себе си, че тя е момичето, което може да го направи.

Херцогът ме вика в покоите си всяка седмица: не оставя на случайността нищо, свързано с това момиче от рода Хауърд, след като е изгубил контрол с предишните две момичета Болейн.

— Тя прилично ли се държи? — пита той рязко.

Кимвам.

— Забавлява се буйно с момичетата в покоите си, но когато е сред хора, не казва нищо и не прави нищо, на което можете сериозно да възразите.

Той изсумтява:

— Няма значение дали аз възразявам. Има ли нещо, на което кралят би могъл да възрази?

Правя пауза. Кой знае на какво би могъл да възрази кралят?

— Тя не е направила нищо, с което да опозори висшето си призвание — казвам предпазливо.

Той ме поглежда гневно изпод яростно свитите си вежди:

— Не ми говорете с превземки — студено казва той. — Не ви държа тук, за да ми разправяте гатанки. Прави ли тя нещо, което би могло да ми причини тревоги?

— Харесала си е един от приближените придворни на краля — казвам аз. — Нищо не се е случило между тях, само си разменят влажни погледи.

Той се намръщва:

— Кралят видял ли е?

— Не. Става въпрос за Томас Кълпепър, един от неговите любимци. Заслепен е от привързаността си към тях двамата. Нарезжда им да танцуват заедно, казва, че са свършена двойка.

— Виждал съм ги — той кимва. — Неизбежно е да се случи. Наблюдавайте я и се погрижете тя никога да не остава насаме с него. Но едно петнайсетгодишно момиче ще се влюби, и то определено не в съпруг на четирийсет и девет години. Тепърва ни предстои да я следим с години. Нещо друго?

Поколебавам се:

— Алчна е — казвам искрено. — Всеки път, когато кралят дойде да се храни, тя го моли за нещо. Той мрази това. Всички знаят, че той мрази това. Все още не го мрази у нея. Но колко време още тя може да продължава да го моли за място за този или онзи братовчед, или пък за този или онзи приятел? Или да иска някакъв подарък?

Херцогът си отбелязва нещо кратко на листа пред себе си.

— Съгласен съм — казва той. — Тя ще получи посланическия пост във Франция за Уилям, а след това ще ѝ кажа да не иска нищо повече. Още нещо?

— Момичетата, които е назначила в покоите си — казвам. — Момичетата от Норфолк Хаус и Хоршам.

— Да?

— Те се държат непочтително с нея — казвам без заобикалки. — И аз не мога да ги контролирам. Те са глупави момичета, винаги е в ход някаква афера с един или друг млад мъж, все някоя от тях се измъква навън или се опитва да го вмъкне тайно вътре.

— Да го вмъкне тайно вътре? — настойчиво пита той, внезапно застанал нащрек.

— Да — казвам. — Нищо не може да накърни репутацията на кралицата, когато кралят спи в леглото ѝ. Но да кажем, че той е уморен

или болен и пропусне една нощ, и враговете ѝ разберат, че по задните стълби се промъква някакъв младеж. Кой ще да каже, че той идва да види Агнес Рестуолд, а не самата кралица?

— Тя има врагове — казва той замислено. — В кралството няма нито един привърженик на реформираната църква или лютеран, който не би се зарадвал да я види опозорена и изпаднала в немилост. Вече шушукат против нея.

— Вие вероятно знаете повече от мен.

— А съществуват и всички наши врагове. Всяко семейство в Англия ще се радва да види как тя пада, а ние биваме повлечени заедно с нея. Винаги е било така. Аз бях готов да дам всичко, за да видя Джейн Сиймор опозорена от скандал. Кралят винаги пълни домакинството си с приятелите на съпругите си. Сега ние отново сме във възход, и враговете ни се събират.

— Ако не настояваме да имаме всичко...

— Аз ще стана глава на съдебната и изпълнителната власт на Севера, каквото и да ми струва — изръмжава раздражено той.

— Да, но после?

— Нима не проумявате? — Внезапно той ми се нахвърля. — Кралят е човек, който има фаворити и съперници. Когато е женен за съпруга испанка, ние тръгваме на война с Франция. Когато е женен за някоя Болейн, унищожават манастирите, а с тях — и папата. Когато е женен за една Сиймор, ние, Хауърдови, трябва да пълзим и да прибираме падналите под масата трохи. Когато е женен за тази жена Клев, всички сме като роби на Томас Кромвел, който е уредил брака. Сега пак дойде нашето време. Нашето момиче е на английския престол, в състояние сме да откънем всичко, което може да бъде отнесено.

— Но ако всички са наши врагове? — изказвам предположение аз. — Ако нашата алчност ни превърне във врагове на всички други?

Той оголва жълтите си зъби в отправена към мен усмивка:

— Всички останали винаги са наши врагове — казва той. — Но точно сега ние печелим.

---

[1] Част от коледните празненства, когато се избира Мним крал, или Крал за един ден, човек от простолюдието, който за един ден разполага с всички правомощия на краля. — Б.пр. ↑

АНА, ХАМПТЪН КОРТ, КОЛЕДАТА НА 1540

„Ако изобщо трябва да се прави, трябва да се направи с достойнство.“ Това се превърна в мой девиз и когато баржата се задава нагоре срещу течението от Ричмънд, докато мъжете на ладиите и рибарите в малките си лодки докосват почиттелно шапките си, щом виждат знамето ми, и подвикват: „Бог да благослови кралица Ана“, а понякога и други, не така учтиви насърчителни възгласи от рода на: „Аз щях да те задържа, миличка!“ и „Защо още не си пробвала някой от лодкарите по Темза?“ и дори по-лоши неща от това, аз се усмихвам и махам с ръка, като си повтарям отново: „Ако изобщо трябва да се прави, трябва да се направи с достойнство“.

Кралят не може да се държи с достойнство: всички могат ясно да видят неговия егоизъм и глупост по този въпрос. Посланиците на Испания и Франция сигурно са се смели до прилошаване на огромната му необузdana суетност. От малката Кити Хауърд (кралица Катрин, трябва да запомня, ще запомня да я наричам кралица) не може да се очаква да се държи с достойнство. Със същия успех бих могла да помоля някое кученце да се държи с достойнство. Ако той не я напусне, преди да е изтекла тази година, ако тя не умре при раждане, тя може и да усвои подобаващото на една кралица достойно поведение... може би. Но сега не го владее. Честно казано, тя дори не беше особено добра придворна дама. Тогава обноските ѝ не бяха подобаващи за покоите на кралицата: как изобщо някога ще стане подходяща за трона?

Аз трябва да съм тази, която показва поне малко достойнство, ако не искам ние трите да станем за смях на цялата страна. Ще трябва да вляза в старите си покои в този мой любим дворец като почетна гостенка. Ще трябва да прегъна коляно пред момичето, което сега седи в моя стол, ще трябва да се обръщам към нея с „кралица Катрин“, без да се разсмея или да заплача. Ще трябва да бъда такава, каквато кралят каза, че мога да бъда: негова сестра и негова най-скъпа приятелка.

Както за всички останали, така и за мен е очевидно, че това не ме предпазва от арестуване и обвинение по прищявка на краля. Той арестува собствената си племенница и я затвори в старото абатство Сион. Явно е, че родството с краля не осигурява защита срещу страха, приятелството с краля не е гаранция за безопасност, както човекът, построил същия този дворец, Томас Улси, би могъл да докаже. Но аз, потеглила уверено с гребна лодка нагоре по реката, облечена в най-хубавите си дрехи, сто пъти по-щастлива, откакто кралят отрече брака ни, навярно мога да преживея тези опасни времена, да понеса тази опасна близост и да си изградя в кралството на Хенри живот като неомъжена жена, какъвто явно не можах като съпруга.

Странно е — това плаване в собствената ми баржа с флага на Клев над главата ми. Да пътувам сама, без придворните да ме следват в баржите си и без пред мен да се задава тържествено посрещане, ми напомня, както ми напомня всеки ден, че кралят наистина направи каквото искаше — и все още почти не мога да повярвам, че това е възможно. Бях негова съпруга, а сега съм негова сестра. Има ли друг крал в християнския свят, който може да извърши подобно преображение? Аз бях кралица на Англия, а сега има друга кралица и тя беше моя придворна дама, а сега аз ще бъда нейна. Това е като философският камък, който за миг превръща обикновения метал в злато. Кралят направи онова, което и хиляда алхимици не могат да сторят: превърна обикновен метал в злато. Той превърна тази най-обикновена сред момичетата, Катрин Хауърд, в златна кралица.

Стигаме до брега. Гребците прибират веслата и ги подреждат като пътека, по която да мина, надолу по баржата от топлото си място, сгуснена в кожи на кърмата, до мястото, където пажовете и слугите тичат по подвижния мост и се подреждат от двете страни.

И каква чест само! Самият херцог на Норфолк е дошъл на брега да ме посрещне, а също и няколко членове на Тайния съвет — виждам, че повечето от тях са роднини или съюзници на Хауърдови. Поласкана съм от този прием, а по ироничната му усмивка разбирам, че той е толкова развеселен, колкото и аз.

Точно както предказах, Хауърдови са навсякъде: до лятото равновесието в кралството ще бъде окончателно нарушено. Херцогът не е човек, който би оставил да му се изплъзне благоприятна възможност: той ще се възползва, както би сторил всеки кален в

битките ветеран. Сега, след като вече завладя височините, скоро ще спечели и войната. Тогава ще видим колко време ще мине, преди да се възцари уплаха в лагера на семейство Сиймор, в лагера на семейство Пърси, сред родовете Пар, Кълпепър и Невил, сред подкрепящите реформата духовници около Кранмър, които бяха свикнали с властта, влиянието и богатството и няма дълго да търпят да бъдат пренебрегвани.

Подават ми ръка да сляза на брега, а херцогът ми се покланя и казва: „Добре дошли в Хамптън Корт, ваша светлост“, сякаш още съм кралица.

— Аз ви благодаря — казвам. — Радвам се, че съм тук. — И двамата сигурно знаем, че това е вярно, защото Бог ми е свидетел, че имаше ден, всъщност няколко дни, когато изобщо не очаквах да видя отново Хамптън Корт. Шлюза на Тауър, където откарват предателите нощем — да. Но Хамптън Корт за коледното празненство? Не.

— Трябва да ви е било студено по време на пътуването — отбелязва той.

Поемам ръката му и тръгваме заедно по голямата пътека към гледащата към реката фасада на двореца, сякаш сме близки приятели.

— Студът не ми пречи — казвам аз.

— Кралица Катрин ви очаква в покоите си.

— Нейно величество е великодушна — казвам аз. Ето: думите са изречени. Нарекох най-глупавата от придворните си дами „Нейно величество“, сякаш е някаква богиня, и то пред чичо й.

— Кралицата е нетърпелива да ви види — казва той. — Липсвахте на всички ни.

Усмихвам се и свеждам очи. Това не е от скромност: правя го, за да се съдържа да не се изсмея на глас. Толкова много липсвах на този човек, та той събираше доказателства, че с магия съм лишила краля от мъжественост — обвинение, което можеше да ме отведе на ешафода, преди някой да успее да ме спаси.

Вдигам поглед.

— Много съм ви благодарна за приятелството — казвам сухо.

Влизаме през градинската врата, между нея и покоите на кралицата се шляят безцелно половин дузина пажове и млади лордове, които някога бяха в моето домакинство, чакат да ми се поклонят и да ме поздравят. По-трогната съм, отколкото се осмелявам да покажа, но

когато един млад паж се втурва към мен, коленичи и ми целува ръка, трябва да преглътна сълзите си и да не свеждам глава. Бях тяхна господарка толкова кратко време, само шест месеца, и за мен е трогателно, като си помисля, че все още ги е грижа за мен, макар че друго момиче живее в покоите ми и се възползва от техните услуги.

Херцогът прави гримаса, но не казва нищо. Прекалено предпазлива съм, за да коментирам, затова двамата се държим така, сякаш всички хора на стълбите и в коридорите и изречените шепнешком благословии са нещо съвсем нормално. Той тръгва пред мен към покоите на кралицата и войниците пред двойните врати ги разтварят със замах, когато той им кимва, и изревават: „Нейна светлост, херцогинята на Клев“, и аз влизам.

Тронът е празен. Това е първото ми смущаващо впечатление и за един безумен миг почти си помислям, че всичко е било шега, една от прочутите английски шеги, и херцогът всеки момент ще се обърне към мен и ще каже: „Разбира се, че вие сте кралицата, заемете отново мястото си!“ и всички ще се засмеем, и всичко ще си бъде пак както преди.

Но после виждам, че тронът е празен, защото кралицата е на пода, заиграла се с кълбо прежда и едно котенце, а дамите ѝ се изправят на крака, изпълнени с достойнство, и се покланят, като много внимават поклонът да е точно толкова дълбок, колкото се полага на кралска особа, но маловажна кралска особа, и най-сетне това дете Кити Хауърд вдига поглед, вижда ме, изпищява: „Ваша светлост!“ и се втурва към мен.

Един поглед от страна на чичо ѝ ми подсказва колко нежелан ще бъде всеки знак на близост или привързаност. Сனிшавам се в толкова дълбок реверанс, колкото бих направила пред самия крал.

— Кралица Катрин — изричам твърдо.

Тонът ми я усмирява, а реверансът ми ѝ напомня, че трябва да изиграем тази сцена пред много шпиони, и тя се заковава на място в своя бяг и колебливо прави лек реверанс.

— Херцогиньо — изрича тя немощно.

Изправлям се. Толкова ми се иска да ѝ кажа, че всичко е наред, че можем отново да си бъдем както преди, нещо като сестри, нещо като приятелки, но трябва да изчакаме, докато вратата на стаята се затвори. Трябва да е тайно.

— Поканата ви е чест за мен, ваша светлост — казвам тържествено. — И съм много щастлива да споделя коледното празненство с вас и вашия съпруг, негово величество краля, Бог да го благослови.

Тя се засмива леко и несигурно, а после, когато я поглеждам насърчително, хвърля поглед на чичо си и отвръща:

— Възхитени сме да ви приемем в нашия двор. Моят съпруг кралят ви прегръща като своя сестра, а също и аз.

После тя пристъпва към мен, както явно са й казали да направи, само че това й е изхвъркнало от главата в мига, в който ме е видяла, и ми поднася за целувка царствената си буза.

Херцогът наблюдава това и оповестява:

— Негово величество кралят ми съобщава, че тази вечер ще вечеря тук с вас, двете дами.

— Тогава трябва да го посрещнем добре — казва Катрин. Тя се обръща към лейди Рочфорд и казва: — Херцогинята и аз ще седнем в личния ми кабинет, докато подготвят стаята за вечеря. Ще отидем сами — и после плавно се отправя към моя — всъщност своя — личен кабинет, сякаш й е принадлежал цял живот, и аз откривам, че я следвам по петите.

Щом вратата се затваря зад гърба ни, тя се устремява към мен.

— Мисля, че всичко беше както трябва, нали? — настойчиво пита тя. — Реверансът ви беше прекрасен, благодаря ви.

Усмивам се.

— Мисля, че всичко беше както трябва.

— Седнете, седнете — подканва ме настоятелно тя. — Можете да седнете в стола си, ще се почувствате по-удобно.

Поколебавам се.

— Не — казвам. — Така не е правилно. Вие седнете в стола, а аз ще седна до вас. В случай че някой влезе.

— И какво, ако влезе?

— Винаги ще ни наблюдават — казвам, търсейки подходящите думи. — Вие винаги ще бъдете наблюдавана. Трябва да внимавате. През цялото време.

Тя клати глава:

— Вие не знаете как се държи той с мен — убеждава ме тя. — Никога не сте го виждали такъв. Мога да поискам всичко. Мога да

получа всичко, което пожелае. Всичко на света, което може да ми хрумне да поискам и да получа. Готов е да ми позволи всичко, би ми простил всичко.

— Хубаво — казвам аз и ѝ се усмихвам.

Но дребното ѝ лице не сияе така, както когато си играеше с котенцето.

— Знам, че е хубаво — казва тя колебливо. — Би трябвало да съм най-щастливата жена на света. Като Джейн Сиймор, нали знаете? Нейният девиз беше: „Най-щастливата“.

— Ще трябва да свикнете с живота си като съпруга и кралица на Англия — казвам твърдо. Наистина не искам да слушам жалбите на Катрин Хауърд.

— Ще свикна — казва тя искрено и сериозно. Тя е такова дете, все още се опитва да угоди на всеки, който я упрекне. — Наистина се опитвам, ваша св... — тоест, Ана.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ХАМПТЪН КОРТ, НОВАТА 1541 ГОДИНА

Това е дворът с две кралици: никога преди не е виждано такова нещо. Онези, служили на кралица Ана, настоящата херцогиня, се радваха да я видят отново и бяха щастливи да ѝ служат. Топлото посрещане, което ѝ устройха, изненада всички, дори мен. Но у нея винаги е имало някакво обаяние, което караше слугите ѝ да са щастливи да свършат дори най-дребното нещо за нея, тя ги обсипваше с щедри благодарности и им се отплащаше бързо. Мадам Кити, от друга страна, бързо нарежда, бързо се оплаква и има безброй изисквания. Накратко, ние оставихме едно дете да се разпорежда в детската стая и това дете превръща малките си другарчета в играта в свои врагове със същата бързина, с която раздава благоволенията си.

Дворът беше щастлив и скандализиран да види кралица Ана на старото ѝ място, но очарован, че тя танцува така весело с кралица Катрин, че те се разхождат, хванати под ръка, че излизат заедно на лов и се хранят заедно с общия си съпруг. Кралят им се усмихваше, сякаш бяха две негови любими дъщери, удоволствието му беше толкова добронамерено, а задоволството му от това щастливо разрешение — толкова очевидно. Херцогинята, която преди това беше кралица, доста умело си беше проправила път: беше донесла великолепни подаръци за новобрачните: красиви еднакви коне, оседлани в пурпурно кадифе — дар, достоен за един крал. Както става ясно сега, тя има изтънчени обноски, достойни за кралица обноски. Подложена на напрежението от това, да бъде бившата съпруга по време на първата Коледа в двора на новата съпруга, Ана Клев е образец на тактичност и елегантност. На света няма жена, която би могла да изиграе по-дискретно тази роля. А тя е още по-забележителна с това, че е единствената жена в историята на човечеството, сторила някога подобно нещо. Други жени в миналото може и да са се оттегляли или да са били насилно прогонвани, на първо място най-първата кралица на същия този двор — но никоя не се е оттегляла грациозно настрани така, сякаш това е нагласено

движение в жива картина, и не е отивала да изпълни танца си на друго място.

Не един човек каза, че ако кралят не беше напълно оглупял от любов към едно преждевременно разцъфнало дете, щеше да съжалява за избора си да постави едно глупаво момиче на мястото на тази деликатна, очарователна жена. И не едно предсказание твърдеше, че тя ще склучи добър брак, преди да изтече годината; защото кой би могъл да устои на жена, която може да изпадне от положението на кралица до това на обикновена жена и въпреки това да продължава да се държи така, сякаш носи величието вътре в себе си?

Аз не бях сред тях, защото съм далновидна. Тя е подписала споразумение, в което се казва, че е била обвързана със законен договор да се омъжи за друг мъж. Бракът ѝ с краля бил недействителен, такъв ще бъде и бракът ѝ с който и да е друг. Той я е обрекъл да си остане стара мома, докато е жив синът на херцога на Лотарингия. Кралят я е проклет със старомоминство и безплодие и се съмнявам, че някога изобщо си е давал сметка за това. Но тя не е глупачка. Вероятно си е дала сметка за това. Сигурно е преценила, че това е сделка, която си струва. В такъв случай тя е по-странна жена, отколкото някога сме виждали в двора. Тя е очарователна и елегантна жена едва на двацет и пет години, притежаваща голямо лично богатство, неопетнена репутация, на възраст, когато може да има деца, а е решена да не се омъжва никога повече. Каква чудата кралица се оказа тази от Клев!

Тя изглежда добре. Сега виждаме, че непривлекателността на лицето ѝ и бледият цвят на бузите ѝ, когато беше кралица, са били причинени от изтощителното напрежение да бъде четвъртата съпруга. Сега, когато петата зае мястото ѝ, виждаме как младата жена цъфти, освободена от опасността на привилегированото си положение. Използвала е времето на изгнанието си, за да подобри вида и държанието си. Владее езика много по-добре, а гласът ѝ, сега, когато не се мъчи да намери думите, е мек и ясен. Сега, когато може да разбере една остроумна забележка, а на сърцето ѝ е по-леко, тя е и по-спокойна. Научила се е да играе карти и да танцува. Надрасла е усвоената в Клев лютеранска строгост както в поведението, така и във външния си вид. Облеклото ѝ е неузнаваемо! Като си помисля как дойде в тази страна, облечена като германска селска девойка в безброй

пластове плътно сукно, с шапчица, притискаща главата ѝ и увито като буре с барут тяло, а сега виждам тази облечена по модата красавица, виждам една жена, която си е дала свободата да преобрази себе си. Тя язди заедно с краля и води с него сериозни и интересни разговори за кралските дворове на Европа и за това, какво крие бъдещето на Англия, и се смее заедно с Катрин като обикновено глупаво момиче. Играе карти с придворните и танцува с кралицата. Тя е единствената истинска приятелка на принцеса Мери в целия двор и всяка сутрин те четат и се молят заедно само двете в продължение на час. Тя е единствената защитничка на лейди Елизабет, поддържа трогателна кореспонденция с бившата си заварена дъщеря и ѝ е обещана ролята на настойница и обичана леля. Тя посещава редовно детската стая на принц Едуард и малкото му личице грейва, когато я види. Накратко, Ана Клев се държи във всяко отношение както подобава на една красива и високоуважавана кралска сестра, и всички трябва да признаят, че е подходяща за тази роля. Всъщност много хора казват, че тя е най-подходяща за кралица — но всичко това са само празни съжаления. Във всеки случай сега всички сме много щастливи, че дадените от нас показания не я изпратиха на ешафода, макар че всички, които я възхваляват сега, също толкова охотно биха потвърдили под клетва показанията на краля срещу нея, ако бъдат помолени, както бях помолена аз.

В навечерието на Нова година херцогът ме вика в покоите си, сякаш би трябвало да изпратим с наздравица миналото и заедно да вземем нови решения. Той говори първо за кралица Ана и колко приятно се държи тя в двора. Пита ме как племенницата ми, Катерина Кери, дъщерята на Мери, се справя със службата си като придворна дама на братовчедка си.

— Тя изпълнява дълга си — казвам кратко. — Майка ѝ я е обучила добре. Аз почти не общувам с нея.

Той си позволява една самодоволна усмивка.

— А вие с Мери Болейн никога не сте били първи приятелки.

— Познаваме се достатъчно добре — казвам по адрес на себелюбивата си зълва.

— Разбира се, тя притежава наследството на Болейн — казва той, сякаш за да ми напомни, все едно бих могла да забравя. — Не можахме да спасим всичко.

Кимвам. След смъртта на Джордж Рочфорд Хол, моят дом, стана собственост на родителите на Джордж, а след тях — на Мери. Трябваше да го оставят на мен, той трябваше да го остави на мен, но не стана така. Аз се изправих пред цялата опасност и ужас на онова, което трябваше да се направи, а в крайна сметка запазих само титлата си и си спечелих само пенсия.

— А малката Катерина Кери? Да не готвят и нея за кралица? — пита той само за да ме подразни. — Ще трябва ли да я обучим как да задоволи принц Едуард? Мислите ли, че можем да я пхнем в нечие кралско ложе?

— Мисля, ще откриете, че майка ѝ вече е забранила това — казвам студено. — Тя ще иска дъщеря ѝ да се омъжи добре и да води тих живот. Наситила се е на кралските дворове.

Херцогът се засмива и оставя думите ми без коментар.

— Е, какво ще кажете за тази, която понастоящем ни отваря пътя към величието, нашата кралица Катрин?

— Тя е достатъчно щастлива.

— Всъщност не ме е грижа дали е щастлива, или не. Показва ли някакви признаци, че чака дете?

— Не, никакви — казвам аз.

— Как сбърка по-рано, в първия месец на брака? Накара всички ни да се изпълним с надежда.

— Тя почти не може да брой — казвам раздражено. — И няма понятие колко важно е това. Сега следя месечните ѝ цикли, няма да има нова грешка.

Той повдига вежда към мен:

— Кралят изобщо способен ли е на нещо? — пита той много тихо.

Не е нужно да поглеждам към вратата: знам, че сигурно е достатъчно добре затворена и залостена, иначе нямаше да водим този изключително опасен разговор.

— Той може в крайна сметка да извърши акта, макар че това му струва големи усилия и го изтощава.

— Значи тя е в състояние да има деца? — настоява той.

— Месечните ѝ цикли са редовни. И изглежда здрава и силна.

— Ако тя не зачене дете, той ще потърси причина — предупреждава ме херцогът, сякаш мога да направя нещо за

прищевките на един крал. — Ако тя не забременее най-късно до Великден, той ще започне да пита защо.

Свивам рамене:

— Понякога тези неща отнемат време.

— Последната съпруга, на която това ѝ отне време, умря на ешафода — казва той остро.

— Не е нужно да ми напомняте. — Гневът ме подтиква към дързост. — Наистина си спомням всичко това, и това, което направи тя, и онова, което се опита да направи, и цената, която плати. А след това и цената, която платихме ние. И цената, която аз трябваше да платя.

Избухването ми го стряска. Стреснала съм и самата себе си. Бях си обещала, че никога няма да се оплаквам. Направих най-доброто, на което бях способна. И така, по свой собствен начин, направиха и те.

— Казвам само, че би трябвало да попречим този въпрос да се породи в ума му — успокоява ме той. — Явно е, че ще бъде по-добре за всички ни, за семейството, Джейн, за всички нас от рода Хауърд, ако Катрин зачене дете, преди на него да му се наложи да започне да се чуди. Преди изобщо в главата му да се загнезди някакъв въпрос. Това ще бъде най-безопасната посока за нас.

— Трудно изпълнима задача — казвам студено. Все още съм раздразнена. — Ако кралят не е способен да я дари с дете, тогава какво можем да направим? Той е стар човек, болен човек. Никога не е бил плодовит, а малкото му потентност сигурно е потисната от гниещия му крак и стомашните му проблеми. Какво може да направи който и да било от нас?

— Можем да му помогнем — предлага той.

— Как можем да направим нещо повече? — питам настойчиво. — Нашето момиче вече си служи с всеки трик, с който би си послужила някоя блудница от Смитфийлд. Обработва го, сякаш той е пиян моряк в бордей. Прави всичко, което може да направи една жена, а единственото, което той може да направи, е да лежи по гръб и да стене: „О, Катрин, о, моя роза!“ В него не е останала енергия. Не съм изненадана, че той не може да ѝ направи бебе. Какво да правим?

— Бихме могли да наемем малко — казва той, по-лукаво от който и да било сводник.

— Какво?

— Бихме могли да наемем малко енергия — предлага той.

— Искате да кажете...?

— Искам да кажа, че ако има някой млад мъж, може би някой, на когото знаем, че можем да се доверим, който би се зарадвал на една дискретна любовна история, можем да му позволим да се среща с нея, можем да я насърчим да се държи мило с него, двамата може да си доставят малко взаимно удоволствие и може да се сдобием с дете, което да сложим в люлката на Тюдорите, и никой няма да заподозре измама.

Ужасена съм.

— Не бихте сторили това отново — казвам категорично.

Погледът му е студен като зимата:

— Не съм го правил никога преди — уточнява той внимателно.

— Не и аз.

— Това ще я изпрати на дръвника.

— Не и ако се направи внимателно.

— Тя никога не би била в безопасност.

— Ще бъде, ако е внимателно напътствана и надзиравана. Ако вие я придружавате по всяка стъпка от пътя, ако сте готова да се закълнете в честта ѝ. Кой няма да ви повярва, кой е бил толкова надежден свидетел в полза на краля толкова много пъти?

— Именно. Винаги съм давала показания в полза на краля — казвам, с пресъхнало от страх гърло. — Давам показания, които да послужат за изпращане на смърт. Винаги съм на печелившата страна. Никога не съм давала показания в полза на защитата.

— Винаги сте давала показания в наша полза — поправя ме той. — И пак ще бъдете на печелившата страна, в безопасност. И ще бъдете сродница на следващия крал на Англия. Момче, което ще бъде Хауърд и Тюдор.

— Но мъжът? — Почти се задъхвам от страх. — На никого не можем да поверим такава тайна.

Той кимва:

— Ах, да, мъжът. Мисля, че трябва да се погрижим той да изчезне, след като изпълни дълга си, не смятате ли? При някакъв нещастен случай или дуел? Или при нападение от крадци? Със сигурност ще трябва да бъде отстранен. Не можем да рискуваме нов... — херцогът прави пауза, за да намери точната дума. — Скандал.

Затварям очи при мисълта за това. За миг, на фона на тъмнината зад клепачите си, виждам лицето на съпруга ми, обърнато към мен, с напълно невярващо изражение, когато ме видя да влизам в съда и да сядам пред съдиите. Миг надежда, когато той си помисли, че идвам да го спася. После неговият бавно зараждащ се ужас от онова, което бях готова да кажа.

Поклащам глава:

— Това са ужасни мисли — казвам. — И е ужасно, когато вие ги споделяте с мен. Ние, които вече сме видели такива неща и сме извършили такива неща... — млъквам наскре изречението. Не мога да говоря от ужас при мисълта за това, което ще ме накара да направя.

— Говоря с вас именно защото сте гледали ужаса, без да трепнете — казва той, и за първи път тази вечер в гласа му има топлота, почти ми се струва, че долавям привързаност. — На кого бих могъл да доверя амбициите, които имам за семейството по-сигурно, отколкото на вас? Вашата смелост и умение ни доведоха дотук. Не се съмнявам, че ще ни изведете напред. Сигурно познавате някой млад мъж, който ще се радва да си опита късмета с кралицата. Някой млад мъж, който би могъл лесно да се срещне с нея, някой млад мъж, който може да бъде пожертван, чието изчезване по-късно няма да е голяма загуба. Може би някой от фаворитите на краля, които той насърчава да се въртят около нея.

Почти се задушавам от страх.

— Вие не разбирате — казвам. — Моля ви, милорд, чуйте ме. Вие не разбирате. Онова, което направих тогава... изхвърлила съм го от ума си... никога не говоря за това, никога не мисля за него. Ако някой ме накара да се замисля за това, ще полудея. Аз обичах Джордж... Наистина, не ме карайте да мисля за това, не ме карайте да си го спомням.

Той се изправя на крака. Заобикаля покрай онази страна на масата, където е седял, и слага ръце на раменете ми. Това можеше да бъде почти нежен жест, само че имам чувството, че ме натиска надолу в стола си.

— Вие ще решите, скъпа лейди Джейн. Вие ще помислите за тези неща и след като ги обмислите, ще ми кажете какво решавате. Доверявам ви се безрезервно. Сигурен съм, че ще искате да направите

каквото е най-добро за семейството ни. Вярвам, че винаги ще правите това, което е най-добро за самата вас.

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, ФЕВРУАРИ 1541

У дома съм и е такова облекчение да съм тук: идва ми да се присмея на себе си, задето съм скучна стара мома, страняща от обществото. Но не става дума само за удоволствието от това да се прибера у дома в собствените си покои и при собствения си изглед от собствените си прозорци и собствения си готвач — става дума за удоволствието да избягам от двора, този двор на мрака. Мили Боже, това е отровно място, което те сами си създават: чудно ми е, че някой може да издържа да живее там. Настроението на краля е по-променливо от всякога. В един миг е обзет от страстна обич към Кити Хауърд, милвайки я пред всички като стар развратник, така че тя се изчервява и той се смее, когато вижда смущението ѝ, а само половин час по-късно беснее срещу някой от съветниците си, хвърля шапката си на земята, нахвърля се с гневни изблици върху някой паж или е мълчалив и замислен, в настроение на безмълвна омраза и подозрение, очите му се стрелкат наоколо, в търсене на някого, когото да обвини за нещастията си. Буйният му нрав, на който всички винаги са угаждали, се е превърнал в опасност. Самият той не може да го владее, не може да контролира собствените си страхове. Вижда заговори във всеки ъгъл и платени убийци на всеки завой. Дворът усвоява уменията да отвлича вниманието му и да го заблуждава, всички се боят от внезапните му пристъпи на мрачно настроение.

Катрин тича при него, когато той я иска, и се спотайва, когато настроението му е лошо, сякаш е някоя от красивите му хрътки; но след време напрежението сигурно ще ѝ проличи. А тя се е заобиколила с най-глупавите и най-вулгарни момичета, допускани някога в благороден дом. Облеклото им е невероятно крещящо, с толкова много гола плът и накити, колкото могат да си позволят, обноските им са лоши. Достатъчно сдържани са, когато кралят е буден и е в двора, движат се пред него като на парад и му се кланят като на някакъв зловещ идол; но в мига, щом той изчезне, те пощуряват като ученички.

Кити не прави нищо, за да ги контролира: всъщност, когато вратите на покоите ѝ са затворени, тя е водачката. По цял ден около тях има пажове и младежи от двора, които влизат и излизат тичешком от покоите ѝ, свирят музиканти, хазарт, пиене, флиртове. Самата тя е още почти дете и ѝ доставя голяма радост да пръска с вода другите и себе си, облечена в скъпа рокля, а след това да се преоблича в друга. Но хората около нея са по-възрастни и не толкова невинни и дворът става разпуснат, може би дори нещо още по-лошо. Те с голяма бързина се връщат към благоприличното поведение, когато някой се втурне вътре и съобщи, че кралят идва, което Кити обожава, каквато си е, с поведение на ученичка, но сега в този двор няма дисциплина. Той се превръща в безнравствен двор.

Трудно е да се предскаже какво ще стане. В първия месец от брака тя каза, че чака дете, но сгреша: изглежда, няма представа колко сериозна може да бъде такава грешка, и оттогава няма надежди. Когато си тръгнах, раната на крака на краля му причиняваше ужасна болка и той отново беше принуден да си остане в леглото, без да се среща с никого. Кити ми казва, че според нея той не може да ѝ направи дете, че е неспособен и с нея, както беше с мен. Казва ми, че използва различни похвати, та той да изпита известно удоволствие, и го уверява, че е потентен и силен, но истината е, че той рядко успява да осъществи акта.

— Преструваме се — каза ми нещастно тя. — Въздишам и стена и казвам, че това е такова блаженство за мен, а той се опитва да проникне в мен, но, честно казано, не може да помръдне; това, което прави, е жалка имитация, а не истински акт.

Казах ѝ, че не е редно да обсъжда това с мен. Но тя ме попита, с много поверителен тон, кой би трябвало да я посъветва. Поклатих глава.

— Не можете да се доверите на никого — казах. — Ще ме обесят като вещица, ако кажа и половината от това, което ми разказахте. Кити, ако кажете, че кралят е импотентен или предскажете смъртта му, това е държавна измяна. Присъдата за държавна измяна е смърт. Не трябва никога да говорите с никого за това, а ако някой ме попита дали сте говорили с мен, ще излъжа заради вас и ще кажа, че не сте.

Дребното ѝ лице беше побеляло.

— Но какво да правя? — попита ме тя. — Ако не мога да помоля за помощ и не знам какво да правя? Щом е престъпление дори да кажеш на някого какво не е наред? Какво мога да направя? Към кого мога да се обърна?

Не ѝ дадох никакъв отговор, защото не разполагах с такъв. Когато бях в същата беда и опасност, така и не намерих някого, който да ми помогне.

Бедното дете, може би негова светлост херцогът има план за нея, може би лейди Рочфорд знае какво може да се направи. Но когато тя омръзне на краля — а тя трябва да му омръзне, защото какво би могла да направи тя, за да породи трайна любов? — когато тя му омръзне, ако не му роди дете, за какво му е да я задържа? А ако той има намерение да се отърве от нея, ще предложи ли и на нея същото великодушно споразумение, каквото предложи на мен, като се има предвид, че аз бях херцогиня с влиятелни приятели, а тя е лекомислено момиче с леко поведение, което няма кой да го защити? Или пък ще намери по-лесен, по-бърз, по-евтин начин да се отърве от нея?

КАТРИН, ХАМПТЪН КОРТ, МАРТ 1541

Да видим, какво имам?

Всичките ми зимни рокли са завършени, макар че ми шият още няколко пролетни, но от тях няма полза, защото настъпва периодът на Великите пости и не мога да ги нося.

Имам коледните и новогодишните си подаръци от краля, тоест, освен другите неща, които вече съм забравила или раздала на жените, които ми служат. Имам две висящи украшения, направени от два̀сет и шест диаманта с плоска повърхност и два̀сет и седем обикновени диаманта, толкова тежки, че едва мога да си държа главата изправена, когато съм си ги сложила. Имам перлен наниз с двеста перли, големи колкото ягоди. Имам прекрасния кон, който получих от скъпата ми Ана. Сега я наричам Ана, а тя все още ме нарича Кити, когато сме насаме. Но накитите са без значение, защото за времето на Великите пости трябва да се откажа и от тях.

Имам хор от нови певци и музиканти, но когато настъпят Великите пости, те не могат да ми свирят весела музика, на която да танцувам. Освен това, по време на Великите пости няма да ми е позволено да ям нищо, което да си заслужава. Не мога да играя карти или да ходя на лов, не мога да танцувам или да играя разни игри, твърде студено е, за да изляза на разходка по реката, а дори и да не беше, скоро настъпват Великите пости. Щом настъпят тези безкрайно мрачни Велики пости, дори няма да върша разни лудории с моите дами или да тичам из покоите или да играя на гоненица, на кегли или на тенис.

А кралят по някаква причина прави така, че тази година Великите пости да настъпят по-рано. Само заради лошото си настроение той се затвори в покоите си от февруари насам и сега дори не излиза, за да се храни, и изобщо не ме вижда, и изобщо не се държи мило с мен, и от Дванайсетата нощ^[1] насам не ми е подарил нищо, нито ме е наричал своята красива роза. Казват, че е болен, но тъй като той винаги куца и вечно има запек, и тъй като кракът му постоянно се

разлага от раната, не виждам каква е разликата. А освен това той много се сърди на всички и няма начин да му се угоди. Почти е прекратил дворцовия живот и всички пристъпват наоколо на пръсти, сякаш се страхуват да дишат. Всъщност половината семейства се прибраха в домовете си, тъй като кралят го няма и Тайният съвет не се занимава с никакви дела, а кралят не иска да вижда никого, затова мнозина от младите мъже заминаха и няма никакви забавления.

— Мъчно му е за кралица Ана — казва Агнес Рестуолд, защото е зловна заядлива.

— Не му е мъчно — казвам категорично. — Защо да му е мъчно? Той я заряза по собствен избор.

— Мъчно му е — настоява тя. — Защото, виждате ли? Щом тя си отиде, той стана мълчалив, а после се разболя, а сега, виждате ли, се оттегли от двора, за да помисли какво може да направи и как може да си я върне.

— Това е лъжа — казвам аз. Ужасно е да ми казва подобно нещо. Кой би могъл да знае по-добре от мен, че може да обичаш някого, а после да се събудиш и изобщо да не искаш да се занимаваш с него? Мислех си, че е така само с мен и непостоянното ми сърце, както казва баба. Но ако сърцето на краля също не е способно на дълбоки чувства? Ако си е помислил — всъщност, както си помислих аз, както очевидно са помислили всички, — че тя никога не е изглеждала по-добре или не е създавала по-добро впечатление с външния си вид? Всичко у нея, което някога изглеждаше толкова чуждоземно и глупаво, беше някак заличено и тя беше — не знам точната дума — приятна. Приличаше на истинска кралица, а аз бях, както винаги, най-хубавото момиче в стаята. Аз винаги съм най-хубавото момиче в стаята. Но съм само това. Никога не съм повече от това. Ами ако сега той иска излъчваща изтънченост и достойнство жена?

— Агнес, постъпвате погрешно, като разчитате на дългото си приятелство с нейна светлост, за да си позволявате да я разстройвате — казва лейди Рочфорд. Обожавам начина, по който умее да изрича такива неща. Думите са направо като излезли от пиеса, а тонът ѝ е като проливен февруарски дъжд, шибач тила ти. — Това са безпочвени клюки за лошото здраве на краля, за което би трябвало да се молим.

— Аз наистина се моля — казвам бързо, защото всички казват, че влизам в параклиса и през цялото време проточвам глава над ръба на

ложата на кралицата, за да видя Томас Кълпепър, който поглежда нагоре към мен и ми се усмихва. Усмивката му е най-хубавото нещо в църквата, тя осветява целия параклис като по някакво чудо. — Аз наистина се моля. И Бог ми е свидетел, че когато започнат Великите пости, няма да имам какво друго да правя, освен да се моля.

Лейди Рочфорд кимва:

— Наистина, всички ще се молим за здравето на краля.

— Но защо? Толкова тежко болен ли е? — питам я тихо, така че Агнес и останалите да не могат да чуят. Понякога наистина ми се иска да не бях позволявала на всички тях да се присъединят към мен. Бяха достатъчно добри за моминските ми покои в Ламбет, но всъщност не мисля, че винаги се държат като благовъзпитани дами от двора на кралицата. В покоите на придворните дами на кралица Ана никога не е царяла такава буйна невъздържаност като в моите. Нейните дами бяха далеч по-добре възпитани. Никога не се осмелявахме да ѝ говорим така, както моите дами говорят на мен.

— Раната на крака му отново се е затворила — казва лейди Рочфорд. — Със сигурност сте слушали, докато лекарят обясняваше за нея, нали?

— Не разбрах — казвам аз. — Започнах да слушам, но после не разбрах. Просто престанах да чувам думите.

Тя се намръщва:

— Преди години кралят получи ужасна рана в крака. Тя така и не заздравя. Поне това ви е известно.

— Да — казвам намусено. — Това го знаят всички.

— Раната се влоши и трябва да бъде източвана, всеки ден гнойта трябва да се изцежда от плътта.

— Знам — казвам. — Не говорете за това.

— Е, раната се е затворила — казва тя.

— Това е добре, нали? Зараснала ли е? Той е по-добре?

— Раната се затваря отгоре, но отдолу все още е зле — обяснява тя. — Отровата не може да излезе, отива нагоре към вътрешностите, към сърцето му.

— Не! — напълно съм ужасена.

— Последния път, когато това се случи, се бояхме, че може да го загубим — казва тя много сериозно. — Лицето му почерня като труп

на отровен човек, той лежеше като мъртъв, докато не отвориха отново раната и не изтеглиха отровата.

— Как я отварят? — питам аз. — Знаете ли, това наистина е отвратително.

— Правят разрез в нея, а след това я държат отворена — казва тя. — Разтварят я с малки златни късчета. Трябва да натикат късчетата в раната, за да я държат жива, иначе тя ще се затвори. Той трябва през цялото време да понася болката от една отворена рана, и ще трябва да го направят отново — да срежат крака му, а после да режат отново.

— Тогава той ще се оправи отново? — питам бодро. Наистина искам тя да спре да ми разказва тези неща.

— Не — казва тя. — Тогава той ще бъде какъвто си беше, куц, измъчван от болки, и тровен от раната. Болката го кара да се гневи и което е по-лошо, кара го да се чувства стар и изтощен. Куцането означава, че той не може да бъде някогашният мъж. Вие му помогнахте да се почувства отново млад, но сега раната му напомня, че е старец.

— Невъзможно е наистина да е смятал, че е млад. Невъзможно е да е смятал, че е млад и красив. Дори той не може да си е мислил това.

Тя ме поглежда сериозно:

— О, Катрин, той наистина мислеше, че е млад и влюбен. Трябва да го накарате отново да си го мисли.

— Но какво мога да направя? — Усецам как свивам нацупено устни. — Не мога да му втълпявам разни мисли. Освен това той не идва в леглото ми, докато е болен.

— Ще трябва вие да отидете при него — казва тя. — Идете при него и измислете нещо, което да го накара отново да се почувства млад и влюбен. Накарайте го да се почувства като младеж, изпълнен със страст.

Намръщвам се:

— Не знам как.

— Какво щяхте да направите, ако той беше млад мъж?

— Бих могла да му кажа, че един от младите мъже в двора е влюбен в мен — предлагам. — Бих могла да го накарам да ревнува. Тук има млади мъже — мисля си за Томас Кълпепър, — към които знам, че наистина мога да изпитам желание.

— Никога — казва настойчиво тя. — Никога не правете това. Не знаете колко опасно е да правите това.

— Да, но вие казахте...

— Не можете ли да измислите начин, който ще го накара да се влюби отново, без да си сложите врата на дръвника? — пита раздразнено тя.

— Наистина! — възкликвам аз. — Само си мислех...

— Помислете отново — казва тя доста грубо.

Не казвам нищо. Не мисля. Нарочно мълча, за да ѝ покажа, че е груба и че няма да търпя това.

— Кажете му, че се боите, че иска да си върне херцогинята на Клев — казва тя.

Това така ме изненадва, че забравям да се цупя и я поглеждам удивено:

— Но Агнес казваше точно това, и вие ѝ казахте да не ме разстройва.

— Именно — казва тя. — Точно затова тази лъжа е толкова хитроумна. Защото е почти вярна. Половината двор я шушука, прикривайки устата си с длани. Агнес Рестуолд ви я казва в лицето. Ако дори само за миг можехте да помислите за нещо друго, освен за себе си и за външния си вид и накитите си, наистина щяхте да сте нервна и разстроена. И, най-хубавото от всичко, ако отидете при него и се покажете нервна и разстроена, той ще повярва, че две жени се препират за него, и отново ще се почувства изпълнен с увереност в собственото си обаяние. Ако го направите добре, той може да се върне в леглото ви още преди Великите пости.

Поколебавам се:

— Разбира се, искам той да бъде щастлив — казвам внимателно. — Но ако той не дойде в леглото ми преди Великите пости, тогава няма голямо значение...

— Има значение. Тук не става въпрос за вашето или дори за неговото удоволствие — казва тя сериозно. — Той трябва да ви направи син. Вие, изглежда, непрекъснато забравяте, че важното не са танците или музиката, нито дори накитите и земята. Не печелите мястото си на кралица, бидейки жената, която той обича сяло: печелите мястото си на кралица, ставайки майка на неговия син. Мисля, че той дори няма да ви короняса, докато не му родите син.

— Трябва да бъда коронясана — възразявам аз.

— Тогава трябва да го вкарате в леглото си, за да ви направи дете — казва тя. — Твърде опасно е дори да се мисли за нещо друго.

— Ще отида — въздишам тежко, за да види тя, че не съм се стреснала от заплахите ѝ, а тъкмо напротив — уморено ще се заловя с изпълнението на дълга си. — Ще отида и ще му кажа, че съм нещастна.

За късмет, когато стигам там, външната зала за аудиенции е необичайно празна — толкова много хора са се прибрали у дома. Затова Томас Кълпепър е почти сам, играе на зарове, с дясната ръка срещу лявата, седнал в прозоречната ниша.

— Печелите ли? — питам го, като се опитвам да говоря безгрижно.

Като ме вижда, той скача на крака и се покланя.

— Аз винаги печеля, ваша светлост — казва той. Усмивката му кара сърцето ми да пропусне един удар. И то наистина пропуска, наистина пропуска: когато той отмята глава по този начин и се усмихва, чувам как сърцето ми бие шумно: туп-туп.

— Не е кой знае какво умение, ако играете сам — изричам на глас, а на себе си казвам: а пък това не е особено остроумно.

— Печеля на зарове, също и на карти, но в любовта съм безнадежден — казва той много тихо.

Хвърлям поглед зад гърба си: Катрин Тилни е спряла, за да говори с братовчеда на херцога на Хертфорд и поне веднъж не подслушва. Катерина Кери е на дискретно разстояние, загледана през прозореца.

— Влюбен ли сте? — питам.

— Вие трябва да го знаете — прошепва той.

Почти не смея да мисля. Той сигурно има предвид мен, сигурно се готви да заяви любовта си към мен. Но се кълна, че ако говори за някоя друга, направо ще умра. Не мога да понеса той да желае някоя друга. Но продължавам да придавам бодрост на гласа си.

— Защо би трябвало да го знам?

— Вие сигурно знаете коя обичам — казва той. — Точно на вас трябва да ви е известно.

Този разговор е толкова прекрасен, че чувствам как пръстите на краката ми се свиват в новите ми пантофки. Горещо ми е, сигурна съм, че се изчервявам и той ще види.

— Трябва ли?

— Кралят ще ви приеме сега — обявява онзи идиот доктор Бът, аз трепвам и понечвам да се отдалеча от Томас Кълпепър, защото напълно съм забравила, че съм дошла, за да се видя с краля и да го накарам да ме обича отново. — Ще дойда след минута — казвам през рамо.

Томас се изсмива кратко, а аз трябва да закрия устата си с ръка, за да се сдържа също да не се разкикотя.

— Не, трябва да вървите — напомня ми тихо той. — Не можете да карате краля да чака. Ще бъда тук, когато излезете.

— Разбира се, че отивам веднага — казвам аз, спомняйки си, че трябва да изглеждам разстроена, задето кралят ме пренебрегва, извърщам се припряно от него и се втурвам в стаята на краля, където той лежи върху леглото си, подобен на голям кораб, оставен на сух док, със застинал във въздуха крак върху бродирани възглавници, и изнурено и изпълнено със самосъжаление голямо кръгло лице; тръгвам бавно към голямото му легло и се опитвам да изглеждам изпълнена с нетърпение да получа любовта му.

---

[1] Вечерта на пети януари, навечерието на Богоявление, която по-рано е била последният ден от коледните празненства. — Б.пр. ↑

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ХАМПТЪН КОРТ, МАРТ 1541

Кралят постепенно изпада в някаква меланхолия: настоява да бъде сам, затворен и изолиран от другите, подобно на старо, умиращо, миризливо куче, и опитите на Катрин да го накара да прояви интерес към нея са обречени, тъй като самата тя не може да проявява интерес към другото, освен към себе си, в продължение на повече от половин ден. Тя отиде отново в стаята му, но този път той дори не пожела да я пусне вътре, и вместо да се покаже разтревожена, тя тръсна хубавата си глава и каза, че ако той не иска да я пусне вътре, няма да го посещава повече.

Но тя се забави достатъчно, за да се срещне с Томас Кълпепър, и той я заведе да се разходят в градината. Изпратих след нея Катерина Кери с един шал и още една благовъзпитана девойка, за да им придават известно благоприличие, но от начина, по който кралицата го държеше под ръка, бърбеше и се смееше, всеки можеше да види, че е щастлива в неговата компания и напълно е забравила за съпруга си, който лежи сам и в мълчание в затъмнена стая.

На вечеря негова светлост херцогът ми отправя продължителен, суров поглед, но не казва нищо, и знам, че очаква от мен да се погрижа нашата малка кучка да бъде обслужена и заплодена с кученце. Един син би изтръгнал краля от меланхолията му и би осигурил завинаги короната за семейство Хауърд. Този път трябва да го направим. Трябва да успеем. Никое друго семейство в света не е правило два опита на такава цена. Не можем да се провалим два пъти.

В пристъп на засегнато честолюбие, Катрин повиква музиканти в стаята на дамите и танцува заедно с придворните си дами и хората от домакинството си. Не е особено весело и две от по-буйните момичета, Джоан и Агнес, изтичват долу до трапезарията и канят няколко мъже от двора. Когато виждам, че са направили това, изпращам един паж да повика Томас Кълпепър, за да видя дали ще е достатъчно глупав да дойде. Такъв е.

Виждам как се изчервява лицето ѝ, когато той влиза в стаята, а после колко бързо тя се извъръща и заговаря с малката Катерина Кери, която стои до нея. Съвсем ясно е, че е направо оглупяла от любов по него и за миг си спомням, че тя не е само пионка в нашата игра, а момиче, младо момиче, и се влюбва за първи път в живота си. Да виждаш малката Кити Хауърд смутена и обърквана, заекваща, докато говори, изчервяваща се като роза, мислейки за някой друг, а не за себе си, означава да видиш как едно момиче се превръща в жена. Щеше да е много мила гледка, ако тя не беше кралица на Англия и една от нас, Хауърдови, която трябва да свърши важна работа.

Томас Кълпепър се присъединява към групата танцьори и се настанява така, че да партнира на кралицата, когато се подреждат двойки за танците. Тя свежда очи към земята, за да скрие усмивката си на удоволствие и да се престори на скромна, но когато танцът ги събира и тя го хваща за ръката, очите ѝ се вдигат към него и те се вглеждат един в друг с неприкрит копнеж.

Хвърлям поглед наоколо: изглежда никой друг не е забелязал и наистина — половината дами на кралицата хвърлят влюбени погледи към един или друг млад мъж. Хвърлям поглед през стаята към лейди Рутланд и повдигам вежди. Тя кимва, отива при кралицата и заговаря тихо в ухото ѝ. Катрин се мръщи като разочаровано дете, а след това се обръща към музикантите.

— Това трябва да бъде последният танц — казва тя намусено. Но се обръща и ръката ѝ се насочва, почти против волята ѝ, към Томас Кълпепър.

КАТРИН, ХАМПТЪН КОРТ, МАРТ 1541

Виждам го всеки ден и всеки ден сме малко по-дръзки един с друг. Кралят още не е излязъл от покоите си и почти никой от обкръжението му от лекари, лечители и старците, които го съветват, не идва в покоите ми, така че изглежда сякаш в тези дни сме свободни — само ние, младежите, заедно. Дворът е тих, няма танци, нито угощения, тъй като сега са Великите пости. Вече не мога да устройвам танци дори насаме в покоите си. Не можем да ловуваме, нито да се возим с лодка по реката, нито да играем игри, нито да правим каквито и да е други забавни неща. Но ни е позволено да се разхождаме в градините, или край реката след литургията, и когато се разхождам, Томас Кълпепър върви до мен, а аз бих предпочела да се разхождам с него, отколкото да танцувам с някой принц, облечена в най-хубавите си дрехи.

— Студено ли ви е? — пита той.

Едва ли е възможно — увила съм се в самурените си кожи, — но аз вдигам очи към него и казвам:

— Малко.

— Нека да стопля ръката ви — казва той, и я пъха под своята, така че е притисната към връхната му дреха. Копнея да разтворя предницата на връхната му дреха и да пъхна вътре и двете си ръце. Мисля си, че коремът му сигурно е гладък и твърд. Гърдите му може да са покрити със светли косми. Не знам, толкова възбуждащо е, че не знам. Поне познавам мириса му — вече мога да го разпозная. Той има топъл мирис, като на хубави свещи. Изгаря ме.

— Така по-добре ли е? — пита той, като притиска ръката ми към гърдите си.

— Много по-добре — казвам аз.

Разхождаме се край реката и покрай нас минава един лодкар и извиква нещо на двама ни. Тъй като пред нас и зад нас вървят само шепа дами и придворни, никой не знае, че аз съм кралицата.

— Иска ми се да бяхме само момче и момиче, излезли заедно на разходка.

— Иска ли ви се да не бяхте кралица?

— Не, харесва ми да съм кралица — и, разбира се, обичам негово величество краля с цялото си сърце и душа, — но ако бяхме просто едно момиче и едно момче, можехме да се разходим до някой хан, за да вечеряме и да потанцуваме, и щеше да е забавно.

— Ако бяхме момиче и момче, щях да ви заведа в една специална къща, която знам — казва той.

— Щяхте ли? Защо? — Долавям очарования кикот в гласа си, но не мога да се сдържа.

— Там има частна трапезария и много добър готвач. Щях да ви предложа най-прекрасната вечеря, а после щях да ви ухажвам — казва той.

Ахвам леко, с престорено възмущение:

— Мастър Кълпепър!

— Нямах да спра, докато не получа целувка — казва той ожесточено. — А после щях да продължа.

— Баба ми щеше да ви откъсне ушите — заплашвам го.

— Щеше да си струва — той се усмихва и усещам как сърцето ми блъска в гърдите. Идва ми да се разсмея на глас само заради радостта, която ми доставя съществуването му.

— Може би щях да отвърна на целувката ви — прошепвам.

— Напълно сигурен съм, че щяхте — казва той и не обръща внимание на възхитеното ми ахване. — Никога в живота си не съм целувал момиче, без то да отвърне на целувката ми. Напълно съм сигурен, че щяхте да ме целунете и щяхте да възкликнете: „О, Томас!“

— В такъв случай сте много уверен в себе си, мастър Кълпепър.

— Наричайте ме Томас.

— Няма!

— Наричайте ме Томас, когато сме насаме като сега.

— О, Томас!

— Ето, казахте го, а аз дори още не съм ви целунал.

— Не трябва да ми говорите за целуване, когато наблизко има някой друг.

— Знам това. Никога не бих позволил да ви застигне опасност. Ще ви пазя като самия си живот.

— Кралят знае всичко — предупреждавам го аз. — Всичко, което казваме, може би дори всичко, което мислим. Той има шпиони навсякъде и знае какво се таи в самите сърца на хората.

— Моята любов е скрита дълбоко — казва той.

— Вашата любов?

Едва ми стига дъх да изрека това.

— Моята любов — повтаря той.

Лейди Рочфорд се приближава до мен.

— Трябва да влизаме вътре — казва тя. — Ще завали.

Изведнъж Томас Кълпепър се обръща и ме повежда обратно към двореца.

— Не искам да влизам вътре — казвам упорито.

— Влизайте, а после кажете, че искате да си смените роклята и от личния си кабинет се промъкнете тайно по градинските стълби, а аз ще ви чакам на прага — казва той много тихо.

— Последния път, когато се уговорихме, не дойдохте на срещата ни.

Той се подсмихва:

— Трябва да ми простите за това, беше преди месеци. Този път няма да ви излъжа и ще се срещна с вас. Искам да направя нещо много специално.

— И какво е то?

— Искам да разбера дали мога да ви накарам отново да възкликнете: „О, Томас“.

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, МАРТ 1541

Посланик Харст дойде да ми съобщи новините от двора. Настанил е един млад човек като прислуга в покоите на краля и момчето казва, че лекарите посещават краля всеки ден и се стараят да държат раната отворена, за да може отровата да се изцежда от крака му. Слагат топчици злато в раната, така че тя да не може да се затвори, и връзват ръбовете назад с корда, дърпат и опъват живата плът на горкия човек, сякаш правят пудинг.

— Той сигурно страда ужасно — казвам.

Доктор Харст кимва:

— И е отчаян — казва той. — Мисли си, че никога няма да се възстанови, мисли си, че времето му е изтекло, и се е поболял от страх, че ще остави принц Едуард без сигурен настойник. Членовете на Тайния съвет смятат, че ще трябва да сформират регентство.

— На кого ще бъде поверена задачата да бъде настойник на принца, докато е малолетен?

— Той няма доверие на никого, а близките на престолонаследника, семейство Сиймор, са неприкрити врагове на семейството на кралицата — Хауърдови. Няма съмнение, че те ще разкъсат страната и ще я поделят помежду си. Мирът на Тюдорите ще приключи така, както и започна — във война за короната между високопоставени фамилии. Кралят има опасения и относно вярата на хората. Хауърдови са твърди привърженици на старата религия и искат да върнат страната към католицизма, но Кранмър има зад гърба си подкрепата на църквата и е готов да се бори за реформа.

Замислено загризвам нокътя си.

— Кралят все още ли се бои, че има заговор за свалянето му от престола?

— Има вести за нов бунт на север в подкрепа на старата религия. Кралят се страхува, че хората отново ще тръгнат срещу него, че този бунт ще се разпростре: вярва, че навсякъде е пълно с паписти, които кроят заговор срещу короната.

— Нищо от това ли не ме застрашава? Няма ли той да се обърне против мен?

Умореното му лице се присвива в гримаса.

— Възможно е. Той се бои и от лютераните.

— Но всички знаят, че съм приела вярата на краля! — възразявам аз. — Правя всичко, за да покажа, че се придържам към напътствията на краля.

— Бяхте доведена в страната като протестантска принцеса — казва той. — А човекът, който ви доведе, плати с живота си. Боя се.

— Какво можем да направим? — питам аз.

— Ще наблюдавам поведението на краля — казва той. — Докато той действа срещу папистите, сме в достатъчно сигурно положение, но ако се обърне против реформаторите, трябва да се погрижим със сигурност да можем да се приберем у дома, ако се наложи.

Потръпвам леко, мислейки си за безумния деспотизъм на брат ми, сравнен с безумния деспотизъм на този крал.

— Аз нямам дом там.

— Може да нямате дом и тук.

— Кралят ми обеща безопасност — казвам аз.

— Той ви обеща трона — казва иронично посланикът. — А коя седи там сега?

— Не ѝ завиждам — мисля си за съпруга ѝ, потънал в размисли за прегрешенията си, хванат като в капан в леглото си от гноясалата си рана, как брои враговете си и определя кой каква вина носи, докато треската го изгаря и чувството му за онеправданост става все по-безумно.

— Мисля, че никоя жена на света не би ѝ завидяла — отвръща посланикът.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ХАМПТЪН КОРТ, АПРИЛ 1541

— Какво всъщност е станало с Ана Болейн? — ужасява ме с въпроса си детето-кralица, докато се връщаме от литургия рано една сутрин през април. Кралят, както обикновено, отсъстваше от ложата за кралското семейство и поне този път тя не надзърташе над парапета, за да види Кълпепър. Дори затвори очи по време на молитвите, сякаш се молеше, и изглеждаше потънала в мисли. А сега — това.

— Беше обвинена в държавна измяна — казвам хладно. — Това със сигурност ви е известно?

— Да, но защо? Точно защо? Какво се случи?

— Би трябвало да попитате баба си или херцога — казвам аз.

— Вие не бяхте ли там?

Не съм ли била там? Не съм ли била там през всяка мъчителна секунда от цялата история?

— Да, бях в двора — казвам.

— Не си ли спомняте?

Сякаш беше издълбано с нож върху кожата ми.

— О, спомням си. Но не обичам да говоря за това. За какво ви е да се стремите да узнаете миналото? Сега то не означава нищо.

— Но не може да се каже, че това е тайна — упорства тя. — Няма от какво да се срамувате, нали?

Преглъщам на сухо.

— Не, няма. Но това ми струваше загубата на зълва ми и на съпруга ми и на доброто ни име.

— Защо езекутираха съпруга ви?

— Той беше обвинен в държавна измяна заедно с нея и с останалите мъже.

— Мислех, че останалите мъже са били обвинени в прелюбодеяние?

— Все същото е — казвам кратко. — Ако кралицата си намери любовник, това е измяна спрямо краля. Разбирате ли? Може ли сега да

говорим за нещо друго?

— Тогава защо екзекутираха брат ѝ, вашия съпруг?

Скръцвам със зъби.

— Обвиниха ги, че са любовници — казвам мрачно. — Сега разбирате ли защо не искам да говоря за това? Защо никой не иска да говори за това? Така че възможно ли е да не го споменаваме повече?

Тя е толкова стресната, че дори не долавя тона ми.

— Обвинили са я, че е имала за любовник родния си брат? — настоя тя. — Как са могли да си помислят, че би направила подобно нещо? Как са могли да съберат доказателства за подобно нещо?

— От шпиони и лъжци — казвам горчиво. — Нека това ви послужи за урок. Не се доверявайте на онези глупави момичета, които сте събрали около себе си.

— Кой повдигна обвиненията срещу тях? — пита тя, все още недоумяваща. — Кой би могъл да даде такива показания?

— Не знам — казвам аз. Отчаяно искам да се махна от нея, от решимостта ѝ да разпитва, докато се добере до тези стари истини. — Беше твърде отдавна, и не мога да си спомня, а дори и да можех, не желая да го обсъждам.

Отдалечавам се с бързи крачки от нея, пренебрегвайки дворцовия протокол. Не мога да понеса зараждащото се подозрително изражение върху лицето ѝ.

— Кой би могъл да знае? — повтаря тя. Но аз вече съм далеч.

КАТРИН, ХАМПТЪН КОРТ, АПРИЛ 1541

Всичко, което научавам, много ме успокоява и ми се иска да се бях сетила да попитам по-рано. Винаги бях смятала, че братовчедка ми кралица Ана е била заловена с любовник и обезглавена за това. Сега откривам, че е било далеч по-сложно: тя е била в центъра на предателски заговор, твърде отдавна, за да го проумея. Боях се, че може би двете с нея сме поели по един и същи път към едно и също място, страхувах се, че съм наследила нейната порочност. Оказва се обаче, че е имало голям заговор и дори милейди Рочфорд и съпругът ѝ са били замесени в него по някакъв начин. Предполагам, че е ставало въпрос за религия, защото Ана, мисля, защитаваше страстно убеждението, че Светите дарове изобразяват само символично Христовите Тяло и Кръв, докато сега всеки с малко здрав разум е за връщането на старите ритуали. Затова мисля, че стига да съм много умна и дискретна, мога поне да бъда приятелка с Томас Кълпепър, мога да го виждам често, той може да бъде мой събеседник и утешител и не е нужно никой да знае или да мисли нещо за това. И докато той е предан слуга на краля и докато аз съм добра съпруга, нищо лошо не може да стане.

Проявявам хитростта да повикам братовчедка си Катерина Кери при мен и ѝ казвам да ми подбере копринени конци за бродерия в различни цветове, сякаш се готвя да се заема с шиене. Ако беше по-отдавна в двора, тя щеше веднага да се досети, че това е хитрост за заблуда на останалите, тъй като не съм докосвала игла, откакто станах кралица, но тя донася ниско столче, сяда в краката ми и поставя едно до друго парчета розова коприна в различни оттенъци, и ние започваме да ги гледаме заедно.

— Майка ти разказвала ли ти е някога какво е станало със сестра ѝ, кралица Ана? — питам тихо.

Тя вдига поглед към мен. Има лешникови очи, не така тъмни като тези на Болейнови.

— О, аз бях там — казва тя простичко.

— Била си там! — възкликвам. — Но аз не знаех нищо за това!

Тя се усмихва:

— Вие бяхте на село, нали? Нали сме приблизително на една възраст. Но аз прекарах детството си в двора. Майка ми беше почетна дама на сестра си Ана Болейн, а аз бях придворна дама.

— Е, какво се случи? — Почти се задушavam от любопитство. — Лейди Рочфорд никога нищо не ми казва! И много се сърди, когато питам.

— Това е неприятна история и не си струва да се разказва — казва тя.

— Не започвай и ти! Трябва да ми разкажеш, Катерина. Знаеш, че тя е и моя леля. Имам право да знам.

— О, ще ви разкажа. Но пак няма да излезе хубава история. Кралицата беше обвинена в прелюбодеяние със собствения си брат, моя вуйчо. — Катерина говори спокойно, сякаш това е някакво обичайно събитие. — Също и с други мъже. Признаха я за виновна, признаха него за виновен, признаха мъжете за виновни. Кралицата и брат й Джордж бяха осъдени на смърт. Аз отидох в Тауър с нея. Прислужвах й в Тауър. Бях с нея, когато дойдоха да я отведат и тя отиде на смърт.

Поглеждам това момиче, тази моя братовчедка, на моята възраст, от моето семейство.

— Била си в Тауър? — прошепвам.

Тя кимва:

— Веднага щом всичко свърши, вторият ми баща дойде и ме отведе. Майка ми се закле, че никога няма да се върнем в двора — тя се усмихва и свива рамене. — Но ето ме тук — казва тя бодро. — Както казва вторият ми баща: къде другаде може да отиде едно момиче?

— Била си в Тауър? — Не мога да се отърва от тази мисъл.

— Чувах как строят ешафода й — казва сериозно тя. — Молих се заедно с нея. Видях я да излиза за последен път. Беше ужасно. Беше наистина ужасно. Не обичам да си спомням за това, дори сега — тя извръща лице и затваря за кратко очи. — Беше ужасно — повтаря тя. — Ужасно е да умреш от такава смърт.

— Била е виновна в държавна измяна — прошепвам аз.

— Кралският съд я намери за виновна в държавна измяна — поправя ме тя, но аз не схващам напълно разликата.

— Значи е била виновна.

Тя отново ме поглежда:

— Е, както и да е, оттогава мина много време, и виновна или не, тя беше екзекутирана по заповед на краля и умря наистина и сега е мъртва.

— Тогава трябва да е била виновна в държавна измяна. Кралят не би екзекутирал невинна жена.

Тя свежда глава, за да скрие лицето си.

— Както казвате, кралят не е способен да допусне грешка.

— Мислиш ли, че е била невинна? — прошепвам.

— Знам, че не беше вещица, знам, че не беше виновна в държавна измяна, сигурна съм, че не е била виновна в прелюбодеяние с всички онези мъже — казва тя твърдо. — Но не споря с краля. Негова светлост трябва да знае най-добре.

— Тя много ли се страхуваше? — прошепвам.

— Да.

Изглежда, няма нищо повече за казване. Лейди Рочфорд влиза в стаята и обхваща с поглед нас двете, допрели глави.

— Какво правите, Катерина? — пита раздразнено тя.

Катерина вдига очи.

— Подбирам копринени конци за бродерия за Нейна светлост.

Лейди Рочфорд ми отправя продължителен, суров поглед. Знае, че не е твърде вероятно аз да започна да шия, ако никой не ме гледа.

— Приберете ги внимателно в кутията, след като свършите — казва тя и отново излиза.

— Но срещу нея не е било повдигнато обвинение — прошепвам, кимайки към вратата, през която е излязла нейна светлост. — И майка ти също не е била обвинена. Само Джордж.

— Майка ми беше новопристигнала в двора. — Катерина започва да събира парчетата коприна. — И някогашна фаворитка на краля. Лейди Рочфорд не беше обвинена, тъй като даде показания срещу съпруга си и кралицата. Не биха я обвинили, тя беше главната им свидетелка.

— Какво? — Толкова съм зашеметена, че изписквам леко, и Катерина хвърля поглед към вратата зад нас, сякаш се бои някой да не

ни чуе. — Предала е собствения си съпруг и зълва си?

Тя кимва.

— Беше отдавна — повтаря тя. — Майка ми казва, че не си струва да се мисли за стари неуредени сметки и стари прегрешения.

— Как е могла? — Толкова съм потресена, че заеквам. — Как е могла да направи подобно нещо? Да изпрати съпруга си на смърт? Да го обвини — в такова нещо? Как е възможно лейди Рочфорд да се ползва с такова доверие от страна на чичо ми? Ако е предала собствения си съпруг и своята кралица?

Братовчедка ми Катерина се надига от пода и слага парчетата коприна в кутията, както ѝ е наредено.

— Моята майка ми нареди да не се доверявам на никого в двора — отбелязва тя. — Особено на лейди Рочфорд, така каза.

Всичко това ми дава доста материал за размисъл. Не мога да си представя какво е било, преди толкова много време. Не мога да си представя какъв ли е бил кралят като млад мъж, здрав млад мъж, може би толкова красив и привлекателен, колкото е Томас Кълпепър сега. И как ли се е чувствала братовчедка ми кралица Ана, обожавана така, както съм обожавана аз, заобиколена от придворни, както съм заобиколена аз, доверяваща се на Джейн Болейн, точно както правя аз.

Не мога да проумея какво означава това. Не проумявам какво означава то за мен. Както казва Катерина, било е отдавна, а сега всички са различни. Не мога да позволя да бъда преследвана от тези стари, тъжни истории. Ана Болейн е позорна тайна в семейството ни от толкова отдавна, че едва ли има значение дали е била невинна, или не, тъй като в крайна сметка е умряла от смърт, каквато се полага на предателите. Нима това има значение за мен? Като че ли смъртта на ешафода е нещо, което се предава по наследство в рода Болейн, а аз съм нейна наследница. Като че ли нещо от това има значение за мен. Като че ли съдбата ѝ трябва да ми послужи за урок.

Сега аз съм кралицата и ще трябва да живея живота си така, както ми се харесва, ще трябва да се справям възможно най-добре с един крал, който не ми е никакъв съпруг. От месец той почти не е излизал от покоите си и не ме пуска вътре дори когато се приближава до вратата му, за да го посетя. И тъй като никога не ме вижда, той никога не е доволен от мен и от месеци не съм получавала от него нищо, дори

дребна дрънкулка. Това е толкова грубо и толкова себично от негова страна, та си мисля, че така ще му се пада, ако се влюбя в друг мъж.

Не бих сторила това, нито пък бих си намерила любовник, за нищо на света. Но несъмнено, ако го сторя, вината ще бъде негова. Той ми е лош съпруг и е много хубаво, дето всички искат да знаят дали съм в добро здраве и дали има някакъв признак за зачеване на наследник, но след като той не ме пуска в покоите си, как да зачена дете?

Тази вечер съм решена да бъда добра съпруга и да опитам отново и изпратих пажа си да попита дали мога да вечерям с краля в стаята му. В отговор Томас Кълпепър носи съобщение, което гласи, че днес кралят е малко по-добре и е по-бодър. Станал е от леглото и седнал в прозоречната ниша да послуша птиците в градината. Томас идва лично в покоите ми да ми съобщи, че кралят е погледнал надолу от прозореца и ме е видял да си играя с малкото си кученце, и че се е усмихнал при вида ми.

— Наистина ли? — питам. Бях облечена с една от новите си рокли. Тя е в много бледорозово, за да отпразнувам края на Великите пости — най-сетне — и я носех с коледните си перли. Да си кажа честно, сигурно съм изглеждала наистина пленителна, докато си играех в градината. Само да знаех, че той ме наблюдава! — Вие видяхте ли ме?

Той извъръща глава, сякаш не смее да си признае.

— Ако бях на мястото на краля, щях да изтичам надолу по стълбите, за да дойда при вас, независимо от болката. Мисля, че ако бях на мястото на съпруга ви, изобщо нямаше да ви изпускам от поглед.

Две от придворните ми дами влизат и ни хвърлят любопитни погледи. Знам, че сме се обърнали с лице един към друг, почти сякаш се готвим да се целунем.

— Кажете на негово величество, че тази вечер ще вечерям с него, ако позволи, и ще направя всичко по силите си, за да го ободря — казвам ясно, а Томас се покланя и излиза.

— Да го ободрите ли? — подмята Агнес. — Как? Като му направите нова клизма ли? — Всички се размиват в един глас, сякаш това е голямо остроумие.

— Ще се опитам да го ободря, ако не е твърдо решен да бъде нещастен — казвам. — И се дръжте прилично.

Никой не може да каже, че не изпълнявам всяко свое задължение като съпруга, макар той да е начумерен и сърдит. А и поне тази вечер ще видя Томас, който ще ме заведе до покоите на краля, а после ще ме отведе оттам, така че ще прекараме няколко минути заедно. Ако успеем да отидем някъде, където не могат да ни видят, той ще ме целуне, знам, че ще го направи, и се разтапям като захар само при мисълта за това.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ХАМПТЪН КОРТ, АПРИЛ

1541

— Много добре — обръща се към мен моят чичо Хауърд. — Раната на краля не е по-добре, но поне отново говори с кралицата. Бил ли е в леглото й?

— Снощи. Тя трябвало да поеме ролята на мъжа в акта, да го възседне, да застане над него, да полага специални усилия, за да го възбуди: това не й харесва.

— Няма значение, стига актът да бъде извършен. И на него това му харесва?

— Със сигурност. На кой мъж не му харесва?

Той кимва с мрачна усмивка.

— И тя е изиграла вашата игра до съвършенство? Той убеден ли е, че когато се оттегли от двора, отсъствието му ще разбие сърцето й и че тя непрекъснато се страхува да не би той да се върне при онази жена от Клев?

— Така мисля.

Той се изсмива кратко:

— Джейн, моята Джейн, какъв прекрасен херцог би излязъл от вас. Би трябвало вие да сте старейшина на нашия род, истинска загуба е, че сте жена. Всичките ви дарби са изопачени и смазани в телесната обвивка на жена. Ако трябваше да браните някое кралство, щяхте да се справите като истински мъж.

Не успявам да сдържа усмивката си. Изминала съм много дълъг път от позора и немилостта дотук, след като главата на фамилията ми казва, че би трябвало да съм херцог като него.

— Имам една молба — казвам, докато се ползвам с такова висше благоволение.

— О, така ли? Почти съм готов да кажа „каквото пожелаете“.

— Знам, че не можете да ме удостоите с титлата на херцогиня... — започвам.

— Вие сте лейди Рочфорд — напомня ми той. — Битката ни за запазването на вашата титла беше успешна, имате поне тази част от наследството на Болейн, независимо какво друго сме изгубили.

Не отбелязвам, че титлата не е кой знае какво, тъй като имението, носещо моето име, се обитава от сестрата на съпруга ми и нейните отрочета, вместо от мен.

— Мислех си, че бих могла да се домогна до друга титла — подхвърлям аз.

— Каква титла?

— Мислех си, че мога да се омъжа отново — казвам дръзко сега. — Не да напусна това семейство, а да склуча в наша полза съюз с друг велик род. Да укрепя нашето величие и връзките ни, да увеличи собственото си богатство и да се сдобия с по-висока титла — правя пауза. — За нас, милорд. За да допринесе полза за всички ни. Вие искате да осигурите на жените от рода си положение, от което да извлекат облаги, а аз бих искала да се омъжа отново.

Херцогът се обръща към прозореца, така че не мога да видя лицето му. Той прави продължителна пауза, а когато се обръща отново, няма какво да се види: изражението му е като нарисувано — толкова е неподвижно и непроницаемо.

— Имате ли предвид някой мъж? — пита той. — Някого, когото да предпочитате?

Поклащам глава.

— Не бих си и мечтала за това — казвам благоразумно. — Просто изказах пред вас това предположение, за да можете да помислите какъв съюз би бил подобаващ за нас, за нас от рода Хауърд.

— И какъв ранг би ви устроил? — пита той с мазен глас.

— Бих искала да бъда херцогиня — казвам откровено. — Бих искала да нося хермелин. Бих искала да ме наричат „Ваша светлост“. И бих искала да ми бъдат дадени земи, мои собствени, а не такива, които съпругът ми да владее от мое име.

— И защо би ни хрумнало да ви осигуряваме такъв важен съюз? — пита ме той, сякаш вече знае отговора.

— Защото ще бъда сродница на следващия крал на Англия — прошепвам аз.

— Независимо по какъв начин? — пита той, мислейки си за проснатия по гръб болен крал, докато нашето крехко момиче се труди

най-усилено над него.

— Независимо по какъв начин — отвръщам аз, сетила се за младия Кълпепър, бавно проправящ си път към леглото на кралицата, мислейки си, че следва собствените си желания, без да знае, че следва нашия план.

— Ще си помисля за това — казва той.

— Бих искала да се омъжа отново — повтарям аз. — Бих искала да имам мъж в леглото си.

— Изпитвате желание? — пита той, почти изненадан да научи, че не съм някаква студенокръвна змия.

— Като всяка жена — казвам аз. — Бих искала да имам съпруг и бих искала да имам друго дете.

— Но за разлика от повечето жени, бихте искали този съпруг единствено ако е херцог — казва той с лека усмивка. — И вероятно богат.

Усмихвам се в отговор.

— Но разбира се, че да, милорд — казвам. — Не съм глупачка, за да се омъжа по любов като някои, които познаваме.

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, АПРИЛ 1541

Преценката ми, и честно казано, една малка доза суета, станаха причина да се озова в двора за Коледа, и мисля, че беше разумно да бъда там, за да напомня на краля, че съм новата му сестра. Но страхът ме накара доста бързо да се прибера обратно в Ричмънд. Дълго след като празненствата и подаръците са забравени, остава страхът. Кралят беше весел по Коледа, но изпадна в мрачно настроение през Великите пости и аз се радвах, че съм тук, и бях щастлива, че дворът ме е забравил. Реших да не отивам в двора за Великден; няма да ги придружа и по време на лятната обиколка. Страхувам се от краля, виждам в него както деспотизма на брат ми, така и лудостта на баща ми. Гледам бързо стрелкащите се, изпълнени с подозрения очи, и си мисля, че съм виждала това преди. Той не е надежден човек и си мисля, че останалите от двора най-после ще си дадат сметка, че тяхното красиво момче се е превърнало в силен мъж, а сега този мъж бавно става неконтролируем.

Кралят говори яростно срещу привържениците на реформираната църква, протестантите и лютераните, и както съвестта, така и чувството ми за самосъхранение ме подтиква да посещавам старата църква и да съблюдавам старите ритуали. Вярата на принцеса Мери е пример за мен, но дори без нея щях да почитам коленопреклонно Светото причастие и да вярвам, че виното е Кръв, а хлябът е Плът. В управляваната от Хенри Англия е твърде опасно да се мисли иначе, дори мислите не са безопасни.

Защо той, който задоволи собственото си желание за власт и благоденствие, се оглежда, подобно на диво животно, в търсене на други, които може да заплашва? Ако той не беше кралят, хората щяха да обявят за луд такъв човек, който се жени за млада съпруга и броени месеци след сватбата преследва мъченици, които да изгори. Мъж, избрал деня на собствената си сватба за екзекуцията на най-добрия си приятел и съветник. Това е луд и опасен човек, и всички започват бавно да проумяват това.

Той си е втълпил, че привържениците на реформираната църква и протестантите кроят заговор за свалянето му от власт. Херцогът на Норфолк и архиепископ Гардинър са твърдо решени да запазят църквата каквато е сега, лишена от богатствата си, но в основата си католическа. Те искат реформата да спре и да си остане там, където е сега. Малката Кити не може да им се възпротиви с нищо, защото не знае нищо: ако трябва да бъде съвсем откровена, съмнявам се, че знае какви молитви има в молитвеника ѝ. Подчинявайки се на техните намеци, кралят е наредил на епископите и дори на енорийските свещеници да преследват из църквите на цяла Англия мъже и жени, които не показват подобаващо уважение към поднасянето на нафората, да ги обвиняват в ерес и да заповядват изгарянето им.

Пазарът в Смитфийлд, на който касапите предлагат стоката си, е започнал да поражда ужас не само у животните, но и у хората: той се е превърнал в място за изгаряне на мъченици и там се съхраняват запаси от наръчи с дърва и подпалки, запазени за мъжете и жените, които духовниците на Хенри успяват да намерят, за да го удовлетворят. Все още не го наричат инквизиция, но то е именно това. Млади хора, невежи хора, глупави хора и наистина малцината с пламенни убеждения, биват подлагани на кръстосани разпити по дребни теологични въпроси, докато в страха и объркването си започнат да си противоречат и бъдат обявени за виновни, а после кралят, човекът, който би трябвало да бъде като баща за своя народ, нарежда да ги извлекат навън и да ги изгорят живи.

Хората още говорят за Робърт Барнс, попитал шерифа, който го връзвал за кладата, каква е причината за смъртта му. Самият шериф не знаел и не могъл да назове престъплението му. Тълпата, събрала се да гледа, също не могла. Самият Барнс не знаел, докато палели пламъците около краката му. Не бил направил нищо противозаконно, не бил казал нищо против църквата. Не бил виновен в никакво престъпление. Как е възможно да се случват такива неща? Как може един крал, който някога е бил най-красивият принц в християнския свят, Закрилник на Вярата, светлината на своя народ, да се превърне в такова — смея ли да го назова? — такова чудовище?

От тази мисъл потръпвам като от студ, дори тук вътре, в топлия си личен кабинет в Ричмънд. Защо трябва кралят да става толкова злобен и отмъстителен, когато е щастлив? Как може да бъде толкова

жесток към своя народ? Защо е толкова своенравен във внезапните си пристъпи на ярост? Как изобщо някой се осмелява да живее в кралския двор?

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ХАМПТЪН КОРТ, АПРИЛ 1541

Имаме наш кандидат за благоволенieto на кралицата и аз не съм направила почти нищо, за да ускоря ухажването. Без никакъв подтик освен момичешкото си желание тя се влюби до уши в Томас Кълпепър, а доколкото мога да преценя, и той в нея. Кракът на краля му причинява по-малко болка и от Великден насам той излезе от личните си покои и дворът отново се върна към нормалното си ежедневие; но все още има много възможности младата двойка да се среща и всъщност кралят ги тласка в обятията един на друг, като казва на Кълпепър да танцува с кралицата, или пък съветва нея как да играе, когато Кълпепър раздава картите. Сред всички благородници, които му прислужват в спалнята, Кълпепър е любимец на краля, който го води навсякъде със себе си, възхищавайки се на обаянието, остроумието и приятната му външност. Всеки път, когато посещава кралицата, Кълпепър го следва по петите, и кралят обича да вижда двамата млади заедно. Ако не беше заслепен от чудовищната си суета, щеше да разбере, че ги тласка един към друг: но вместо това той гледа на тях тримата като на трима весели приятели и се кълне, че Кълпепър му напомня за момчешките му години.

Момичето-кралица и момчето-придворен играят заедно по двойки, докато кралят наднича в картите и на двамата като снизходителен баща с две красиви деца, когато херцогът на Норфолк си проправя със заобикалки път из стаята и идва да говори с мен.

— Кралят върна ли се в покоите й? Ляга ли си тя с него, както е редно?

— Да — казвам аз, почти без да движа устни, с лице, извърнато към красивата млада двойка и възрастния, оглупял от любов мъж. — Но никой не може да знае какъв ще бъде резултатът.

Той кимва:

— А Кълпепър проявява ли готовност и желание да я обслужи?

Усмиввам се и вдигам поглед към него:

— Както виждате, тя изгаря от страст по него, а той копнее за нея.

Той кимва:

— Поне за това се досетих. А той е голям любимец на краля, това работи в наша полза. Кралят обича да я вижда как танцува с фаворитите му. А и този кучи син няма съвест — това също е от полза за нас. Мислите ли, че е достатъчно безразсъден да рискува?

Позволявам си да замълча за миг, за да се възхитя на начина, по който херцогът може да заговорничи, приковал поглед върху жертвата си, та всеки би си помислил, че той говори просто за времето.

— Мисля, че е влюбен в нея. Мисля, че точно сега е готов да рискува живота си за нея.

— Колко мило — кисело казва той. — Ще трябва да го държим под око. Той има буен нрав. Имаше някакъв инцидент, нали? Беше похитил жената на някакъв пазач на дивеча?

Поклащам глава и се извъръщам:

— Не бях чула.

Той ми предлага да го хвана под ръка и двамата заедно тръгваме бавно надолу по галерията.

— Похитил я и убил съпруга ѝ, когато той се опитал да я защити. Противно на установения закон кралят му опрости и двете нарушения.

Твърде стара съм, за да бъда шокирана.

— Бива си го този фаворит — казвам сухо. — Какво друго би могъл да му прости кралят?

— Но защо Катрин ще хлътне тъкмо по него, пред всички останали? Той не притежава никакви забележителни качества, с изключение на младост, приятна външност и арогантност.

Засмивам се:

— За една девойка, омъжена за грозен мъж, който може да ѝ бъде дядо, това вероятно е достатъчно.

— Е, тя може да го има, ако желае, а мога да намеря и още някой младеж, който да изпречим на пътя ѝ. Набелязал съм си един неин бивш фаворит, току-що завърнал се от Ирландия и все още влюбен в нея. Можете ли просто да я насърчите, може би докато сме на обиколка? Ще я наблюдават по-малко, а ако зачене това лято, може да я коронясат преди Коледа. Бих се чувствал по-сигурен, ако тя има корона

на главата и бебе в утробата, особено ако кралят отново се разболее. Неговият лекар казва, че червата му пак са здраво запечени.

— Мога да помогна на двамата — казвам аз. — Мога да улесня срещата им. Но едва ли мога да направя нещо повече от това.

Херцогът се усмихва:

— Кълпепър е такъв негодник, а тя е такава кокетка, че се съмнявам дали е нужно да правите нещо повече от това, скъпа моя лейди Рочфорд.

Гласът му е толкова топъл и доверителен, че се осмелявам да сложа длан върху ръката му, когато той понечва да се върне във вътрешния кръг.

— И собствените ми дела — напомням му.

Усмивката му не трепва дори за миг:

— Ах, вашите надежди за женитба — казва той. — По следите съм на нещо. Ще ви кажа по-късно.

— Кой е? — питам аз.

Глупаво е, но откривам, че съм затаила дъх, като момиче. Ако се омъжа скоро, не е невъзможно да успея да родя още едно дете. Ако се омъжа за някоя видна личност, бих могла да положа основите на велик род, да построя голяма къща, да натрупам състояние, което да предам на собствените си наследници. Бих могла да се справя по-добре, отколкото семейство Болейн. Бих могла да видя издигането на семейството си. Бих могла да оставя богатство; а в блясъка на втория си брак ще забравя позора и скръбта от първия.

— Ще трябва да бъдете търпелива — казва той. — Да уредим първо тази работа с Катрин.

КАТРИН, ХАМПТЪН КОРТ, АПРИЛ 1541

Пролет е. Никога преди в живота си не съм забелязвала така ясно някой сезон: но тази година слънцето е толкова ярко, а птичите песни — толкова шумни, че се будя в зори и лежа дълго будна; всеки инч от кожата ми е като коприна, устните — влажни, а сърцето ми тупти от желание. Избива ме на смях без причина, иска ми се да раздавам на дамите си дребни подаръци, за да ги направя щастливи. Искам да танцувам, искам да тичам надолу по дългите алеи, да се въртя вихрено в дъното на градината, да рухвам на тревата и да усещам лекия аромат на игликите. Искам да яздя по цял ден, да танцувам по цяла нощ и да пръскам на хазарт богатството на краля. Имам огромен апетит, вкусвам всички блюда, които се поднасят на кралската трапеза, а след това изпращам най-хубавите, възможно най-хубавите, на една или друга маса, но никога, никога, на неговата.

Имам си една тайна: тази тайна е толкова голяма, та в някои дни ми се струва, че едва дишам, защото тя изгаря езика ми и напират да бъде изречена. В някои дни е като гъделичкане, от което ме избива на смях. Всеки ден, всеки ден и нощ, тя е като топлото, неспирно пулсиране на страстта.

Знае я един човек — само един. Той ме гледа по време на литургията, когато надничам през балкона на предназначенията за кралицата ложа и го виждам отдолу. Бавно, много бавно, главата му се обръща, сякаш чувства прикования ми върху него поглед, той вдига очи, отправя ми онази усмивка — същата, която се заражда в сините му очи, а после се придвижва към създадената му за целувки уста, след което бързо ми намигва дръзко. Защото знае тайната.

Когато яздим, конят му идва редом до моя в групата на ловците, а голата му ръка докосва леко ръкавицата ми и докосването му сякаш ме опарва. Тогава не смея дори да го погледна, той си позволява само това, това съвсем леко докосване, просто за да ми покаже, че знае тайната: той също знае тайната.

А когато танцуваме и стъпките на танца ни събират и сключваме ръце, и трябва, както е по правилата на танца, да се погледнем в очите, докато обикаляме, ние свеждаме очи или извъръщаме погледи, или си даваме вид, че сме напълно безразлични един към друг. Защото не смеем да бъдем твърде близо един до друг, аз не смея да приближа лицето си твърде много до неговото, не смея да погледна очите му, топлатата му уста, изкусителната му усмивка.

Когато ми целува ръка, преди да си тръгне от покоите ми, той не докосва с устни пръстите ми, а само дъхва върху тях. Това е изключително необичайно усещане, изключително завладяващо чувство. Чувствам единствено топлината на дъха му. Докато държи внимателно пръстите ми, той сигурно чувства как при това едва доловимо докосване те се раздвижват като тревата на уханна ливада под полъха на ветреца.

А каква е тази тайна, която ме буди в зори и ме кара неспирно да потрепвам като заек чак до мрак, докато пръстите ми отново потръпнат от топлия му дъх? Това е такава тайна, че никога не я назовавам дори и пред себе си. Това е тайна. Това е тайна. Прегръщам я и я притискам до себе си в тъмнината на нощта, когато крал Хенри най-сетне е заспал и мога да намеря малко местенце в леглото, което да не е затоплено от туловището му или наситено с вонята на раната му, после оформям в ума си думите, но не ги прошепвам дори пред себе си: „Имам си тайна“.

Придърпвам възглавницата надолу към себе си, отмятам кичур коса от лицето си, притискам буза към възглавницата. Готова съм за сън. Затварям очи: „Имам си една тайна“.

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, МАЙ 1541

Моят посланик доктор Харст ми носи най-ужасяващата, най-печалната вест, която вероятно някога ще чуя. Когато ми съобщи, самите думи ме накараха да се разтреперя. Как е могъл кралят да направи подобно нещо? Как е възможно който и да е човек да направи това? Кралят е екзекутирал Маргарет Поул, графинята на Солсбъри. Кралят е наредил смъртта на една невинна, почти седемдесетгодишна жена, без каквато и да е причина. Или поне, ако има причина, тя е същата, която ръководи толкова много от постъпките му: единствено безумната му злоба.

Мили Боже, той се превръща в наистина ужасяващ човек. В малкия си двор тук в Ричмънд аз се загръщам с наметката си, казвам на дамите си, че не е нужно да идват и че двамата с посланика ще се разходим в градината. Искам да се уверя, че никой не може да види страха, изписан на лицето ми. Сега знам със сигурност какво щастие съм имала, че ми се е разминало толкова леко, че съм се измъкнала така успешно. Благодаря на милостивия Господ, че бях пощадена. Имах всички основания да се страхувам от краля като от способен на убийство луд човек. Всички ме предупреждаваха и макар да се страхувах, не знаех колко зъл може да бъде. Тази злоба, тази безумна жестокост спрямо една жена, достатъчно стара да му бъде майка, довереница на баба му, най-скъпа приятелка на съпругата му, кръстница на родната му дъщеря, непорочна като светица жена, която не носеше вина за никакво престъпление — това ми доказва веднъж завинаги, че той е изключително опасен човек.

Да накара да извлекат от леглото ѝ една почти седемдесетгодишна жена и да я обезглавят — и то без причина! Без каквато и да е причина, освен да разбие сърцето на сина ѝ, на семейството ѝ и на онези, които ги обичат. Този крал е чудовище. При все че се усмихва така нежно на малката си невяста, при все че сега е толкова мил и щедър към мен, нека не забравям следното: Хенри Английски е чудовище и тиранин и никой не е в безопасност в

неговото кралство. В страната не може да съществува сигурност и безопасност, когато на престола е такъв човек. Трябва да е луд, за да се държи така. Това очевидно е единственият отговор. Той трябва да е луд и аз живея в страна, управлявана от един луд крал, а безопасността ми зависи от неговото благоволение.

Доктор Харст удължава крачките си, за да ме настигне. Крача с големи и бързи крачки, сякаш мога да се махна пеша от това кралство.

— Разстроена сте — казва той.

— Кой не би бил? — оглеждам се бързо наоколо: говорим на немски и не могат да ни разберат, пажът ми е изостанал зад нас. — Защо трябваше кралят да нарежда да екзекутират лейди Поул сега? Той я държеше в Тауър от години. Едва ли е било възможно тя да крои заговор срещу него! Тя от години не е виждала никого другиго освен тъмничарите си, той вече избя половината й семейство и затвори останалите в Тауър.

— Той не смята, че е кроила заговори — тихо казва той. — Но този нов бунт на север цели възстановяването на старата религия, те настояват за завръщането на семейство Поул като крале. Членовете на семейството са предани паписти, и са много обичани: идват от север, те са от кралската фамилия Йорк, династията на Плантагенетите. Те са от старата вяра. Кралят не би търпял никакви съперници. Дори една невинна съперница.

Потръпвам.

— Тогава защо не тръгне на поход срещу севера? — питам настоятелно. — Би могъл да поведе армия, за да срази бунтовниците. Защо да обезглавява една стара дама в Лондон заради техния бунт?

— Казват, че я мрази още откакто застанала на страната на кралица Катерина Арагонска срещу него — казва тихо той. — Когато бил млад, той й се възхищавал и я уважавал, а тя била последната принцеса от династията на Плантагенетите, с повече кралска кръв, отколкото има самият той. Но когато той напуснал кралицата, лейди Поул застанала на нейна страна и се обявила в нейна подкрепа.

— Това е било преди години.

— Той не забравя враговете си.

— Защо не се бие с бунтовниците както преди?

Той снишава глас:

— Казват, че се страхува. Точно както се е страхувал преди. Никога не се е сражавал с тях, предишния път изпратил херцога, Томас Хауърд. Няма да тръгне сам.

Тръгвам с бързи крачки навън и посланикът върви в крак с мен, пажът ми изостава още по-назад.

— Никога няма да бъда наистина в безопасност — казвам, почти на себе си. — Не и докато той е жив.

Той кимва.

— Не можете да вярвате на думата му — казва той кратко. — А обидите ли го, той никога не забравя това.

— Мислите ли, че всичко това — жестът ми обхваща красивия парк, реката, прекрасния дворец — всичко това е само подкуп? Нещо, което да ме накара да си мълча, да накара брат ми да си мълчи, докато кралят направи син на Катрин? А след като тя роди и той я короняса за кралица и знае, че работата е свършена, да ме арестува за държавна измяна или ерес или за каквото друго провинение реши да скалъпи, и да убие и мен?

Посланикът посивява от страх при моето предположение.

— Бог знае. Моля се да не е така. Но не можем да знаем със сигурност — казва той. — Тогава си мислех, че той иска трайно споразумение и трайно приятелство с вас. Но с този крал човек не може да бъде сигурен в нищо. Всъщност възможно е тогава той да е имал предвид истинско приятелство, а утре да промени решението си. Така казват за него всички — че е страшен и непостоянен: никога не знаят в чие лице ще види свой враг. Не можем да му имаме доверие.

— Той е истински кошмар! — избухвам аз. — Готов е да направи всичко, което поиска, може да направи каквото пожелае. Той е опасен. Той е ужасен.

Благоразумният посланик не ме поправя, не казва, че преувеличавам. Кимва, и това ме смразява.

— Ужасен е — съгласява се той. — Този човек всява ужас сред народа си. Слава Богу, че сте далече от него. Господ да е на помощ на младата му съпруга.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ХАМПТЪН КОРТ, ЮНИ 1541

Кралят, макар да изглежда по-стар и изпит, поне се върна в двора и отново живее като крал, а не като болник. Нравът му е истинско проклятие за слугите му, а изблиците му на ярост могат да разтърсят двора. Отровата в крака и вътрешностите му се разлива и попива в характера му. Членовете на неговия съвет пристъпват на пръсти в страха си да не го обидят, тъй като сутрин той казва едно, а вечерта пламенно брани точно противоположния курс на действие. Държи се, сякаш не си спомня сутринта, и никой не смее да му напомня. Всеки, който изрази несъгласие с него, е изменник, а обвинението в държавна измяна витае във въздуха като вонята от раната му. Това е двор на закоравели лицемери, но никога преди не съм виждала хора, които да се отричат от мнението си толкова бързо. Кралят си противоречи всеки ден, а те бързат да се съгласят с него, каквото и да мисли.

Наредената от него екзекуция на графинята на Солсбъри потресе всички ни, дори и най-коравосърдечните. Всички я познавахме, за всички ни беше гордост да бъдем нейни приятели, когато тя беше голямата приятелка и съюзница на кралица Катерина и последната от нашата кралска фамилия Йорк. Съвсем лесно беше да я забравим, когато изгуби благоволението на краля и изчезна в провинцията. Потрудно беше да не обръщаме внимание на мълчаливото ѝ присъствие, когато беше в Тауър и всички знаеха, че е зле настанена и на студено, че я хранят зле, че оплаква близките си, тъй като дори невръстните ѝ внуци изчезнаха в заключените стаи на Тауър. Но стана непоносимо, когато кралят ненадейно предприе действия срещу нея, нареди да я извлекат без предизвестие от леглото, и да я съсекат на дръвника.

Казват, че побягнала от брадвата: не произнесла изпълнена с достойнство реч и не легнала покорно пред палача. Не признала нищо, а настоявала, че е невинна. Паднала на ешафода и започнала да пълзи, за да избяга, и палачът трябвало да тича след нея, стоварвайки удари върху шията ѝ. Потръпвам, когато чувам това, прилошава ми до дън

душа, когато го слушам. Тя запълзяла, за да се отдалечи от същия дръвник, който донесоха за Ана. Главите на колко ли жени ще положи той върху него? Коя ще е следващата?

Катрин се справя с този нов раздражителен Хенри по-добре, отколкото някой би могъл да се надява. Тя не се интересува нито от религия, нито от власт, затова той не ѝ говори за политиката си и тя не знае, че взетите вечер решения вземат връх над сутрешните. Тъй като в главата ѝ няма нито една идея или мисъл, тя никога не спори с него. Той се отнася с нея като с малко галено домашно животно, като с декоративно кученце на негово разположение, за да го отрупва с ласки, което може да отпрати, когато го подразни. Тя реагира добре на това и има достатъчно разум да прикрива чувствата си към Кълпепър под булото на съпружеска преданост. Освен това кой господар би си правил труда да пита едно декоративно кученце дали не си мечтае за нещо по-добро?

Той я нагрубява пред целия двор, нищо не може да смути и промени отношението му към нея. Когато са на обяд или вечеря, пред всички, той се пресята през масата, стиска и извива гърдата ѝ и гледа как лицето ѝ се изчервява. Моли я за целувка, а когато тя му поднесе бузата си, той засмуква устата ѝ, ѝ виждаме как ръката му лукаво я потупва по задника. Тя никога не се отдръпва от него, никога не отстъпва назад. Когато гледам много внимателно, мога да я видя как се сковава при докосването му; но никога не прави нищо, което би могло да го разяри. За петнайсетгодишно момиче се справя много добре. За момиче, пламенно влюбено в друг мъж, се справя направо отлично.

Независимо какви мигове насаме успява да си отмъкне с Кълпепър между вечерята и танците, в полунощ тя винаги е в леглото си, връзките на великолепната ѝ нощница са хлабаво завързани, бялата ѝ нощна шапчица прави очите ѝ да изглеждат големи и блестящи: сънлив ангел в очакване на краля. Ако той закъснее да дойде в леглото ѝ, понякога тя заспива. Спи като дете и има навика да притиска буза направо към възглавницата, когато полага глава върху нея: много е трогателно. Той влиза по нощна риза, загърнал широките си плещи с дебелия си роба, болният му крак е дебело увит в превръзки, но петното гной се процежда през белите бинтове. През повечето нощи Томас Кълпепър е до него, кралската ръка се обляга тежко на рамото на младия човек, за да се закрепят. Кълпепър и Катрин никога не си

разменят нещо повече от един поглед, когато той води стария ѝ съпруг в леглото ѝ. Той се визира нагоре в таблата на леглото зад нея, където са издълбани инициалите на краля, преплетени с нейните, а тя свежда поглед надолу към копринените украсени с бродерия чаршафи. Той сваля пелерината на краля от тлъстите му рамене, докато един от слугите, отговарящи за спалнята, повдига чаршафите. Двама пажове вдигат краля, за да го настанят в леглото и го поддържат, докато той се опитва да се крепи на единствения си здрав крак. Вонята на гнойната рана изпълва спалнята и Катрин никога не трепва. Усмивката и е спокойна и приветлива, а пъшкането на краля, докато се настанява в леглото си и внимателно натикват краката му под завивките, не разклаща самообладанието ѝ. Всички си тръгваме, почтително отстъпвайки назад, и едва след като затваряме вратата зад тях, хвърлям поглед през стаята към Томас Кълпепър и виждам, че младото му лице е изкривено от мрачна гримаса.

— Вие я желаете — обръщам се тихо към него.

Той ме поглежда, готов да отрече, но после свива рамене и не казва нищо.

— Тя ви желае — позволявам си да кажа.

Той изведнъж ме сграбчва за лакътя и ме придърпва, така че се озоваваме в прозоречната ниша, почти обгърнати от плътната завеса.

— Тя ли ви каза това? Казала ви го е точно така?

— Да.

— Кога ви е казала такова нещо? Какво каза?

— През повечето нощи тя излиза от спалнята си, след като кралят заспи. Аз свалям нощната ѝ шапчица, реша косите ѝ, понякога тя едва не се разплаква.

— Нима той ѝ причинява болка? — пита той, потресен.

— Не — казвам. — Тя плаче от страст. Нощ след нощ тя се труди над него, за да му достави удоволствие, а единственото, което може да направи за себе си, е да се напруга все повече и повече, като тетива на лък, готова да изпрати стрела.

Изражението на Кълпепър е неописуема гледка: ако не върших задачата си, възложена ми от негова светлост херцога, нямаше да мога да сдържа смеха си.

— Тя плаче от страст?

— Готова е дори да запищи от страст — казвам. — През някои нощи ѝ давам приспивателен прах, в други нощи пие греяно вино с подправки. Но дори при това положение през някои нощи не може да заспи по цели часове. Крачи из стаята, дърпа панделките на нощницата си, и повтаря, че изгаря от страст.

— Винаги ли излиза, след като кралят заспи?

— Ако се върнете след час, тя вече ще е излязла — прошепвам.

Той се поколебава за миг.

— Не смея — казва той.

— Бихте могли да я видите — изкушавам го аз. — Когато тя излезе от леглото му, без да е утолила желанието си, копнееща за вас.

Изражението му е олицетворение на копнежа.

— Тя ви желае — напомням му аз. — Галя я по косата, а тя отмята глава назад и шепне: „О, Томас“.

— Шепне името ми?

— Луда е по вас.

— Ако ме хванат с нея, това значи смърт и за двама ни — казва той.

— Бихте могли просто да дойдете и да говорите с нея — казвам аз. — Да я успокоявате. Ще бъде услуга за краля да я поддържате спокойна. Колко време може тя да издържи така? Кралят да я нагрубява всяка нощ, да я съблича, обхождайки тялото ѝ с очи, а после с ръце, като докосва всеки инч от плътта ѝ и въпреки това никога не ѝ дава и миг удовлетворение? Казвам ви, мастър Кълпепър, тя е силно напрегната, напрегната е като прекалено обтегната струна на лютня.

Гърлото му се свива, докато той преглъща, представяйки си картината.

— Ако можех само да говоря с нея...

— Върнете се след час и аз ще ви пусна вътре — казвам. Задъхана съм почти колкото него, толкова възбудена от думите си, колкото и той. — Можете да говорите с нея в личния ѝ кабинет, кралят ще е заспал в спалнята. Мога да бъда тук с вас двамата, през цялото време. Какво лошо би могъл да види някой в срещата ви, ако аз съм там, с вас двамата, през цялото време?

Странно: дружелюбното ми отношение не го успокоява: той се отдръпва назад и се вглежда подозрително в мен.

— Защо бихте искали да ми услужите? — пита настоятелно той.
— Каква полза ще имате от това?

— Аз служа на кралицата — казвам бързо. — Аз винаги служа на кралицата. Тя иска да бъдете неин приятел, иска да ви вижда. Аз само правя така, че това да е безопасно за нея.

Сигурно е полудял от любов, ако смята, че някой може да направи срещите им безопасни.

— След час — казва той.

Чакам край огъня, докато той догаря. Изпълнявам дълга си към херцога, но откривам, че умът ми непрекъснато се зарейва към съпруга ми Джордж и към Ана. Той имаше навика да я чака да се върне от леглото на краля, точно както аз чакам сега, точно както Кълпепър ще чака кралицата. Поклащам глава: зарекох се да не мисля повече за тях, зарекох се да пропъдя от ума си мисълта за тях. Докарах се до истинска лудост, когато мислех за това преди: сега, когато ги няма, не е нужно повече да се измъчвам заради тях.

След малко вратата на спалнята се отваря и Катрин излиза. Под очите ѝ има тъмни сенки, а лицето ѝ е бледо.

— Лейди Рочфорд — прошепва тя тихо, когато ме вижда. — Пригответе ли ми виното?

Връщам се отново в настоящето.

— Готово е — настанявам я да седне в креслото близо до огъня.

Тя обляга босите си крака на решетката пред камината. Потръпва.

— Той ме отвращава — казва тя небрежно. — Боже мили, самата аз отвращавам себе си.

— Това е ваш дълг.

— Не мога да го правя — казва тя. Затваря очи и накланя глава назад. Една сълза се промъква изпод затворените ѝ клепачи и се стича по бледата ѝ буза. — Дори заради накитите. Не мога да продължавам да го правя.

Правя пауза за миг, а после прошепвам:

— Тази вечер ще имате посетител.

Тя моментално изправя гръб, застава нащрек:

— Кой?

— Някой, когото ще искате да видите — казвам аз. — Някой, за когото копнеете от цели месеци, може би дори от години. Кого най-много бихте искали да видите?

Червенината нахлува в бузите ѝ.

— Невъзможно е да имате предвид... — подхваща тя. — Той ли идва?

— Томас Кълпепър.

Когато чува името му, тя ахва леко и скача.

— Трябва да се облека — казва тя. — Трябва да ми направите косата.

— Не можете — казвам аз. — Нека да врътна ключа на вратата на спалнята.

— И да заключите краля вътре?

— По-добре това, отколкото да се събуди и да излезе. Винаги можем да намерим оправдание.

— Искам да си сложа парфюм!

— Оставете.

— Не мога да се срещна така с него.

— Да го спра ли на вратата и да му кажа да си върви?

— Не!

На вратата се почуква леко, толкова тихо, че нямаше да мога да го чуя, ако няхах уши на шпионин.

— Ето го и него.

— Не го пускайте вътре! — Тя слага длан върху ръката ми. — Прекалено опасно е. Мили Боже, няма да го излагам на опасност.

— Той само иска да поговорите — успокоявам я аз. — Това не може да навреди с нищо — тихо му отварям вратата. — Всичко е наред — казвам на пазача. — Кралят иска да види мастър Кълпепър — отварям широко вратата и Кълпепър влиза в стаята.

До огнището Катрин се изправя на крака. Припламващият огън осветява лицето ѝ, хвърля златисти отблясъци върху нощницата ѝ. Косите ѝ, разбъркани около лицето, проблясват на светлината, устните ѝ се откряват да прошепнат името му, лицето ѝ поруменява. Панделките на нощницата потрепват на шията ѝ, където тупти пулсът.

Кълпепър върви към нея като в сън. Протяга ръка и тя я поема и веднага допира дланта му до бузата си. Той докосва косите ѝ, другата му ръка слепешком намира талията ѝ, те се плъзгат един към друг,

сякаш от месеци чакат да се докоснат по този начин: всъщност наистина е така. Ръцете ѝ се вдигат към раменете му, той я придърпва по-близо, без да си кажат и дума, тя му поднася устата си, а той свежда глава и я поема.

Превъртам ключа на външната врата, за да не може пазачът да влезе. После се връщам при вратата на спалнята, и заставам с гръб към нея, наострила уши да чуя всеки шум от покоите на краля. Чувам придружения с хъркане звук на хрипливото му дишане и шумно влажно оригване. В светлината на огъня пред мен Томас Кълпепър плъзва ръка в деколтето на нощницата ѝ. Виждам как главата ѝ се отмята назад, неспособна да му устои, когато той я докосва по гърдите; тя го оставя да я милва и прокарва пръсти през къдравите му кафяви коси, като придърпва лицето му надолу към оголената си шия.

Не мога да откъсна поглед от тях. Това е точно както си го представях винаги, когато си мислех за Джордж с неговата любовница. Удоволствие като нож, желание като болка. Той седи на стола с високата облегалка и я привлича към себе си. Не виждам кой знае какво освен гърба на стола и тъмните им силуети, очертани на фона на проблясващия огън. Прилича на някакъв танц на желанието, когато той я улавя за бедрата и я придърпва така, че да го възседне. Виждам я как неумело се суети с тесните му панталони, докато той дърпа панделките отпред на нощницата ѝ. Готови са да го направят, докато ги наблюдавам. Те са безсрамни: аз съм в същата стая, а съпругът на Катрин е зад вратата. Те са толкова покварени и така безпомощни да устоят на измъчващото ги желание, че се готвят да го направят тук и сега, пред мен.

Почти не смея да дишам: трябва да видя всичко. Звукът от тихото им задъхване се слива ритмично с тежкото дишане на спящия крал, те се движат заедно: после виждам проблясването на бледото ѝ бедро, когато отмята нощницата си настрани, чувам го как простенва и знам, че тя го е възседнала и го е поела в себе си. Чувам лека въздишка на желание, и това съм аз, възбудена от откраднатата страст. Столът проскързва, когато тя се вкопчва в облегалката и се люлее напред-назад върху Томас, дъхът ѝ е забързан, той се движи на тласъци вътре в нея. Чувам я как започва да стене, докато удоволствието ѝ се усилва, и се боя, че ще събудят краля, но нищо не може да ги спре, нито дори ако той се събуди и започне да вика, нито дори ако той реши да се опита да

отвори вратата и да излезе; те са обвързани от страстта, не могат да се освободят. Чувствам как собствените ми крака се подкосяват от отразено желание, докато леките викове на Катрин се усилват, и се смъквам бавно на пода, на колене, като наблюдавам тях, но виждам изгарящото от желание и страст лице на Джордж и как неговата любовница го е възседнала, докато изведнъж Катрин ахва задъхано и пада върху рамото на Томас, в същия миг, когато той простенва и я сграбчва, после и двамата притихват.

Струва ми се, че минава много време, преди тя да промърмори тихо и да се размърда. Кълпепър я пуска и тя се надига от стола, като пуска подгъва на нощницата си и отвърща на усмивката му, докато отива до огъня. Той се надига от стола и отново си завързва връзките, после протяга ръце към нея, прегръща я изотзад, заравя нос във врата ѝ, в косата ѝ. Подобно на младо момиче, влюбено за първи път, тя се обръща в прегръдките му и му поднася устата си, целува го, сякаш го обожава, целува го, сякаш това е любов, която ще продължи вечно.

На сутринта отивам да намеря негова светлост херцога. Дворът се готви да отиде на лов и един от приятелите на краля повдига кралицата и ѝ помага да се качи на седлото. Самият крал, когото с мъка качват върху ловния му кон, е във весело настроение, смее се на новата юзда от червена кожа на Кълпепър и вика хрътките си. Днес херцогът няма да язди: стои на прага и наблюдава в прохладата на сутринта. Спирам за малко до него, докато отивам към коня си.

— Готово е, стана — казвам аз. — Снощи.

Той кима, сякаш му казвам колко трябва да се плати на ковача.

— Кълпепър ли? — пита той.

— Да.

— Тя ще го приеме ли отново?

— Колкото е възможно по-често. Оглупяла е от любов.

— Гледайте да е дискретна — казва той. — И ми съобщете в мига, в който зачене.

Кимвам.

— А моят въпрос? — питам дръзко.

— Вашият въпрос ли? — повтаря той, преструвайки се, че е забравил.

— Женитбата ми — казвам аз. — Аз... имам нужда да се омъжа.
Той повдига вежда:

— „По-добре е да се женят, отколкото да се разпалват“^[1], така ли, скъпа ми лейди Рочфорд? — пита той. — Но бракът ви с Джордж не ви предпази от пламъка.

— Не аз бях виновна за това — казвам бързо. — Тя беше.

Той се усмихва: не му се налага да пита чия сянка падна върху брака ми и подпали огъня, който изгори всички ни.

— Какви са новините за втората ми женитба? — притискам го аз.

— Сега разменям писма по този въпрос — казва той. — Когато ми кажете, че кралицата чака дете, ще потвърдя уговорката.

— А благородникът? — питам настоятелно. — Кой е той?

— *Messieur le conte*^[2]? — пита той. — Почакайте и ще видите, скъпа лейди Рочфорд. Но повярвайте ми, той е богат и освен това е млад, красив, и нека помисля — на не повече от три, може би четири стъпки от възкачването на френския престол. Това удовлетворява ли ви?

— Напълно — едва говоря от вълнение. — Няма да ви проваля, милорд.

---

[1] I Кор. 7:9. — Б.пр. ↑

[2] Господин графът? (фр.) — Б.пр. ↑

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, ЮНИ 1541

Имам писмо от тайния съветник на краля с покана да придружа двора на обиколка това лято. Кралят ще отиде в северните си владения, които съвсем наскоро се бяха вдигнали на бунт срещу него, задето нападна старата религия. Той ще наказва и ще възнаграждава, изпрати палача да замине преди него, а сетне ще го последва, без да се бои за себе си. Дълго време седя с това писмо в ръка.

Опитвам се да преценя опасностите. Ако съм в двора заедно с краля, на него му е приятна компанията ми и се ползвам с висшето му благоволение, значи може би си осигурявам безопасност за още една година. Но също толкова голяма е вероятността хората от неговия двор да видят, че той отново ме харесва, и да се запитат как да ме държат далече от него. Чичото на Катрин, херцогът на Норфолк, сигурно е изпълнен с желание племенницата му трайно да се ползва с висше благоволение и няма да му се понрави никакво сравнение между нея и мен. Той сигурно е задържал документите, които доказват, че съм била част от папистки заговор за унищожаването на краля. Възможно е да е скалпил доказателства за по-лоши неща: прелюбодеяние или магьосничество, ерес или държавна измяна. Кой знае какви тържествено потвърдени под клетва показания е събрал, когато си мислеха, че ще ме осъдят на смърт? Той едва ли ги е изхвърлил, когато кралят реши да се разведе с мен. Сигурно ги е запазил. Готов е да ги запази завинаги, в случай че някой ден реши да ме унищожи.

Но ако не отида, няма да мога да се защитя лично. Ако някой каже нещо против мен, ако ме свържат със заговорниците на север или с бедната Маргарет Поул, графинята, с опозорения Томас Кромвел, с каквото и да било, което брат ми би могъл да направи или да каже, няма кой да говори в моя полза.

Пъхвам писмото в джоба на роклята си и отивам до прозореца да погледна навън към полюшващите се клони в овощните насаждения отвъд градината. Харесва ми тук, харесва ми сама да съм си господарка, харесва ми да имам власт над собствената си съдба.

Плаши ме дори мисълта да вляза в мечата яма, каквато представлява английският двор, и да бъда принудена да се изправя пред ужасното старо чудовище — кралят. Мисля си — дано даде Бог да съм права — че няма да тръгна на обиколка с краля. Ще остана далеч и ще поема риска те да говорят против мен. По-добре това, отколкото да пътувам с него, изложена на постоянната опасност да събудя злобата му. Всичко е по-добре, отколкото да пътувам с него и да виждам как онези свински очички се обръщат към мен и да осъзнавам, че чрез някаква постъпка — нещо, което дори не знам, че съм извършила — съм разпалила враждебността му и съм в опасност.

Той е опасен, той наистина е опасен, той представлява опасност за всички, които са близо до него. Ще остана в Ричмънд и ще се надявам, че опасността, каквато представлява Хенри, ще ме подмине и че мога да живея тук сигурно и спокойно.

Ще остана свободна от подплашеното ято, каквото представлява дворът, ще бъда сама като исландски сокол, реещ се самотно в смълчаното небе. Имам причина да се страхувам, но няма да живея в страх. Ще се възползвам от своя шанс. Ще имам това лято за себе си.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ХАМПТЪН КОРТ, ЮЛИ 1541

Херцогът дойде да посети племенницата си преди началото на лятната обиколка и много бързо си даде сметка, че едва ли би могъл да избере по-лош момент. Покоите на кралицата са в безпорядък. Дори най-опитните слуги, дори сестрата и мащехата на кралицата, не могат да проумеят заповедите, тъй като Катрин се кълне, че не може да замине без новите си рокли, а после си спомня, че е наредила да ги опаковат и да ги изпратят предварително, настоява да види ковчезето си за скъпоценности, обвинява една прислужница в кражба на сребърен пръстен, а след това го намира отново, почти избухва в сълзи, затруднена да реши дали да вземе самурените си кожи със себе си в Йорк, а после най-сетне се просва по очи на леглото си и се зарича, че изобщо няма да замине, тъй като и без друго кралят не ѝ обръща почти никакво внимание, и пита какво удоволствие ще изпитва в Йорк, когато едва ли си струва да води такъв живот.

— Какво става, по дяволите? — изсъсква ми херцогът, сякаш аз съм виновна.

— Цял ден е така — казвам уморено. — Но вчера беше по-лошо.

— Защо слугите ѝ не се погрижат за всичко това?

— Защото тя ги обърква и нарежда първо едно нещо, а после друго. Вече два пъти бяхме опаковали и завързали сандъка с роклите ѝ и го бяхме приготвили да бъде натоварен на каруцата. Не можем да обвиняваме жената, която отговаря за гардероба ѝ, именно Катрин измъква всичко заради чифт ръкавици, без които не може да мине.

— Невероятно е, че в покоите на кралицата може да цари такъв безпорядък — възкликва той, и виждам, че поне веднъж е истински разстроен. — Това са покоите на кралицата — повтаря той. — Редно е да бъдат приятни наглед. Тя би трябвало да се държи с достойнство. Кралица Катерина Арагонска никога не би...

— Тя беше родена и възпитана като кралица, а това са покои на момиче — казвам аз. — И при това разглежено, своенравно момиче. Тя

не се държи като кралица, държи се като малко момиче. Ако поиска да обърне двореца надолу с главата заради една панделка, ще го стори, и никой не може да ѝ каже да се държи прилично.

— Вие би трябвало да я наставлявате.

Повдигам вежди:

— Ваша милост, тя е кралицата. Вие направихте това дете кралица на Англия. Поради възпитанието, което е получила във владенията на вашия род и снизходителното отношение на краля, тя така и не е придобила какъвто и да било здрав разум. Ще изчакам, докато отиде на вечеря, а после ще се погрижа всичко да бъде оправено, утре всичко това ще е забравено и тя ще тръгне на обиколка с кралския двор и всичко, което ѝ е нужно, ще бъде опаковано, а ако е забравила някои неща, ще си купи нови.

Херцогът свива рамене и се обръща да излезе от стаята:

— Както и да е, исках да се видя с вас — казва той. — Елате навън в коридора, не мога да понасям глъчката на тези жени.

Той ме хваща за ръката и ме извежда от стаята. Стражът е застанал от едната страна на вратата и ние се отдалечаваме, за да не може да ни подслуша.

— Поне е дискретна с Кълпепър — казва той без заобикалки. — Никой няма представа. Колко пъти е лягал с нея?

— Шест — казвам аз. — И се радвам, че в двора не се носят клюки за нея. Но тук, в покоите ѝ, поне две от нейните дами знаят, че тя го обича. Тя го търси, лицето ѝ грейва, когато го види. Изчезвала е поне два пъти през последната седмица. Но вечер кралят идва в покоите ѝ, а денем около нея винаги има хора. Никой не може да докаже нищо срещу тях.

— Ще трябва да намерите начин те да се срещат, докато са на обиколка с двора — казва той. — Като пътуват от една къща до друга, сигурно ще има добри възможности. Не ни е от полза, ако могат да се срещат съвсем рядко. За нас е нужно това момиче да роди син, тя трябва да бъде обслужвана, докато надуе корема.

Повдигам вежди, когато чувам вулгарния израз, но кимам в знак на съгласие:

— Ще ѝ помогна — казвам. — Разбира от планиране на тайни срещи не повече от невръстно коте.

— Нека планира и като разгорещена кучка, ако трябва — казва той. — Стига само той да си ляга с нея.

— А моят въпрос? — напомням му. — Казахте, че имате предвид съпруг за мен?

Херцогът се усмихва:

— Писах на френския граф. Дали ще ви хареса да бъдете мадам графинята?

— О! — възкликвам. — Значи е отговорил?

— Прояви интерес. Ще трябва да помислим за зестрата ви и за някакво устройване на децата ви. Но едно мога да ви обеща — ако до края на лятото успеете да направите така, че това момиче да забременее, тогава до зимата ще ви целуна ръка като на графиня.

Почти се задъхвам от нетърпение.

— А той млад ли е?

— Приблизително на вашата възраст е и притежава добро състояние. Но няма да настоява да живеете във Франция. Вече попитах. Той ще се радва да останете почетна дама на кралицата и би искал само да имате дом както в Англия, така и във Франция.

— Има ли замък?

— Почти като истински дворец.

— Срещала ли съм го? Познавам ли го? О, кой е той?

Той ме потупва по ръката.

— Бъдете търпелива, мое най-полезно от всичките момичета на Болейнови. Свършете си работата и ще си получите наградата. Споразумяхме се, нали?

— Да — казвам. — Аз ще спазя своята част от сделката — поглеждам го с очакване.

— И аз ще спазя своята, разбира се.

КАТРИН, ЗАМЪКЪТ ЛИНКЪЛН, АВГУСТ 1541

Опасявах се, че ще е ужасно скучно и досадно — да пътуваме из страната, докато хората излизат да ни зяпат и да произнасят обръщения, доказващи предаността им, на всеки пазарен кръстопът, а кралят седи с важно изражение в залата на всяко кметство, докато аз стискам зъби, за да съдържа прозявката си, и през това време охранени градски съветници в тоги се обръщат към него на латински — поне предполагам, че е латински. Томас се държи много невъзпитано и се къльне, че това е етиопски, защото сме се изгубили и сме в Африка — но всъщност е безкрайно забавно. Речите наистина са ужасно скучни, но веднага след като приключат, има живи картини или танци, угощение или пикник или нещо от този род, и да си кралица по време на обиколката е много по-забавно, отколкото да си кралица в двора, защото през няколко дни се местим в нов замък или къща и нямам време да се отегча.

Тук, в Линкълн, кралят нареди аз и всичките ми дами да се обличаме в линкълнско зелено и когато влязохме в града, гледката беше като в представление на жива картина. Самият крал беше в тъмнозелено, праметнал през рамо лък и колчан със стрели, и кривнал наперено шапка с перо.

— Той кого изобразява — Робин Худ или Шеруудската гора? — прошепна ми Томас Кълпепър и аз трябваше да притисна ръкавиците към устата си, за да заглуша смеха си.

Където и да отидем, там неизменно е и Том Кълпепър — привлича погледа ми и ме кара да се кикотя, така че дори по време на най-отегчителните обръщения и речи в някакъв момент усещам погледа му върху себе си. А кралят е много по-добре по отношение както на здравето, така и на настроението си, което е облекчение за всички ни. Много се разгневи от бунта на север, но сега той, изглежда, е потушен, и разбира се, той обезглави горката графиня Солсбъри, което много ме разстрои тогава, но сега всички лоши хора са победени

или мъртви и ние отново можем да спим спокойно в леглата си, казва ми той. Казва ми, че е сключил с императора съюз срещу краля на Франция, който ще ни защити от Франция — сега те са наши врагове, *voilà!* — и това също е хубаво нещо.

Не бива да си губя времето да тъжа за графинята, защото все пак тя беше много стара, по-стара от баба ми. Но най-хубавото от всичко е, че когато стигнем до Йорк, ще се срещнем с шотландския двор и с племенника на краля, шотландския крал Джеймс. Кралят очаква това с нетърпение, а аз също, защото ще има голяма среща на двете страни и двубои, и турнири, и английските рицари със сигурност ще победят, защото ние имаме най-храбрите мъже и най-добрите бойци. Том Кълпепър ще носи новите си доспехи, а аз ще бъда Кралица на турнира, с новите си завеси на кралската ложа, и нямам търпение да видя турнира.

Упражнявала съм всичко. Упражнявах се да слизам по стъпалата, за да вляза в ложата и да се обръщам, за да се усмихна. Упражнявах се да седя в ложата и упражнявах изражението на достойна кралица, което ще си придавам, когато хората ме приветстват възторжено. Упражнявах се също и как ще се надвесвам през парапета на ложата и ще връчвам наградите.

— Все едно да се упражнявате как да дишате — казва грубо Джоан Булмър.

— Обичам да правя нещата както трябва — казвам. — Всички ще ме гледат. Искам да го направя както трябва.

В турнира ще участват повече от сто английски рицари и мисля, че всеки един от тях е молил за благоволенieto ми. Томас Кълпепър се възползва от благоприятната възможност да дойде в залата ми за аудиенции в замъка Линкълн, да коленичи пред мен и да ме попита дали може да бъде мой рицар.

— Кралят ли ви заповяда да ме попитате? — казвам аз, знаейки много добре, че не е така.

Той проявява благоприличието да сведе очи, сякаш е смутен.

— Това е моя собствена молба, родена от собственото ми развълнувано сърце — казва той.

— Не винаги сте толкова смирен — казвам аз. Мисля си за една много силна целувка, и как ръката му се беше вкопчила в задника ми,

сякаш искаше да ме повдигне върху члена си точно там, в галерията, преди да тръгнем от Хамптън Корт.

Той вдига поглед към мен — бърз, тъмен поглед — и разбирам, че и той си мисли за това.

— Понякога дръзвам да се надявам.

— Определено се държите като изпълнен с надежда човек — казвам.

Той се изкикотва и свежда глава. Доближавам ръкавиците си до устните, за да ги захая, така че да не се разсмея на глас.

— Познавам своята любима и своята кралица — казва сериозно той. — Сърцето ми започва да бие по-бързо дори когато тя само мине покрай мен.

— О, Томас — прошепвам.

Това е толкова възхитително, че ми се иска да можеше да продължи цял ден. Една от моите дами идва към нас и си помислям, че ще ни прекъсне, но лейди Рочфорд ѝ казва нещо и отвлеча вниманието ѝ и тя спира.

— Винаги трябва да ви подминавам — казвам аз. — Никога не мога да спра при вас за толкова дълго, колкото бих искала.

— Знам — казва той и под ласкателния закачлив тон прозира истинско съжаление. Долавям го. — Знам. Но трябва да ви видя тази вечер, трябва да ви докосна.

Наистина не смея да отвърна на това: думите му са твърде страстни и макар че в покоите ми сме заобиколени само от прислужниците ми, знам, че желанието, което изпитвам към него, сигурно просто струи като пламък от лицето ми.

— Питайте лейди Рочфорд — прошепвам. — Тя ще намери начин. — На висок глас казвам: — Както и да е, не мога да ви удостоя с благоволенieto си. Ще трябва да попитам краля кого предпочита той.

— Можете да си задържите благоволенieto, ако ме дарите само с една усмивка, докато излизам на арената — казва той. — Казват, че шотландците са страховити бойци, едри мъже с яки коне. Кажете, че ще ме наблюдавате и ще се надявате да не бъда повален от копието на някой шотландец.

Това е толкова трогателно, че почти ми идва да се разплача.

— Аз винаги ви гледам, знаете го. Винаги съм ви гледала как се състезавате в турнирите, и винаги съм се молила за вашата

безопасност.

— Аз също ви наблюдавам — казва той, толкова тихо, че едва го чувам. — Наблюдавам ви, изпълнен с такова желание, Катрин, любов моя.

Виждам, че всички ме гледат. Малко несигурно се изправям на крака и той също се изправя.

— Можете да яздите с мен утре — казвам, сякаш това не ме вълнува особено. — Отиваме на лов утре сутрин преди литургията.

Той се покланя и отстъпва назад и когато се обръща да си върви, аз леко ахвам от ужас, защото там на прага, подобно на призрак, толкова приличащ на призрак, че за миг наистина го помислям за такъв — стои Франсис Деръм. Моят Франсис, моят първи любим, се появи на прага ми в елегантна пелерина, хубаво палто и красива шапка, сякаш се е подредил направо чудесно, и така красив, както беше и преди толкова много време, когато си играехме на съпруг и съпруга в леглото ми в Ламбет.

— Господин Деръм — казвам много ясно и отчетливо, за да му дам със сигурност да разбере, че вече не си говорим на малко име.

Той го разбира достатъчно добре, защото се отпуска на едно коляно.

— Ваша светлост — казва той. В ръката си държи писмо и ми го подава. — Вашата почитаема баба, херцогинята, ми нареди да дойда при вас и да ви донеса това писмо.

Кимвам на пажа си и оставям Франсис да види, че не си давам труд да направя дори трите крачки, необходими, за да си взема писмата. Момчето взема писмото от Франсис и ми го подава, но аз съм твърде важна, за да се наведе. Без да поглеждам към него, виждам Томас Кълпепър, застанал сковано като някаква чапла, как стои отстрани и гневно гледа към Франсис.

Отварям писмото на херцогинята. То представлява ужасни грозни драсканици, защото тя почти не умеє да пише, а тъй като аз пък почти не умеє да чета, кореспонденцията ни е в жалко състояние. Потърсвам с поглед лейди Рочфорд и тя в миг се озовава до мен.

— Какво пише тя? — Подавам ѝ писмото.

Тя го прочита бързо и тъй като гледам към лицето ѝ, а не към страницата, виждам как някакво странно изражение трепва бързо в

очите ѝ. Сякаш играе карти и току-що е видяла как на партньора ѝ се падат карти от добър цвят. Почти е развеселена.

— Тя ви пише, за да ви напомни за този благородник, Франсис Деръм, който е бил на служба в нейното домакинство по времето, когато сте били там.

Трябва да се възхитя на овладяното ѝ лице, което сега е напълно безизразно, като се има предвид, че тя знае какво е означавал Франсис за мен, и аз — за него, защото ѝ разказах всичко за него, когато бях просто една нищо и никаква придворна дама, а тя беше далеч по-важна почетна дама на кралица Ана. А като се замисля сега, тъй като в онези дни половината от почетните ми дами също ми бяха приятелки и другарки, те всички знаят, че Франсис и аз, които сега се гледаме така вежливо в очите, някога се озовавахме заедно голи в леглото ми всяка нощ, когато той успееше да се промъкне в спалнята на момичетата. Агнес Рестуолд издава лек задавен кикот и аз я стрелвам с поглед, който ѝ подсказва да си държи глупавата уста затворена. Джоан Булмър, която беше спала с него преди мен, е напълно захласната.

— О, да — казвам аз, схванала намека на лейди Рочфорд, обръщам се и се усмихвам на Франсис, сякаш сме отдавнашни познати. Чувствам как погледът на Томас Кълпепър бързо се спира върху мен и обхожда останалите, и си помислям, че по-късно ще трябва да му обясня и обяснението ми няма да му хареса.

— Тя препоръчва той да постъпи на служба при вас и ви моли да го вземете като свой личен секретар.

— Да — казвам аз: не ми идва на ум какво да направя. — Разбира се.

Обръщам се към Франсис:

— Нейна светлост баба ми препоръчва да ви взема на служба. — Наистина не проумявам какъв интерес има тя да го настанява в домакинството ми. И не мога да разбера за какво ѝ е да настоява той да е толкова близо до мен, когато самата тя ме удряше с юмрук по ухото и ме наричаше похотлива развратница заради това, че го допусках в спалнята, когато бях момиче в нейното домакинство. — Задължен сте ѝ.

— Така е — казва той.

Навеждам се към лейди Рочфорд.

— Назначете го — прошепва ми тя кратко. — Така казва баба ви.

— И така, за да изпълня волята на баба си, аз се радвам да ви приветствам с добре дошъл в своя двор — завършвам.

Той се изправя на крака. Такъв красив млад мъж е. Наистина не мога да се обвинявам, задето го обичах, когато бях момиче. Обръща глава и ми се усмихва, сякаш сега се стеснява от мен.

— Благодаря ви, ваша светлост — казва той. — Ще ви служа предано. От сърце и душа.

Поднасям му ръката си за целувка и когато той се приближава, долавям мириса на кожата му, този съблазнителен мирис, който някога познавах толкова добре. Това беше мирисът на първия ми любим, той означаваше всичко за мен. Та аз пазех ризата му под възглавницата си, за да мога да заравям лице в нея, когато заспивам, и да го сънувам. Тогава обожавях Франсис Деръм, само че от все сърце и душа желая да не ми се бе наложило да го срещам отново сега.

Той се навежда над ръката ми и устните му, докосващи връхчетата на пръстите ми, са толкова меки и податливи, колкото си ги спомням върху устата си. Навеждам се напред:

— Ще трябва да бъдете много дискретен, докато сте на служба при мен — казвам. — Сега аз съм кралицата и по мой адрес не трябва да има клюки, нито за това, което става сега, нито за миналото.

— Аз ви принадлежа с цялото си сърце и душа — казва той, и аз усещам онази вероломна, предателска, неустоима тръпка на желание. Той още ме обича, сигурно още ме обича, иначе защо ще постъпва на служба при мен? И макар да се разделихме с лошо, аз си спомням докосването му и напълно спиращата дъха ми възбуда от целувките му и как голото му бедро се плъзна между моите, когато той дойде за първи път в леглото ми, и постоянната настойчивост на страстта му, на която никога не можех да устоя.

— Внимавайте какви думи изричате — казвам аз, а той ми се усмихва, сякаш знае какво си мисля също така добре, както и аз.

— Внимавайте какво си спомняте — казва той.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ЗАМЪКЪТ ПОНТЕФРАКТ, АВГУСТ 1541

Двамата млади мъже и половин дузина други, всеки от тях с достатъчно основание да се смята за фаворит на кралицата, я обкръжават всеки ден и в двора цари напрежение като в публичен дом преди сбиване. Кралицата, развълнувана от вниманието, което получава на всеки ъгъл, по време на всеки лов, закуска и представление на поетична драма, прилича на дете, което е останало будно до твърде късно: обзета е от трескава възбуда. От една страна, тя има Томас Кълпепър, който я държи, докато тя слиза от коня си, на нейно разположение е за танците, подсказва ѝ шепнешком, когато тя играе карти, пръв я поздравява сутрин и последен си тръгва от покоите ѝ вечер. От друга страна, тя има младия Деръм, назначен да изпълнява заповедите ѝ, от дясната ѝ страна, с малкото си писалище, сякаш тя някога е диктувала писмо до когото и да било, постоянно ѝ шепне, притичва се на помощ със съвети, винаги е там, където няма нужда от него. А колко ли още освен тях? Дузина? Двайсет? Дори Ана Болейн и в най-капризните си мигове не е била заобиколена от толкова много млади мъже, като кучета, точещи лиги пред вратата на касапин. Но Ана, дори когато беше в настроение да флиртува, никога не даваше вид на момиче, което може да удостои някого с ласките и благоволението си само заради една усмивка; на момиче, което може да бъде прелъстено с песен, стихотворение или дума. Целият двор започва да вижда, че радостта на кралицата, която направи краля толкова щастлив, не е радост на невинно момиче, за което той в привързаността си, вярва, че обожава единствено него: това е радостта на една кокетка, която се наслаждава на постоянно мъжко внимание.

Разбира се, че възникват неприятности, почти се стига до сбиване. Един от по-високопоставените придворни казва на Деръм, че е трябвало да стане от масата за вечеря и да си тръгне, тъй като не е сред приближените съветници на кралицата, а само те могат да седят там над чашите си с вино. Деръм, който няма обичая да си мери

приказките, казва, че е бил сред съветниците на кралицата още много преди ние, останалите, да сме я познавали, и ще бъде в близки отношения с нея дълго след като останалите от нас бъдат пренебрегнати. Разбира се, надига се вълнение. Появяват се опасения, че това може да стигне до ушите на краля, и така Деръм е повикан да се яви в покоите на кралицата и тя се среща с него, докато аз стоя и наблюдавам от страни.

— Не мога да позволя да предизвиквате неприятности в моето домакинство — казва му сухо и сковано тя.

Той се покланя, но очите му блестят уверено.

— Не съм имал намерение да предизвикам неприятности. Аз ви принадлежа от сърце и душа.

— Много е хубаво от ваша страна да заявите това — раздразнено казва тя. — Но не искам хората да питат какво съм означавала за вас и какво сте означавали вие за мен.

— Ние бяхме влюбени — продължава упорито да твърди той.

— Това не бива да се казва никога — вмятам аз. — Тя е кралицата. Трябва да си дава вид, сякаш предишният ѝ живот никога не се е случвал.

Той я поглежда, без да ми обръща внимание.

— Аз никога няма да се отрека от това.

— Свършено е — казва тя решително. Гордея се с нея. — И няма да търпя да слушам клюки за миналото, Франсис. Не мога да позволя хората да говорят за мен. Ако не можете да си мълчите, ще трябва да ви отпратя.

Той се поколебава за миг:

— Ние бяхме съпруг и съпруга пред Бога — тихо казва той. — Не можете да отречете това.

Тя прави леко движение с ръка.

— Не знам — казва безпомощно тя. — Във всеки случай, сега вече е свършено. За вас може да има място в двора само ако никога не говорите за това. Нали, лейди Рочфорд?

— Можете ли да си държите устата затворена? — питам аз. — Всички тези глупости за това, че никога няма да се отречете, са без значение. Можете да останете, ако си държите устата затворена. Ако се перчите и хвалите, ще трябва да си вървите.

Той ме поглежда без топлина в погледа, между нас няма никакви приятелски чувства.

— Мога да си държа устата затворена — казва той.

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, СЕПТЕМВРИ 1541

За мен това лято беше хубаво — първото ми лято като свободна жена в Англия. Фермите, принадлежащи на моя замък, са в добро състояние и аз излизах на езда и гледах как реколтата зрее и как дърветата в овощните градини натежават от плодове. Това е богата страна, имаме големи купи сено, за да храним животните през зимата, а в хамбарите трупаме големи камари от зърно, което да бъде смляно за брашно. Ако страната се управляваше от човек, който иска мир и който е готов да сподели богатствата си с други, тази земя щеше да бъде мирна и процъфтяваща.

Омразата, която кралят храни както към папистите, така и към протестантите, вгорчава живота на неговата страна. Дори най-малките деца са научени, когато свещеникът вдига нафората в църквата, да приковават погледи върху нея, да свеждат глави и да се кръстят, както е обичаят, а родителите им ги заплашват, че ако не правят както иска кралят, ще бъдат отведени и изгорени. Бедните хора не схващат светостта на този ритуал, те просто знаят, че сега кралят желае те да свеждат глави и да се кланят и да се кръстят, точно както преди е трябвало да слушат литургията на английски, а не на латински, и в църквата е била сложена Библия, от която всички да четат, а сега тя отново е отнесена оттам. Кралят налага волята си на църквата, точно както налага все повече и повече несправедливи данъци: защото може да го стори, защото никой не може да се осмели да го спре, защото сега е равносилно на държавна измяна дори да се поставят под въпрос действията му.

Тихо се мълви, че бунтът на север е бил предвождан от храбри мъже, смели мъже, които мислели, че могат да се борят в името на своя Бог срещу краля. Но по-възрастните мъже от градчето посочват, че сега всички те са мъртви, а обиколката на краля на север тази година ще премине през техните гробове и ще оскърби вдовиците им.

Не се намесвам в нищо, което хората казват, ако чуя нещо, което може да се окаже като измяна, бързо се отдалечавам и не пропускам да кажа на някоя от дамите си или на някого от домакинството си, че някой е казал нещо, но аз не съм го разбрала. Крия се зад глупостта си, мисля си, че тя ще ме спаси. Слагам си глупавото, неразбиращо изражение и вярвам, че репутацията ми на грозна и апатична жена ще ме спаси. Като цяло хората не казват нищо пред мен, а се отнасят към мен с един вид примесена с озадачение любезност, сякаш съм оцеляла след ужасна болест и все още трябва да бъдат внимателни към мен. В известен смисъл е така. Аз съм първата жена, оцеляла след брак с краля. Това е по-забележителен подвиг, отколкото да оцелееш от чумата. Чумата минава през някой град и в най-тежкото лято, в най-бедните области, умира може би по една на всеки десет жени. Но от четирите съпруги на краля само една се спаси с ненакърнено здраве — аз.

Шпионинът на доктор Харст докладва, че духът на краля е много по-висок, а настроението му — много по-добро, благодарение на пътуванията му на север. Този човек не е получил заповед да тръгне заедно с двора, а е останал да почисти покоите на краля във всеобщото освежаване на двореца Хамптън Корт. Затова няма откъде да разбере как протича обиколката им. Получих кратко писмо от лейди Рочфорд и тя ми съобщи, че здравето на краля се е подобрило и че той и Катрин са весели. Не мисля, че ако това бедно дете скоро не зачене, ще остане весело още дълго.

Пиша също и на принцеса Мери. Тя изпитва голямо облекчение, че въпросът за женитбата ѝ с френски принц е напълно забравен, тъй като Испания и Франция се готвят да воюват и крал Хенри ще застане на страната на Испания. Големият му страх е, че Франция може да нахлуе в Англия, и част от омразните данъци се харчат благоразумно за укрепления по цялото южно крайбрежие. От гледна точка на принцеса Мери, само едно нещо има значение: ако баща ѝ застане на страната на Испания, тя няма да бъде омъжена за френски принц. Тя е толкова предана дъщеря на своята майка испанка, че според мен би предпочела да живее и да умре като девица, отколкото да се омъжи за французин. Тя се надява, че кралят ще ми позволи да я посетя преди есента. Когато кралят се върне от обиколката си, ще му пиша и ще го попитам дали мога да поканя принцеса Мери да ми гостува. Бих

искала да прекарам известно време с нея. Тя ми се смее и нарича нас двете „старите моми на кралското семейство“, и ние наистина сме такива. Две жени, които са безполезни. Никой не знае дали съм херцогиня, кралица, или нищожество. Никой не знае дали тя е принцеса, или незаконна дъщеря на краля. Старите моми на кралското семейство. Питам се какво ще стане с нас?

КАТРИН, КИНГ'С МАНЪР, ЙОРК, СЕПТЕМВРИ 1541

Е, всичко е точно както можех да предвидя — пълно разочарование. Крал Джеймс Шотландски няма да дойде и няма да има турнири, нито съпернически си дворове, а аз съм кралица само на малкия английски двор и изобщо не се случва нищо специално. Няма да видя как скъпият ми Томас се състезава в турнира, а той няма да ме види в кралската ми лежа с новите ми завеси. Кралят се кълне, че Джеймс твърде много се страхува да си покаже лицето толкова далече на юг от границата, и ако това е вярно, вероятно единствената причина е, че той не вярва на обещаното с честната дума на самия крал примирие. И макар че никой не се осмелява да го изрече, той е напълно прав да бъде предпазлив. Защото кралят обеща на водачите на бунта на север примирие и приятелство и всички промени, които те искаха, закле се в кралското си име, а после, когато те му се довериха, той ги залови и ги обеси. Мъртвите им глави още стърчат забити по стените из цял Йорк, и трябва да кажа, че това е изключително противно. Отбелязвам пред Хенри, че може би Джеймс се бои да не би също да бъде обесен, и той много се смее и казва, че аз съм едно умно малко котенце и че нищо чудно Джеймс наистина да се страхува. Но всъщност не мисля, че е много хубаво хората да не могат да ти се доверят. Защото ако Джеймс можеше да се довери на думата на краля, щеше да дойде и всички щяхме да си изкараме весело.

Освен това, тази къща е много красива и новообзаведена за нас и въпреки това не мога да не забележа, че преди да се превърне в кралско имение, е била красиво абатство, и предполагам, че тъй като жителите на Йорк са големи поддръжници на старата вяра (ако не и тайни паписти), сигурно им е много неприятно, че танцуваме там, където някога са се молели монасите. Разбира се, не го казвам: не съм пълна идиотка. Но мога да си представя как щях да се чувствам, ако бях идвала тук, за да потърся помощ и да се моля, а сега откривам

мястото напълно променено и един дебел крал, настанил се сред всичко това, който си иска вечерята.

Както и да е, най-важното е, че кралят е щастлив, и дори аз, колкото и да е удивително, не възразявам и наполовина толкова много, колкото би трябвало, задето ще изпусна турнира. Малко съм разочарована, че няма красиви шотландци и че съм толкова далече от лондонските златари; но не мога наистина да се тревожа от това. Зашеметена съм, че това дори не ми се струва толкова важно. Защото съм влюбена. За първи път в живота си се влюбих, безусловно и напълно и сама не мога да го повярвам.

Томас Кълпепър е моят възлюбен, той е онзи, за когото копнее сърцето ми, той е единственият мъж, когото някога съм обичала, той е единственият мъж, когото някога ще обичам. Аз му принадлежа и той ми принадлежи, от все сърце и душа. Всички оплаквания заради това, че трябва да си лягам с мъж, достатъчно стар да ми бъде баща, са вече забравени. Изпълнявам дълга си към краля като един вид данък, като глоба, която трябва да заплатя; а после, в мига когато той заспи, съм свободна да бъда с любимия си. Още по-хубаво дори от това, и далеч по-малко рисковано, е, че кралят е толкова изтощен от празненствата по време на тази обиколка, че често пъти изобщо не идва в покоите ми. Чакам, докато дворът утихне, и тогава лейди Рочфорд се промъква надолу по стълбите, отваря страничната врата или отключва някоя скрита врата към галерията, моят Томас влиза вътре и можем да прекарваме цели часове заедно.

Трябва да бъдем предпазливи, трябва да бъдем толкова предпазливи, сякаш самият ни живот зависи от това. Но всеки път, когато се местим на ново място, лейди Рочфорд намира таен път до покоите ми и казва на Томас как ще станат нещата. Той неизменно идва при мен, обича ме така, както го обичам аз. Отиваме в стаята ми, а лейди Рочфорд пази на вратата заради нас и аз през цялата нощ лежа в прегръдките му и ние се целуваме и си шепнем и си даваме обещания за вечна любов. Призори тя подрасква леко по вратата и аз ставам, целуваме се и той се измъква като призрак. Никой не го вижда. Никой не го вижда как идва и никой не го вижда как си отива, това е една прекрасна тайна.

Разбира се, момичетата говорят — те са изключително неуправляема тълпа. Не вярвам, че биха се осмелили да разнасят

такива клюки и скандални изказвания, ако кралица Ана още беше на трона. Но тъй като това съм само аз, а повечето от тях са по-възрастни от мен, а и толкова много от тях са ми стари дружки от дните в Ламбет, те нямат никакво уважение, смеят ми се и ме задяват заради Франсис Деръм и се боя, че следят по кое време си лягам и се чудят, задето единствената ми компаньонка е лейди Рочфорд и че вратата на спалнята ми е заключена и никой не може да влезе.

— Те не знаят нищо — уверява ме тя. — А и без друго не биха казали на никого.

— Изобщо не би трябвало да клюкарстват — казвам аз. — Не можете ли да им кажете да престанат да клюкарстват за мен?

— Как да го направя, когато вие самата се смеехте по адрес на Франсис Деръм заедно с Джоан Булмър?

— Е, никога не се смее по адрес на Томас — казвам аз. — Никога не споменавам името му. Не изричам името му дори когато се изповядвам. Не изричам името му дори насаме пред себе си.

— Това е разумно — казва тя. — Пазете го в тайна. Пазете го в пълна тайна.

Тя разресва косата ми с четката и за миг спира и ми хвърля поглед в огледалото.

— Кога очаквате месечното си неразположение? — пита тя.

— Не мога да си спомня — никога не държа сметка. — Май трябваше да започне миналата седмица. Във всеки случай не започна.

На лицето ѝ се изписва някакво примесено с радост напрежение.

— Не е започнал?

— Не. Срешете я назад, Джейн. Томас я харесва пригладена отзад.

Ръката ѝ се движи, но тя не внимава много.

— Прилошава ли ви? — пита тя. — Гърдите ви наедрели ли са?

— Не — казвам. Тогава осъзнавам какво се върти в ума ѝ: — О! Да не би да смятате, че чакам дете?

— Да — прошепва тя. — Дай Боже.

— Но това би било ужасно! — възкликвам. — Защото, нима не виждате? Нима не помисляте? Лейди Рочфорд, това дете може да не е от краля!

Тя оставя четката и поклаща глава:

— Такава е Божията воля — казва тя бавно, сякаш иска да ми втълпи нещо. — Ако сте омъжена за краля и заченете дете, тогава такава е Божията воля. Божията воля е кралят да има дете. Следователно, що се отнася до вас, това дете е на краля, собствено дете на краля, независимо какво се е случило между вас и друг мъж.

Чувствам се леко озадачена от това:

— Но ако детето е от Томас? — Веднага си представям малкия син на Томас, малък хитрец с кафяви коси и сини очи като на баща си, силно момче от млад баща.

Тя вижда лицето ми и се досеща какво си мисля:

— Вие сте кралицата — твърдо казва тя. — Всяко родено от вас дете ще бъде дете на краля, както иска Бог. Дори за миг не можете да си помислите нещо различно.

— Но...

— Не — казва тя. — И е добре да споделите с краля надеждата си, че носите неговото дете.

— Не е ли твърде рано?

— Никога не е твърде рано да му дадете повод за надежда — казва тя. — Последното, което искаме, е той да бъде недоволен.

— Ще му кажа — казвам аз. — Тази вечер той ще дойде в стаята ми. Ще трябва да доведете Томас при мен по-късно. Тогава ще кажа и на него.

— Не — казва тя. — Няма да казвате на Томас Кълпепър.

— Но аз искам да го направя!

— Това ще провали всичко — тя говори много бързо, убедително. — Ако мисли, че носите дете, той няма да си ляга с вас. Ще се отвращава от вас. Той иска любовница, не майка на децата си. Няма да казвате нищо на Томас Кълпепър, но можете да дадете надежда на краля. Това е начинът да се справите с положението.

— Томас ще бъде доволен...

— Не — тя поклаща глава. — Сигурна съм, че ще се държи мило, но няма да дойде отново в леглото ви. Ще си вземе любовница. Виждала съм го да си говори с Катерина Кери. Той ще си вземе любовница, докато родите.

— Не бих понесла това!

— Тогава не му казвайте нищо. Кажете на краля, че храните надежди, но не казвайте нищо на Томас.

— Благодаря ви, лейди Рочфорд — казвам смирено. Не знам какво щях да правя, ако не бяха нейните съвети.

Тази вечер кралят идва в покоите ми и му помагат да се настани в леглото ми. Стоя до огъня, докато те с усилие го повдигат и го слагат в леглото и го оставят с подпъхнати под брадичката чаршафи като огромно бебе.

— Съпруже — изричам със сладък гласец.

— Елате в леглото, моя роза — казва той. — Хенри иска своята роза.

Стисвам зъби, като го чувам колко глупаво нарича себе си „Хенри“.

— Искам да ви кажа нещо — казвам. — Имам радостни новини.

Той се надига тежко, така че главата му със сложената накриво нощна шапчица леко се олюлява.

— Да?

— Пропуснах месечното си кървене — казвам. — Възможно е да чакам дете.

— О, моя роза! Моя най-сладка роза!

— Още е рано — предупреждавам го. — Но си помислих, че ще искате да узнаете веднага.

— Преди всичко друго! — уверява ме той. — Най-скъпа моя, веднага щом ми кажете, че със сигурност е вярно, ще наредя да бъдете коронована за кралица.

— Но Едуард все още ще е ваш наследник — възразявам аз.

— Да, да, но от ума ми ще се смъкне огромно бреме, ако знам, че Едуард има брат. Едно семейство не може да се чувства сигурно, ако има само един син: една династия има нужда от момчета. Една дребна злополука и всичко е свършено, но ако имаш две момчета, си подсигурен.

— А аз ще бъда удостоена с величествена коронация — изтъквам, като си мисля за короната, за накитите и роклята, за празненствата и за хилядите хора, които ще излязат да ме приветстват — мен, новата кралица на Англия.

— Вашата коронация ще бъде най-пищната, която Англия някога е виждала, защото вие сте най-великата кралица — обещава ми той. — А щом се върнем в Лондон, ще обявя ден на всенародни празненства във ваша чест.

— О? — Това звучи наистина прекрасно: ден, в който да се чества съществуването ми! Кити Хауърд: *voila* наистина! — Цял ден само за мен?

— Ден, в който всички ще отидат в църква и ще отправят към Бог благодарствени молитви, задето ме е дарил с вас.

Само църква, в крайна сметка. Усмиввам се слабо, с разочарование.

— А дворецовият чиновник, отговарящ за увеселенията, ще подготви голямо пиршество и празненство в двора — казва той. — И всички ще ви поднесат подаръци.

Засиявам.

— Това звучи прекрасно — казвам със задоволство.

— Вие сте моята най-сладка роза — казва той. — Моята роза без нито един трън. Сега елате с мен в леглото, Катрин.

— Да — старая се да не мисля за Томас, докато отивам при подпухналата фигура в голямото легло. На лицето ми е изписана широка, щастлива усмивка и затварям очи, така че да не се налага да го гледам. Не мога да избегна миризмата или допира му, но мога да направя така, че изобщо да не мисля за него, докато правя каквото трябва да правя, а после да лежа до него и да чакам тихото сумтене от задоволство да се превърне в пискливо хъркане, когато той заспива.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, АМПТХИЛ, ОКТОМВРИ 1541

Месечното ѝ неразположение започна с около седмица закъснение: но аз не бях твърде обезсърчена. Дори само мисълта за това беше достатъчна да накара краля да се влюби в нея още по-силно от всякога, а и тя поне се съгласи, че макар за нея да не съществува друг освен Томас Кълпепър, той не трябва да бъде посвещаван във всяка малка тайна.

Тя се държа много приятно с хората, с които се срещаше по време на тази обиколка. Дори когато беше отегчена и не внимаваше, на лицето ѝ винаги имаше приятна усмивка и тя се научи да изоставя малко назад след краля и да си придава вид на смирено покорство. Обслужва го в леглото като платена развратница, а на вечеря седи до него и лицето ѝ дори не трепва, когато той пръдне. Тя е себично, глупаво момиче, но ако ѝ се даде достатъчно време, от нея може да излезе доста добра кралица. Ако зачене дете и дари Англия със син, може би ще живее достатъчно дълго, за да се научи да бъде кралица, на която се възхищават.

Във всеки случай кралят е луд по нея. Снизходителното му отношение прави нашата задача да вмъкваме и измъкваме Кълпепър от спалнята ѝ безкрайно лесна. Имахме една лоша нощ в Понтефракт, когато той изпрати сър Алтъни Дени в стаята на Катрин без предизвестие, а тя се беше заключила вътре с Кълпепър. Дени се опита да отвори вратата и си тръгна, без да каже нищо. Една друга нощ пък кралят се размърда неспокойно в леглото си, докато те си вършеха работата съвсем наблизко, от другата страна на вратата, и тя трябваше да се върне тичешком при стареца, все още влажна от пот и целувки. Ако въздухът не беше натежал от вонята на пръдната му, той със сигурност щеше да усети мириса на похот. В Графтън Риджис любовниците успяха да се сношат както трябва — Кълпепър се промъкна нагоре по стълбите до стаята с каменни стени, надвиснала над крепостния ров, а тя каза на дамите си, че ѝ е много зле, и прекара

следобеда заедно с него там вътре в безумно любене, докато ние останалите приготвихме горещи питиета от мляко и вино с подправки. Ако не беше толкова опасно, щеше да е забавно. Всъщност още затаявам дъх, изпълнена едновременно със страх и страст, когато ги чуя, че са заедно.

Никога не се смея. Спомням си за съпруга си и за сестра му и всякакъв смях замира на устните ми. Спомням си как той ѝ обеща да бъде неин във всякакви беди. Спомням си как тя отчаяно желаше да зачене син, сигурна, че Хенри не може да ѝ даде такъв. Спомням си за безбожния договор, който сигурно са сключили. После, с лек стон, си помислям, че всичко това е мое опасение, моя фантазия и че може би никога не се е случвало. Най-лошото в това, че те двамата са мъртви, е че сега никога няма да узная какво е станало. През всичките тези години единственият начин да понеса мисълта за онова, което сториха, и за ролята, която изиграх, беше да не допускам тази мисъл близо до себе си. Никога не мисля за това, никога не говоря за това и никой никога не говори за тях, когато аз мога да чуя. Сякаш никога не са съществували. Единствено по този начин мога да понеса факта, че съм жива, а тях вече ги няма: да се преструвам, че никога не ги е имало.

— Е, когато кралица Ана Болейн беше обвинена в измяна, наистина ли имаха предвид прелюбодеяние? — пита ме Катрин.

Въпросът, така рязко попаднал в центъра на собствените ми мисли, е като пробождане с нож.

— Какво имате предвид? — питам аз.

Яздим от Колиуестън към Амптхил в ясна, студена октомврийска утрин. Кралят е някъде напред, препускайки в галоп с младите си придворни, въобразявайки си, че печели някакво надбягване, докато те изостават с конете си назад. Сред тях е и Томас Кълпепър. Катрин бавно се движи малко след тях, възседнала сивата си кобила, а аз съм до нея, яхнала един от ловните коне на Хауърдови. Всички други са изостанали назад, за да си разменят клюки, и няма кой да ме защити от любопитството ѝ.

— По-рано казахте, че тя и останалите мъже са били обвинени в прелюбодеяние — упорито продължава тя.

— Това беше преди месеци.

— Знам. Мислех си за това.

— Много бавно мислите — отвърщам заядливо.

— Знам, че е така — казва тя съвсем невъзмутимо. — И си мислех, че са обвинили в държавна измяна Ана Болейн, моята братовчедка, само защото не е била вярна на краля, и са я обезглавили — тя се оглежда бързо наоколо. — И си мислех, че аз съм в същото положение — казва тя. — Че ако някой узнае, ще каже, че не съм вярна на краля. Може би и това ще нарекат държавна измяна. Тогава какво ще стане с мен?

— Точно затова никога не казваме нищо — отвърщам. — Точно затова внимаваме. Помните ли? Още отначало ви предупредих да внимавате.

— Но защо ми помагахте да се срещам с Томас? Макар да знаете колко е опасно? След като собствената ви зълва е убита точно заради същото нещо?

Не ми хрумва отговор. Никога не съм мислила, че ще ми зададе този въпрос. Но глупостта ѝ е толкова голяма, че понякога тя наистина се насочва право към най-очевидното. Обръщам глава, сякаш съм се загледала към студените ливади, където реката, придошла от неотдавнашните дъждове, лъщи като меч, като френски меч.

— Защото вие ме помолихте да ви помогна — казвам. — Аз съм ваша приятелка.

— Помогнахте ли на Ана Болейн?

— Не! — възкликвам аз. — Тя не желаше да приема помощ от мен!

— Не бяхте ли нейна приятелка?

— Бях нейна снаха.

— Тя не ви ли харесваше?

— Съмнявам се дали някога, от самото начало до края, изобщо ме е забелязвала. Тя не ми обръщаше внимание.

Това не спира размишленията ѝ, каквото беше намерението ми, а ги подхранва. Почти чувам бавния ход на мислите ѝ.

— Тя не ви е харесвала? — пита Катрин. — Тя, съпругът ѝ и сестра ѝ, винаги са били заедно. Но вас са ви пренебрегвали.

Засмивам се, но не излиза много убедително.

— Като ви чуе човек да говорите така, сякаш става дума за деца в училищния двор.

Тя кимва:

— В един кралски двор е точно същото. А вие мразехте ли ги за това, че не ви допускаха да се присъедините към тях?

— Аз също бях Болейн — казвам аз. — Бях Болейн точно колкото тях. Станах Болейн с брака си, техният чичо е и мой чичо. Моите интереси съвпадат с интересите на семейството, точно както съвпадаха и техните.

— Тогава защо дадохте показания срещу тях? — пита тя.

Толкова съм потресена от това, че ми отправя пряко обвинение, че едва говоря. Поглеждам я:

— Откъде научихте за това? Защо го казвате?

— Катерина Кери ми разказа — казва тя, сякаш е нещо съвсем обикновено двете момичета, още почти деца, да си споделят поверителни разкази за измяна, кръвосмешение и смърт. — Каза, че сте се явили да свидетелствате срещу съпруга си и сестра му. Дали сте показания, от които да стане ясно, че те са били любовници и предатели.

— Не съм — прошепвам. — Не съм — не мога да понеса тя да изрича това. Никога не мисля за това. Не искам да мисля за това днес. — Не беше така — казвам. — Вие не разбирате, защото сте още момиче. Били сте дете, когато се случи всичко това. Опитах се да го спася, опитах се да спася нея. Това беше голям план, замислен от вашия чичо. Този план се провали, а трябваше да успее. Мислех, че ще го спася, ако дам показания, но всичко се обърка.

— Така ли беше?

— Беше съкрушително! — изплаквам аз в болката си. — Опитах се да го спася, обичах го, бих направила всичко за него.

Хубавото й младо лице е изпълнено със съчувствие:

— Имали сте намерение да го спасите?

Грубо бръсвам сълзите от очите си с опакото на ръкавицата.

— Бях готова да умра заради него — казвам. — Мислех, че ще го спася. Щях да го спася. Бих направила всичко, за да го спася.

— Защо нещата се объркаха? — прошепва тя.

— Вашият чичо и аз мислехме, че ако двамата се признаят за виновни, тя ще получи развод и ще бъде изпратена някъде далече, в манастир. Мислехме, че той ще бъде лишен от титлата и почестите си и изпратен в изгнание. Мъжете, посочени като виновници заедно с нея, изобщо не бяха виновни, всички знаеха това. Те бяха приятели на

Джордж и нейни придворни, а не любовници. Мислехме, че всички ще бъдат помилвани, както беше помилван Томас Уайът.

— И какво се случи?

Това преразказване на историята е като някакъв сън. Това е сънят, който често ми се присънва, който ме буди нощем като прилошаване, който ме кара да ставам от леглото си и да се разхождам безспир из тъмната стая, докато първата сива светлина се появи в небето и разбере, че изпитанието ми е свършило.

— Те отрекоха вината си. Това не беше част от плана. Трябваше да направят признания, но те отрекоха всичко с изключение на това, че са казали някои неща против краля. Джордж беше казал, че кралят е импотентен — дори в този ясен есенен ден, пет години след процеса, аз все още снишавам глас и се оглеждам наоколо да се уверя, че никой не чува. — Смелостта им изневери, те отрекоха вината си и не помолиха за милост. Аз се придържах към плана, както ми нареди чичо ви. Спасих титлата, спасих земите, спасих наследството на Болейн, спасих състоянието им.

Катрин чака да чуе още. Тя не разбира, че това е краят на историята. Това е моето велико дело и моят триумф: спасих титлата и земите. Тя дори изглежда озадачена.

— Направих каквото трябваше, за да спася наследството на Болейн — повтарям аз. — Моят свекър, бащата на Джордж и Ана, беше натрупал през живота си цяло състояние. Джордж го беше увеличил. Богатството на Ана се беше вляло в него. Аз го спасих. Спасих Рочфорд Хол за нас, запазих титлата. Все още съм лейди Рочфорд.

— Вие сте спасили наследството, но те не са го наследили — казва Катрин неразбиращо. — Съпругът ви е умрял и сигурно си е мислил, че давате показания срещу него. Сигурно си е мислил, че докато той твърди, че не се признава за виновен, вие го обвинявате. Вие сте била свидетел на неговите обвинители — тя мисли бавно, говори бавно, бавно изрича най-лошото от всичко. — Сигурно си е мислил, че сте го оставили да отиде на смърт, за да можете вие да запазите титлата и земите.

Идва ми да ѝ се разкрещя, задето изрича това, задето облича в думи този кошмар. Разтривам лице с гърба на ръкавицата си, сякаш искам да изтрия намръщаното си изражение.

— Не. Не е така! Не е така! Той не би си помислил това — казвам отчаяно. — Той знаеше, че го обичам, че се опитвах да го спася. Той щеше да знае, че докато отиваше на смърт, аз стоях на колене пред краля, молейки го да пощади съпруга ми. Тя сигурно е знаела, че в последния миг, когато отиваше на смърт, аз стоях пред краля, молейки го да я пощади.

Тя кимва:

— Е, надявам се никога да не се явявате като свидетел, за да спасите мен — казва тя. Това е жалък опит да се пошегува. Дори не го удостоявам с усмивка.

— Това беше краят на живота ми — казвам простиичко. — Това не беше само краят на техния живот, това беше смърт и за мен.

Известно време яздим мълчаливо, а после две-три от приятелките на Катрин пришпорват конете си напред, за да яздят до нея, и бърлят с нея за Амтхил и посрещането, което със сигурност ще ни устроят, и дали Катрин вече се е отказала да носи жълтата си рокля и дали ще я даде на Катрин Тилни. В един миг избухва кавга, защото Катрин е обещала роклята на Джоан, но Маргарет настоява да я получи.

— И двете можете да се успокоите — заявявам аз, връщайки се с усилие в настоящия момент. — Защото кралицата е носила тази рокля не повече от три пъти, и тя ще си остане в гардероба ѝ, докато не я облече достатъчно пъти.

— Не ме е грижа — казва Катрин. — Винаги мога да си поръчам друга.

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, НОЕМВРИ

1541

Влизам в църквата, прекръствам се, покланям се пред олтара и заемам мястото си на оградената с високи прегради скамейка. Слава Богу, че тук вътре не може да ме види никой: високата врата се затваря след мен, стените ми осигуряват усамотение, и дори предната част на скамейката е затворена с решетка, така че мога да виждам, без да ме забелязват. Единствено свещеникът, ако е застанал високо при столчетата за хористите, може да ме вижда отвисоко. Ако извърна поглед от нафората, или пропусна да се прекръстя, когато трябва, или се прекръстя не с тази ръка, с която трябва, или го направя в погрешна последователност, никой няма да съобщи, че съм извършила ерес. В тази страна има хиляди хора, които сега внимават за всяко свое движение, защото не разполагат с усамотението, което имам аз. Има стотици, които ще умрат, защото са сбъркали.

Изправям се и се кланям, коленича и сядам, както повелява редът на службата, но днес литургията не ми носи особено удоволствие. Тази служба се води така, както е постановено от краля, и във всяка отекваща фраза долавям мощта на Хенри, а не Божията мощ. В миналото съм познала Бог на много места: в малки лютерански параклиси у дома, в огромната величествено извисяваща се катедрала „Сейнт Пол“ в Лондон и в тишината на кралския параклис в Хамптън Корт, когато веднъж коленичих редом с принцеса Мери и почувствах как около нас се спуска небесното блаженство; но изглежда, че кралят е вгорчил вкуса на вярата за мен и за още толкова много други. Сега откривам Бог в тишината: когато се разхождам в парка или покрай реката, когато чувам крясъка на някой кос по пладне, когато виждам ято гъски да се стрелкат над главата ми, когато соколарят пуска птица и я виждам да се издига високо и да се рее в небето. Бог вече не ми говори, когато това става по повеление на Хенри, с думите, които Хенри предпочита. Аз се крия от краля и съм глуха за неговия Бог.

Застанали сме на колене и се молим за здравето и безопасността на кралското семейство, когато за моя изненада в познатите думи бива ненадейно вмъкната нова молитва. Без дори да трепне от смущение, свещеникът повелява на моите придворни, на моите дами и на самата мен да въздадем благодарност за съпругата на краля, Катрин.

— Отправляме ти благодарност, о, Господи, че след толкова много странни злополуки, сполетели кралските бракове, Ти благоволи да го дариш със съпруга, толкова отговаряща на неговите желания, колкото копнееше той.

Не успявам да се сдържа: главата ми, сведена в израз на почтително покорство, рязко се повдига и срещам изненадания поглед на свещеника от Ричмънд, застанал при столовете на хористите. Той чете възхвалата за кралската съпруга от официален документ, наредили са му да го прочете така, както биха могли да му наредят да прочете някой нов закон. В своята лудост Хенри е наредил на всяка църква в Англия да благодари на Бога, че след много „странни злополуки“ по време на предишните му бракове, сега той има съпруга, която отговаря на изискванията му. Толкова съм възмутена от езика на този документ, от чувството, което се излъчва от него, и от факта, че трябва да слушам коленопреклонно това оскърбление, та в знак на протест почти се изправям на крака.

Изведнъж една ръка настойчиво ме сграбчва отзад за роклята и ме дръпва надолу. За миг се спъвам и отново падам на колене. Лоте, моята преводачка, ми отправя лека усмивка, приближава длани една към друга в олицетворение на набожността и затваря очи. Жестът ѝ ме успокоява. Това наистина е най-отблъскващо и грубо оскърбление; но да му отговоря, означава да се втурна през глава в опасността. Ако кралят иска от мен да падна на колене и да опиша себе си пред кралството като странен инцидент, тогава не е моя работа да изтъквам, че нашата женитба не беше инцидент, а добре планиран и внимателно обмислен договор, който той наруши по простата и достатъчна за него причина, че предпочете друга жена. Не е моя работа да изтъквам, че тъй като нашият брак беше истински и законен, сега той е или прелюбодеец, или двуженец, който живее в грях с друга съпруга. Не е моя работа да изтъквам, че ако малката Кити Хауърд, едно лекомислено дете с леко поведение, е единствената намерена от него жена, която съответства на вкусовете му, то тогава той трябва да е или

най-великият актьор, живял някога, или най-заблуденият глупак, женил се за момиче, достатъчно младо да му бъде дъщеря.

Сега Хенри е безумец, заслепен от любов към едно момиче като страдащ от старческо слабоумие глупак, и току-що нареди на цялата си страна да благодари на Бог за неговата глупост. Във всички църкви хората ще прехапват устни, за да сдържат усмивките си, честните и почтени мъже ще проклинат късмета, който ги кара да бъдат в лоното на църквата на Хенри, където в молитвите им са включени тези глупости. „Амин“, изричам на глас и когато се изправяме на крака за благословията, заставам пред свещеника със спокойно и набожно изражение. Единствената ми мисъл, докато излизаме от църквата, е че клетата принцеса Мери в Хънсдън сигурно се дави от възмущение пред тази обида към майка ѝ, пред това богохулство, че трябва да се моли за Кити Хауърд, и пред глупостта на баща си. Моля те, Господи, дано тя прояви достатъчно разум да не каже нищо. Изглежда, че независимо как е угодно на краля да постъпва, никой от нас не трябва да казва нищо.

Във вторник една от моите дами, загледана през прозореца, отбелязва:

— Идва посланикът: слиза от лодка и тича към градината. Какво ли се е случило?

Изправям се на крака. Доктор Харст никога не ме посещава, без първо да изпрати съобщение, че идва. Нещо трябва да се е случило в двора. Първата ми мисъл е за Елизабет или Мери, първото ми опасение е, че нещо им се е случило. Само ако бащата на Мери не я беше подтикнал да му се опълчи!

— Стойте тук — казвам кратко на жените си, намятам раменете си с шал и слизам да го посрещна.

Той влиза в коридора, докато аз слизам по стълбите, и веднага разбирам, че се е случило нещо сериозно.

— Какво има? — питам го на немски.

В отговор той поклаща глава и трябва да изчакам, докато слугите дойдат, поднесат му вино и бисквити и мога да отпратя всички от стаята.

— Какво има?

— Дойдох веднага, без да знам историята с подробности, защото искам да сте предупредена — казва той.

— Предупредена за какво? Не става дума за принцеса Мери, нали?

— Не. Става дума за кралицата.

— Тя чака дете?

Той поклаща глава:

— Не знам точно. Но от вчера стои затворена в покоите си. И кралят не иска да я вижда.

— Болна ли е? Той се ужасява да не прихване чума.

— Не. Не са повикани лекари.

— Нима е обвинена, че заговорничи срещу него? — изричам аз най-големия си страх.

— Ще ви кажа всичко, което знам, а съм го научил главно от слугата, когото внедрихме в покоите на краля. Както знаете, кралят и кралицата присъстваха на литургията в неделя, и свещеникът отправи благодарност за брака на краля.

— Знам.

— В неделя вечерта кралят бил мълчалив и вечерял сам, сякаш отново го измъчвала старата му болест. Не отишъл в покоите ѝ. В понеделник се заключил в покоите си, а кралицата стояла заключена в своите. Днес архиепископ Кранмър влязъл да говори с нея, и мълчаливо си излязъл.

Поглеждам го:

— Тя е била заключена в покоите си? А кралят се заключил в своите?

Той кимва мълчаливо.

— Какво мислите, че означава това?

— Мисля, че срещу кралицата е отправено обвинение. Но все още не можем да узнаем какво е обвинението. Това, за което трябва да помислим, е дали тя ще въвлече и вас.

— Мен?

— Ако тя бъде обвинена в папистки заговор или че е омагьосала краля, за да го направи импотентен, хората ще си спомнят, че вие бяхте обвинена в папистки заговор и че той е бил импотентен с вас. Хората ще си спомнят, че сте били приятелка с нея. Хората ще си спомнят, че по Коледа сте танцували с нея в двора и че около настъпването на

Великите пости, веднага щом сте си тръгнали, той се е разболял. Хората може да си помислят, че вие двете сте направили заговор срещу него. Може дори да кажат, че вие двете сте го урочасали.

Протягам ръка, сякаш за да го спра.

— Не, не.

— Знам, че не е вярно. Но трябва да вземем предвид най-лошото, което може да бъде казано. И да се опитаме да се предпазим от него. Да пиша ли на брат ви?

— Той няма да ми помогне — казвам мрачно. — Сама съм.

— Тогава трябва да се подготвим — казва той. — Имате ли добри коне в конюшните си?

Кимвам.

— Тогава ми дайте някакви пари и аз ще подготвя други коне, с които да стигнем чак до Дувър — казва той решително. — В момента, в който ми се стори, че нещата се обръщат срещу вас, можем да напуснем страната.

— Той ще затвори пристанищата — предупреждавам. — Миналия път го направи.

— Няма отново да се оставим да ни хванат в капан. Ще наема рибарска лодка, която да бъде на нашите услуги — казва той. — Сега знаем какво може да направи той. Знаем докъде е готов да стигне. Ще се измъкнем, още преди да са решили да ви арестуват.

Поглеждам към затворената врата.

— Някой от хората, които са на служба при мен, сигурно знае, че сте дошли да ме предупредите — казвам. — Точно както ние сме внедрили човек на служба при него, той сигурно е поставил шпионин тук. Наблюдават ме.

— Знам кой е този човек — казва доктор Харст с тиха наслада. — И той ще съобщи за днешното ми посещение, но няма да каже нищо повече. Сега той е мой слуга. Мисля, че сме в безопасност.

— В безопасност като мишки под ешафода — казвам горчиво.

Той кимва:

— Стига брадвата да се стовари върху други.

Потръпвам:

— Кой заслужава това? Не аз, но не и малката Кити Хауърд! Какво сме сторили тя и аз, освен да се омъжим за когото са ни наредили?

— Стига вие да се спасите от ешафода, моята работа ще бъде свършена — казва той. — Кралицата трябва да се обърне за помощ към собствените си приятели.

КАТРИН, ХАМПТЪН КОРТ, НОЕМВРИ 1541

Е, да видим, какво имам сега?

Изненада, изненада! Нямам никакви приятели, а си мислех, че имам десетки.

Нямам любовници, а си мислех, че ме преследват като истинска напаст.

Както се оказва, нямам дори близки — всички изчезнаха.

Нямам съпруг, понеже той не желае да ме вижда, и нямам дори изповедник, понеже сам архиепископът се превърна в мой инквизитор. Всички се държат толкова подло с мен и е толкова нечестно, че не знам какво да мисля или какво да кажа. Дойдоха при мен, когато танцувах с дамите си, и казаха, че кралят е заповядал да не излизам от покоите си.

За миг — такава съм глупачка, баба имаше право, когато казваше, че никога не е имало по-голяма глупачка от мен — си помислих, че това е представление на поетична драма и че някой, преоблечен в маскараден костюм, ще влезе и ще ме залови, а после друг маскиран човек ще пристигне да ме спаси и ще има турнир или мнима битка по реката или нещо забавно. В неделята цялата страна беше отпредила към Бог благодарствени молитви в моя чест, затова очаквах на следния ден да има някакво празненство. И така, стоях в стаята си, зад заключените врати, в очакване да влезе някой странстващ рицар или може би дори до прозореца ми да се приближи стълба или да има мнима обсада, може би кавалкада, влизаща в градината, и казаха на дамите си: „Очаквам, че това ще е някоя хубава шега!“ Но чакахме цял ден в стаята ми и макар че изтичах и си смених роклята, за да съм готова, никой не дойде и аз повиках музиканти и поисках да ни развеселят и тогава влезе архиепископ Кранмър и каза, че времето за танци е отминало.

О, той може да бъде толкова неучтив! Изглежда толкова сериозен, сякаш има нещо много нередно. А после ме пита за Франсис Деръм! Тъкмо за Франсис Деръм, който е на служба при мен единствено по молба на собствената ми почитаема баба! Сякаш аз съм

виновна! И всичко това, само защото някакъв жалък сплетничещ доносник е казал на архиепископа, че в Ламбет е имало флиртове, сякаш някого би трябвало да го е грижа за това сега! И трябва да кажа, че ако аз бях архиепископ, щях да се опитам да бъда по-почтен човек, а не да се вслушвам в подобни клюки.

Затова казвам, че всичко това е абсолютно невярно, и ако успея да се срещна с краля, лесно мога да го убедя да не се вслушва дори в една думичка срещу мен. И тогава милорд Кранмър ме изплашва истински, защото изрича с наистина ужасяващ глас: „Именно затова, мадам, няма да видите негово величество, докато името ви не бъде напълно изчистено. Ще разследваме всички обстоятелства, докато не потушим всички зловни клевети срещу вас.“

Е, аз не отговарям, защото знам, че зловните клевети срещу мен не могат да бъдат изцяло потушени, или каквото е там, но със сигурност всичко това в Ламбет беше просто история между едно момиче и един младеж, а сега аз съм омъжена за краля: кой би трябвало да се тревожи какво се е случило преди толкова много време? Та това е преди цял един живот, преди цели две години! Кого би трябвало изобщо да го е грижа за това сега?

Може би на сутринта всичко това ще отmine и ще бъде забравено. Понякога кралят има странни прищевки, настройва се срещу един или друг човек и нарежда да го обезглавят и често пъти след това съжалява. Той се настрои против горката кралица Ана от Клев, без да има причина за това, и тя се отърва, като получи двореца Ричмънд и стана неговата най-добра сестра. Така че ние отиваме да си легнем в бодро настроение и аз питам лейди Рочфорд какво мисли, а тя изглежда доста странно и казва, че според нея може и да се измъкна, ако запазя самообладание и отричам всичко. Подобна утеха звучи доста студено, изречена от нея, която е станала свидетелка как собственият ѝ съпруг отива на ешафода, след като е отрекъл всичко. Но аз не ѝ казвам това от страх да не я разгневя.

Катрин Тилни спи с мен. Когато идва в леглото, тя се засмива и казва, че сигурно ми се иска тя да беше Том Кълпепър. Не казвам нищо, защото наистина ми се иска да беше така. Искам го толкова много, че ми идва да заплача за него. Дълго след като тя е захъркала, лежа будна и ми се иска всичко да се беше развило различно за мен и Том да беше дошъл в къщата в Ламбет и може би да се беше сбил с

Франсис и може би да го беше убил, а след това да ме беше отвел и да се беше оженил за мен. Ако тогава беше дошъл да ме вземе, никога нямаше да стана кралица и да имам огърлица от плоски диаманти. Но щях да спя по цяла нощ в прегръдките му и понякога този избор ми се струва по-добър. Тази вечер този избор определено ми се струва по-добър.

Спя толкова зле, че в зори вече съм будна и лежа в тишината, докато сивата светлина проблясва през капациите на прозорците, и си мисля, че бих дала всичките си накити, за да видя Том Кълпепър и да чуя смеха му. Бих дала цялото си богатство, за да бъда в прегръдките му. Моля те, Господи, дано той знае, че ме държат насила в покоите ми, а не да си мисли, че страня от него. Би било твърде ужасно, ако, когато изляза, той ми се е обидил, че го пренебрегвам, и ухажва някоя друга. Бих умряла, ако той си хареса друго момиче. Наистина мисля, че сърцето ми ще бъде разбито.

Щях да му изпратя бележка, ако се осмелявах, но никой не трябва да излиза от покоите ми, а не смея да се доверя на някого от слугите да предаде съобщение. Носят ми закуска в покоите, не ми е позволено да излизам дори за да се храня. Не мога дори да ходя на църква: в покоите ми ще дойде изповедник, за да се помоли заедно с мен, преди архиепископът да дойде да говори с мен отново.

Наистина започвам да си мисля, че това не е правилно: може би е редно да възразя срещу него. Аз съм кралица на Англия. Не могат да ме държат в покоите ми, сякаш съм някакво непослушно момиче. Аз съм напълно пораснала, аз съм дама, аз принадлежа към рода Хауърд. Аз съм съпруга на краля. За коя ме мислят те? Аз съм кралица на Англия в края на краищата. Мисля, че ще говоря с архиепископа и ще му кажа, че не може да се отнася така с мен. Мисля за това, докато се изпълвам със силно възмущение и решавам да настоявам пред архиепископа, да се отнася към мен с подобаващото уважение.

А после той не идва! Цяла сутрин седим в стаята, опитвайки се да шием разни неща, опитвайки се да си придадем вид на сериозно заети, в случай че вратата внезапно се отвори и влезе негова светлост архиепископът. Но не! Едва в края на следобед — и това е един много мрачен следобед — вратата се отваря и той влиза: любезното му лице е много мрачно.

Всичките ми дами започват да се суетят развълнувано, сякаш самите те са ято невинни пеперуди, затворени заедно с вмирисан плужек. Аз оставам седнала: в края на краищата аз съм кралица. Просто ми се иска да можех да изглеждам както изглеждаше кралица Ана, когато дойдоха да я отведат. Тя наистина изглеждаше невинна, наистина изглеждаше несправедливо обвинена. Сега съжалявам, че подписах лист хартия с показания срещу нея. Сега осъзнавам колко изключително неприятно е да се съмняват в теб. Но откъде можех да знам, че един ден ще бъда в същото положение?

Архиепископът се приближава към мен, сякаш ужасно съжалява за нещо. Сложил си е тъжното изражение и сякаш води мислено някакъв ожесточен спор със себе си. За миг съм сигурна, че ще се извини, задето е бил толкова неучтив към мен вчера, ще ме помоли за прошка и ще ме освободи.

— Ваша светлост — казва много тихо той. — Толкова съм опечален да открия, че сте назначили в домакинството си онзи мъж Франсис Деръм.

За миг съм толкова удивена, че не казвам нищо. Това го знаят всички. Мили Боже, Франсис създаде достатъчно неприятности в двора, за да го знаят всички. Едва ли може да се каже, че е бил дискретен. Как може архиепископът да обявява това за свое откритие? Все едно да заявиш, че си открил град Хъл!

— Ами, да — казвам. — Това го знаят всички.

Той отново свежда очи, ръцете му се сключват върху покритото с расо шкембе.

— Знаем, че сте имали отношения с Деръм, когато сте били в къщата на баба си — казва той. — Той призна това.

О! Този глупак. Сега не мога да го отрека. За какво му е било да казва подобно нещо? За какво му са били тези невъздържани хвалби?

— Какво трябва да предположим, освен че злонамерено сте настанили възлюбения си на близък до вас пост? — пита той. — Така че да можете да се срещате всеки ден? Така че той да може да идва при вас без присъствието на вашите дами? Дори без да е съобщено за идването му?

— Ами недейте да предполагате нищо — казвам доста дръзко. — А той и без друго не ми е възлюбен. Къде е кралят? Искам да го видя.

— Били сте любовница на Деръм в Ламбет, не сте били девствена, когато сте се омъжили за краля, и Деръм е бил ваш любовник след женитбата ви — казва той. — Вие сте прелюбодейка.

— Не! — повтарям аз. Истината е безнадеждно смесена с лъжа, а и освен това не знам какво им е известно със сигурност. Само ако Франсис се беше родил с умението да си затваря устата! — Къде е кралят? Настоявам да го видя!

— Сам кралят ми заповяда да разследвам поведението ви — казва той. — Не можете да го видите, докато не отговорите на въпросите ми и името ви не бъде изчистено, така че по него да няма и петънце.

— Ще се видя с него! — Скачам на крака. — Не можете да ми попречите да отида при съпруга си. Това сигурно е противозаконно!

— И без друго него го няма.

— Няма ли го? — За миг изпитвам чувството, че подът се е разлюлял под забързаните ми крака, сякаш танцувам на някоя баржа. — Няма ли го? Къде е отишъл? Не може да си е отишъл. Отседнали сме тук, докато отидем в Уайтхол за Коледа. Няма къде другаде да отиде, той не би ме оставил тук просто така. Къде е отишъл?

— Отиде в двореца Оутландс.

— В Оутландс? — това е домът, в който се оженихме. Той никога не би отишъл там без мен. — Това е лъжа! Къде е отишъл? Това не може да е вярно!

— Трябваше да изпълня най-печалното задължение в живота си, да му кажа, че сте били любовница на Деръм и че се опасявам, че все още сте такава — казва Кранмър. — Бог е свидетел, че бих искал да му спестя тази новина. Помислих си, че ще си загуби ума от скръб, мисля, че разбихте сърцето му. Той замина веднага за Оутландс, като взе със себе си съвсем малка свита. Не желае да вижда никого: вие разбихте сърцето му и опростихте себе си.

— За Бога, не — изричам немощно. — О, за Бога, не — това наистина е много лошо, но ако е взел Томас със себе си, тогава поне най-скъпият ми любим е в безопасност, и не сме заподозрени. — Той ще бъде самотен без мен — казвам с надеждата, че архиепископът ще назове спътниците му.

— Той направо може да полудее от мъка — заявява той.

— О, Боже! — Е, какво мога да кажа? Кралят беше абсолютно луд още преди да се случи каквото и да било от тези неща, и вината за това наистина не може да се припише на мен.

— Той няма ли спътници? — питам хитро. Моля те, Господи, дано Томас е в безопасност.

— Камериерът му — отвърща той. Е, слава Богу, Томас не е в опасност. — Всичко, което можете да направите сега, е да си признаете.

— Но аз не съм направила нищо! — възкликвам.

— Приели сте Деръм на служба в домакинството си.

— По молба на баба ми. И той не е оставал насаме с мен, нито пък е правил нещо повече от това, да ме докосне по ръката — истинската ми невинност ми дава малко сили. — Ваше преосвещенство, много лошо сте сторили, че сте обезпокоили краля. Не знаете какъв е, когато се разгневи.

— Единственото, което можете да направите, е да си признаете.

Това така ми напомня на някой нещастник, тътрещ се към Смитфийлд с наръч дърва, за да бъде изгорен на кладата, че спирам и се изкикотвам, чисто и просто от ужас.

— Наистина, ваше преосвещенство, не съм направила нищо. И се изповядвам всеки ден, вие знаете това, и никога не съм сторила нищо.

— Смейте се? — възкликва той, ужасен.

— О, само от шока! — казвам нетърпеливо. — Трябва да ми позволите да отида в Оутландс, архиепископе. Наистина трябва. Трябва да видя краля и да му обясня.

— Не, трябва да обясните на мен, дете мое — казва сериозно той. — Трябва да ми кажете какво сте сторили в Ламбет и какво сте направили след това. Трябва да направите пълна и искрена изповед и може би тогава ще мога да ви спася от ешафода.

— Ешафода ли? — Изпищявам думата, сякаш не съм я чувала никога преди. — Какво имате предвид с „ешафода“?

— Ако сте изневерили на краля, това е акт на държавна измяна — казва той бавно и ясно, сякаш съм дете. — Държавната измяна се наказва със смърт. Сигурно знаете това.

— Но аз не съм му изменила — изломотвам аз. — Ешафодът! Мога да се закълна върху Библията. Мога да се закълна в живота си.

Никога не съм извършвала измяна, никога не съм извършила нищо! Питайте когото искате! Питайте когото искате! Аз съм добро момиче, вие знаете това, кралят ме нарича своята роза, своята роза без нито един трън. Аз нямам друга воля освен неговата...

— Наистина, ще трябва да се закълнете във всичко това върху Библията. И затова трябва да сте напълно сигурна, че нито думичка от казаното от вас не е лъжа. Сега ми разкажете какво се е случило между вас и онзи млад мъж в Ламбет. И помнете: Бог чува всяка дума, която изричате, а освен това ние вече разполагаме с неговите признания, той ни разказа всичко.

— Какво е признал? — питам аз.

— Няма значение. Вие ми разкажете какво направихте.

— Бях много млада — казвам. Крадешком вдигам очи към него, за да видя дали не е склонен да ме съжали. Да! Да! Очите му направо са пълни със сълзи. Това е толкова добър знак, че се изпълвам с много по-голяма увереност. — Бях много млада и се боя, че всички момичета в стаята на дамите бяха с лошо поведение. Те не ми бяха добри приятелки и съветнички.

Той кимва:

— Те пускаха младите мъже от домакинството да влизат в стаята на момичетата, така ли?

— Да. И Франсис дойде през нощта да ухажва друго момиче, но после си хареса мен — правя пауза. — Тя не беше и наполовина толкова хубава като мен, а тогава даже нямах тези прекрасни дрехи.

По някаква причина архиепископът въздиша:

— Това е суета. От вас се очаква да признаете греха, който сте извършили с младежа.

— Да! Признавам го. Много съм разстроена. Той беше много настоятелен. Настояваше. Кълнеше се, че е влюбен в мен и аз му повярвах. Бях много млада. Той ми обеща да се ожени за мен. Мислех, че сме женени. Той настоя.

— Той дойде ли в леглото ви?

Иска ми се да кажа „не“. Но ако този глупак Деръм им е разказал всичко, тогава аз мога единствено да се постарая нещата да изглеждат по-добре.

— Да. Не го поканих, но той настоя. Принуди ме.

— Насилил ви е?

— Да, почти.

— Вие не се ли развикахте? Били сте в стаята заедно с всички останали млади дами? Те щяха да ви чуят.

— Оставих го да го направи. Но не го исках.

— Значи той е легнал с вас?

— Да. Но никога не е бил гол.

— Напълно облечен ли беше?

— Искам да кажа, че никога не беше гол, освен когато си свали панталона. Тогава беше.

— Беше какво?

— Тогава беше гол — дори на мен това ми звучи неубедително.

— И е отнел девствеността ви.

Не виждам как бих могла да се измъкна от това.

— Тъ...

— Бил е ваш любовник.

— Не мисля...

Той се изправя, сякаш се готви да си върви.

— Това изобщо не ви е от полза. Не мога да ви спася, ако ме лъжете.

Толкова се боя да не си тръгне, че надавам вик, затичвам се след него и гохващам за ръката.

— Моля ви, ваше преосвещенство, ще ви кажа. Просто толкова се срамувам и толкова съжалявам... — вече ридая: той изглежда толкова строг и суров, и ако не вземе моята страна, как ще обясня всичко това на краля? Страхувам се от архиепископа; от краля обаче изпитвам абсолютен ужас.

— Говорете. Легнали сте с него. Държали сте се един с друг като мъж и жена.

— Да — казвам аз, подтикната към искреност. — Да, държахме се като мъж и жена.

Той отдръпва ръка от мен, сякаш имам някаква кожна болест и затова не иска да ме докосва. Сякаш съм прокажена. Аз, която само преди два дни бях толкова ценна, та цялата страна благодареше на Бог, задето кралят ме е намерил! Не е възможно. Не е възможно всичко да се обърка толкова бързо.

— Ще обмисля изповедта ви — казва той. — Ще я отправя към Бог в молитва. Трябва да кажа на краля. Ще обмислим пред какви

обвинения ще трябва да се изправите.

— Не можем ли просто да забравим, че всичко това се е случило? — прошепвам, като кърша ръце; пръстените натежават върху пръстите ми. — Беше толкова отдавна. Беше преди години. Никой дори не може да си го спомни. Не е нужно кралят да знае, вие сам го казахте, това ще разбие сърцето му. Просто му кажете, че нищо важно не се е случило, и попитайте не може ли всичко да си бъде както преди?

Той ме поглежда, сякаш съм напълно луда.

— Кралица Катрин — внимателно казва той. — Вие предадохте краля на Англия. Наказанието е смърт. Не можете ли да разберете това?

— Но всичко това беше много преди да се омъжа — изхленчвам. — Не беше измяна спрямо краля. Аз дори не го бях срещнала. Нима кралят няма да ми прости за момичешките ми грешки? — чувствам как риданията се надигат в гърлото ми и не мога да ги удържа. — Той със сигурност няма да ме съди жестоко за грешките в детството ми, когато не бях нищо повече от зле пазено момиченце? — преглъщам. — Със сигурност негово величество ще прояви добрина към мен? Той ме обичаше, а аз го направих толкова щастлив. Той благодари на Бог за мен, а това, това е нищо — сълзите се леят като порой по лицето ми. Съжалението ми не е престорено — изпитвам истински ужас да стоя тук, изправена пред този ужасен човек, да се оплитам в лъжи, за да накарам нещата да изглеждат по-добре. — Моля ви, сър, моля ви, простете ми. Моля ви, кажете на краля, че не съм извършила никаква сериозна простъпка.

Архиепископът се отдръпва от мен.

— Успокойте се. Успокойте се. Сега няма да говорим повече.

— Кажете, че ще ми простите, кажете, че кралят ще ми прости.

— Надявам се, че ще го направи. Надявам се, че може да го направи. Надявам се, че може да бъдете спасена.

Вкопчвам се в него, ридаейки невъздържано.

— Не можете да си отидете, докато не ми обещаете, че ще бъда в безопасност.

Той се помъква към вратата, макар че съм се вкопчила в него като плачещо дете.

— Мадам, трябва да се успокоите.

— Как мога да съм спокойна, когато ми казвате, че кралят ми е сърдит? Когато ми казвате, че наказанието е смърт? Как мога да бъде спокойна? Аз съм само на шестнайсет, не мога да бъда обвинена, не мога да бъда...

— Пуснете ме, мадам, това поведение не ви е от полза.

— Няма да си тръгнете, без да ме благословите.

Той ме отблъсква от себе си, а след това бързо прави кръстния знак във въздуха над главата ми.

— Ето. Ето ви, *in nomine... filii...*^[1], ето, а сега се успокойте.

Хвърлям се на пода, за да избухна в ридания, но чувам как вратата се затваря зад гърба му и макар че той не е там да ме види, не мога да спра да плача. Дори когато вътрешната врата се отваря и моите дами влизат, продължавам да плача. Дори когато те започват да пърхат около мен и да ме потупват по главата, отказвам да седна и да се развеселя. Сега толкова се страхувам, толкова много се страхувам.

---

[1] В името на Сина... (лат.) — Б.пр. ↑

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ХАМПТЪН КОРТ, НОЕМВРИ 1541

Онзи дявол архиепископът почти е изкарал ума на момичето от страх и сега тя не знае дали да лъже, или да си признае. Негова светлост херцогът го придружи на ново посещение и докато се опитват да издърпат ридаещата кралица от леглото ѝ, той спира до мен.

— Тя ще си признае ли за Кълпепър? — прошепва той, толкова ниско, че трябва да се облегна на него, за да чуя думите му.

— Ако оставите архиепископа да я обработи, тя ще е готова да признае всичко — предупреждавам го с припрян шепот. — Не мога да я накарам да си мълчи. Той я изтезава с надежди, а после я заплашва с проклятие. Тя е само едно глупаво момиче, а той изглежда решен да я сломи. Ще я подлуди, ако продължава да я заплашва.

Той се изсмива кратко, смехът му прозвучава почти като стон.

— За нея ще е по-добре да се моли за лудост: това може да се окаже единственото ѝ спасение — казва той. — Милостиви Боже. Две племенници като кралици на Англия и двете свършват на ешафода!

— Какво би могло да я спаси?

— Не могат да я екзекутират, ако е луда — казва той небрежно. — Не могат да предявят обвинение в държавна измяна срещу луд човек. Ще трябва да я изпратят в манастир. Мили Боже, тя ли пици сега?

Зловещите викове на Кити Хауърд, молеща за пощада, отекват из покоите ѝ, докато жените се опитват да я издърпат, за да се изправи пред архиепископа.

— Какво ще направите? — питам настоятелно. — Това не може да продължава.

— Ще се опитам да не се замесвам в това — казва мрачно той. — Надявах се днес да я видя нормална. Щях да я посъветвам да се признае за виновна по отношение на Деръм и да отрича за Кълпепър: в такъв случай не е направила нищо по-лошо от това да се омъжи при наличието на предишно обещание за брак като Ана Клев. Можеше да ѝ

се размине. Може би той дори щеше да я приеме обратно. Но ако продължава така, тя ще се убие, преди палачът да стигне до нея.

— Да не се замесвате ли? — настоявам. — Ами аз?

Лицето му е като кремък:

— Какво за вас?

— Ще приема френския граф — казвам му бързо. — Какъвто и да е договорът, ще го приема. Няколко години ще живея с него във Франция или където иска. Ще се спотайвам, докато кралят се съвземе от това. Не мога отново да отида в изгнание, не мога да се върна в Бликлинг. Не мога да го понеса. Не мога да преживея отново всичко това. Наистина не мога. Ще приема френския граф дори без добро споразумение. Дори и да е стар и грозен, дори и да е обезобразен, ще приема френския граф.

Херцогът надава внезапен висок, подобен на вик смях — като мечка, срещу която са насъскали кучетата — изревавайки в лицето ми. Отдръпвам се, но веселието му е ужасяващо искрено. В тези ужасни стаи, пълни с жени, които крещат на Катрин да се овладее, и с нейния ужасен, пронизителен вой и с молитвите на архиепископа, изричани на висок глас, за да заглушат шума, херцогът реве от смях.

— Френски граф! — изревава той. — Френски граф! Вие да не сте луда? Да не би да сте полудели също като моята племенница?

— Какво? — питам аз, съвсем озадачена. — На какво се смеете? Тихо, милорд. Тихо. Няма нищо за смях.

— Нищо за смях? — той не може да се сдържи. — Никога не е имало никакъв френски граф. Никога не би могло да има никакъв френски граф. Никога няма да има никакъв френски граф или английски херцог, или пък английски барон. Никога няма да има испански дон или италиански принц. Никой мъж на света никога не би ви пожелал. Толкова ли сте глупава, та да не знаете това?

— Но вие казахте...

— Казах всичко, каквото очаквахте да чуете, за да ви накарам да продължавате да работите за мен, така както вие щяхте да сте готова да кажете всичко, което е изгодно за собствените ви цели. Но никога не съм си и помислял, че наистина сте ми повярвали. Не знаете ли какво мислят за вас мъжете?

Чувствам как краката ми започват да треперят, същото е като онзи път, преди, когато разбрах, че ще трябва да ги предам. Когато

разбрах, че ще трябва да залича неискреността от лицето си.

— Не зная — казвам. — Не искам да знам.

Ръцете му се отпускат грубо върху раменете ми и той ме придърпва до едно от скъпите украсени със злато огледала на кралицата. В мекото сребърно отражение виждам собствените си широко разтворени очи, които отвърщат на погледа ми, и лицето му, сурово и неумолимо като лицето на самата Смърт.

— Погледнете — казва той. — Погледнете се и узнайте коя сте: вие, лъжкиньо, вие, невярна съпруго. Никой мъж на света не би се оженил за вас. Вие сте известна надлъж и нашир из Европа като жената, изпратила собствения си съпруг и зълва си в ръцете на палача. Позната сте във всеки кралски двор на Европа като жена, толкова безчестна и подла, че изпрати съпруга си да бъде обесен... — той ме разтърсва... — да бъде съсечен, докато е още жив, в мокрите си от урина панталони — той отново ме разтърсва, — да бъде разпорен от члена до гърлото, да види как изваждат стомаха, черния му дроб и червата му и му ги показват, да умре от кръвозагуба, докато горят пред очите му черния дроб и сърцето, стомаха и белите му дробове — той отново ме разтърсва, — а накрая да бъде разсечен на четири като животно върху дръвника на касапина: главата, ръцете и краката.

— Не са му направили това — прошепвам, но устните на отражението ми в огледалото едва помръдват.

— Не благодарение на вас — казва той. — Това си спомнят хората. Кралят, неговият най-голям враг, му спести изтезанието, на което го бяхте изпратили вие. Кралят позволи той да бъде обезглавен, но вие го изпратихте да бъде изкормен. Вие, на свидетелската скамейка, заклевайки се, че той и Ана са били любовници, че той е възсядал собствената си сестра, че се е отдал на содомия, на скотоложство, с половината двор, заклевайки се, че те са кроили заговор за смъртта на краля, отнемайки му живота чрез клетвите си, изпращайки го на смърт, на каквато не бихте изпратили и куче.

— Планът беше ваш — в огледалото лицето ми е позеленяло, толкова ми е лошо и ми се повдига, докато истината най-сетне бива изричана гласно, тъмните ми очи са изпъкнали от ужас. — Този план беше ваш, не мой. Няма да допусна да бъда обвинявана за него. Вие казахте, че ще ги спасим. Че ще бъдат помилвани, ако дадем показания и те се признаят за виновни.

— Вие знаехте, че това е лъжа — той ме разтърсва, както териер разтърсва плъх. — Вие знаехте, лъжкиня такава. Никога не сте заставали на свидетелското място, за да го спасите. Заехте свидетелското място, за да спасите своята титла и богатството си, нарекохте го свое наследство, наследството на Болейн. Знаехте, че ако дадете показания срещу собствения си съпруг, кралят ще ви позволи да си запазите титлата и земите. В крайна сметка вие искахте единствено това. Интересуваше ви единствено това. Изпратихте този млад мъж и онази красавица, сестра му, на ешафода, за да можете да спасите собствената си страхлива кожа и нищожната си титла. Изпратихте ги на смърт, жестока смърт, задето бяха красиви и весели, защото бяха щастливи заедно, и заради това, че пренебрегнаха вас. Вие сте олицетворение на злобата, ревността и извратената похот. Мислите ли, че някой мъж би ви поверил отново титла? Мислите ли, че който и да е мъж би рискувал да ви нарече съпруга? След всичко това?

— Щях да го спася — озъбвам се на двама ни в огледалото. — Обвиних го, за да може да направи признания и да бъде помилван. Щях да го спася.

— Вие сте убийца, по-страшна от краля — казва той грубо, и ме отблъсва настрана. Отскачам от стената и сграбчвам гоблена, за да се задържа. — Вие свидетелствахте срещу собствената си зълва и съпруга си, стояхте безучастно до постелята, докато Джейн Сиймор умираше, свидетелствахте срещу Ана Клев и бяхте готова да я видите обезглавена, а сега, без съмнение, ще видите как друга ваша братовчедка отива на ешафода и съм напълно убеден, че ще свидетелствате срещу нея.

— Обичах го — казвам упорито, хващайки се за единственото обвинение, което ми е непоносимо да чуя. — Няма да отречете, че аз обичах Джордж. Обичах го с цялото си сърце.

— Тогава сте нещо по-лошо от лъжкиня и неискрена приятелка — казва той студено. — Защото вашата любов доведе обичания от вас мъж до изключително жалка смърт. Вашата любов е по-лоша от омразата. Десетки мразеха Джордж Болейн, но именно вашите любящи думи го изпратиха на смърт. Нима не виждате колко сте зла?

— Ако той беше останал до мен, ако ми беше останал верен, щях да го спася — извиквам, измъчвана от собствената си болка. — Ако ме

беше обичал, както обичаше нея, ако ме беше допуснал в живота си, ако му бях толкова скъпа, колкото беше тя...

— Той никога нямаше да остане до вас — казва херцогът с отровно презрение в гласа. — Той никога нямаше да ви обикне. Вашият баща го купи с богатство, но никой човек и никакво богатство не биха могли да ви направят привлекателна и обичана. Джордж ви презираше, а Ана и Мери ви се присмиваха. Това е причината, поради която ги обвинихте, в цялата тази лъжа за възвишената саможертва няма и късче истина. Вие ги обвинихте, защото ако не можехте да имате Джордж, бихте предпочели по-скоро да го видите мъртъв, отколкото че обича сестра си.

— Тя се изпречи между нас — изхълцвам.

— Между вас се изпречиха неговите хрътки, неговите коне. Той обичаше конете в конюшната си, обичаше ястребите в клетките си повече, отколкото обичаше вас. А вие бяхте готова да убиете всички тях — коне, хрътки и ястреби — чисто и просто от ревност. Вие сте зла жена, Джейн и аз ви използвах така, както бих използвал мръсен парцал. Но сега приключих с онази малка глупачка Катрин, приключих и с вас. Можете да я посъветвате да се спасява по най-добрия възможен начин. Можете да свидетелствате в нейна полза, можете да свидетелствате против нея. Не ме е грижа за нито една от вас.

Усещам стената зад гърба си и се отгласвам напред, за да го погледна гневно в лицето.

— Няма да позволя да се отнасяте така с мен — казвам. — Аз не съм парцал, аз съм ваша съюзница. Ако се обърнете против мен, ще съжалявате. Знам всички тайни. Достатъчно, за да я изпратя на ешафода, достатъчно, за да изпратя там и вас. Ще я унищожа, а заедно с нея — и вас — вече се задъхвам, пламнала от ярост. — Ще я отведа до ешафода, а заедно с нея и всеки Хауърд. Дори и ако този път умра и самата аз!

Той отново се засмива, но сега е спокоен, гневът му е отминал.

— Тя е загубена кауза — казва той. — Кралят е приключил с нея. Аз приключих с нея. Мога да спася себе си и ще го направя. Вие ще паднете заедно с блудницата. Не може да се отървете два пъти.

— Ще кажа на архиепископа за Кълпепър — заплашвам аз. — Ще му кажа, че вашият план е бил те да станат любовници. Че сте ми казали да направя така, че да се съберат.

— Можете да кажете каквото искате — отвърща той безгрижно. — Няма да имате доказателства. Има само едно лице, което е видно да носи съобщения и да го пуска в покоите й. Това сте вие. Всичко, което кажете, за да ме уличите, ще посочи към вашата вина. Вие ще умрете заради това, и Бог ми е свидетел, изобщо не ме е грижа.

Тогава изпищявам. Изпищявам, падам на колене и се вкопчвам в глезените му.

— Не казвайте това. Аз ви служих, служа ви от години, бях ваша най-предана слугиня, а не получих почти никаква отплата. Измъкнете ме оттук, а тя може да умре, и Кълпепър също може да умре, но аз ще бъда в безопасност с вас.

Херцогът бавно се навежда и отмества ръцете ми, сякаш съм някакъв лепкав плевел, увил се неприятно около краката му.

— Не, не — казва той, сякаш е изгубил всякакъв интерес към разговора. — Не. Тя не може да бъде спасена, а аз не бих си помръднал и пръста, за да спася вас. Светът ще бъде по-добро място, когато бъдете мъртва, Джейн Болейн. На никого няма да липсвате.

— Аз съм ваша — вдигам поглед към него, но не се осмелявам да го сграбча отново, и така той се отдалечава от мен, за да почука на вратата към външния свят, където пазачите, които някога стояха отвън, за да не пускат никого да влиза, сега ни държат заключени вътре. — Аз съм ваша — изкрещявам. — От сърце и душа. Обичам ви.

— Аз не ви искам — отбелязва той. — Никой не ви иска. А последният мъж, когото обещахте да обичате, умря заради вашите показания. Вие сте противно същество, Джейн Болейн, ако питат мен, палачът може да довърши онова, което дяволът започна — той спира с ръка върху дръжката на вратата, когато му хрумва някаква мисъл. — Смятам, че ще бъдете обезглавена на Тауър Грийн, където убиха Ана — казва той. — Ето ви една ирония на съдбата. Бих си помислил, че тя и брат й сигурно се смеят в ада, докато ви чакат.

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, НОЕМВРИ

1541

Преместиха Кити Хауърд в Сионското абатство и я държат като затворничка, само с няколко от дамите ѝ. Арестуваха двама млади мъже от домакинството на баба ѝ и те ще бъдат изтезавани, докато признаят каквото им е известно, а после ще бъдат изтезавани, докато признаят онова, което искат да чуят от тях. Дамите ѝ, които се ползваха с нейното доверие, също са отведени в Тауър за разпит. Негово величество кралят се е върнал от двореца Оутландс, където се беше усамотил да размишлява, и отново е дошъл в Хамптън Корт. Казват, че е много мълчалив, много опечален, но не и разгневен. Трябва да благодарим на Бога, че не е разгневен. Ако не изпадне в някой от пристъпите си на отмъстителна ярост, може би ще потъне в самосъжаление и ще изпрати кралицата в изгнание. Ще анулира брака си с нея на основание отвратителното ѝ поведение — това са точните думи, които е изрекъл пред парламента. Дай Боже да се съгласят с него, че тя не е подходяща за кралица, и бедното дете да може да бъде освободено, а приятелите ѝ да се приберат у дома.

Тя би могла да отиде във Франция: ще бъде истинска наслада за придворните там, на които суетността и хубостта ѝ ще се сторят съблазнителна гледка. Или навярно би могла да бъде убедена да живее на село, както живея аз, и също да се нарече сестра на краля. Би могла дори да дойде да живее при мен и можем да бъдем приятелки, както в старите дни, когато аз бях нежеланата от него кралица, а тя беше желаната от него придворна дама. Тя може да бъде изпратена на хиляда различни места, където не може да навреди на краля и където глупостта ѝ може да кара хората да се смеят и където би могла да съзрее и да се превърне в разумна жена. Със сигурност всички са съгласни, че тя не може да бъде екзекутирана. Тя просто е твърде млада, за да бъде екзекутирана. Това не е жена като Ана Болейн, която кроеше планове и с хитрост си проправяше път към трона с продължили шест години усилия, а след това беше погубена от

собствената си амбиция. Това е момиче, чиято способност за преценка е не по-голяма от тази на някое от нейните котенца. Никой не би могъл да е толкова безчувствен и суров, че да изпрати такова дете на дръвника. Слава Богу, кралят е тъжен, а не разгневен. Моля те, Господи, дано парламентът да го посъветва, че бракът може да бъде анулиран, и дано дадат небесата архиепископ Кранмър да се задоволи с изпадането на кралицата в немилост заради любовните прегрешения от детството ѝ и да не започне да разследва лекомислените ѝ постъпки след брака.

Не знам какво става в двора тези дни, но я видях на Коледа и на Нова година, и тогава си помислих, че е готова за любовник и се надява на любов. И как би могла да се спре? Тя е момиче, навлизащо в женствеността, омъжена за съпруг, достатъчно стар да ѝ бъде баща, един болнав мъж, импотентен мъж, може би дори луд. При тези обстоятелства дори една разумна млада жена щеше да се обърне за приятелство и утеха към някой от младите мъже, които се събират около нея. А Катрин е кокетка.

Доктор Харст пристига на кон от Лондон да ме види и в мига, щом пристига, отпраща дамите ми, за да можем да говорим насаме. От това разбирам, че новините от двора са мрачни.

— Какви са новините за кралицата? — питам го веднага щом те излизат от стаята и сме се настанили пред огъня един до друг като заговорници.

— Все още я разпитват — казва той. — Ако има да се научи още нещо, ще го изтръгнат от нея. Държат я затворена в покоите ѝ в Сион, не ѝ е позволено да се среща с никого. Не я пускат дори да се разхожда навън в градината. Чичо ѝ я е изоставил и тя няма приятели. Четири от дамите ѝ са затворени под ключ заедно с нея: биха си тръгнали, ако можеха. Най-близките ѝ приятели са арестувани и ги разпитват в Тауър. Казват, че тя плаче непрекъснато и ги умолява да ѝ простят. Твърде разстроена е, за да се храни или да спи. Казват, че е решила да умре от глад.

— Бог да е на помощ на бедната малка Кити — казвам аз. — Бог да ѝ е на помощ. Но те със сигурност имат достатъчно доказателства за анулирането на брака ѝ с краля? Той разполага с достатъчно доказателства, за да се разведе с нея и да я пусне да си върви?

— Не, сега търсят доказателства за по-лоши неща — кратко казва той.

И двамата замълчаваме. И двамата знаем какво има предвид той с това, и двамата се опасяваме, че може да има по-лоши неща за откриване.

— Дойдох да ви видя заради нещо още по-сериозно — казва той.

— Мили Боже, какво по-лошо може да има?

— Научих, че кралят обмисля да ви приеме обратно като своя съпруга.

За миг съм толкова зашеметена, че не мога да кажа нищо, после сграбчвам украсените с резба ръкохватки на креслото си и гледам как връхчетата на пръстите ми побеляват.

— Невъзможно е да имате предвид това.

— Точно това имам предвид. Франсоа, кралят на Франция, силно желае вие двамата да сключите повторен брак и брат ви и кралят да се съюзят с него във война срещу Испания.

— Кралят иска нов съюз с брат ми?

— Срещу Испания.

— Могат да направят това без мен! Могат да сключат съюз без мен!

— Кралят на Франция и вашият брат искат да бъдете възстановена като кралица, а кралят иска да се отърве от спомена за Катрин. Ще бъде точно както е било. Ще бъде, сякаш тя никога не е съществувала. Сякаш вие току-що сте пристигнали в Англия и всичко може да протече по план.

— Той е Хенри Английски, но дори той не може да върне времето назад! — изкрещявам, оттласвам се, за да стана от стола си, и започвам да крача из стаята. — Няма да го направя. Не се осмелявам да го направя. Той ще нареди да ме убият, преди да е изтекла и една година. Той е човек, който избива съпругите си. Той взема някоя жена и я унищожавя. Това се е превърнало в негов навик. Това ще ме убие!

— Ако той се държи почтено с вас...

— Доктор Харст, спасих се от него веднъж, аз съм единствената му съпруга, измъкнала се жива от брака! Не мога да се върна, за да си сложа главата на дръвника.

— Уведомен съм, че той ще ви предложи гаранции...

— Това е Хенри Английски! — Нахвърлям се върху посланика.
— Това е човек, който е убил три съпруги, а сега строи ешафода за четвъртата! Не съществуват гаранции. Той е убиец. Ако ме изпратите в леглото му, аз съм мъртва.

— Той ще се разведе с кралица Катрин, сигурен съм в това. Поставил е въпроса пред парламента. Те знаят, че тя не е била девствена, когато се е омъжила за него. Вестта за скандалното ѝ поведение е разпратена до посланиците във всички кралски дворове в Европа, за да я съобщят. Тя е публично назована като блудница. Той ще я отхвърли. Няма да я убие.

— Как можете да сте толкова сигурен?

— Той няма причина да я убива — казва внимателно той. — Вие сте превъзбудена, не разсъждавате ясно. Тя се омъжи за него под фалшиви претенции, това е грях и тя се е провинила. Той обяви това. Но тъй като не са били женени, тя не го е направила рогоносец. Той няма причина да прави друго, освен да я остави да си отиде.

— Тогава защо търси още доказателства срещу нея? — питам аз.
— След като разполага с достатъчно показания, за да я заклейми като блудница, да я опозори и да се разведе с нея? Защо са му нужни още доказателства?

— За да накаже мъжете — отвръща той.

Очите ни се срещат: никой от нас не знае в какво дръзваме да вярваме.

— Страхувам се от него — казвам нещастно.

— И би трябвало, той е страховит крал. Но той се разведе с вас и спази дадената пред вас дума. Сключи справедливо споразумение с вас и се погрижи да живеете в мир и благоденствие. Може би ще се разведе с нея и ще склучи споразумение с нея, може би сега такъв е начинът му на действие. Тогава може да поиска отново да се ожени за вас.

— Не мога — казвам тихо. — Повярвайте ми, доктор Харст, дори ако сте прав и той се покаже милостив, дори великодушен към Катрин, не бих посмяла да се омъжа за него. Не мога да понеса отново да съм омъжена за него. Все още всяка сутрин коленопреклонно благодаря на Бог, че имах късмет да се измъкна предния път. Когато съветниците ви попитат, или брат ми ви попита, или френският посланик ви попита, трябва да им кажете, че съм приела положението на неомъжена, сама

жена. Смятам се за обвързана с предишно обещание за брак, както каза сам кралят. Точно както каза той: аз не съм свободна да се омъжа. Убедете ги, че това е невъзможно. Кълна се, че не мога да го направя. Няма да сложа отново главата си на дръвника и да чакам да чуя изсвистяването на стоварващата се секира.

КАТРИН, СИОНСКОТО АБАТСТВО, НОЕМВРИ 1541

Е, да видим, какво имам сега?

Трябва да кажа, че положението ми никак не е добро.

Имам шест френски шапчици, поръбени със злато. Имам шест чифта ръкавели, имам шест обикновени фусти, имам шест рокли: те са в тъмносиньо, черно, тъмнозелено и сиво. Нямам накити, нямам играчки. Дори котенцето ми го няма. Сър Томас Сиймор — само си представете, един Сиймор да отнема имуществото на една Хауърд! Само си помислете колко противно ни е това! — отнесе от покоите ми всичко, което кралят ми подари, за да му бъде върнато. Така че, както се оказва, всички неща, които броях преди, всъщност никога не са били наистина мои. Изобщо не са ми били подарени, а само дадени назаем.

Имам три стаи с много грозни гоблени по стените. В едната живеят слугите ми, а аз живея в другите две със своята полусестра Изабел, лейди Бейнтън и още две дами. Нито една от тях, с изключение на Изабел, на която е наредено да ме накара да осъзная греха си, не ми говори, тъй като им е омразно положението, в което се оказват заради моята порочност. Трябва да кажа, че заради това те са много лоши компаньонки в такова ограничено пространство. Изповедникът ми е готов да се отзове, когато го повикам, ако съм толкова глупава, че да си изпрося смъртта, като призная пред него онова, което отрекох пред всички други, а два пъти на ден Изабел ме хока, сякаш съм ѝ слугиня. Имам няколко молитвеника, както и Библията. Имам малко ръкоделие, с което да се занимавам, някакви ризи за бедните: но нима те вече нямат достатъчно ризи? Нямам пажове, нито придворни, нито пък шутове, музиканти или певци. Отведоха дори малките ми кученца и знам, че те ще тъгуват горчиво за мен.

Всичките ми приятели си отидоха. Чичо ми изчезна като утринната мъгла и ми съобщи, че повечето хора от свитата ми —

лейди Рочфорд и Франсис Деръм, Катрин Тилни и Джоан Булмър, Маргарет Мортън и Агнес Рестуолд — са в Тауър и ги разпитват за мен.

Но което е още по-лошо, днес научих, че са отвели в Тауър също и Томас Кълпепър. Бедният ми, красив Томас! Мисълта как бива арестуван от някакъв грозен войник е ужасна, но мисълта как разпитват моя Томас ме кара да падна на колене, да заровя лице в грубия чаршаф на леглото си и да заплача. Само ако бяхме избягали, когато най-напред разбрахме, че сме влюбени. Само ако той беше дошъл да ме отведе още преди изобщо да отида в двора, когато бях още момиче в Ламбет. Само да бях му казала, че съм негова, само негова, когато най-напред дойдох в двора, преди всичко това да се обърка.

— Искате ли да видите изповедника си? — пита студено лейди Бейнтън, когато ме открива да плача. Сигурно са ѝ наредили да каже това: нямат търпение да рухна и да си кажа всичко.

— Не — казвам бързо. — Нямам какво да изповядвам.

А най-ужасното е, че това са стеите на лейди Маргарет Дъглас, където я държаха сама, в мълчание, заради престъплението да се влюби. Само си представете! Тя е била тук точно като мен, разхождайки се от една стая в друга, и после обратно, арестувана за това, че обича един мъж, без да знае какво може да бъде обвинението, нито каква може да бъде присъдата, нито кога ще се стовари ударът. Била е тук съвсем сама, в немилост в продължение на тринайсет месеца, надявайки се, че кралят ще ѝ прости, питайки се какво ще стане. Отведоха я само преди няколко дни, за да направят място за мен — не мога да повярвам! — отведоха я в Кенингхол, където ще я затворят отново, докато кралят ѝ прости: ако изобщо някога ѝ прости.

Мисля си за нея: млада жена, съвсем малко по-възрастна от мен, държана под ключ и сама точно като мен, затворена заради престъплението да обича мъж, отвърнал на любовта ѝ, и сега ми се иска да бях отишла да падна на колене пред краля и да го бях помолила да бъде снизходителен към нея. Но как можех да знам, че един ден аз ще съм в съвсем същото положение? В същите тези стаи? Заподозряна, че съм млада влюбена жена, точно като нея? Искане ми се да му бях казала, че тя е само млада и може би глупава, и трябва да бъде напътствана, а не арестувана и наказана. Но аз не се застъпих за нея,

нито за бедната Маргарет Поул, нито за всички онези мъже и жени в Смитфийлд. Не се застъпих за хората от север, опълчили се срещу него. Не казах нито дума в защита на Томас Кромуел, а се омъжих в деня на смъртта му, без да изпитам жалост дори за миг. Не се застъпих за дъщерята на краля, принцеса Мери, а по-лошо: оплаквах се от нея. Не се застъпих дори за собствената си господарка и кралица, Ана, която обичах. Обещах ѝ предаността и приятелството си и въпреки това, когато поискаха това от мен, подписах документ срещу нея, без да си направя труда да го прочета. А сега никой няма да падне на колене и да поиска милост за мен.

Разбира се, аз не знам какво става. Ако заедно с Франсис Деръм са арестували и Хенри Манокс, той ще им каже всичко, което искат да чуят. Не се разделихме с добро, а той не обича Франсис. Ще им каже, че двамата сме били почти любовници, а после със сигурност ще им каже, че аз съм го зарязала и съм се хванала с Франсис Деръм. Името ми ще бъде напълно опетнено, а баба ми ще изпадне в ярост.

Предполагам, че ще питат момичетата от Ламбет за всичко, свързано с мен. Агнес Рестуолд и Джоан Булмър не хранят в сърцата си особено приятелски чувства към мен. Харесвах ме достатъчно, когато бях кралица, която можеше да раздава благоволение, но няма да ме защитят, нито да излъжат заради мен. А ако измъкнат половин дузина от останалите от безинтересния живот, който водят, те ще са готови да кажат всичко заради едно пътуване до Лондон. Не се съмнявам, че ако попитат Джоан Булмър нещо за Франсис, тя ще им разкаже всичко. Всички момичета в Норфолк Хаус до едно знаят, че Франсис ме нарече своя съпруга и аз отвърях на чувствата му. Че той сподели легло с мен, сякаш бяхме съпруг и съпруга, а аз не знаех — честно казано — дали сме женени, или не. Никога не съм се замисляла истински за това. Катрин Тилни достатъчно бързо ще им разкаже всичко за Ламбет: само се надявам да не я питат за Линкълн или Понтефракт или Хъл. Ако започне да им разказва за нощите, в които съм отсъствала от стаята си, това ще ги отведе до Томас. О, Господи, само да не бях го поглеждала никога. Сега той щеше да е в безопасност и аз също.

Ако говорят с Маргарет Мортън, тя ще им разкаже, че съм ѝ се накарала, когато се опита да отвори вратата на спалнята ми и откри, че е заключена. Томас, скъпият Томас, беше с мен в леглото и трябваше

да притичам през стаята и да ѝ изкрещя да проявява повече уважение, като държах вратата полузатворена, за да скрия Томас. Тя ми се изсмя в лицето: знаеше, че вътре има някой. О, Господи, само да не се бях карала с всички тях толкова често. Ако с помощта на подкупи и рокли се бях погрижила те постоянно да са мили, то може би сега щяха да излъжат заради мен.

И като се замисля сега, Маргарет беше отвън в залата за аудиенции, когато Томас беше с мен в личния ми кабинет, един ден в Хамптън Корт. Прекарахме целия следобед край огъня, като се целувахме и се докосвахме, присмивайки се на придворните, които бяха точно отвън пред вратата. Тогава бях възбудена от дързостта ни: сега, при мисълта каква глупачка съм била, щипя сама дланите си, докато кожата ми се зачервява и подпухва. Но дори сега не мога да съжалявам за това. Дори ако трябваше да умра заради онзи следобед, нямаше да съжалявам, че устните му бяха върху моите и за това, че ме докосваше. Благодаря на Бога, че имахме поне това време. Няма да прогонвам мисълта за него.

След миг ще ми донесат нов поднос с храна. Няма да го докосна. Не мога да ям, не мога да спя, не мога да правя нищо друго, освен да се разхождам из тези две стаи и да си мисля, че лейди Маргарет Дъглас също се е разхождала тук, тъгувайки за мъжа, когото е обичала. Но не е преживяла това — половината ѝ приятели да разкажат за нея на целия свят. Не е преживяла това — всеки неин враг в рода Хауърд да настройва краля против нея. Тя е най-нещастната жена, която познавам, и въпреки това е щастлива в сравнение с мен.

Знам, че лейди Рочфорд ще остане моя приятелка, сигурна съм в това. Тя знае какво означава Томас за мен и аз за него. Тя ще запази самообладание: била е в опасност преди, знае как да отговаря на въпроси. Тя е по-възрастна, има опит. Преди да се разделим, тя ми каза: „Отричайте всичко!“ и аз ще го направя. Тя знае какво трябва да се направи. Знам, че ще се погрижи да остане в безопасност, и аз заедно с нея.

Тя знае всичко, разбира се, това е най-лошото. Тя знае кога се влюбих в Томас и тя уреждаше всички тайни срещи и писма и миговете, които можехме да си откраднем, за да бъдем заедно. Заради мен тя го криеше зад завесите на стените, а веднъж — в сенките на стълбите в Йорк. Тя тайно ме вмъкваше при него, водейки ме надолу

по криволичещи коридори в непознати къщи. Той си имаше собствена стая в Понтефракт и един следобед след лова се срещнахме там. Тя ми казваше къде можем да се срещаме и една нощ, когато сам кралят опита да отвори външната врата с намерението да дойде в леглото ми, тя запази самообладание, извика му, че съм болна и спя, и го отпрати. Тя направи това! Отпрати краля на Англия и гласът ѝ не трепна дори за миг. Тя притежава голям кураж, няма да се разплаче и да си признае. Смея да кажа, че дори да я изтезават, тя просто ще ги гледа със студено изражение и няма да каже нищо. Не се страхувам, че тя ще ме издаде. Мога да ѝ се доверя, че ще отрича всичко, за което я питат. Знам, че мога да ѝ вярвам, че ще ме защити.

Само че... само че сега непрекъснато се чудя, защо не е могла да спаси съпруга си, когато е бил обвинен. Тя никак не обича да говори за него и това също ме кара да се чудя. Винаги съм си мислила, че това е защото ѝ е ужасно мъчно за него, но сега се питам дали не е било нещо по-лошо. Катерина Кери беше сигурна, че тя е дала показания не в тяхна полза, а срещу тях. Как е възможно? И тя каза, че била спасила наследството им, а не тях. И въпреки това как са могли те да умрат, а тя да се отърве безнаказано, ако не е сключила някакво споразумение с краля? И ако е предала една кралица — и при това собствената си зълва — и е обрекла на смърт собствения си съпруг, за какво ѝ е да спасява мен?

О, тези страховити мисли ми идват на ум заради положението, в което се намирам — а то не е леко. Знам това. Горката Маргарет Дъглас сигурно почти е полудяла да обикаля от една стая в друга, без да знае какво ще стане с нея. Представете си да прекарате цяла година тук, като се разхождате от една стая в друга и не знаете дали някога ще ви освободят. Непоносимо ми е да чакам, а аз поне, за разлика от нея, съм сигурна, че скоро ще ме освободят. Сигурна съм, че всичко ще се оправи, но наистина ме безпокоят разни неща, всъщност всичко. А едно от нещата, които ме безпокоят, е, че не разбирам как е станало така, че Ана Болейн е била убита, и Джордж Болейн е бил убит, а на съпругата му Джейн просто ѝ се е разминало? И как така никой никога не е казал и думичка за това? И как така тя е успяла да спаси наследството му, но показанията ѝ не са успели да спасят самия него?

Трябва да престана, защото започвам да си мисля, че тя може да даде показания против мен и това може да ме изпрати на същото място

като Ана Болейн, а това е нелепо, защото лейди Ана е била прелюбодейка и вещица и е била виновна в държавна измяна. А всичко, което съм направила аз, е да стигна малко прекалено далече с Хенри Манокс и Франсис Деръм в момичешките си години. А никой не знае какво съм направила оттогава насам и аз ще отричам всичко.

Мили Боже, знам, че ако отведат Томас за разпит, той ще излъже, за да ме предпази, но ако го изтезават...

Няма полза от това. Мисълта за Томас, разпънат на колелото за изтезания, ме кара да надам вой като мечка, докато пада пред кучетата. Томас да изпитва болка! Томас да крещи, както крещя аз! Но няма да мисля за това. Това не може да се случи. Той е любимото му момче на краля, така го нарича кралят: любимото му момче. Кралят никога не би наранил Томас и никога не би наранил мен. Той няма основание да го подозира. А може би ако знаеше, че Томас ме обича и аз го обичам, щеше да разбере. Ако обичаш някого, разбираш как се чувства той. Може би дори ще се разсмее и ще каже, че след като бракът ми с него приключи, ние двамата можем да се оженим. Може да ни даде благословията си. Той наистина прощава на хората, особено на фаворитите си. Не е като да съм Маргарет Дъглас и да съм се омъжила без позволението му. Не е същото като да съм се изправила срещу него. Никога не бих направила това.

Мили Боже, тя сигурно си е мислила, че ще умре тук вътре. Минали са само няколко дни, а вече ми се иска да издълбая името си върху каменните стени. От стаите се разкрива изглед надолу към дългите градини. Виждам слънчевата светлина върху бледата трева. Това е било абатство и монахините, живели тук, са били гордостта на Англия заради строгостта на своя орден и заради прекрасното си пеене. Или така казва лейди Бейнтън. Но кралят прогонил монахините и си присвоил сградата, така че сега все едно се опитвам да живея в църква и се кълна, че тяхната печал витае наоколо. Това място въобще не е подходящо за мен. В края на краищата аз съм кралица на Англия, а ако не кралица на Англия, то тогава съм Катрин Хауърд и принадлежа към едно от най-влиятелните семейства в кралството. В крайна сметка да бъдеш Хауърд означава да бъдеш сред първите.

Да видим сега. Трябва да се развеселя някак. Е, какво имам? Но, о, тази мисъл не е много ободряваща. Всъщност изобщо не е много ободряваща. Шест рокли, което не е много, и то все в изключително

скучни цветове, цветове, подходящи за старици. Две стаи само на мое разположение и няколко слуги. И така, да погледна нещата откъм най-добрата им страна, наистина съм в по-добро положение, отколкото, когато бях малката мистрес Катрин Хауърд в Ламбет. Имам мъж, който ме обича и когото обичам с цялото си сърце, и, струва ми се, много добър шанс да бъда освободена, за да се омъжа за него. Имам предана приятелка в лицето на лейди Рочфорд, която ще даде показания в моя полза. Том ще умре, за да ме спаси, така че всичко, което трябва да направя, когато архиепископът дойде отново, е да продължа да си признавам за Франсис Деръм и Хенри Манокс и да не кажа и думичка за Том. Мога да го направя. Дори глупачка като мен може да направи това. А после всичко ще се оправи и следващия път, когато броя, отново ще имам многобройни прекрасни неща. Не се съмнявам в това. Изобщо не се съмнявам в това.

Но през цялото време, докато се убеждавам в това, сълзите просто се леят като порой от очите ми и аз ридаю безспир. Изглежда, че не мога да спра да плача, макар да знам, че съм в положение, което ми дава основания за големи надежди. Всъщност положението е доста обнадеждаващо за мен, винаги съм имала късмет; изглежда, просто не мога да престана да плача.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ТАУЪР, ЛОНДОН, НОЕМВРИ 1541

Изпаднала съм в такъв ужас, че сякаш наистина ще полудея. Непрекъснато ме питат за Катрин и онзи глупак Деръм, и отначало си помислих, че мога да отричам всичко. Не съм била в Ламбет, когато са били любовници, а със сигурност не са били любовници никога след това. Можех да им кажа всичко, което знаех, и то с чиста съвест. Но когато огромната дървена порта се затръшна с трясък зад гърба ми и върху мен се спусна студената сянка на Тауър, почувствах ужас, какъвто не бях познавала никога преди.

Призраците, които ме преследваха от онзи майски ден насам, сега ще ме обсебят. Намирам се там, където са вървели те, изпитвам мразовития хлад на същите стени, чувствам същия ужас, преживявам смъртта им.

Мили Боже, сигурно така се е чувствал той, Джордж, любимият ми Джордж. Сигурно е чул как онази порта се трясва, сигурно е видял как каменната грамада на Тауър препречва небето, сигурно е знаел, че приятелите и враговете му са някъде вътре зад същите тези стени, скъсвайки се да лъжат, за да спасят себе си и да разобличат него. А сега аз съм тук, крачейки, където е крачел той, сега знам какво е чувствал, сега познавам страха, както го е познал той.

Ако Кранмър и хората, които води, за да ме разпитват, не се интересуват от нещо повече от живота на Катрин като момиче, преди да дойде в двора, те разполагат с достатъчно сведения, за да я унищожат, тогава какво още им трябва? Ако се спрат до любовните й истории с Манокс и Деръм, тогава не е нужно аз да им казвам нищо. Тогава дори не я познавах. Това няма нищо общо с мен. Така че не би трябвало да се боя от нищо. Но ако случаят е такъв, тогава защо съм тук?

Стаята е тясна, с настлан с камък под и влажни каменни стени. Стените са осеяни с издълбаните инициали на хора, държани тук преди мен. Няма да търся инициалите „Дж. Б.“ — „Джордж Болейн“:

мисля, че ще полудея, ако видя името му. Ще седя тихо до прозореца и ще гледам навън към вътрешния двор отдолу. Няма да търся по стените, опипвайки студения камък в търсене на името „Болейн“, и да докосвам мястото, където го е издълбал. Ще седя тихо тук и ще гледам навън през прозореца.

Не, няма полза от това. Прозорецът гледа към Тауър Грийн, от килията ми се разкрива гледка точно надолу към самото място, на което бе обезглавена Ана въз основа на дадените от мен показания. Не мога да гледам това място, не мога да гледам към яркозелената трева — нима не е по-зелена и тучна, отколкото е редно да бъде тревата през есента? — ако погледна към моравата, със сигурност ще си изгубя ума. Сигурно така се е чувствала тя, когато е чакала, и сигурно е била наясно, че аз знам достатъчно, за да направя така, че да я обезглавят. И сигурно е знаела, че аз ще предпочета да я видя мъртва. Тя знаеше, че ме беше измъчвала, беше ме дразнила и ми се беше присмивала, докато обезумеех от ревност; сигурно се е питала дали ще последвам бесния си гняв, и ще пожелае смъртта ѝ? Тогава разбра. Разбра, че съм дала свидетелски показания срещу тях двамата, че проговорих ясно и ги разобличих, без да изпитам угризения. Е, Господ ми е свидетел, че сега изпитвам угризения.

Имам чувството, че през всичките тези години съм се крила от истината: но беше нужно да се появи този суров мъж, херцогът на Норфолк, за да я изрече пред мен, нужни бяха тези студени стени, за да я направят реална за мен. Ревнувах от Ана и нейната любов към Джордж и от неговата преданост спрямо нея и дадох показания, основаващи се не на онова, което знаех със сигурност, а на онова, което щеше да им навреди най-много. Да ми прости Бог. Аз взех нежността, загрижеността и добротата, които той проявяваше към сестра си, и ги превърнах в нещо мръсно, мрачно и лошо, защото не можех да понеса, че той не беше нито нежен, нито внимателен, нито мил към мен. Станах причина за смъртта му, за да го накажа, че ме е пренебрегвал. А сега, като в някаква стара пиеса, в която боговете са разгневени, съм все така пренебрегната. Никога не съм била по-самотна. Извърших най-големия грях, който може да стори една съпруга, а въпреки това не изпитвам удовлетворение.

Херцогът се оттегли в провинцията: нито Катрин, нито аз ще го видим повече. Познавам го достатъчно добре, за да знам, че

единствената му грижа ще е да опази собствената си стара кожа и да спаси обичното си богатство. А кралят има нужда от някой Хауърд, който да предприема походи, да се бие и да извършва екзекуции заради него. Кралят може и да го мрази заради това второ прелюбодеяние, но няма да допусне грешката да загуби едновременно съпруга и военачалник. Бабата на Катрин, херцогинята, може да загуби живота си заради това. Ако успеят да докажат, че тя е знаела, че поверената на грижите ѝ Катрин не е била много повече от една развратница, могат да я обвинят в държавна измяна: защото не е предупредила краля. Ако я познавам добре, сега тя сигурно къса документи, заклева слуги да пазят тайна, прогонва стари арендатори и разчиства покоите си. Може би ще успее да скрие достатъчно, за да се спаси.

Но какво ще стане с мен?

Моят път е ясен. Няма да кажа нищо за Томас Кълпепър, а показанията, които мога да дам относно Франсис Деръм, са, че е бил назначен за секретар на кралицата по молба на баба ѝ, и че между тях не е станало нищо, което да съм видяла. Ако разберат за Томас Кълпепър (а ако потърсят дори само малко, със сигурност ще открият всичко за него), тогава ще знаят всичко. Ако стане така, ще им кажа, че тя е спала с него в Хамптън Корт, когато най-напред кралят се разболя, по време на цялото пътуване на кралския двор, когато тя си мислеше, че чака дете, чак до самия ден, в който всички паднахме на колене и благодарихме на Бог за нея. Че още от първия ден съм знаела, че е развратница, но че тя, а също и херцогът, са ми нареждали, и не съм била свободна да сторя това, което смятах за правилно.

Ето това ще кажа. Тя ще умре заради това, възможно е и херцогът да умре заради това, но аз няма да умра.

Това е всичко, което би трябвало да имам предвид.

Стаята ми гледа на изток, слънцето изгрява сутрин в седем и по това време винаги съм будна, за да го видя как изгрява. Тауър хвърля дълга сянка през светлата трева на моравата, където умря тя, сякаш сочи с мрачен показалец към прозореца ми. Замисля ли се за Ана, прекрасна, бляскава и остроумна, ми се струва, че ще полудея. Тя беше в тези стаи и слезе по тези стълби, излезе на тази поляна (която бих могла да видя, ако отида до прозореца, но аз никога не отивам до прозореца), положи глава на дръвника и умря смело, знаейки, че е била предадена от всички, възползвали се от издигането ѝ. Знаейки, че брат

й и приятелите му, малкият кръг от хора, които я обичаха толкова много, са умрели предишния ден, знаейки, че аз съм дала фаталните показания, чичо й е издал смъртната присъда, а кралят я е отпразнувал. Не мога да мисля за това. Трябва да се грижа добре за себе си и да не мисля за това.

Мили Боже, тя знаеше, че съм я предала. Мили Боже, той отиде да умре като предател на ешафода, знаейки, че съм го предала. Може би не си е давал сметка, че съм го направила от любов. Това е най-лошото. Никога няма да разбере, че беше от любов. Това беше такава ужасяваща постъпка, такъв породен от омраза жест, че той никога няма да разбере, че аз го обичах и не можех да понеса да погледне друга жена. Да оставим Ана. Да оставим това, какво означаваше той за нея.

Сядам и се обръщам с лице към стената. Непоносимо ми е да гледам навън през прозореца, непоносимо ми е да проследявам надписите по стените на килията, от страх, че ще открия неговите инициали. Сядам и поставям ръце в скута си. За всеки, който ме наблюдава, аз съм спокойна и овладяна. Аз съм една невинна жена. Аз съм толкова невинна и овладяна, колкото — да кажем — лейди Маргарет Поул, която също беше обезглавена пред моя прозорец. Никога не изрекох и думичка и в нейна защита. Мили Боже, как изобщо мога да дишам въздуха на това място?

Чувам шума от тътренето на множество крака по стълбите. Колко души са необходими според тях? Ключът застъргва в ключалката, вратата се люшва и се отваря. Дразня се колко са бавни. Да не си мислят, че могат да ме уплашат, като разиграват тази заплаха? Тогава те влизат. Двама мъже и стражите. Разпознавам сър Томас Райътсли, но не и писаря. Те се засуетяват наоколо, нагласяват масата, измъкват ми стола, за да седна. Изправям се и се опитвам да изглеждам равнодушна, със склучени ръце. Тогава осъзнавам, че кърша пръсти, и се заставям да остана неподвижна.

— Желая да ви попитаме за поведението на кралицата в Ламбет, когато е била момиче — казва той. Кимва на писаря, за да му даде знак да записва.

— Не знам нищо за това — казвам аз. — Както ще видите от собствените си архиви, аз бях в провинцията, в Бликлинг Хол, а след това на служба при кралица Ана, на която служих вярно и почтено.

Запознах се с Катрин Хауърд едва след като дойде на служба при кралица Ана.

Писарят отбелязва някакъв знак, само един. Виждам го. Ченгелче. Това значи, че те са знаели какво ще кажа, не си заслужава да го записват. Подготвили са се за този разпит. Не бива да вярвам и на една тяхна дума. Те знаят какво искат да кажат и какво искат да отговоря. Трябва да бъда готова. Трябва да се въоръжа срещу тях. Искане ми се да можех да мисля ясно. Искане ми се мислите ми да не бяха толкова объркани. Трябва да бъда спокойна. Трябва да бъда благоразумна.

— Когато кралицата взе Франсис Деръм за свой секретар, вие знаете ли, че той е неин стар приятел и бивш любовник?

— Не, не знаех нищо за предишния ѝ живот — казвам аз. Писарят прави отметка върху листа. Това също се очаква.

— Когато кралицата ви молеше да водите Томас Кълпепър в стаята ѝ, знаете ли какви са намеренията ѝ?

Зашеметена съм. Как така само с един скок се прехвърляме от Франсис Деръм на Томас Кълпепър? Откъде знаят за Томас Кълпепър? Какво знаят за Томас Кълпепър? Какво им е казал? Дали вече е на колелото за мъчения, повръщайки от болка и бълвайки истината?

— Никога не ме е молила — казвам аз.

Писарят отбелязва чертичка.

— Знаем, че ви е молила да го водите при нея, знаем също и че е идвал. Сега, за да спасите живота си, ще ни кажете ли какво се случи между Томас Кълпепър и Катрин Хауърд?

Перодръжката на писаря е вдигната и готова да записва. Усещам думите в пресъхналата си уста. Всичко свърши. Тя е загубена, той е мъртъв, аз съм на ръба на предателството: отново.

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, ДЕКЕМВРИ

1541

Разпитваха вдовстващата херцогиня на Норфолк, която лежи болна, за поведението на внучката ѝ. Срещу нея ще има съдебен процес, задето е позволила момичето да отиде при краля, без да го предупреди, че то не е девствено. Сега това се нарича държавна измяна. Тя ще бъде обвинена в държавна измяна, защото внучка ѝ си е хванала любовник. Ако я признаят за виновна, това ще означава, че още една стара дама ще положи глава на дръвника на Хенри.

Деръм е обвинен заедно с Кълпепър в умисъл за измяна. Причината е, че и двамата са имали сношения с кралицата. Деръм е обвинен, макар че срещу него няма доказателства и повечето хора смятат, че той е лягал с нея много преди тя да стане кралица, преди дори аз да стана кралица. Въпреки всичко това ще бъде обявено за държавна измяна. Кралят заклейми Катрин Хауърд като „долна развратница“ — о, Кити, как може някой да говори така за теб! И двамата млади мъже се признават за виновни в умисъл за измяна с надеждата да бъдат помилвани. И двамата отричат да са лягали с кралицата. Техен съдник — макар и това да е невероятно за всекиго, освен за някой поданик на крал Хенри — е херцогът на Норфолк, който знае повече за тази история, отколкото който и да било друг. Негова светлост херцогът се върна от провинцията, за да изслуша доказателствата, че племенницата му Катрин е обещала да се омъжи за Деръм и го е допуснала в спалнята си и в леглото си. Изслушал е показанията за това, че Деръм е постъпил в свитата ѝ, когато тя е била кралица, и това очевидно е достатъчно да докаже вината на младата двойка. Понеже защо — възмутено питат водещите разпита — Деръм ще идва да работи при кралицата, ако не за да я прелъсти? Идеята, че вероятно се е надявал да се облагодетелства от успеха ѝ, както сториха всички останали, сред тях и чичо ѝ, не се споменава.

Отначало Кълпепър отричаше всичко, но след като придворните дами на кралицата, сред които и лейди Рочфорд, дадоха показания, той

проумя, че с него е свършено, и сега се признава за виновен. И двамата млади мъже ще бъдат полуобесени, а после коремите им ще бъдат разпорени, червата им — измъкнати, а след това ще бъдат съсечени, докато умрат от кръвозагуба, за престъплението, че са обичали хубавото момиче, омъжило се за краля.

Това предвещава и участието на Катрин. Знам го и се моля на колене за нея всеки ден. Ако мъжете, обвинени, че са я обичали, са осъдени да умрат по най-жестокия начин, който Англия може да измисли, то тогава шансовете тя да бъде помилвана и освободена наистина са нищожни. Боя се, че тя ще прекара остатък от живота си в Тауър. Мили Боже, сега тя е едва на шестнайсет. Не смятат ли, че преди две години е била твърде млада да преценява? Нима собственият ѝ чичо не си е помислил, че не е вероятно една четиринайсетгодишна девойка да устои на изкушението, когато постоянно я насърчават да задоволява всичките си прищевки? Дори не се опитвам да си представя какво си е мислил Хенри: Хенри е безумец. Той не е мислил за нищо, освен за удоволствието, което извлича от нея, и за собственото си убеждение, че тя го обожава. За това ще заплати тя: задето е разочаровала суетните мечти на един безумец. Като мен.

Когато се извърнах отвратено от него в Рочестър, той ме намрази за това и ме наказва за него веднага щом можа, наричайки ме грозна и тлъста, с провиснали гърди и шкембе, като заяви, че не съм девствена, че около мен се носят противни изпарения, всъщност — че воня. Когато Кити избира млад красив мъж, когото е предпочела пред неговото подпухнало, разлагащо се тяло, той я нарича жена със скандално поведение и развратница. Наказва мен с позор и прогонване от двора, а после се наслаждава да показва великодушието си. Не мисля, че тя ще се отърве толкова леко.

Коленичила съм пред молитвения стол в личния си кабинет, когато чувам вратата зад мен да се отваря тихо. В тези опасни дни толкова се боя дори от сянката си, че рязко се извъртам. Това е Лоте, моята преводачка и придружителка, и лицето ѝ е побеляло.

— Какво има? — Веднага се изправям на крака. Препъвайки се, когато токът на обувката ми се закачва за подгъва на роклята ми, едва не падам и трябва да се хвана за малкия олтар, за да запазя равновесие. Кръстът се разклаща и рухва на пода.

— Арестували са вашата камериерка Франсес, отведоха също и вашия оръженосец Ричард Тавърнър.

Ахвам ужасено, а после чакам, докато отново успея да си поема дъх. Тя по погрешка взема безизразното ми лице за знак, че не съм я разбрала, и повтаря на немски ужасното нещо, което току-що е изрекла:

— Арестували са вашата почетна дама Франсес, отвели са и Ричард Тавърнър.

— По какви обвинения? — прошепвам.

— Не казват. Сега хората, които водят разследването, са в къщата. Всички ще бъдем разпитани.

— Трябва да са казали нещо.

— Само това, че всички ще бъдем разпитани. Дори вие.

Вледенена съм от страх.

— Бързо — казвам. — Вървете веднага в конюшните и кажете на някое момче да отиде с лодка надолу по реката при доктор Харст в Лондон. Кажете му, че съм в сериозна опасност. Вървете веднага. Минете по стълбите към градината и гледайте никой да не ви види.

Тя кимва и отива до малката тайна врата към градината, когато другата врата към залата ми за аудиенции се разтваря със замах и влизат петима мъже.

— Не мърдайте оттам — нарежда един от тях, като вижда отворената врата. Лоте спира, без дори да погледне към мен.

— Просто отивах в градината — казва тя на английски. — Имам нужда от въздух. Не съм добре.

— Арестувана сте — отвръща той.

Излизам напред.

— На какви основания? Какви са обвиненията срещу нея?

Предводителят, мъж, когото не познавам, пристъпва към мен и се покланя леко.

— Лейди Ана — казва той. — Из Лондон се носят слухове, че във вашето домакинство са били извършени тежки прегрешения. Кралят нареди да проведем разследване. Всеки, който се опита да скрие нещо или откаже да съдейства на разследването ни, ще бъде смятан за враг на краля и за виновен в държавна измяна.

— Всички ние сме добри поданици на нашия господар краля — казвам бързо. Долавям страха в собствения си глас. Той също ще го

чуе. — Но в моето домакинство не са извършени никакви прегрешения, не съм виновна в никаква простъпка.

Той кимва. Предполага се, че същото е казала и Кити Хауърд, а също и Кълпепър и Деръм.

— Времената са тежки и ние трябва да изкореняваме греха — казва той простичко. — Ако обичате, бихте ли останали в тази стая, заедно с тази дама като придружителка, ако желаете, докато разпитаме слугите и хората от свитата ви? После ще дойдем да говорим с вас.

— Редно е моят посланик да бъде уведомен — казвам аз. — Няма да позволя да се отнасят с мен като с обикновена жена. Моят посланик ще трябва да научи за провежданото от вас разследване.

Мъжът ми се усмихва:

— Точно в момента го разпитват в къщата му — казва той. — Или по-скоро, би трябвало да кажа, в хана, където е отседнал. Ако не знаех, че е посланик на велик херцог, щях да го помисля за неуспял търговец. Той не притежава голямо имущество, нали?

Пламвам от смущение. Това пак е дело на брат ми. Доктор Харст никога не е имал прилична заплата, никога не е имал дори прилично жилище. Сега се подиграват на мен заради подлостта на брат ми.

— Можете да разпитвате когото искате — казвам възможно най-дръзко. — Нямам какво да крия. Живея така, както ми нареди кралят, когато сключихме нашето споразумение. Живея сама, не приемам повече хора, отколкото е правилно и уместно, рентите ми се събират и сметките ми се плащат. Доколкото мога да преценя, слугите ми се подчиняват на добра и трезва дисциплина и ние ходим на църква и се молим, както постанови кралят.

— Тогава нямате от какво да се боите — казва той. Поглежда побелялото ми лице и се усмихва. — Моля ви, не се страхувайте. Само виновните би трябвало да показват страх.

Разтварям устни в лека усмивка, отивам до стола си и седям. Погледът му се насочва към падналото разпятие и смъкналата се постелка от молитвения стол и той стреснато повдига вежда.

— Захвърлили сте на пода разпятието на нашия Господ? — прошепва ужасено той.

— Стана неволно — дори на мен това ми звучи неубедително. — Вдигни го, Лоте.

Той се споглежда с един от другите мъже, сякаш това е доказателство, което трябва да бъде отбелязано, после излиза от стаята.

КАТРИН, СИОНСКОТО АБАТСТВО, КОЛЕДАТА НА 1541

Е, да видим, какво имам сега?

Все още имам шестте си рокли и шестте си шапчици. Имам две стаи с изглед към градината, която се простира надолу към реката, където сега мога да се разхождам, ако желая: но аз не желая, тъй като е смразяващо студено и непрекъснато вали. Имам красиво каменно огнище и заради мен държат добър запас от дърва, тъй като стените са студени и когато вятърът духа от изток, е влажно. Жал ми е за монахините, които е трябвало да прекарат тук целия си живот, и моля Бог скоро да ме освободят. Имам по един екземпляр от Библията и от молитвеника. Имам едно разпятие (много обикновено, без скъпоценни камъни) и възглавничка за коленичене. Имам неохотните грижи на две прислужници, които ми помагат да се обличам, и лейди Бейнтън и още две жени, които седят с мен следобед. Никоя от тях не е особено весела.

Мисля, че това е всичко, което имам сега.

Това, което влошава нещата, е, че е Коледа, а аз толкова обичам Коледата. Миналата година танцувах с кралица Ана в двора, а кралят ми се усмихваше и си бях сложила огърлицата с дващест и шестте плоски диаманта и перления наниз, а кралица Ана ми доведе кон с парадна сбруя от виолетово кадифе. Танцувах с Томас всяка вечер, а Хенри казваше, че сме най-хубавата двойка в целия свят. В полунощ на Бъдни вечер Томас ме хвана за ръката и когато ме целуна по бузата, ми прошепна на ухото: „Вие сте прекрасна.“

Още го чувам, още чувам шепота му: „Вие сте прекрасна.“ Сега той е мъртъв, отсякоха красивата глава от тялото му, а аз може и още да съм красива, но нямам дори огледало, което да ми даде тази утеха.

Може и да е глупаво, че го казвам, но повече от всичко друго съм безкрайно изненадана, че нещата се промениха толкова много за толкова кратко време. Коледното пиршество, когато бях младоженка и най-красивата кралица на света, беше едва миналата година, точно по

това време миналата година, а ето че сега съм в най-лошото положение, в което съм изпадала някога, и може би в най-лошото положение, в което изобщо може да изпадне някой. Сега си мисля, че усвоявам голямата мъдрост, която идва от страданието. Бях много глупаво момиче, но сега съзрях и съм жена. Всъщност мисля, че ще бъда добра жена, ако получа шанс отново да бъда кралица. Наистина мисля, че този път ще бъда добра кралица. И тъй като любимият ми, Томас, е мъртъв, предполагам, че ще бъда вярна на краля.

Едва мога да понеса мисълта, че Томас е умрял заради мен. Когато си помисля, че той вече не е тук, че просто вече го няма, не мога да го проумея. Никога преди не съм мислила за смъртта, никога не съм си давала сметка, че тя е толкова безвъзвратна и окончателна. Не мога да повярвам, че вече никога няма да го видя на този свят. Това направо ме кара да вярвам в рая и се надявам, че ще го срещна там и пак ще бъдем влюбени: само че този път аз няма да съм омъжена.

Сигурна съм, че когато ме освободят, всички ще видят, че сега съм по-добър човек. Срещу мен нямаше съдебен процес, какъвто имаше срещу клетия Томас, нито пък ме измъчваха, както са измъчвали него. Но аз все пак страдах, по мой собствен глупав начин. Страдах, мислейки за него и за любовта между нас, която му струваше живота. Страдах, като си помислех как се опитва да запази нашата тайна и се страхува за мен. И той ми липсва, още съм влюбена в него, макар че него го няма на този свят и не може да бъде влюбен в мен. Все още съм влюбена в него, макар да е мъртъв, и той ми липсва, както на всяка млада жена ѝ липсва любимият ѝ в първите няколко месеца на любовната им история. Все се надявам да го видя, а после си спомням, че няма да го видя никога повече. Това е по-мъчително, отколкото смятах за възможно.

Както и да е, единственото хубаво нещо, което ще излезе от това, е че сега няма кой да даде показания срещу мен, тъй като и Томас, и Франсис са мъртви. Единствени те знаеха какво се е случило, а не могат да свидетелстват срещу мен. Това трябва да значи, че кралят възнамерява да ме освободи. Може би през Новата година той ще ме освободи и ще трябва да отида да живея на някое ужасно скучно място. Или може би кралят ще ми прости сега, когато Томас вече е мъртъв, и ще ми позволи да бъда негова сестра като кралица Ана, и тогава поне мога да идвам в двора за лятото и за коледното пиршество.

Може би следващата Коледа отново ще бъде щастлива. Може би догодина ще получа прекрасни подаръци и ще поглеждам назад към тази скръбна Коледа и ще се присмивам на себе си, защото съм била такава глупачка да си мисля, че животът ми е свършил.

Дните са ужасно дълги, въпреки че се развиделява толкова късно и се стъмва толкова рано. Радвам се, че страданието ме облагородява, защото иначе това щеше да ми се струва такава загуба на време. Пропилявам си младостта на това скучно място. На следващия си рожден ден ще стана на седемнайсет, на практика ще съм старица. Ужасно е, че ще трябва да чакам седмица след седмица на това място, докато младостта ми бавно си отива. На стената до прозореца съм си направила малко място, на което отброявам дните, и когато погледна надрасканите белези, ми се струва, че те винаги сякаш препускат. Понякога пропускам един ден и не го отбелязвам, та времето да не ми се струва толкова дълго. Но това прави броенето погрешно, което е дразнещо. Толкова е глупаво дори да не мога да отброявам дните. Но не съм сигурна, че наистина искам да знам. Ами ако той ме държи тук с години? Не, това не може да се случи. Предполагам, че кралят ще прекара Коледа в Уайтхол и след Дванайсетата нощ ще нареди да ме освободят. Но аз дори няма да разбера кога е това, защото сама обърках броенето. Понякога си мисля, че баба ми беше права и че съм глупачка, и това е много обезсърчаващо.

Страхувам се, че кралят сигурно все още е много недоволен от мен, макар да съм убедена, че няма да ме обвини за всичко, както, изглежда, прави архиепископ Кранмър. Но съм сигурна, че когато го видя, той ще ми прости. Той е като стария иконом на херцогинята, който казваше на всички ни, че би трябвало да бъдем наказани за някоя лудория, например за това, че сме скачали в сеното или сме счупили клоните на ябълковите дървета, и набиваше едно-две от момчетата, но когато се стигнеше до мен и аз вдигнех към него поглед със сълзи в очите, той ме потупваше по бузата и ми казваше, че не трябва да плача и че за всичко са виновни по-големите деца. Очаквам кралят да се държи така, когато най-после успея да се срещна с него. Нима, след като знае всичко, той не разбира, че винаги съм била глупаво момиче и винаги е било много лесно да бъде заблудена? И нима в своята мъдрост той няма да разбере, че аз се влюбих и не можах да се съдържа? Човек, толкова стар като него, със сигурност трябва да

разбира, че едно момиче може да се влюби и напълно да забрави кое е правилно и кое — погрешно? Една девойка може да се влюби и да не мисли за нищо, освен кога може отново да види момчето, което обича. А сега, когато клетият Томас ми беше отнет и няма да го видя никога повече, нима не съм наказана достатъчно?

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ТАУЪР, ЛОНДОН ЯНУАРИ 1542

И така, ние чакаме.

След като мина толкова време, кралят сигурно възнамерява да прости на онази блудница, своята кралица. А ако прости на нея, ще прости и на мен и отново ще се отърва от брадвата.

Ха-ха! В каква шега се превърна животът ми, та ще трябва да свърша тук, в Тауър, където бе държан съпругът ми в очакване на отредената му участ, когато можех да се оттегля от двора и от дворцовия живот, когато можех да бъда на безопасно и сигурно място в Норфолк. Бях се спасила веднъж, бях се спасила с титлата и с отпуснатата пенсия. Защо изобщо се втурнах да се връщам?

Наистина мислех, че ще го освободя. Наистина мислех, че ако призная всичко от негово име, ще разберат, че тя е вещица, каквато я наричаха, и прелюбодейка, каквато я наричаха, и че ще разберат, че той беше впримчен и поробен, и ще го освободят, за да бъде с мен, и аз щях да го отведа у дома в нашата къща, Рочфорд Хол, и да му помогна отново да се съвземе, и можехме да имаме деца и да бъдем щастливи.

Такъв беше моят план, това е, което трябваше да се случи. Наистина мислех, че тя ще отиде на дръвника, а той ще бъде пощаден. Наистина мислех, че ще видя прекрасната ѝ шия прерязана, но че най-после ще прибера съпруга си на сигурно място в леглото си. Мислех, че ще го утеша за нейната загуба и че той ще осъзнае, че тази загуба не е била чак толкова голяма.

Всъщност не.

Не, всъщност не.

Предполагам, понякога си мислех, че тя ще бъде убита и че именно това ѝ се полага, задето беше такава пресметлива развратница, и че той също ще умре и вината за това ще е нейна и че на ешафода той ще осъзнае, че е трябвало да я напусне и да обича мен. Че аз винаги съм му била вярна съпруга, а тя винаги е била лоша сестра. Предполагам, мислех си, че ако е трябвало да изкачи самите стъпала

до ешафода, за да проумее каква неискрена приятелка му е била тя, тогава си е струвало. Никога не повярвах истински, че те ще умрат и няма да ги видя никога повече. Никога не съм вярвала истински, че те могат да изчезнат от живота ми, от този живот, и няма да ги видя никога повече. Как би могъл някой да си помисли това? Че може да дойде ден, когато те никога повече няма да влязат бавно през вратата, хванати под ръка, смеейки се на някоя тайна шега, с шапчицата ѝ на същата височина като тъмнокосата му къдрава глава, и двамата еднакво уверени, еднакво красиви, еднакво царствени. Най-духовитата, най-остроумната, най-бляскавата двойка в двора. Коя жена, омъжена за него, поглеждайки към нея, не би предпочела по-скоро и двамата да са мъртви, вместо винаги да се разхождат заедно, хванати под ръка, красиви и горди?

О, Господи, надявам се пролетта да дойде рано тази година: в тази малка стая мрачните следобеди са като някакъв кошмар, който продължава цяла вечност. До осем сутринта е тъмно, а после до три следобед цари полуздрач. Понякога забравят да сменят свещите и трябва да седя до огъня, за да имам някаква светлина. През цялото време ми е студено. Ако пролетта подрани и мога да видя как утринната светлина се появява златиста над каменния перваз на прозореца, ще съм преживяла тези мрачни дни и ще мога да съм сигурна, че ще доживея да видя и други. По мои пресмятания — а кой познава краля по-добре от мен? — ако не нареди да я обезглавят до Великден, тогава изобщо няма да нареди да го направят.

Ако не издаде заповед за обезглавяването ѝ до Великден, на мен ще ми се размине, понеже защо му е да пощадява нея, а да убива мен, която съм обвинена заедно с нея? Ако тя не изгуби самообладание и отрича всичко, може и да оживее. Надявам се някой да ѝ е казал, че ако отрича за Кълпепър, но каже, че е била омъжена пред Бога за Деръм, може да остане жива. Ако се обяви за съпруга на Деръм, тогава тя е направила рогоносец само Деръм, но не и краля: а тъй като главата на Деръм е на Лондонския мост, той няма как да се оплаче. Това е толкова очевидно избавление за нея, че ми идва да се засмея: но ако никой не ѝ каже за това, тя може да умре просто от глупост.

Мили Боже, за какво ми беше на мен, която бях сестра на Ана Болейн, изобщо да заговорнича с такава малоумница като онази развратница Катрин?

Сгреших, като се доверих на херцога на Норфолк. Мислех, че работим заедно, мислех, че той ще ми намери съпруг и че ще сключи изгоден брак. Сега знам, че на него не трябва да му се има доверие. Трябваше да знам това преди. Той ме използва, за да контролира Катрин, а след това ме използва отново, за да я тласне към Кълпепър. А сега замина в провинцията, а собствената му мащеха, нейният син и съпругата му са някъде тук в Тауър и всички те ще умрат заради ролите си в залагането на капан за краля. Той няма да си помръдне и пръста, за да спаси мащехата си, няма да си помръдне и пръста да спаси малката си племенница: Бог знае, че няма да си помръдне и пръста, за да спаси мен.

Ако преживея това, ако ми бъде спестено това, ще намеря начин да съобщя, че е виновен в държавна измяна и ще го видя затворен в една стая, живеещ всеки ден в ужас, в очакване да чуе как под прозореца строят ешафода му, в очакване комендантът на Тауър да дойде и да каже, че денят е утре и че утре той ще умре. Ако преживея това, ще го накарам да си плати за онова, което ми каза, за обидите, с които ме нарече, за онова, което причини на тях. Той ще страда в тази малка стая, както страдам аз сега.

Като си помисля, че това ми се случва, ми идва да полудея от ужас. Единствената ми утеха, единственото, което ми вдъхва увереност, е, че ако полудея от ужас, няма да могат да ме екзекутират. Луд човек не може да бъде обезглавен. Можех да се разсмея, ако не се страхувах от звука на смеха, отекващ в стените. Ако човек е луд, не може да бъде екзекутиран, така че в крайна сметка, ако положението се влоши толкова много, ще се спася от дръвника, на който ще умре Катрин. Ще се престоря на луда и ще ме изпратят обратно в Бликлинг, придружена от пазач, после бавно ще си възвърна разсъдъка.

В някои дни от време на време говоря несвързано, за да видят, че съм склонна към полудяване. В някои дни крещя, че вали, и ги правя така, че да ме намерят разтърсвана от ридания, защото плочите на покрива пред прозореца ми лъщят от влагата. В някои нощи крещя, че луната ми нашепва щастливи сънища. Честно казано, плаша самата себе си. В някои дни, когато не се преструвам на луда, си мисля, че сигурно съм луда, сигурно съм била луда, напълно луда, може би още от детството си — луда да се омъжа за Джордж, който никога не ме е обичал, луда да го обичам и да го мразя толкова страстно, луда да

изпитвам толкова силно удоволствие, представяйки си го с любовница, луда да свидетелствам срещу него, и най-вече луда да го обичам толкова ревниво, че можах да го изпратя на ешафода...

Стига, трябва да спра. Не мога да мисля за това сега. Не мога да се занимавам с това сега. Трябва да се преструвам на луда, а не да се докарам до лудост. Трябва да имитирам лудост, а не да я чувствам. Ще помня, че наистина направих всичко, каквото можах, за да спася Джордж. Всичко друго, което някой може да каже, е лъжа. Аз бях добра и предана съпруга и се опитах да спася съпруга си и зълва си. Опитах се да спася също и Катрин. Не мога да бъда обвинявана, ако и тримата са се оказали порочни. Всъщност би трябвало да бъда съжалявана, че съм имала такъв лош късмет в живота.

АНА, ДВОРЕЦЪТ РИЧМЪНД, ФЕВРУАРИ 1542

Разположила съм се в един стол в стаята си, със заключени в скута ръце: пред мен са трима лордове от Частния кралски съвет, лицата им са мрачни. Най-после изпратиха да доведат доктор Харст, така че това сигурно е мигът на окончателната присъда след седмици разпитване на прислугата ми, преглеждане на домакинските ми сметки и дори разговори с конярите ми за това, къде излизам на езда и кой ме придружава.

Целта на разпитите явно беше да разберат дали се срещам тайно с някого, но не мога да разбера в какво ме подозират — дали в заговор с императора, или с Испания, с Франция или с папата. Възможно е да ме подозират, че съм си взела любовник, възможно е да ме обвинят, че съм се присъединила към сборище на вещици. Разпитваха всички къде съм била и кой ме посещава редовно. Разпитите им се съсредоточават върху това, с кого се срещам и събирам, но нямам представа какво подозират.

Тъй като не съм виновна в кроене на заговори, похот или магьосничество, би трябвало да съм в състояние да вдигна високо глава и да заявя, че съвестта ми е чиста, но срещу много по-младо от мен момиче се води процес, от който зависи животът му, а напълно чисти и безгрешни мъже и жени биват изгаряни живи в тази страна просто защото са изразили несъгласие с краля относно Светото причастие. Невинността вече не е достатъчна защита.

Въпреки това държа главата си високо изправена, защото знам, че когато срещу мен се надигне далеч по-голяма сила, без значение дали става дума за брат ми в покварената му жестокост, или за краля на Англия в суетната му лудост, винаги е по-добре да държа главата си високо изправена, да запазвам смелостта си и да очаквам най-лошото, което може да дойде. За разлика от мен, доктор Харст се поти, на челото му са избили мънистени капчици пот и от време на време той попива чело с мърлява носна кърпа.

— Беше предявено обвинение — надуто изрича Райътсли.

Поглеждам го студено. Никога не съм го харесвала, нито пък той мен, но, за Бога, той служи на Хенри. Каквото и да поиска Хенри, този мъж е готов да му го поднесе с лустрото на законна постъпка. Ще видим какво иска Хенри сега.

— Кралят научи, че сте родили дете — казва той. — Казаха ни, че това лято ви се е родило момче и вашите съюзници са го укрили.

Челюстта на доктор Харст увисва почти до гърдите.

— Какво е това? — пита той.

Аз самата запазвам напълно спокойно изражение.

— Това е лъжа — казвам. — Не съм познала мъж откакто се разделих с негово величество краля. А както и вие сам доказахте тогава: него аз не познах. Тогава сам кралят се закле, че съм девица, и аз все още съм девица. Моите прислужници могат да ви потвърдят, че не съм родила дете.

— Питяхме прислужниците ви — отвърща той: наслаждава се на това. — Разпитахме всичките до една и получихме много различни отговори. Имате някои врагове в домакинството си.

— Съжалявам да го чуя — казвам. — И съм виновна, че не поддържах по-добър ред и дисциплина сред тях. Понякога прислужниците лъжат. Но това е единствената ми вина.

— Те ни разказват по-лоши неща — казва той.

Доктор Харст се е изчервил до алено, с мъка си поема въздух. Също като мен, той се пита какво може да е по-лошо от едно тайно раждане. Ако това е подготовка за показан процес и за обвинение в държавна измяна, тогава обвинението срещу мен се изгражда много внимателно. Съмнявам се, че мога да се защитя от свидетели, дали показания под клетва, и нечие новородено бебе.

— Какво би могло да е по-лошо? — питам.

— Казват, че не е имало дете, но че вие сте се престорили, че сте родили син, момче, и че сте уверили съучастниците си, че това е дете на краля и наследник на трона на Англия. Заедно с изменници-паписти планирате да го възкачите на английския трон и да узурпирате престола на Тюдорите. Какво ще отговорите на това, мадам?

Гърлото ми е съвсем пресъхнало, усещам как се мъча да намеря нужните думи, опитвам се да открия убедителен отговор, но нищо не се получава. Ако пожелаят, могат да ме арестуват сега, позовавайки се

дори само на това твърдение. Ако разполагат със свидетел, който да каже, че съм се престорила, че съм родила дете, и че съм заявила, че то е дете на краля, значи имат и свидетел, който да докаже, че съм виновна в държавна измяна, и аз ще се присъединя към Катрин в Сион и ние ще умрем заедно, две опозорени кралици на ешафода.

— Ще кажа, че е невярно — отвърщам простичко. — Който и да ви е казал това, е лъжец и лъжесвидетел. Не знам за никакъв заговор срещу краля и не бих участвала в никакви действия срещу него. Аз съм негова сестра и негова вярна поданица, каквато той ми повели да бъда.

— Отричат, че ви чака готов конски впряг, за да ви отведе във Франция? — избълва внезапно той.

— Отричам го — още щом думите излизат от устата ми, осъзнавам, че това е грешка, защото те сигурно знаят, че ни чака готов конски впряг.

Сър Томас ми се усмихва: знае, че ме е хванал натясно.

— Отричат ли го? — отново пита той.

— Те чакат мен — казва доктор Харст с треперещ глас. — Имам дългове, както знаете: със срам си признавам, че имам много дългове. Помислих си, че ако моите кредитори станат твърде настойчиви, трябва бързо да отида в Клев и да говоря с господаря си за още пари. Наредих конете да ме чакат, в случай, че кредиторите дойдат да ме търсят.

Поглеждам го абсолютно невярващо. Удивена съм от бързината, с която изрича лъжата си; но те няма откъде да знаят, че това е лъжа. Той се покланя.

— Моля да ми простите, лейди Ана. Трябваше да ви кажа. Но се срамувах.

Сър Томас хвърля поглед към другите двама съветници: те му кимват. Това наистина е обяснение, дори и да не е точно това, което биха предпочели.

— И така — казва той рязко. — Вашите двама слуги, измислили тази история във ваша вреда, са арестувани за клевета и ще бъдат отведени в Тауър. Кралят е твърдо решен вашата репутация да остане неопетнена.

Тази внезапна промяна почти ми идва в повече. Звучи, сякаш ще бъда освободена от подозрение, и веднага си помислям, че това е

уловка.

— Благодарна съм на негово величество за братската му загриженост — казвам предпазливо. — Смятам се за негова най-вярна поданица.

Той кимва:

— Добре. Сега ще вървим. Съветът ще иска да научи, че името ви е било изчистено.

— Тръгвате ли си? — питам. Знам, че чакат да ме хванат в момент на облекчение. Те не знаят колко дълбок е страхът ми. Мисля, че никога няма да отпразнувам спасението си, защото никога няма да повярвам в него.

Като в сън се надигам от стола си и излизам заедно с него от стаята. Слизаме по големите стълби до предната врата, където чакат неговите придружители, яхнали конете си, с веещия се пред тях кралски флаг.

— Надявам се, че кралят е добре — казвам.

— Сърцето му е сломено — казва откровено сър Томас. — Това е неприятна история, наистина много неприятна история. Кракът го боли много, а поведението на Катрин Хауърд го направи много нещастен. Тази Коледа целият двор е потънал в печал, почти сякаш тя е мъртва.

— Ще я освободят ли? — питам аз.

Той ме стрелва с бърз, предпазлив поглед.

— Вие как смятате?

Поклащам глава. Не съм такава глупачка, че да изричам гласно мислите си, особено след като срещу самата мен току-що са били представени обвинения.

Ако изобщо някога изрека истината, бих казала, че от няколко месеца мислех, че кралят си е изгубил разсъдъка и че никой няма смелост да му се опълчи. Той би могъл да я освободи и да я приеме обратно като своя съпруга, би могъл да я нарече своя сестра, или пък би могъл да я обезглави, според това, което му диктува неговото настроение. Би могъл да ме повика, за да се ожени за мен, или пък би могъл да ме обезглави за държавна измяна. Той е чудовищен безумец и като че ли никой освен мен не знае това.

— Съдия ще е кралят — казва той, потвърждавайки мълчаливите ми мисли. — Единствен той е направляван от Бог.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ЛОНДОНСКИЯТ ТАУЪР, ФЕВРУАРИ 1542

Смея се, подскачам из стаята, понякога поглеждам през прозореца и говоря на чайките. Няма да има процес, нито разпит, никаква възможност да възстановя доброто си име, затова нямам полза да бъда с ума си. Не смеят да изправят онази идиотка Катрин пред съд, или пък тя е отказала да се яви: не знам кое от двете и не ме интересува. Знам само онова, което ми казват. Говорят ми много високо, сякаш съм глуха или стара, а не луда. Казват, че парламентът е приел указ срещу Катрин и срещу мен за лишаване от граждански права, за държавна измяна и заговор. Бяхме съдени и бяхме признати за виновни без процес, без съдия или съдебни заседатели и без защита. Това е правосъдието на Хенри. Гледам с празно изражение и се кикотя, пея песничка и питам кога ще отиваме на лов. Сега вече сигурно не остава много време. Очаквам, че след няколко дни ще доведат Катрин от Сион, а после ще я обезглавят.

Изпращат личния лекар на краля, доктор Бът, да ме види. Той идва всеки ден, сяда на един стол наред стаята ми и ме наблюдава изпод гъстите си вежди, сякаш съм някое животно. Той трябва да отсъди дали съм луда. Това ме кара да избухна във висок непресторен смях. Ако този лекар можеше да разбере дали някой е луд, щеше да затвори краля под ключ преди шест години, преди той да убие съпруга ми. Правя реверанс на добрия доктор, танцувам около него и се смея на въпросите му, когато ме пита за името и за семейството ми. В съжалителния му поглед виждам, че съм напълно убедителна. Той несъмнено ще съобщи на краля, че не съм с ума си и ще трябва да ме освободят.

Слушайте! Слушайте! Чувам го — шумът на триони и чукове. Надзъртам през прозореца и плясвам с ръце, сякаш съм възхитена да видя как работниците строят ешафода: ешафода на Катрин. Ще я обезглавят под прозореца ми. Ако се осмеля, мога да гледам как ще бъде изпълнена присъдата. Ще виждам най-добре от всички. Когато тя

вече бъде мъртва, мен ще ме отпратят, вероятно при семейството ми в Бликлинг, и тогава мога тихо и тайно отново да си върна разума. Няма да бързам, не искам никой да разпитва за мен. Ще танцувам безумно една-две години, като припявам песни и си говоря с облаците, а в края на всичко това, когато новият крал, крал Едуард, се възкачи на трона и старите вражди бъдат забравени, ще се върна в двора и ще служа на новата кралица възможно най-добре.

О! Една дъска пада с трясък, и някакъв млад мъж бива сгълчан за небрежността си. Ще си сложа една възглавничка на перваза на прозореца и ще ги гледам цял ден: по-хубаво от дворцов маскен бал е да ги гледам как мерят, режат с трионите и строят. Каква суетня само заради построяването на такава сцена, след като представлението ще продължи само няколко минути! Когато ми донесят вечерята, пляскам с ръце и соча, а пазачите поклащат глави, оставят съдовете и тихо си отиват.

КАТРИН, СИОНСКОТО АБАТСТВО, ФЕВРУАРИ 1542

Днес е сутрин като всяка друга — тиха, без нищо за правене, без забавления, без веселие, без компания. Толкова съм отегчена от всичко и от самата себе си, че когато чувам трополенето на крака по пътеката пред прозореца ми, изпитвам огромна наслада при мисълта, че ще се случи нещо — изобщо не ме е грижа какво. Изтичвам като дете към високия прозорец и поглеждам навън, а нагоре по пътеката през градината, идвайки от реката, с маршова стъпка се задава кралски ескорт. Пристигнали са с баржа, вижда се знамето на чичо ми, херцога, виждат се мъжете, облечени в ливреята на неговия дом, а ето го и самия него, с властно и сърдито изражение, както винаги, начело на групата, придружен от половин дузина членове на Частния съвет.

Най-сетне! Най-сетне! Изпълва ме такова облекчение, че при вида им едва не се разплаквам. Това е чичо ми, който се връща при мен! Чичо ми се връща да ми каже какво да правя. Най-сетне ще ме освободят. Най-сетне той дойде да ме вземе и ще ме пуснат на свобода. Предполагам, че чичо сигурно ще ме отведе в някоя от къщите си в провинцията, което няма да е особено забавно, но ще е по-добре, отколкото тук. Или може би ще трябва да замина далече, навярно във Франция. Във Франция ще е чудесно, само дето не мога да говоря френски, или, във всеки случай, знам само „voilà!“, но нима почти всички не говорят английски? А ако не говорят, тогава могат да се научат, нали?

Вратата се отваря и влиза отговорникът на моето домакинство. Очите му са пълни със сълзи.

— Мадам — казва той. — Дойдоха да ви отведат.

— Знаем! — възкликвам ликуващо. — И не е нужно да опаковате и роклите ми, понеже въобще не ме е грижа дали някога ще ги видя отново. Ще си поръчам нови. Къде отивам?

Вратата се отваря малко по-широко и се появява сам чичо ми, със строго изражение, както и трябва, защото тази сцена очевидно ще бъде

много тържествена.

— Ваша светлост? — казвам. Едва се сдържам да не му намигна. Значи се измъкнахме, нали? Ето ни отново — той, със строго изражение, и аз, очакваща да получа заповеди. Той сигурно има някакъв план да ме върне на трона и да ми бъде дадена прошка, преди да е изтекъл и месец. Мислех, че съм в сериозна беда и че той ме е изоставил: но ето го тук, а където и да отиде той, винаги следва успех. Оглеждам хубаво лицето му, докато се изправям с усмивка след реверанса си, и виждам, че той изглежда ужасно мрачен и сериозен, затова аз също си придавам сериозно изражение. Свеждам очи и се опитвам да изглеждам искрено разкаяна. Доста съм бледа от това, че съм била все вътре, и наистина мисля, че със сведени очи и леко нацупени устни сигурно изглеждам като истинска светица.

— Ваша светлост? — изричам с мек, печален тон.

— Нося ви вести за вашата присъда — казва той.

Чакам.

— Парламентът на краля се събра на заседание и прие срещу вас указ за лишаване от граждански права.

Ако знаех какво е това, щях да знам по-добре как да реагирам. При сегашното положение си помислям, че е най-добре просто да разтворя широко очи и да си придам любезно изражение. Предполагам, че този Указ за лишаване от граждански права е нещо като официално опрощение.

— Кралят даде съгласието си.

Да, да, но какво следва от това? Какво означава това за мен?

— Ще бъдете отведена в Тауър и ще бъдете екскутирана в присъствието на малцина кралски приближени на Тауър Грийн възможно най-скоро. Земите и движимото ви имущество ще ви бъдат отнети в полза на Короната.

Наистина нямам представа за какво говори той. Освен това, благодарение на факта, че той така зле опази дадените ми от краля богатства, сега и без друго не притежавам кой знае колко земи и движимо имущество. Не съм забравила как Томас Сиймор отне собствените ми накити, сякаш още принадлежаха на сестра му.

Херцогът изглежда малко изненадан от мълчанието ми.

— Разбирате ли?

Не казвам нищо, но все още запазвам изражението на светица.

— Катрин! Разбирате ли?

— Не знам какво означава „лишаване от граждански права“ — признавам. Като че ли не е кой знае каква загуба.

Той ме поглежда, сякаш съм малоумна.

— Лишаване от граждански права — поправка ме той. — Това е присъдата. Лишаване от граждански права.

Свивам рамене. Кого го е грижа каква е точната формулировка? Това значи ли, че се връщам в двора?

— Означава, че парламентът ви е осъдил на смърт и кралят е дал съгласието си — казва той тихо. — Присъдата ще бъде изпълнена без съдебен процес. Вие ще умрете, Катрин. Ще бъдете обезглавена на моравата в Тауър.

— Ще умра?

— Да.

— Аз?

— Да.

Поглеждам го. Той сигурно има план.

— Какво трябва да направя? — питам го шепнешком.

— Трябва да признаете греховете си и да помолите за опрощение — казва той бързо.

Изпитвам такова облекчение, че почти ми идва да се разплача. Разбира се, че ще ми простят, ако кажа, че съжалявам.

— Какво трябва да кажа? — настоявам. — Кажете ми точно какво трябва да кажа.

Той изважда навит на руло лист хартия от джоба на жакета си. Той винаги има план. Слава Богу, той винаги има план. Разгъвам свитъка и го поглеждам. Свитъкът е ужасно дълъг. Той ми кимва: очевидно трябва да прочета всичко. Започвам да чета на глас.

В първата част признавам огромното си престъпление срещу краля, срещу всемогъщия Бог и целия английски народ, което, струва ми се, е твърде преувеличено, тъй като аз сторих единствено онова, което стотици други млади жени правят всеки ден, особено когато са омъжени за стари, противни мъже: а в моя случай с мен се отнасяха много неучтиво. Както и да е, прочитам думите върху листа и херцогът кимва, а придружаващите го съветници също кимват, така че очевидно съм казала каквото трябва, и всички са доволни от мен, което винаги е най-доброто положение. Искане ми се да ми беше дал копие от това нещо

по-рано, за да се упражнявам. Обичам да правя нещата както трябва, когато ме гледат други хора. Разгъвам свитъка до следващата част и казвам, че умолявам негово величество да не обвинява близките и роднините ми за моето престъпление, а да дари всички тях с безграничната си милост и снизхождение, за да не страдат заради моите грешки.

При тези думи отправям към чичо суров поглед, понеже ми е ясно, че той гледа да се погрижи сам той да не пострада заради моите неприятности. Изражението му е напълно любезно. След това моля краля след смъртта ми да даде дрехите ми на моите прислужници, тъй като нямам какво друго да им дам. Това е толкова тъжно, че откривам, че едва мога да го прочета на глас. Само си представете! Аз, с всичко, което притежавах, сега да нямам нищо за раздаване! Представете си да раздавам дрехите си, защото няма да ги нося никога повече! И колко нелепа е мисълта, че изобщо може да ме е грижа какво ще стане с тези мизерни шест рокли, шест чифта ръкавици, шест фусти и шест френски шапчици без нито един скъпоценен камък по тях, в най-ужасните цветове, които мога да си представя. Мен ако питат, и на кладата могат да ги изгорят, не ме е грижа.

Но въпреки роклите и това, че чичо ми спасява собствената си кожа, когато свършвам речта си, вече плача — толкова е тъжна — а всички съветници изглеждат много опечалени и това е една трогателна сцена, за която могат да докладват на краля, и не се съмнявам, че той ще се разчувства при мисълта как съм помолила да простят на останалите и съм раздала малкия си гардероб. Толкова е тъжно, че ме кара да се разплача, макар да знам, че всичко е наужким. Ако смятах, че е вярно, щях да рухна напълно.

Чичо кимва. Направила съм каквото иска и сега е негова работа да убеди краля, че напълно съм се разкаяла и съм готова да умра. Мисля, че това трябва да е единственото, което някой може да поиска. Те всички се разотиват откъдето са дошли, а аз трябва да седя в единствения си стол, облечена в скучната си рокля, и да ги чакам да се върнат и да ми кажат, че тъй като съжалявам толкова много, получавам пълно опрощение.

Този път чакам баржата. Застанала съм на прозореца още ужасно рано сутринта. Обикновено, тъй като няма за какво да ставам и какво да правя, се опитвам да проспя закуската и да се будя чак за обяд, но днес съм сигурна, че ще дойдат да ми донесат кралската заповед за помилване и искам да съм в най-добрия си вид. Щом се развиделява, позвънявам на прислужницата си да дойде и да ми извади роклите. Хмм, прекрасен избор имам, няма що! Имам една рокля в черно, две в много тъмносиньо, почти черно, една рокля в тъмнозелено, което е почти черно, една рокля в сиво и просто в случай че имам нужда от две, още една черна рокля. Е, какво да облека? Какво да избира? Вземам черната рокля, но я съчетавам с тъмнозелените ръкави и тъмнозелена шапчица, която ще символизира покаянието ми и любовта ми към тъмнозеления цвят, символа на Тюдорите, пред онези, които се интересуват от тези неща. Освен това този цвят прави очите ми да изглеждат красиви, което винаги е добре.

Не знам как ще направят това, а винаги предпочитам да съм подготвена за тези церемонии. Моят иконом винаги ми казваше къде трябва да стоя и как трябва да изглеждам, а и обичам да се упражнявам. Така става, когато те направят кралица, докато си още съвсем млада и всъщност не си възпитана да станеш такава. Но доколкото знам, на никоя кралица досега не са ѝ прощавали за прелюбодеяние и държавна измяна и всичко останало, затова предполагам, че просто ще трябва да измисляме всичко в крачка. Във всеки случай онзи стар вълк чичо ми несъмнено ще ме преведе през всичко това.

До девет сутринта вече съм облечена и чакам, но никой не идва. Изслушвам литургията и закузвам в нацупено мълчание, и все още — нищо. Но после, точно преди обяд, чувам дългоочаквания тропот на крака по камъните на пътеката и се втурвам към прозореца. Виждам квадратната черна шапка на чичо, която се поклаща, докато той върви, жезлите, символ на служебното им положение, в ръцете на останалите членове на съвета, кралският флаг пред тях, втурвам се обратно към мястото си и сядам. Събирам крака, с ръце в скута, и свеждам очи в знак на дълбоко разкаяние.

Те отварят двойните врати и всички влизат вкупом, пременени в най-хубавите си дрехи. Изправям се и правя реверанс на чичо си, както е редно, тъй като той е глава на нашия род, но той вече не ми се

покланя като на своя кралица. Изправям се и чакам. Изненадана съм, че не изглежда по-облекчен, задето всичко това е свършило.

— Дойдохме да ви отведем в Тауър — казва той.

Кимвам. Мислех си, че ще отидем в Кенингхол, но може би така е още по-добре: кралят често използва Тауър като свой лондонски дворец, навярно ще се срещна с него там.

— Както желаете, ваша светлост, господин херцог — изричам със сладък глас.

Той изглежда малко изненадан от смирения ми тон. Трябва да положи голямо усилие да не се изкикотя.

— Ще бъдете екзекутирана, Катрин — казва той. — Ще отидете в Тауър като осъдена изменница.

— Изменница ли? — повтарям.

— Казах ви миналия път — казва той нетърпеливо. — Бяхте осъдена по силата на указ за лишаване от граждански права. Казах ви. Разбрахте, че не е нужно срещу вас да се води съдебен процес. Изповядахте греховете си. Срещу тази изповед стои вашето име. Сега дойде време за присъдата.

— Изповядах се, за да получа прошка — изтъквам аз.

Той ми отправя поглед, изпълнен с истинско раздражение.

— Но вие не получихте прошка — казва той. — Остана единствено произнасянето на присъдата.

— И? — питам с лека дързост в гласа.

Той си поема дълбоко въздух, сякаш за да пропъди раздражението си.

— Негова светлост даде съгласието си да бъдете умъртвена.

— Вероятно ще ми прости, когато отида в Тауър? — предполагам аз.

За моя нарастваща тревога, той поклаща глава:

— За Бога, момиче, не бъдете такава идиотка! Не можете да се надявате на това. Няма причина да се надявате на това. Когато за първи път научи какво сте направили, той измъкна мечата си и каза, че сам ще ви убие. Всичко свърши, Катрин. Трябва да се подготвите за смъртта.

— Това не може да се случи — казвам. — Аз съм само на шестнайсет. Никой не може да ме убие, когато съм само на шестнайсет.

— Могат — студено казва той. — Повярвайте ми, ще го направят.

— Кралят ще ги спре.

— Той сам го пожела.

— Вие ще ги спрете.

Погледът му е студен като на риба върху мраморна плоча.

— Няма.

— Е, някой трябва да ги спре!

Той обръща глава и нарежда:

— Отведете я.

В стаята влизат с маршова стъпка половин дузина мъже — кралската стража, която някога шестваше така красиво пред мен.

— Няма да отида — казвам. Сега вече наистина се страхувам. Изправям се така, че да изглеждам възможно най-висока, и им се намръщвам. — Няма да тръгна. Не можете да ме принудите.

Те се поколебават леко и поглеждат към чичо ми. Той прави бърз и рязък жест с ръка.

— Отведете я — повтаря той.

Обръщам се и изтичвам в личния си кабинет, като затръшвам вратата зад гърба си, но това ги забавя само за миг: те улавят вратата, преди да се затръшне и бързо влизат след мен. Хващам се за една от колоните на леглото и склучвам пръсти около нея.

— Няма да тръгна! — изкрещявам. — Не можете да ме принудите. Не можете да ме докосвате! Аз съм кралица на Англия! Никой не може да ме докосва!

Един от мъжете ме сграбчва за талията. Другият протяга ръка напред и откопчва ръцете ми: щом ръцете ми се освобождават, зашлепявам първия през лицето с цялата си сила и той ме пуска, но трети мъж ме сграбчва отново, а вторият този път ме е хванал за ръцете, така че макар да се боря, той насила ги извива зад гърба ми и чувам как един от ръкавите се къса.

— Пуснете ме! — изпищявам. — Не можете да ме задържате. Аз съм Катрин, кралица на Англия. Не можете да ме докосвате, моята особа е свещена. Пуснете ме!

Чичо стои на прага, лицето му е мрачно като на самия дявол. Кимва на един мъж, застанал до мен, който се навежда и ме сграбчва за краката. Опитвам се да го ритна, но той ме хваща, сякаш съм малко буйстващо жребче, и тримата излизат от стаята, тътрейки крака, като

ме държат помежду си. Придворните ми дами се обливат в сълзи, икономът ми е побелял от ужас.

— Не им позволявайте да ме отведа! — изпищявам. Той безмълвно поклаща глава. Виждам, че се е хванал здраво за вратата, за да се закрепи. — Помогнете ми! — изпищявам. — Повикайте... — тогава млъквам наред изречението, защото няма кого да повикат. Моят чичо, настойник и наставник, стои безучастно отстрани, това се върши по негова заповед. Баба ми, сестрите и мащехата ми са арестувани, останалите от семейството трескаво твърдят, че почти не са ме познавали. Никой няма да ме защити и никой никога не ме е обичал освен Франсис Деръм и Том Кълпепър, а те са мъртви.

— Не искам да отида в Тауър! — Вече ридая, едрите им подскачащи крачки, докато ме влачат праметната помежду си като чувал, са ми изкарали въздуха. — Умолявам ви, не ме водете в Тауър. Заведете ме при краля, нека му се помоля. Моля ви, ако той е твърдо решен, тогава ще отида в Тауър, тогава ще умра както трябва, но още не съм готова. Аз съм само на шестнайсет години, още не мога да умра.

Те не казват нищо. Поемат по мостчето към баржата и аз леко се извивам настрани с мисълта, че мога да се хвърля във водата и да избягам, но те имат огромни ръце и ме държат здраво. Мятат ме на пейката в дъното на баржата и почти седат върху мен, за да ми попречат да помръдна. Държат ме за ръцете и краката, аз вече плача и ги умолявам да ме отведа при краля, а те извърщат погледи нататък към реката, сякаш са глухи.

Чичо ми и съветниците се качват на борда с вид на хора, тръгнали на собственото си погребение.

— Ваша светлост, господин херцог, чуйте ме! — изкрещявам аз, а той ме поглежда, поклаща глава и отива до предната част на баржата, където не може да ме чуе или види.

Сега вече толкова се страхувам, че не мога да спра да плача: сълзите се леят като порой по лицето ми и носът ми тече, а онзи грубиян ме държи за ръцете и дори не мога да си избърша лицето. Усещам студ по мокрите си от сълзите бузи и по устните ми е полепнал противният вкус на сополи, а те не ми позволяват дори да си избърша носа.

— Моля ви — казвам. — Моля ви! — Но никой изобщо не ме слуша.

Баржата се отправя бързо надолу по течението на реката: успели са точно да хванат прилива и гребците обръщат веслата така, че да гребат с плоската им страна, за да се озоват в най-безопасната част на течението при Лондонския мост. Вдигам поглед. Ще ми се да не го бях направила: веднага виждам двете нови глави, две наскоро отсечени глави — Том Кълпепър и Франсис Деръм, като влажни, меки фигури на фантастични създания, с каквито се украсяват водоливниците, с широко отворени усти и оголени зъби: една чайка се мъчи да се закрепил върху тъмната коса на Деръм. Набучили са главите им на копията до ужасните разлагащи се тела на още толкова много хора и птиците ще им изкълват очите и езиците и ще забиват остриите си клюнове в ушите им, за да им измъкнат мозъка.

— Моля ви — прошепвам. Дори не знам за какво моля сега. Просто се надявам, че това ще спре. Просто искам то да не се случва. — Моля ви, добри ми господа... моля ви.

Влизаме през шлюза: той безмълвно се вдига, щом пазачите ни виждат да се задаваме, а гребците прибират веслата и нашата лодка се плъзва в дока в тъмната сянка на стената. Комендантът на Тауър, сър Едмънд Уолсингам, е застанал на стъпалата, в очакване да ме поздрави, сякаш пристигам, за да отседна в кралските апартаменти, сякаш още съм кралица, и при това — съвсем нова кралица. Подвижната решетка на крепостната врата се спуска с трясък зад нас, докато веригите я придърпват надолу, повдигат ме, за да ме изнесат от баржата, хващат ме за двете ръце и ме вдигат по стълбите, докато краката ми се запъват.

— Добър ден, лейди Катрин — казва той, любезен както винаги. Но аз не казвам нищо, защото не мога да спра да ридая — кратки задъхани ридания, които идват и си отиват с всяко вдишване и издишване. Поглеждам назад. Чичо ми е застанал на баржата в очакване да ме види как си отивам. Той ще излезе от шлюза като лека лодка, стрелкаща се през бързеите, веднага щом изпълни дълга си. Ще бъде изпълнен с отчаян страх да не би сянката на Тауър да падне върху него. Сигурно ще бърза да се върне при краля, за да го увери, че семейство Хауърд са се отрекли от своето лошо момиче. Аз ще платя цената за амбицията на рода Хауърд, а не той.

Изпищявам: „Чичо!“, но той просто махва с ръка, сякаш за да каже: „Отведете я“, и те го правят. Повеждат ме нагоре по стълбите, покрай Бялата кула на Тауър и през ливадата. Работниците строят платформа на моравата — малка дървена сцена, висока около три стъпки, с издигащи се към нея широки стъпала. Други отделят с ограда пътеките. Мъжете от двете ми страни леко ускоряват ход и извързват очи, а това напълно ме убеждава, че ешафодът е за мен, а оградата, е за да удържа тълпата, която ще дойде да ме види как умирам.

— Колко души ще дойдат? — питам? Заради леките, подобни на кашлица ридания, ми е трудно да дишам.

— Двеста — казва смутено пазачът. — Няма да допускат простолудието, само придворни. Като специално благоволение към вас. По заповед на самия крал.

Кимвам: помислям си, че това не е кой знае какво благоволение. Вратата на кулата се отваря пред нас и аз се качвам по тесните каменни стълби, докато единият мъж малко пред мен ме тегли нагоре, а другият ме побутва отзад.

— Мога да вървя — казвам и те пускат ръцете ми, но остават близо до мен. Стаята ми е на първия етаж, големият остъклен прозорец гледа към моравата. В огнището гори огън, до огъня има ниско столче и маса с Библия върху нея, а зад масата има легло.

Мъжете ме пускат и застават до вратата. Двамата с пазача се споглеждаме.

— Ще желаете ли нещо? — пита той.

Разсмивам се с глас на този невероятно нелеп въпрос.

— Какво например? — питам.

Той свива рамене.

— Някакъв деликатес, или духовна утеха?

Поклащам глава. Вече дори не знам дали има Бог, защото ако Хенри е толкова специален в Божиите очи и знае каква е Божията воля, тогава предполагам, че Бог иска аз да умра, но в тесен кръг, като специално благоволение.

— Бих искала да ми донесете дръвника — казвам.

— Дръвника ли, милейди?

— Да, дръвника на палача. Може ли да го донесете тук, в стаята ми?

— Ако желаете... но... за какво ви е?

— Да се упражнявам — казвам нетърпеливо. Прекосявам стаята, отивам до прозореца и поглеждам надолу. Моравата ще е пълна с хора, които се гордееха да са в моя двор, хора, които отчаяно желаеха да ми бъдат приятели. Сега те ще ме гледат как умирам. Ако трябва да го направя, по-добре да го направя както трябва.

Той преглъща. Естествено, той не разбира какво искам да кажа: той е стар човек, ще умре в леглото си, докато приятелите му наблюдават последното му издихание. Но аз ще бъда наблюдавана от стотици критични погледи. Щом трябва да го направя, искам да го направя с достойнство.

— Веднага ще наредя да го донесат — казва той. — А сега желаете ли да видите изповедника си?

Кимвам. Макар че, ако Бог вече знае всичко и вече е решил, че съм толкова лоша, та трябва да умра преди седемнайсетия си рожден ден, е трудно да се разбере каква полза може да има от изповедта.

Той се покланя и излиза от стаята. Войниците се покланят и затварят вратата. Ключът се превърта в ключалката със силно дрънчене. Отивам и поглеждам през прозореца към работниците и ешафода отдолу. Изглежда, че ще свършат до довечера. Може би ще са готови утре.

Налага се двама от тях да внесат дръвника с много сумтене и пуфтене, сякаш е наистина тежък, и с много коси погледи към мен, сякаш съм твърде чудата в желанието си да се упражнявам. Наистина, ако бяха кралици на Англия като мен, която станах такава още като момиче, щяха да знаят каква утеха е да изпълняваш правилно церемониите. В целия свят нищо не е по-лошо от това да не знаеш какво трябва да правиш и да изглеждаш глупаво.

Коленича пред голямото нещо и полагам глава върху него. Не бих казала, че е особено удобно. Опитвам с глава, обърната на една страна, а после — на друга. И в двете посоки положението не се подобрява особено, а гледката и без друго няма да се промени, тъй като на очите ми ще има превръзка, а под превръзката аз ще съм стиснала здраво очи, надявайки се, подобно на дете, че това не се случва. Дървото е гладко, хладно под горещата ми буза.

Предполагам, че наистина трябва да направя това.

Отпускам се назад, сядам на пети и поглеждам проклетото нещо. Всъщност, ако не беше толкова ужасно, можех да се разсмея. През

цялото време си мислех, че съм наследила еlegantността, красотата и очарованието на рода Болейн, а се оказва, че всичко, което съм наследила, е това — дръвникът, на който умря тя. Това е за мен наследството на Болейн. *Voilà*: дръвникът на палача.

ДЖЕЙН БОЛЕЙН, ТАУЪР, ЛОНДОН 13 ФЕВРУАРИ 1542

Ще я обезглавят днес: тълпата вече се събира на моравата. Когато погледна през прозореца, виждам толкова много лица, които познавам. Това са приятели и съперници, които са с мен от години: прекарвахме детството си заедно, когато на трона беше Хенри VII, а някои от нас бяха дами в двора на кралица Катерина Арагонска. Помахвам весело с ръка, няколко от тях ме виждат и започват да сочат и да ме зяпат.

Ето го и дръвника! Бяха го забутали някъде; двама от работниците го вдигат и го полагат върху ешафода и разстилат дървените стърготини върху него. Това е, за да попие кръвта ѝ. Под ешафода има кошница, пълна със слама, в която да сложат главата ѝ. Знам всичко това, защото съм го виждала преди — и то неведнъж. Хенри е крал, който често прибегва до услугите на палача. Присъствах на обезглавяването на Ана Болейн: видях я как се изкачва по същите тези плитки стъпала до ешафода и как застава пред тълпата, изповядва греховете си и се моли за душата си. Тя гледаше над главите ни към портата на Тауър, сякаш очакваше помилването, което ѝ бе обещано. То така и не дойде и тя трябваше да коленичи и да положи глава на дръвника и да разпери ръце, като знак, че мечът може да се стовари. Често съм се питала какво ли е усещането — да разпериш ръце, сякаш летиш, а в следващия миг да чуеш изсвистяването и да почувстваш как косата на тила ти се повдига от полъха на преминаващото острие, а после...

Е, Катрин ще разбере съвсем скоро. Вратата зад гърба ми се отваря и влиза свещеник: има много мрачен и сериозен вид, както е облечен в одеждите си, притиснал до гърдите си Библия и молитвеник.

— Дете мое — казва той. — Подготвена ли сте за смъртния си час?

Изсмивам се високо, и тогава смехът прозвучава така убедително безумно, че отново се размивам. Тъй като не съм с ума си, не мога да

му кажа, че греша и че не мога да бъда осъдена на смърт, защото съм луда, а посочвам към него и изричам: „Привет! Привет! Привет!“ много високо.

Той въздиша и застава на колене на пода пред мен, допира длани и затваря очи. Отскачам от него към далечния край на стаята и казвам: „Да, здравейте?“ Но той подхваща молитвите на изповедта и покаянието и изобщо не ми обръща внимание. Някой глупак му е казал, че трябва да ме подготви за смъртта, и предполагам, че ще трябва да му играя по свирката, тъй като едва ли мога да споря с него. Предполагам, в последния момент ще дойдат и ще заменят присъдата със затвор. „Привет!“, повтарям аз и се изкатервам до перваза на прозореца.

В тълпата настъпва раздвижване и всички протягат шии да погледнат към вратата в подножието на кулата. Изправям се на пръсти и притискам лице към студеното стъкло, за да видя какво гледат всички. Тя е — малката Кити Хауърд, която върви, препъвайки се, към ешафода. Изглежда, че краката не я държат: един страж и една почетна дама я носят помежду си, почти я завличат до стъпалата, а после малките ѝ треперещи крака отстъпват встрани и се налага те направо да я подхванат и да я изтикат, за да се качи на подиума. Изсмивам се на нелепостта на тази сцена, после се стряскам, ужасена, задето съм се присмяла на едно момиче, почти дете, което отива на смърт. После осъзнавам, че смехът ми звучи, сякаш съм луда, и отново се разсмивам заради свещеника, който се моли за душата ми зад мен.

Тя изглежда, сякаш е припаднала: пляска я по лицето и я щипят по бузите, горкото малко създание. Тя излиза, препъвайки се, в предния край на подиума, вкопчва се в парапета и се опитва да каже нещо. Не чувам какво казва, съмнявам се дали изобщо някой чува нещо. Виждам устните ѝ, струва ми се, че казва: „Моля ви“.

Тя отстъпва назад и те я улавят и я бутат да коленичи пред дървника: тя се вкопчва в него, сякаш той може да я спаси. Дори оттук я виждам, че плаче. После внимателно, точно както прави, когато дойде време за лягане, сякаш е малко момиче, което се настанява за сън, тя отмята с ръка кичур коса от лицето си и полага глава върху гладкото дърво. Обръща малката си главица и полага буза върху дървото. Боязливо — сякаш ѝ се иска да не ѝ се налага да го прави —

тя разперва треперещите си ръце, и палачът бърза, а секирата му проблясва бързо като светкавица.

Изпищявам при вида на мощната струя кръв и начина, по който главата ѝ подскача и се търкулва върху подиума. Свещеникът зад мен замлъква, и аз си спомням, че не трябва да забравям ролята си, дори за миг, и затова се провиквам:

— Кити, това ти ли си? Ти ли си, Кити? Това някаква игра ли е?

— Клетата жена — продумва свещеникът и се изправя на крака.
— Дайте ми знак, че сте изповядала греховете си и че умираете като вярваща жена, бедно безумно създание.

Скачам от перваза на прозореца, защото чувам стърженето на ключа в ключалката. Сега ще дойдат да ме отведат у дома. Ще ме изведат през задната врата, ще ме преведат припряно до шлюза, а после, предполагам, с баржа без отличителни знаци, вероятно до Гринич, а след това може би с лодка до Норич.

— Време е да вървим — казвам весело.

— Бог да я благослови и да ѝ прости — казва свещеникът.
Поднася ми Библията, за да я целуна.

— Време е да вървим — повтарям. Целувам Библията, понеже той толкова настоява да го направя, и се размивам при вида на тъжното му лице.

Стражите застават от двете ми страни и слизаме бързо по стълбите. Но когато очаквам те да се отдалечат към задната част на кулата, те ме повеждат към предния вход, към моравата. Веднага се заковавам на място — не искам да виждам как увиват тялото на Катрин Хауърд като вързоп старо пране — после си спомням, че трябва да се преструвам на луда, чак до последния миг, в който ме качат на лодката; трябва да изглеждам толкова лишена от разум, че да не мога да бъда обезглавена.

— Бързо, бързо! — възкликвам аз. — Тичайте!

В отговор стражите ме хващат за ръцете и вратата се отваря със замах. Придворните все още не са се разотишли, почти сякаш очакват ново представление на окървавената сцена. Не ми харесва да ме превеждат през тях, покрай моите приятели, за които беше чест да ме познават. На първия ред виждам сродника си, графа на Съри, с леко отвратено изражение при вида на дървените стърготини, напоени с

кръвта на братовчедка му, но заливащ се от смях. Аз също се засмивам и поглеждам от единия страж към другия.

— Тичайте! Тичайте! — възкликвам.

Те правят гримаси, сякаш това им е неприятно, хващат ме здраво и тръгваме към ешафода. Поколебавам се.

— Не и аз — казвам.

— Хайде, елате с нас, лейди Рочфорд — казва мъжът от дясната ми страна. — Качете се по стъпалата.

— Не! — възроптавам. Забивам пети в земята, но те са твърде силни и успяват да ме надвият. Помъкват ме нататък.

— Хайде сега, бъдете добро момиче.

— Не можете да ме екзекутирате — казвам. — Аз съм луда. Не можете да екзекутирате луда жена.

— Можем — казва мъжът.

Извивам се в хватката им, а когато ме повеждат към стъпалата, запъвам петите си в първото стъпало и се оттласвам от него и те трябва да ме качат едно стъпало по-горе.

— Не можете — казвам. — Аз съм луда. Лекарите казват, че съм луда. Кралят всеки ден изпращаше лекарите си, собствените си лекари, да се уверят, че съм луда.

— Той нареди да променят закона! — изпуфтява един от стражите. Към тях се присъединява друг и ме побутва отзад. Грубите му ръце зад мен ме изтласкват нагоре по стълбите към подиума. Отпред вдигат увитото тяло на Катрин, за да го отнесат, а главата ѝ е в кошницата: прекрасните ѝ златистокафяви коси са се разпилели настрани.

— Не и мен! — настоявам аз. — Аз съм луда!

— Той промени закона — изкрещява ми стражът, за да надвика смеха на тълпата, оживила се от схватката, която стражите водят с мен, за да ме качат по стъпалата. — Промени закона, така че всеки, осъден за държавна измяна, може да бъде обезглавен, независимо дали е луд, или не.

— Лекарят, самият лекар на краля, казва, че съм луда.

— Няма значение, въпреки всичко ще умрете.

Те ме хващат и ме отвеждат в предния край на подиума. Поглеждам към смеещите се, жадни изражения. Никой в този двор

никога не ме е обичал, никой няма да пролее и една сълза за мен. Никой няма да възроптае срещу тази нова несправедливост.

— Не съм луда — изкрещявам аз. — Но съм напълно невинна. Добри хора, умолявам ви да помолите краля за милост. Не съм сторила нищо лошо, освен едно ужасно нещо, едно ужасно нещо. И бях наказана за това, вие знаете, че бях наказана за него. Никой не ме обвини за него, но то беше най-лошото нещо, което една съпруга може да извърши... аз го обичах... — разнася се барабанен бой, който удавя всички звуци, с изключение на собствения ми плач. — Съжалявам, съжалявам за това...

Издърпват ме от парапета, завличат ме в предния край на подиума и със сила ме събарят в окървавените стърготини. Със сила разперват ръцете ми върху дървника, мокър от кръвта ѝ. Когато поглеждам ръцете си, те са толкова почервенели от кръв, сякаш съм убийца. Ще умра с покрити с невинна кръв ръце.

— Невинна съм — изкрещявам. Грубо нахлузват върху очите ми превръзката, така че не виждам нищо. — Не съм виновна в нищо. Никога не съм била виновна в нищо. Единственото, което сторих, единственият ми грях, беше срещу Джордж, от любов към Джордж, към моя съпруг Джордж. Да ми прости Бог за това — искам да призная...

— На „три“ — казва стражът. — Едно, две, три.

ПЕТ ГОДИНИ ПО-КЪСНО АНА, ЗАМЪКЪТ ХЕВЪР, ЯНУАРИ 1547

И така, най-сетне той е мъртъв — моят съпруг, който ме отхвърли, мъжът, който измени на даденото в младостта обещание, кралят, който се превърна в тиранин, начетеният, който полудя, обичаното момче, което се превърна в чудовище. Единствено смъртта му спаси последната му съпруга, Катрин Пар, която трябваше да бъде арестувана за държавна измяна и ерес: но смъртта, която от толкова отдавна беше негов съюзник, негов съдружник и помощник, най-сетне дойде да го прибере.

Колко души е убил кралят? Вече можем да започнем да броим, сега, когато смъртта усмири злата му воля. Хиляди. Никой никога не ще узнае. Хората, изгаряни по пазарните площици в цялата страна като еретици, обесените за измяна. Хиляди и хиляди мъже и жени, чието единствено престъпление беше, че не са се съгласили с него. Паписти, придържали се към религията на бащите си, привърженици на реформираната религия, които искаха приемането на новите ритуали. Сред мъртвите — и малката Кити Хауърд, чието единствено престъпление бе, че обикна момче на собствената си възраст, а не мъж, достатъчно стар да ѝ бъде баща, при това разлагащ се от крака нагоре. Това е мъжът, когото наричат велик крал, най-великият крал, когото сме имали в Англия. Не ни ли учи това, че не бива да имаме крал? Че един народ трябва да бъде свободен? Че един тиранин си е винаги тиранин, дори когато има красиво лице под короната?

Мисля си за наследството на Болейн, което означаваше толкова много за лейди Рочфорд. В крайна сметка тя наистина се оказа наследницата. Тя наследи смъртта на зълва си и на своя съпруг. Нейното наследство и това на бедната Кити беше смъртта на ешафода, точно като тях. Аз също имам дял от наследството на Болейн — този хубав малък замък, разположен в провинцията на Кент, любимият ми дом.

Значи всичко свърши. Ще нося траур за краля, а след това ще присъствам на коронацията на принца — малкото момченце, което обичах, и което сега ще бъде крал Едуард. Станах такава, каквато си обещах, че ще стана, ако бъда пощадена от брадвата на Хенри. Обещах си, че ще живея свой собствен живот, по свое собствено усмотрение, че ще играя своята роля в света като жена със собствени права, подвластна единствено на себе си, и го направих.

Сега съм свободна жена — свободна от него и най-сетне освободена от страха. Ако нощем се почука на вратата ми, няма да скоча стреснато от леглото, с бясно биещо сърце, с мисълта, че късметът ми е свършил и че той е изпратил войниците си да ме заловят. Ако в къщата ми дойде странник, няма да заподозра, че е шпионин. Ако някой ме попита за вести от двора, няма да се боя, че това е клопка.

Ще имам котка, без да се боя, че ще ме нарекат вещица, ще танцувам, без да се боя, че ще ме нарекат развратница. Ще яздя коня си и ще ходя, където поискам. Ще се рея високо като бял исландски сокол. Ще живея собствения си живот и ще върша каквото ми е угодно. Ще бъда свободна жена.

Това не е малко нещо за една жена: свободата.

БЕЛЕЖКА НА АВТОРА

Ана Клев и Катрин Хауърд са двете съпруги на Хенри VIII, които са ни най-малко познати: както толкова често се случва, мислим си, че ги познаваме добре. В това художествено предаване на действителните факти се опитах да пренебрегна общоприетото становище, че едната съпруга е била грозна, а другата — глупава, да разгледам внимателно живота и положението на тези две толкова млади жени, които за кратко са били най-важните жени в Англия, две последователни съпруги на почти безумен мъж.

Основните исторически факти относно героите са такива, каквито ги описвам тук. Не успях да открия много подробности за детството на Ана Клев: помислих си обаче, че болестта на баща ѝ и деспотизмът на брат ѝ са интересни в светлината на взетото по-късно решение да се възползва от възможността да остане в Англия. По онова време за красотата и очарованието ѝ се говори много и те са показани в портрета от Холбайн. Смятам, че именно злополучната среща в Рочестър кара Хенри да я отблъсне от сериозно наранена суетност. Заговорът за обвиняването ѝ в магьосничество като алтернатива на развода е добре документиран, особено от историчката Рета Уорник, и очевидно е лъжа точно толкова, колкото и останалите показания относно брака, предоставени на разследването.

Сведенията за детството на Катрин Хауърд са по-богати, но извлечени почти изцяло от показания, дадени срещу нея. Моят художествен разказ разглежда историческите факти и съм склонна да проявя разбиране към Катрин като младо момиче в един двор от далеч по-възрастни и по-образовани хора. Смятам, че оцелялото ѝ писмо до Томас Кълпепър показва едно много младо, искрено влюбено момиче.

Образът на Джейн Болейн, лейди Рочфорд, е почерпен от историята — малцина романисти биха се осмелили да измислят такъв ужасен човек, какъвто, изглежда, е била тя. Тя наистина дава най-важните показания, довели до обезглавяването на съпруга и зълва ѝ, и изглежда не съществува обяснение за това, освен ревност и решимост

да запази наследството си. Тя е до смъртния одър на Джейн Сиймор и дава показания, които биха могли да се използват за изпращането на Ана Клев на ешафода (което съвпада с моите описания). Показанията срещу нея и собствените ѝ признания ясно показват, че тя е подтиквала Катрин Хауърд към прелюбодеяние, напълно съзнавайки смъртната опасност, заплашваща младата кралица. Предположението, че е правила това с цел да помогне на кралицата да забременее, е мое. Предполагам, че се е преструвала на луда в надеждата да се спаси от ешафода, но се надявам, че, както в тази книга, така и в „*Другата Болейн*“, успявам да покажа, че Джейн Болейн никога не е била напълно с ума си.

На моя уебсайт *philippagregory.com* има родословно дърво на семейството и още информация, послужила като основа за написването на този роман.

В ПРОУЧВАНИЯТА ЗА НАПИСВАНЕТО НА ТАЗИ КНИГА ОТ НЕОЦЕНИМА ПОМОЩ МИ БЯХА СЛЕДНИТЕ КНИГИ:

Болдуин Смит, Лейси, *A Tudor Tragedy, The Life and Times of Catherine Howard*, Jonathan Cape, 1961

Биндоф, С. Т., *Pelican History of England: Tudor England*, Penguin, 1993

Брус, Мари Луиз, *Anne Boleyn*, Collins, 1972

Креси, Дейвид, *Birth, Marriage and Death: Ritual Religions and the Life-cycle in Tudor and Stuart England*, OUP, 1977

Дарби, Х. К., *A New Historical Geography of England before 1600*, CUP, 1976

Дени, Джоана, *Katherine Howard, A Tudor Conspiracy, Portrait*, 2005

Елтън, Г. Р., *England under the Tudors*, Methuen, 1955

Флечър, Антъни, *Tudor Rebellions*, Longman, 1968

Гай, Джон, *Tudor England*, OUP, 1988

Хейнс, Алан, *Sex in Elizabethan England*, Sutton, 1997

Хъчинсън, Робърт, *The Last Days of Henry VIII*, Weidenfeld and Nicolson, 2005

Линдзи, Карен, *Divorced, Beheaded, Survived, A Feminist Reinterpretation of the Wives of Henry VIII*, Perseus Publishing, 1995

Лоудс, Дейвид, *The Tudor Court*, Batsford, 1986

Лоудс, Дейвид, *Henry VIII and His Queens*, Sutton, 2000

Маккий, Дж. Д., *Oxford History of England: The Earlier Tudors*, OUP, 1952

Мъмби, Франк Артър, *The Youth of Henry VIII*, Constable and Co., 1913

Плаудън, Алисън, *The House of Tudor*, Weidenfeld and Nicolson, 1976

- Плаудън, Алисън, Tudor Women: Queens and Commoners, Sutton, 1998
- Рандъл, Кийт, Henry VIII and the Reformation in England, Hodder, 1993
- Робинсън, Джон Мартин, The Dukes of Norfolk, OUP, 1982
- Роут, К. Р. Н., Who's Who in Tudor England, Shephard-Walwyn, 1990
- Скарисбрик, Дж. Дж., Yale English Monarchs: Henry VIII, YUP, 1997
- Старки, Дейвид, Henry VIII: A European Court in England, Collins&Brown, 1991
- Старки, Дейвид, The Reign of Henry VIII: Personalities and Politics, G. Philip, 1985
- Старки, Дейвид, Six Wives: The Queens of Henry VIII, Vintage, 2003
- Тилярд, Е. М. У, The Elizabethan World Picture, Pimlico, 1943
- Търнър, Робърт, Elizabethan Magic, Element, 1989
- Уорник, Рета М., The Marrying of Anne of Cleves, CUP, 2000
- Уорник, Рета М., The Rise and Fall of Anne Boleyn, CUP, 1991
- Уиър, Алисън, Henry VIII: King and Court, Pimlico, 2002
- Уиър, Алисън, The Six Wives of Henry VIII, Pimlico, 1997
- Йънг, Джойс, Sixteenth-Century England, Penguin, 1991

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.